Baia Mare

...DE ALTĂDATĂ

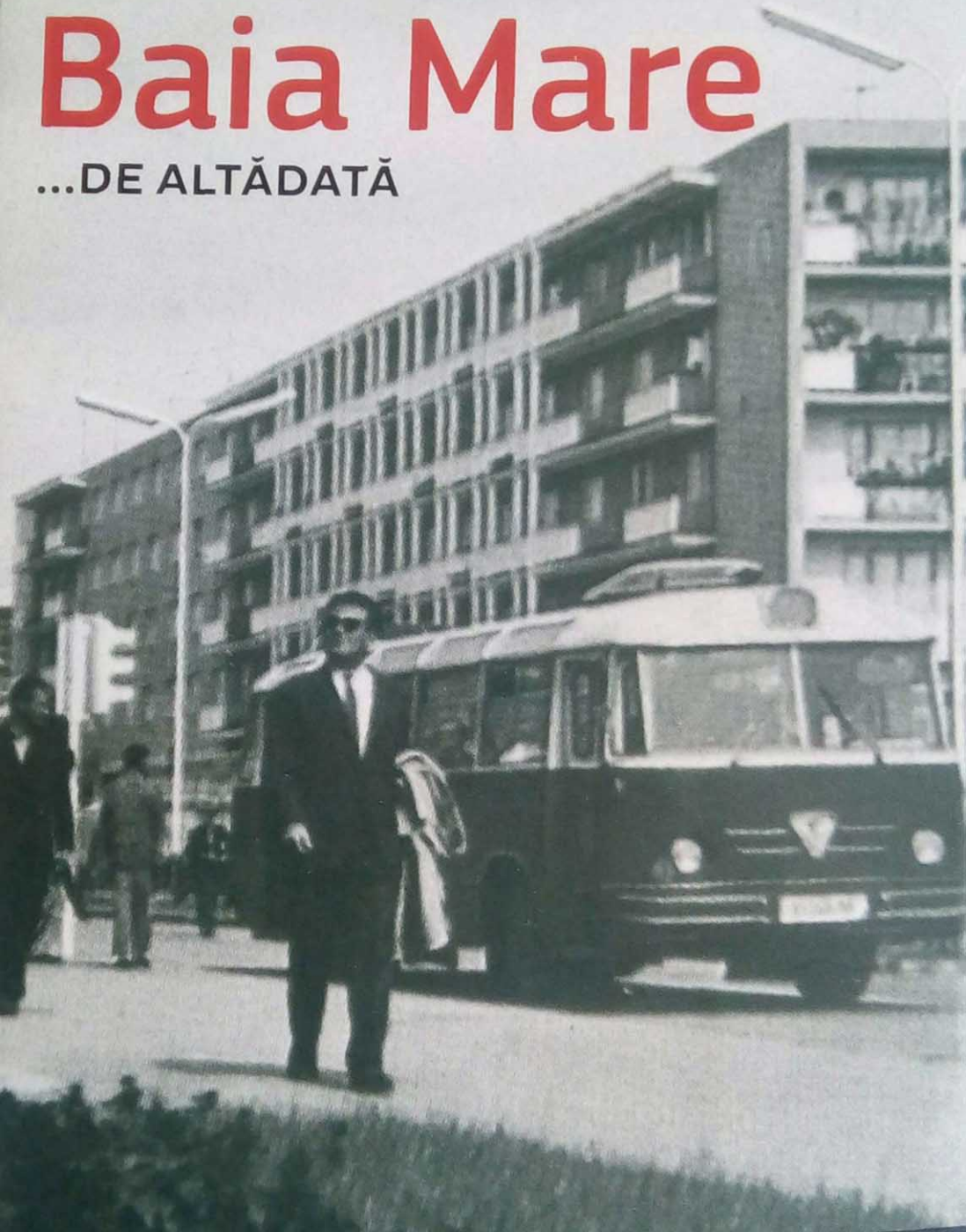

EUROTIP
BAIA MARE, 2014

BAIA MARE DE ALTĂDATĂ

Baia Mare
în timpul regimului comunist
(1945 - 1989)

2013
Baia Mare

https://biblioteca-digitala.ro

Redactor de carte	Dorin Ștef
Culegere	Zenaida Cosma, Lidia Andreicuț
Corectură	Georgiana Stan, Ioana Tarța
Tehnoredactare	Andreea Achim
Fotografii	Colecţia Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș și colecții particulare

Descrierea CIP

Lucrare editată de Glasul Maramureșului
Ediție îngrijită și coordonată de Dorin Ștef

https://biblioteca-digitala.ro

Cuvânt înainte

Ideea acestui proiect datează din toamna anului 2005. În primăvara anului următor, am iniţiat o rubrică nouă, săptămânală, în paginile cotidianului *Glasul Maramureșului*, sub genericul „Baia Mare de altădată”.

Materialele din această lucrare au fost publicate în *Glasul Maramureșului*, în intervalul 2006 - 2012 şi poartă semnătura redactorilor responsabili de pagină (Daniela Dragoș, Amalia Babici-Man, Cătălin Țineghe, Ionuţ Horoba, Ioan Buda Ţeţu, Dragomir Ignat) sau a altor redactori (Alina Talpoş, Liviu Şiman, Alina Andreica, Alexandru Ruja etc.). În cei şase ani au fost documentate şi redactate peste 500 de articole pe această temă; de aici baza de selecţie pentru structura acestei lucrări. Prea puţine sunt mărturii directe ale redactorilor, mulţi dintre ei fiind tineri şi foarte tineri. Majoritatea aprecierilor şi descrierilor aparţin băimărenilor trăitori sub regimul comunist sau chiar a celor direct implicaţi în „făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate”: foşti directori de întreprinderi şi instituţii, persoane cu funcţii în aparatul de partid şi de stat, arhitecţi, constructori etc.

Proiectul „Baia Mare de altădată” vizează exclusiv perioada 1945 - 1989, de la instaurarea comunismului în România şi până la Revoluţia din decembrie 1989.

Structura cărţii a avut în vedere, în linii mari, un parcurs cronologic al evenimentelor: Capitolul 1 tratează primii ani de comunism, începând de la câştigarea frauduloasă a alegerilor din 1946 de către forţele politice prosovietice, continuând cu gulagul maramureşean (Sighet, Cavnic, Baia-Sprie, Nistru), cu procesul forţat de colectivizare. Capitolul 2 abordează etapa construcţiei oraşului. Aici, trebuie să precizăm că, de la bun început, a existat un plan de sistematizare; se lucra (de altfel, în toate domeniile) pe sistemul „cincinal în patru ani şi jumătate”, într-un ritm uluitor; deci s-a construit foarte mult, pe alocuri bine, însă nu o dată cantitatea a primat în locul calităţii. În capitolul *Anii de şcoală* am dorit să reconstituim nu atât sistemul educaţional (considerat mult mai eficient decât cel din prezent), cât faptul că şcoala era un bun prilej de îndoctrinare a copiilor şi adolescenţilor, graţie organizaţiilor politice din care făceau parte şoimii patriei, pionerii, uteciştii, viitoare cadre de nădejde ale Partidului Comunist. Capitolul

https://biblioteca-digitala.ro

Timp liber poate părea oglinda unui sistem oarecum permisiv, însă trebuie precizat faptul că în acele timpuri se lucra şase zile pe săptămână, de aceea românii profitau din plin de orice moment de relaxare. *Sărbătorile în comunism* (capitolul 5) erau sărace şi marcate de acelaşi spirit ideologic. Cu toate acestea, marile praznice bisericeşti (Paştile şi Crăciunul) se ţineau cu sfinţenie. În capitolul *Ceauşescu. Partidul. Securitatea* am reunit câteva mărturii despre oameni care au făcut parte din sistem şi despre instituţii care au întreţinut regimul. Un ciclu de articole vorbeşte despre *stilul de viaţă* al românilor. *Raţionalizarea* (capitolul 8) descrie cel mai negru deceniu din perioada comunistă (anii '80), marcat de lipsuri inimaginabile, implicit de tehnicile de supravieţuire (furtişagurile, corupţia, mita etc.), dar şi disperarea şi revolta oamenilor. Firesc, lucrarea se închide cu *Revoluţia din decembrie*, anticeauşistă şi anticomunistă, prin definiţie, pigmentată de câteva secvenţe ale evenimentelor din Baia Mare.

Trebuie să precizăm că nu ne-am propus o abordare monografică, motiv pentru care în lucrare nu sunt cuprinse toate instituţiile emblematice, toate clădirile reprezentative din Baia Mare, toate personajele-cheie din perioada respectivă. Probabil, o ediţie revăzută şi adăugită ar rezolva acest inconvenient.

De asemenea, această carte nu este o lucrare cu caracter ştiinţific, de aceea informaţiile (care vizează cifre, cronologii, cantităţi etc.) trebuie privite cu circumspecţie. Memoria celor care ne-au relatat evenimentele poate juca feste. Scopul declarat al lucrării este să oferim o imagine despre stilul de viaţă al băimărenilor în timpul regimului comunist.

Un alt deziderat a fost relatarea fără patimă, dar şi fără nostalgie, a evenimentelor din acea perioadă, deşi obiectivitatea e dificilă. Pe de altă parte, orice relatare despre un regim dictatorial nu poate să nu se transforme într-o lecţie de istorie, pentru ca generaţiile ce vin să nu repete experimentul (nedemocratic şi coercitiv, prin definiţie).

Istoria e cea care conferă repere pentru ziua de mâine. Cei care nu-şi cunosc trecutul au parte de un viitor incert.

***Dorin Ştef**,*
Redactor-şef Glasul Maramureşului
Baia Mare, ianuarie 2013

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL I
PRIMII ANI DE COMUNISM

După război (1944-1947)

Trecerea României de partea Naţiunilor Unite a fost un act de demnitate naţională a poporului român, în speranţa reinstaurării regimului democrat, şi de a feri ţara de la o catastrofă totală.

Cu toate acestea, trupele sovietice au tratat România ca pe un stat ocupat şi armata română, ca înfrântă în război. Astfel, imediat după 23 august 1944, comandamentele sovietice nu au ezitat să ordone dezarmarea, în centrul Moldovei, a unui mare număr de unităţi române, luând măsuri pentru internarea lor în lagăre.

Iată o mărturisire a veteranului de război, plutonier major (r) Nicolae Nimu: „...Întoarcerea armelor, la 23 august 1944, m-a prins pe frontul din Moldova. Deşi se stabilise alianţa cu ruşii, am fost luaţi prizonieri. Am fost escortaţi de la Roman la Iaşi şi apoi la Ungheni, fiind

https://biblioteca-digitala.ro

însoţiţi de soldaţi sovietici înarmaţi cu pistoale automate. Aproape de Prut nu mai puteam merge, aveam răni la picioare, iar un soldat rus a îndreptat automatul spre mine, cu înjurături, spre a mă împuşca. Fiind tânăr, aveam doar 19 ani, un ofiţer rus, care ştia româneşte, m-a întrebat dacă sunt copil de trupă şi m-a cruţat. Dar lagărul a însemnat o luptă continuă pentru supravieţuire, speranţele împuţinându-se de la o zi la alta. În curtea lagărului erau cazane în care se încălzea apă, peste care se turnau tărâţe. Asta ne era mâncarea zilnică. Noaptea, dormeam lipiţi unul de altul din cauza frigului. În luna noiembrie, am fost duşi cu trenul de marfă spre o destinaţie necunoscută. Am ajuns în Astrahan, pe Volga, unde, plini de păduchi şi slăbiţi din cale-afară, numărul nostru s-a împuţinat mereu. Zilele în lagăr au fost din ce în ce mai grele. Peste 200 de prizonieri dormeau într-o singură baracă pe paturi de scândură, cu dimineţi istovitoare de muncă şi condiţii inumane de trai. Abia în august 1945, după un an de suferinţă, noi, românii prizonieri, am fost adunaţi, urcaţi în trenuri şi trimişi acasă..."

Nu există nicio justificare pentru faptul că, după încetarea militară a ostilităţilor şi trecerea României de partea Naţiunilor Unite, trupele sovietice au dezarmat şi au luat prizoniere efectivele unor unităţi române, au confiscat nave de luptă şi au internat echipajele în lagăre de detenţie sovietice. Mulţi dintre aceştia s-au întors acasă abia după cinci-opt ani. Alţii nu s-au mai întors niciodată. *(Daniela Dragoş)*

Un maramureşean l-a propus pe Petru Groza prim-ministru

În localitatea maramureşeană Ciolt trăieşte Gheorghe Micle. Om politic, filosof, istoric, Micle este o adevărată enciclopedie, fiind dornic să-şi împărtăşească, oricui doreşte să-l asculte, bogata experienţă de viaţă.

Ne-a povestit că a locuit mulţi ani în Bucureşti, dar că la bătrâneţe a preferat să se întoarcă pe meleagurile natale, unde se simte împlinit şi iubit. S-a născut în satul Hovrila, într-o familie de ţărani, cunoscând de mic privaţiunile vieţii, fiind orfan de război. A îmbrăţişat învăţătura, la începutul anilor 1930 urmând cursurile Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj, perioadă în care activea-

https://biblioteca-digitala.ro

ză în ilegalitate ca militant comunist. Din 1935, a participat, alături de Petru Groza, la organizarea Frontului Plugarilor - grupare politică ce se considera reprezentanta ţăranilor agricultori.

Gheorghe Micle a ajuns în conducerea Frontului Plugarilor, sugerând Partidului Comunist aducerea lui Petru Groza la conducerea ţării. Propunerea a fost acceptată de Stalin, iar în 1945 s-a instaurat guvernul democrat popular, între primele izbânzi imediate ale acestuia fiind aplicarea Reformei agrare şi redobândirea Ardealului de Nord. Micle devine ideologul consultant al primului ministru, coordonând presa partidului, redactând multe dintre documentele programatice ale guvernului şi, în bună parte, chiar memoriile lui Petru Groza.

Unele divergenţe avute ulterior cu Petru Groza au condus la marginalizarea politică a lui Gheorghe Micle, care a împărtăşit până la pensionare lumea universitară şi filosofia. *(Alina Talpoş)*

Falsificarea alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946

La alegerile din 19 noiembrie 1946, s-au înfruntat două forţe politice. Este vorba de Blocul Partidelor Democratice (BPD), cu simbolul electoral „Soarele", care a beneficiat de suportul nelimitat al organelor administrative şi de ordine, în ultimă instanţă de bugetul statului, iar pe de altă parte, Partidul Naţional Ţărănesc (PNŢ), condus de Iuliu Maniu, cu semnul electoral „Ochiul".

PNŢ a fost câştigătorul real al scrutinului. Dincolo de meritele partidului, populaţia a votat împotriva guvernului, considerat principalul vinovat pentru teroarea şi haosul din ţară la acea dată. În faţa acestei surprize s-a ajuns la o întârziere a anunţării datelor definitive, luându-se numeroase măsuri de ştergere a dovezilor asupra rezultatului real şi de pedepsire a „trădătorilor", care au fost numeroşi.

O circulară a Comitetului Central al BPD a oferit un tablou mai clar asupra situaţiei reale: „Se va trece imediat la strângerea întregului material de documentare (fotografii, fotocopii, declaraţii personale, articole din ziar etc.), date precise asupra tuturor provocărilor, incidentelor, atentatelor, furturilor de urne etc., comise de agenţi manişti şi fascişti, atât înainte, cât şi în timpul sau după alegeri, în special în jurul şi interiorul secţiilor de votare (...). Se va continua cu

https://biblioteca-digitala.ro

intensitate campania de popularizare a victoriei BPD-ului în alegeri prin întruniri şi presă. Se va interzice şi sancţiona orice pălăvrăgeală şi lăudăroşenie individuală din partea tovarăşilor sau prietenilor noştri în legătură cu alegerile. Toţi electorii reintră în producţie, rămânând pe teren numai îndrumătorii obişnuiţi."

La rândul său, Comitetul Central al BPD a transmis instrucţiuni tuturor regionalelor, cerând schimbarea membrilor de partid care n-au corespuns şi excluderea celor care au trădat.

În noaptea de 20 noiembrie 1946, la ora 0.30, pregătind anunţarea rezultatului oficial populaţiei, Comitetul Central al BPD transmitea următoarea circulară: „Muncă de lămurire pe teren peste tot şi mai ales acolo unde am fost slabi. Se va explica rezultatul alegerilor, semnificaţia acestui fapt. Pe teren se vor trimite cei mai buni propagandişti şi mai ales acolo unde suntem slabi."

În cele din urmă, după trei zile, au fost date publicităţii rezultatele alegerilor trucate. Cele aproximativ 80% din scrutinuri, obţinute de PNŢ în realitate, au ajuns în posesia BPD-ului. S-a trecut la o remaniere a guvernului, reprezentanţii PNŢ şi ai celorlalte formaţiuni au ieşit din structura executivului, susţinându-l însă în continuare din Adunarea Deputaţilor.

Noul Cabinet, condus tot de Petru Groza, se baza pe paritatea dintre Partidul Comunist, Partidul Social Democrat, Frontul Plugarilor şi PNL Tătărăscu. Luând în discuţie falsul electoral, PNL şi PNŢ, conduse de Dinu Brătianu şi Iuliu Maniu, au decis boicotarea lucrărilor Adunării Deputaţilor, rezultatul alegerilor rămânând totuşi nemodificat. *(Arhivist Marius Uglea, Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Maramureş)*

Ziua Prieteniei Româno-Sovietice

După 1946, în primii ani de după instaurarea dictaturii comuniste, Rusia Sovietică era ridicată la rang de „salvatoare supremă" pentru România. Cultul lui Stalin era de-a dreptul o religie, promovată de mai-marii Partidului Comunist de la noi.

Peste tot se aduceau elogii Uniunii Sovietice şi „tătucului" Stalin; s-au compus cântece şi sloganuri pe această temă: „Stalin şi poporul rus/, Libertatea ne-au adus" sau „Ana, Luca şi cu Dej / Bagă spaima în burghezi".

https://biblioteca-digitala.ro

În primii ani ai comunismului a luat fiinţă şi Asociaţia Română pentru Legături cu Uniunea Sovietică (ARLUS), care avea ca scop strângerea legăturilor cu URSS. Iniţiativa de înfiinţare a acestei asociaţii a aparţinut unui grup de intelectuali „de stânga", care se aflau în vizită la prof. Constantin Ion Parhon, în 20 octombrie 1944. Ziua a fost numită „Ziua Prieteniei Româno-Sovietice". ARLUS avea filiale în fiecare judeţ şi se ocupa de educarea oamenilor în spiritul unei prietenii debordante cu tot ceea ce însemna sistemul sovietic.

Ziarele vremii consemnează cum a fost sărbătorită în Baia Mare Ziua Prieteniei Româno-Sovietice din 20 octombrie 1946: „În ziua de 20 octombrie, populaţia oraşului Baia Mare a sărbătorit cu mare fast ziua prieteniei Româno-Sovietice. Dimineaţa, la ora 7.00, fanfarele militare şi muncitoreşti au dat deşteptarea. La ora 10.00, în toate bisericile s-a oficiat Te-Deum, la care au luat parte şi reprezentanţii autorităţilor. La ora 11.00, în Piaţa Libertăţii, s-au depus coroanele armatei şi al ARLUS-ului pe mormintele eroilor sovietici. În cadrul acestui eveniment, dl. colonel Călinescu, comandantul garnizoanei, a ţinut o conferinţă în care a arătat contribuţia uriaşă a URSS în toate domeniile pentru progresul umanităţii. «Dacă vom merge alături de Uniunea Sovietică, vom câştiga totul, iar dacă nu, vom pierde totul», a spus colonelul Călinescu." *(Ionuţ Horoba)*

Ruşii ne-au pretins despăgubiri de război

Cei bătrâni îşi aduc aminte, nu cu plăcere, de vremurile când România, în urma celui de-al Doilea Război Mondial, a trebuit să plătească ruşilor despăgubiri de război, timp de douăzeci de ani. Am plătit atunci valută, aur, argint, petrol, dar şi produse agricole.

Cotele de cereale creşteau de la un an la altul, aşa că ţăranii nu reuşeau să producă în zonele colinare şi de deal din jurul Băii Mari cantitatea de cereale cu care să-şi acopere dările către stat.

Iată o întâmplare a unui ţăran dintr-un sat de pe Fisculaş. „Noi, aici, în zonă, ne ocupam mai mult cu creşterea animalelor şi cu pomicultura. Cu toate acestea, cotele de cereale, grâu, mălai şi floarea-soarelui erau egale cu cele ale ţăranilor de la câmpie. Am stricat suprafeţe întregi de fân, lucernă, trifoi şi ghizdei pentru a semăna grâu şi mălai, dar tot nu ne-am putut acoperi cantităţile de dat către stat. Şi, dacă nu-ţi dădeai

https://biblioteca-digitala.ro

cotele, te trezeai cu cei de la Sfatul Popular la poartă, cu căruţele. Îţi luau din casă cămeşile şi celelalte haine din lădoi, oala de făcut mâncare, scroafa din coteţ şi găinile din curte. Că le luau, nu era aşa de mare paguba, pe cât era ruşinea. Cum să-mi vină mie, om cu stare în sat, cu 12 hectare de pământ, să-mi ia vaca din grajd ori porcul din coteţ?

Că au venit o dată, dar era mai pe seară. I-am chemat în casă şi i-am cinstit până au plecat pe la miezul nopţii, horind. În semn de mulţumire, perceptorul m-a învăţat o şmecherie pe care au aplicat-o nişte bărbaţi din alt sat al comunei. Să iau bani la mine şi să merg la Careii Mari, că acolo se cumpără cerealele la preţ mic şi te poţi scăpa de cote, ducându-le la cea mai apropiată bază de recepţie, de unde primeşti dovadă că le-ai predat şi te-ai scăpat de necaz. A treia zi, eram pe tren şi, la amiază, în Carei. De acolo am mers pe jos în primul sat şi am întrebat cine are grâu şi mălai de vândut. M-am înţeles cu unul să-i dau un arvon şi să-mi dea canitatea de cereale pe aşteptare, că într-o săptămână îi duc banii. Am predat cerealele la bază, am venit acasă, am scotocit după bani peste tot. Dar, ca să pot plăti toată cantitatea de cereale, am rămas fără porc de Crăciun. A trebuit să-l vând pentru a-mi plăti datoria", povesteşte bărbatul. *(Dragomir Ignat)*

ÎNCHISORI, COLONII (1948-1955)

Memorialul Durerii. Închisoarea din Sighet

Închisoarea politică de la Sighet a fost un instrument important folosit în atingerea scopurilor noii orânduiri comuniste, folosindu-se o multitudine de metode pentru a îngenunchea şi anihila pe toţi oponenţii.

Clădirea închisorii Sighet a fost construită în 1897, ca închisoare de drept comun. În august 1948, a devenit loc de detenţie pentru un prim grup de studenţi, elevi şi ţărani maramureşeni. În 5-6 mai 1950 au fost aduşi la Sighet peste 100 de demnitari din întreaga ţară, foşti miniştri, academicieni, economişti, militari, istorici, ziarişti, politicieni, unii dintre ei având condamnări grele, alţii fără a fi măcar judecaţi. Majoritatea aveau vârste înaintate. În octombrie-noiembrie 1950, au fost aduşi la Sighet în jur de 50 de episcopi şi preoţi

https://biblioteca-digitala.ro

greco-catolici şi romano-catolici. Închisoarea avea titulatura de „unitate de muncă specială”, cunoscută sub numele de „colonia Dunărea”, însă era, în realitate, un loc de exterminare pentru elitele ţării. Era, în acelaşi timp, un loc sigur, de unde nu se putea evada, frontiera Uniunii Sovietice fiind situată la mai puţin de 2 kilometri.

„Supuşi mereu verificărilor neaşteptate ale gardienilor, deţinuţii găsiţi vinovaţi de încălcarea unor reguli scrise sau nescrise (nu era permis să stea întinşi pe pat în timpul zilei, să aibă asupra lor diverse obiecte interzise de regulament, să privească pe fereastră etc.) erau pedepsiţi”, a spus Andrea Furtoş, muzeograf.

Dacă nu existau alte pedepse, ele se inventau, după cum preciza Vasile Ciolpan într-o notă din 31 martie 1955: „Un deţinut a bătut morsa (alfabetul morse n.r.) la ţevile de calorifer şi a fost prins şi pedepsit cu cinci ore să stea în genunchi. Această pedeapsă nu este prevăzută în niciun regulament, dar altfel nu s-a putut, deţinutul fiind deja izolat.”

Deţinuţii erau ţinuţi în condiţii insalubre, hrăniţi mizerabil. La geamuri au fost puse obloane, încât se putea vedea numai cerul. Umilinţa şi batjocura făceau parte din programul de exterminare. Supravieţuitorii închisorii îşi amintesc trei elemente principale care defineau viaţa din închisoare: foamea, frigul şi izolarea, toate acestea având scop lichidarea sistematică a deţinuţilor. Întreg regimul din închisoare a

https://biblioteca-digitala.ro

fost conceput pentru a-i dezumaniza, umili şi batjocori pe deţinuţi.

În 1955, ca urmare a Convenţiei de la Geneva şi admiterii României comuniste în ONU, a avut loc o graţiere. Parte din deţinuţii politici din închisorile româneşti au fost eliberaţi, parte transferaţi în alte locuri, inclusiv în domiciliu obligatoriu. Închisoarea de la Sighet a redevenit de drept comun. În pofida acestui fapt, deţinuţi politici mai apăreau şi în anii următori, mai ales „în tranzit" spre spitalul psihiatric din localitate. În 1977, închisoarea a fost dezafectată şi a intrat într-un proces de degradare. Fundaţia Academia Civică a preluat ruina fostei închisori în 1995, în vederea transformării în Memorial. *(Liviu Şiman)*

Colonii de muncă forţată la Cavnic, Baia-Sprie şi Nistru

https://biblioteca-digitala.ro

Între 1950 şi 1955, Maramureşul s-a numărat printre principalele centre preferate de comunişti în vederea exterminării elitelor politice şi intelectuale, active în perioada interbelică, prin închisoarea care a funcţionat în Sighetu Marmaţiei şi coloniile de muncă forţată de la minele de plumb din Baia-Sprie, Cavnic şi Valea Nistrului.

Colonia de muncă din Baia-Sprie a funcţionat în cadrul unei mine cu vechi tradiţii de exploatare a subsolului. „Colonia a fost amplasată în apropierea puţului de extracţie al minei, pe o suprafaţă plană cu clădiri vechi din incinta minei şi un număr de circa 15 barăci, construite din prefabricate şi utilizate ca dormitoare. Întreg spaţiul de 5 ha a fost împrejmuit cu un gard de scânduri, înalt de aproximativ 5 metri, care avea deasupra câte patru rânduri de sârmă ghimpată. Foişoarele de pază erau nelipsite şi chiar foarte bine dotate cu reflectoare şi semnale sonore, după cum ne informează majoritatea foştilor deţinuţi, care în acea vreme purtau titulatura de «braţe speciale».

De asemenea, numele tuturor acestor muncitori erau ţinute secrete, la fel ca toate întâmplările din cadrul coloniei, care trebuiau să rămână între pereţii acesteia. Se poate foarte uşor deduce că viaţa în colonie era de tip penitenciar, astfel că personalul militar dădea dovadă de un comportament inuman, de la munci inutile până la bătăi. Se întâmpla, de multe ori, ca, în cazurile de moarte a deţinuţilor în accidente sau boală, procurorii să nu se deranjeze pentru o deplasare la colonie sau în mină, pentru elucidarea celor întâmplate. Condiţiile cele mai grele de muncă au fost la orizontul 13, la o adâncime de circa 350 m, unde temperaturile deseori depăşeau 40 de grade.

Astfel, referitor la mizeria materială, dar şi psihică, din curtea coloniei se afirmă: «În această curte, unde umblam ca într-un furnicar aproape 500 de deţinuţi şi câteva mii de şobolani, domneau resemnarea, amărăciunea, dar şi explozii de entuziasm ale celor care făceau abstracţie de tot ceea ce îi înconjoară şi dau curs liber tinereţii lor. Da, era o lume nouă, căreia totul îi intrase în firesc, era absolut ceva normal, asta trebuia trăită»”, arată Marius Uglea de la Direcţia Judeţeană Maramureş a Arhivelor Naţionale.

Colonia de muncă de la Mina Cavnic. Aceasta a fost înfiinţată la sfârşitul anului 1952 prin transferul a 200 de deţinuţi de la colonia Baia-Sprie. Mina de la Cavnic a aparţinut înainte de război unei societăţi româno-belgiene, care a renunţat la exploatarea ei, pentru că nu era rentabilă.

https://biblioteca-digitala.ro

Filonul era sărac şi procentul de mineralizare a rocii era prea mic pentru ca munca să fie rentabilă, aşa că mina fusese închisă. Stătuse abandonată ani de zile şi urma să reintre în exploatare, cu mână de lucru de la Ministerul de Interne, fapt ce explica ideea că, la început, cei mai mulţi deţinuţi lucrau la reamenajări şi reparaţii, care urmau să asigure locurile de muncă. S-a reparat calea ferată, s-a înlocuit lemnăria putrezită, s-a instalat într-o breşă atelierul de reparaţii mecanice. Incinta coloniei de la Cavnic era destul de mare, avea şase barăci, asemănătoare cu cele de tipul barăcilor militare germane din timpul războiului. Toate uşile şi ferestrele erau închise, iar curtea dădea impresia unei pustietăţi profunde. Cele şase barăci aveau o capacitate totală de aproximativ 500-600 de persoane, adăpostind de-a lungul perioadei de detenţie politică mulţi deţinuţi cu pedepse mari şi pedepsiţi trimişi de la Canal.

Condiţiile de muncă erau dintre cele mai dure, se lucra pe mai multe nivele, iar la nivelele inferioare temperatura depăşea 40 grade, potrivit memorialistului Ioan Ioanid. Asistenţa medicală, ca în majoritatea închisorilor şi lagărelor de muncă comuniste, era minimă şi chiar inexistentă de cele mai multe ori.

În 1952, norma de lucru de la Cavnic, pentru un schimb întreg, era pe zi de 18 vagoneţi de minereu. În 1953, ea depăşise 80 de vagoneţi. Chiar şi normele individuale au crescut în acelaşi ritm. „Am început să intrăm în mină şi duminica... Aşa se face că am lucrat în schimb de noapte aproape trei luni în şir... După cum am aflat de la biroul nostru tehnic, toate aceste ridicări de norme şi creşterea producţiei erau raportate ca realizări şi depăşiri de plan, care aduceau prime de producţie conducerii Combinatului şi conducerii lagărului", consemnează Ioanid.

Condiţiile inumane de muncă în subteran i-au determinat pe 14 dintre deţinuţii de la Cavnic să recurgă la una dintre cele mai spectaculoase evadări care s-au produs vreodată în perioada de maximă ascensiune a regimului comunist.

Colonia de muncă de la Mina Nistru. Condiţiile de muncă de la Valea Nistrului erau mult uşurate de faptul că se lucra la suprafaţă, fără temperaturi exagerate sau lipsa oxigenului. Evenimentul care a marcat traiectoria normală a funcţionării acestei colonii a fost evadarea reuşită a patru deţinuţi: Marin Ţucă, Miron, Românu şi Coţofan, care au organizat cu o ingeniozitate aparte, au calculat cu ma-

https://biblioteca-digitala.ro

re precizie ca vagonetul cu dinamită să explodeze chiar sub punctul de pază, ghereta a fost aruncată în aer, iar ostaşul supraveghetor rănit. Prin breşa obţinută, cei patru au fugit. După ce au fost prinşi, a urmat condamnarea acestora la moarte. Definitivă a rămas numai pedeapsa lui Marin Ţucă, celorlalţi comutându-li-se în muncă silnică pe viaţă. Evadarea a avut loc în 6 iunie 1953, cu doar câteva ore înainte de cea produsă la Cavnic. Această coincidenţă a făcut ca Securitatea să creadă că a fost ceva «aranjat»", arată Marius Uglea, de la Direcţia Judeţeană Maramureş a Arhivelor Naţionale. *(Daniela Dragoş)*

COLECTIVIZAREA (1949-1962)

CAP-urile, forme de asociere impuse de comunism

Agricultura a fost organizată după modelul sovietic. Acest proces a constat în confiscarea proprietăţilor agricole private şi comasarea lor în ferme agricole administrate de stat.

https://biblioteca-digitala.ro

În primii ani de comunism, acestea s-au numit „colhozuri”, iar pe urmă, până la căderea regimului, lumea le cunoştea sub denumirea de Cooperative Agricole de Producţie (CAP). Acestea reprezentau pentru partid centre de atracţie a ţărănimii pe „calea transformării socialiste a agriculturii”.

Procesul de colectivizare a început în anul 1949, atunci când Gheorghe Gheorghiu-Dej anunţă în cadrul unei plenare a PCR intrarea în vigoare a Decretului 82 din 2 martie. Prin aplicarea acestuia, proprietarii de terenuri agricole şi alte bunuri au fost deposedaţi de acestea, fiind trecute în avuţia statului. Gheorghiu-Dej declara: „Partidul va duce o muncă sistematică în sânul ţaranilor săraci şi mijlocaşi spre a-i convinge de necesitatea de a se uni treptat în gospodării colective, deoarece colectivizarea agriculturii e posibilă numai în baza liberei consimţiri a ţăranilor”. În realitate, există numeroase dovezi care au arătat că regimul a impus prin forţă şi violenţă acest proces de „revoluţionare” a sistemului agricol.

O metodă des utilizată, de „convingere” a ţăranilor de a-şi ceda pământul, era chemarea la Securitate şi ţinerea lor acolo câteva zile, după care erau eliberaţi dacă îşi luau angajamentul că se vor înscrie în Cooperativă. Mulţi au semnat, pentru că „nu vroiau să putrezească în închisoare”.

„Îmi aduc aminte că, pe vremea aceea, tata a fost dus în Satu Mare la puşcărie, pentru că nu a vrut să semneze ca să-şi treacă pământul la colhoz. Mai ţin minte că eram pruncuţ mic, în clasa I, când au venit cei care se ocupau cu colectivizare, la şcoala din Groşi, unde eram şi m-au scos afară şi m-au trimis acasă zicându-mi: «Antonică, amu te duci tu acasă şi te joci un ptic cu minjea, până te-om chema noi». M-au chemat înapoi la şcoală abia după ce tata o pus degetul ca semnătură pe actul prin care îşi ceda pământul la colectiv”, a povestit băimăreanul Anton Rohian.

Colectivizarea întregului teritoriu al ţării s-a încheiat în 1962. La acea vreme, propaganda comunistă a raportat că formele socialiste de proprietate deţineau 96% din terenul arabil şi 93,4% din suprafaţa agricolă. „Statul comunist din vremea lui Ceauşescu voia tot timpul să facă în aşa fel încât CAP-urile să se ştie datoare la stat. Pentru că porumbul, laptele, cartofii, merele etc. se dădeau la preţuri standardizate de stat, cum ar fi: 1,5 lei litrul de lapte, 25 bani

https://biblioteca-digitala.ro

kilogramul de cartofi, 2 lei kilogramul de mere şi aşa mai departe. Lui Ceauşescu, la fiecare sfârşit de an, când se făcea darea de seamă privind realizările din agricultură, îi plăcea să spună că li se iartă datoriile tuturor CAP-urilor şi că pot începe de la zero un nou an agricol", a conchis Anton Rohian.

CAP-ul aparţinea, la nivel teoretic, oamenilor şi, practic, statului. Fiecare om înscris la colectiv primea, în urma activităţii agricole desfăşurate după un an de zile, anumite norme de îndeplinit, iar în funcţie de acestea, se dădeau anumite retribuţii. Pe lângă aceste retribuţii, oamenii au învăţat şi au dezvoltat celebrul dicton: „Trăieşti de unde munceşti". „Normal că oamenii furau, pentru că, mai ales într-o casă cu zece membri, ceea ce se dădea oficial de la CAP nu reuşea să acopere necesităţile familiei", a explicat Anton Rohian.

Partea bună a ceea ce oferea CAP-ul era, în opinia lui Rohian, faptul că s-a realizat o comasare a terenurilor agricole care a asigurat o anumită performanţă în producţie. *(Ionuţ Horoba)*

Cele mai mari presiuni s-au făcut în toamna lui '61

„Cei care au fost de acord să se înscrie în colectiv au fost oamenii mai săraci, care nu aveau pământ, şi ţiganii, pentru că au fost împroprietăriţi cu terenuri de la stat. Însă, nu se obţineau rezultate. Cei din conducere nu erau mulţumiţi, pentru că cei înscrişi nu erau persoane învăţate cu munca".

https://biblioteca-digitala.ro

„Astfel, prin ‘53 au fost introduse în România cotele obligatorii. Deşi nu au vrut să intre oamenii în colectiv, au găsit ei calea să îi facă să dea la stat o parte din recoltă. Cum în ‘52-’53 nu au fost recolte, au fost doi ani slabi, oamenii nu au putut să dea cotele. Atunci s-au format grupuri din membrii de partid şi de la consiliile populare, însoţiţi de miliţieni şi de securişti, care s-au dus din casă în casă şi au obligat oamenii să dea din pod cerealele, adică ceea ce revenea statului. A rămas lumea fără mâncare. Şi acesta a fost de fapt un mijloc de constrângere pentru a se înscrie în colectiv. Ordinele erau ca aceia care nu se înscriau să fie executaţi silit. Cam în aceeaşi perioadă, ‘52-’53, acolo unde nu au mers CAP-urile, s-a trecut la tovărăşie. Era mai lejer, pentru că nu era cu normă de muncă. A durat cam până în 1961.

Atunci, s-a luat o nouă atitudine. S-au trimis toţi activiştii de la comitetul de partid, raion, şefii de instituţii, profesorii, angajaţi ai statului, în grupuri, în comune pentru a convoca oamenii şi a-i convinge să intre în CAP. Li se arătau avantajele muncii în colectiv, că se va lucra mecanizat, că munca în comun e mai uşoară, producţia mai mare, subvenţii de la stat. Cu toate acestea, oamenii nu au prea cedat, pentru că nu le convenea să intre cu pământ mult şi alţii cu nimic. Şi apoi, ţăranul de atunci era legat de pământul lui. Cei care nu cedau erau chemaţi de trei-patru ori. Îi chemau noaptea şi le povesteau despre colectiv, îi trimiteau afară să se gândească, iar îi chemau înăuntru. Până la urmă, au cedat din cauza stresului.

Cele mai mari presiuni s-au făcut în toamna lui ‘61. S-au scos muncitorii de la mine, din fabrici, toţi cei care munceau în slujba statului şi au fost trimişi să convingă lumea să intre în CAP. În ‘62 erau toţi înscrişi. Cei care nu îşi convingeau părinţii, rudele să intre în colectiv erau daţi afară. Cei care se împotriveau erau luaţi în miez de noapte şi nu îi mai vedea nimeni.

Partea bună în toată treaba asta era că nimeni nu murea de foame. Toţi aveau un animal pe lângă casă şi o bucată de pământ. În plus, se mai şi trecea cu vederea şi oamenii luau mai mult din recoltă decât li se cuvenea. Eu am fost primar 16 ani şi am închis ochii de multe ori”, ne-a mărturisit Gavril Cârligean, dintr-o comună lăpuşeană. *(Daniela Dragoş)*

https://biblioteca-digitala.ro

Ţăranii furau porumbul de la colectiv cu... sticla

Alexandru Călăuz are 83 de ani şi este din Gârdani. A fost miner 20 de ani la Mina Săsar şi are o pensie de 900 lei. El spune că, după război, cel mai rău a fost pe vremea colectivului, când toată lumea muncea pe rupte şi nu primea mai nimic în schimb.

„O fost un chin să trăieşti pe vremea colectivului. Ţi-o dat un sac de picioici (cartofi) şi unu' de mălai, o dată pă an, cu ţârâita. Am iertuit spini de pe un vârf de deal, ca să-mi pot pune şi io nişte picioici. Am mâncat bugăt mălai, că nu erau bani de pită. Ca să poată hrăni animalele din gospodărie, oamenii erau nevoiţi să mai fure din când în când. Mălaiu' să ducea de pe câmp cu... sticla. Da, nu vă miraţi! N-aveau bieţii oameni ce să facă. Desfăcau câţiva ştiuleţi şi puneau grăunţele în sticla în care-şi aduceau apa pe câmp. Miliţienii sectorişti erau tare stricţi şi nu lăsau pe nimeni să ducă ceva de pe câmp. Ascundeam sticlele pe unde puteam", spune bătrânul. *(Alina Talpoş)*

„Nu eu am adus CAP-ul în Leordina"

Povestea de mai jos o ştiu de la regretatul I. Griga, fost inspector şcolar la ISJ Maramureş. Mi-a povestit-o cu decenii în urmă, într-o toamnă arămie, într-o livadă, undeva pe malul Tisei.

„Eram tânăr învăţător, venit de pe băncile şcolii să-mi fac ucenicia în Vişeu. Ca toţi copiii de ţăran, mi-am luat misia foarte în serios şi, după perioada de stagiatură, mi-am susţinut examenul de definitivat. Probabil că acolo am făcut figură bună, căci peste câteva săptămâni am fost chemat mai întâi la «raionul de partid», unde mi s-a propus să fiu făcut membru de partid. N-am refuzat, ştiind de la tata că nu-i bine să te pui contra vântului şi nici a puterii.

Deşi, pe vremea aceea, de la data propunerii până la primirea în organizaţie era un timp de aşteptat, în calitate de candidat, mie mi s-a finalizat dosarul destul de repede şi, la puţină vreme, am primit carnetul. La început nu mi se părea cine ştie ce scofală. Mai pierdeam un timp pe la şedinţele de partid. Dar, curând, aveam să aflu tâlcul primirii atât de rapide în PMR. Într-o zi, am fost chemat la secţia de învăţământ a raionului unde mi s-a spus că-i sarcină de partid să accept funcţia de inspector şcolar raional. Şi de a doua zi m-am prezentat la

https://biblioteca-digitala.ro

noul loc de muncă. Nici asta nu mi se părea prea greu. Eram tânăr, învăţat să merg şi cu carul, şi pe jos, aşa încât am început terenul.

Am bătut întâi comunele ucrainene din zonă. Acolo era o lipsă acută de cadre. Aveam învăţători şi cu opt clase. Cei cu liceul terminat erau ca şi calificaţii, rari de tot. Am luat apoi zona Borşa-Moisei. Nici acolo situaţia nu era mai roz. Testam oameni. Îi puneam pe posturi, iar la întoarcere le completam hârtiile de numire. După vreo doi ani, cunoşteam zona ca-n palmă. Cum se zice, stăpâneam situaţia şi cu încadrările, şi cu şcolarizarea. Dar într-o zi am fost chemat din nou la comitetul raional de partid. De data asta pentru o sarcină specială, de mare răspundere. «Tovarăşe Griga, de mâine, împreună cu tovarăşul activist de partid şi tovarăşul de la UTM, vă deplasaţi în comuna Leordina şi începeţi munca de lămurire cu ţăranii pentru a se înscrie în Gospodăria Agricolă Colectivă. Începeţi de la numărul de casă 1 şi până la ultimul număr din sat. Toţi ca unul trebuie să se înscrie, urmând exemplul fratelui mai mare de la răsărit, care a pornit de mult pe drumul scialismului etc. etc.» Uşor de zis, greu de făcut. La început, ţăranii ne ascultau cu respect. Apoi, ne ocoleau. Să se opună pe faţă nu îndrăzneau, căci auziseră ce au păţit alţii din alte zone, care au refuzat. La urma urmei, se ascundeau de noi.

Necazul era că umblam toată ziua degeaba, nu găseam nici de unde să cumpărăm un biscuit ori o conservă spre a ne astâmpăra foamea. La sfârşitul săptămânii trebuia să dăm raportul în faţa comitetului raional de partid. Înscrişi, zero. Azi aşa, mâine la fel. Păi, ce eficienţă e asta, măi tovarăşi? Dacă nu-i puteţi lămuri, nici voi nu mai rămâneţi în serviciile pe care le aveţi acum. Treaba începea să fie groasă. Porneam lunea spre Leordina ca animalele spre abator. Ţăranii o ţineau pe a lor, că nu şi nu, noi pe a noastră, că trebuie, că e necesar, că e mai bine. Conflictul se acutiza. Ajunseră să asmută câinii pe noi. Până într-o zi când un ţăran mai isteţ ne-a propus un târg. «Dragilor, dacă vreţi să o duceţi bine, ascultaţi-mă. Decât să bateţi porţile oamenilor degeaba, mai bine şedeţi aici, în cimitirul evreiesc şi bateţi cărţile de joc. Eu mă oblig să vă aduc zilnic mâncare şi băutură şi să ţin de şase dacă vă vin controale de la raion.» Zis şi făcut. În săptămâna următoare am început să înflorim toţi. Ne-a revenit şi culoarea-n obraji şi zâmbetul pe buze. Numai că binele nu ţine cât îi lumea. Un drac de femeie, vecină cu cimi-

https://biblioteca-digitala.ro

tirul, ne-a prins mişcarea şi ne-a pârât la raion. Control inopinat şi am fost prinşi în flagrant. Sancţiune pe linie de partid şi trimitere la munca de jos. Fiecare la meseria lui. Colectivul în Leordina nu l-am făcut noi. L-au făcut alţii, mai arţăgoşi. Dar de băut şi de mâncat pe gratis, asta am făcut-o. Cu costurile de rigoare". *(Dragomir Ignat)*

Cum au scăpat cei din Poienile Izei de CAP

Mai întâi, s-au înfiinţat tovărăşiile agricole, zise şi TOZ-uri. Apoi, acestea au fost fie desfiinţate, fie transformate în Gospodării Agricole Colective (GAC). Mai târziu, numele gospodăriilor s-a modificat în Cooperative Agricole de Producţie (CAP), cică pentru a nu fi confundate cu Gospodăriile Agricole de Stat sau GOSTAT.

Pe Valea Izei, unele sate au fost cooperativizate, altele nu. Unul dintre cele cooperativizate a fost Poienile Izei, care aparţinea atunci de comuna Botiza. Iată cum povesteşte despre evitarea colectivizării fostul primar sătesc.

„După ce locuitorii din Ieud şi Rozavlea au fost convinşi să se scrie în Gospodăria Agricolă Colectivă şi au înfiinţat primele gospodării, am fost chemaţi la raion şi noi, cei din Botiza şi Poieni. Acolo am fost luaţi la prelucrat şi împreună şi separat. Că e bine să ne scriem cât de repede, ca să putem profita primii de ajutorul frăţesc ce ne va veni din URSS. Noi, mai bâţâiam şi mai încercam să ne apărăm, că e greu cu sătenii, care nu s-au lămurit de avantajele pe care le oferă TOZ-ul etc. Ei o ţineau pe a lor, noi pe a noastră. Era aproape seara când ne-au dat drumul acasă, cu ordin expres să-i lămurim pe oameni să urmeze exemplul ieudenilor şi rozăvlenilor şi să înfiinţeze colectivul. Sâmbătă, l-am rugat pe preot să-i anunţe pe credincioşi să mă aştepte a doua zi după slujbă în faţa bisericii că trebuie să le spun ceva important, ce ne-au instruit tovarăşii de la raion. Duminică la amiază tot satul era ciopor în faţa bisericii. Am urcat pe trepte şi am strigat să audă toată lumea, «Măi oameni buni, am fost joi la raion, la Sighet, şi acolo tovarăşii ne-au spus să spargem TOZ-ul, că de nu l-om sparge acum, nu-l mai spargem cât a ţine Dumnezeu lumea». De cealaltă poruncă, să înfiinţăm gospodăria colectivă, am uitat să le mai spun oamenilor, aşe că de luni TOZ-ul a fost spart, dar Colectivul nu s-a mai înfiinţat în veci." *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

„Numai unu' e cocoş, ceilalţi sunt activişti de partid"

În această tabletă, personajul este un fost activist de partid din Sighetu Marmaţiei, ajuns acum aproape nonagenar. Cele de mai jos le-am auzit chiar din gura lui.

„Era pe vremea întovărăşirilor agricole. Tocmai venisem din zona Valea Vinului, Poiana Codrului, unde ne-am achitat cu cinste de sarcina trasată, reuşind să înscriem în TOZ peste treizeci de gospodari. Treaba urma să fie continuată acolo de instructorii de partid din raionul Satu Mare, că era pe vremea regiunilor. Din Sighet am fost trimis să lămuresc locuitorii din Săpânţa să se înscrie în întovărăşirea agricolă. Treaba era grea, că ăia erau încăpăţânaţi şi căutau mereu să se sustragă de la lămurit. Am primit sarcina să nu mă întorc acasă, să-mi găsesc loc de dormit acolo, pentru a fi mai mult în preajma cetăţenilor. Am vorbit cu primarul din sat şi tovarăşul respectiv era un şmecher şi jumătate.

M-a dus să dorm la o văduvă singură. Mi-am dat seama că acolo era mâna duşmanului de clasă care voia să mă compromită. Seara, găzdoaia mi-a dat de cină şi s-a scuzat că nu are decât un pat, în care îmi dădea de înţeles că va trebui să dormim amândoi. Atunci, m-am convins că e lucrătură. Cum femeia avea şi un lădoi lângă un perete, mi-am pus geanta pe el, şapca pe geantă şi capul pe şapcă. Am încercat să adorm, dar n-am reuşit. Mai încolo, femeia ofta singură în pat, dându-mi semn că nu doarme, cum nu dormeam nici eu. Dimineaţa, femeia s-a ridicat din pat devreme şi a ieşit în curte să dea grăunţe găinilor. Eu aşteptam să-mi dea o pară sau un pahar cu lapte. Văzând că întârzie afară, am ieşit şi eu. Văd că avea vreo zece cocoşi şi o întreb de ce nu taie unul să mănânce şi tovarăşul instructor o supă caldă. Îmi răspunde cu ciudă: «numai unu' e cocoş, ceilalţi sunt activişti de partid ca dumneata», dându-mi a înţelege că rău am făcut că nu m-am culcat cu ea.

A doua zi, spre seară, mă întâlnesc cu şeful de post. Îmi zice confidenţial: Tovarăşe activist, v-aţi comportat exemplar. Nu aţi cedat tentaţiei de a fi compromis. V-am supravegheat de la geamul femeii. De asemenea tovarăşi are nevoie partidul. Nu din ăia care

https://biblioteca-digitala.ro

beau la bufet cu brigadierii sau se destrăbălează cu văduvele. Am şi raportat deja comportamentul dumneavoastră la tovarăşul prim, la raion. Asta ca să ştiţi că ochiul vigilent al partidului e peste tot."

Ce nu poate pricepe fostul activist de partid nici astăzi e de ce nu a fost păstrat în aparatul politic şi după apariţia judeţelor. Că doar a dovedit că e activist de nădejde şi partidul se poate baza pe el. *(Dragomir Ignat)*

Producţii record de grâu în zona Codrului

Ioan Boitor (60 de ani) este actualul viceprimar din comuna Asuaju de Sus. Pe vremea lui Ceauşescu a fost preşedinte de CAP în comuna pe care astăzi o administrează. Îşi aminteşte că, în „epoca de aur", agricultura mergea foarte bine, fiind o activitate rentabilă.

Motorina era la un preţ convenabil, între 0,50 şi 0,80 bani/litru, fiecare petic de pământ fiind exploatat la maximum. SMA-urile erau foarte bine organizate, utilajele duduiau pe câmpuri, iar specialiştii agricoli erau pe teren în tot ceasul. Acele vremuri de mult apuse nu se pot compara cu ceea ce se întâmplă astăzi în sectorul agricol din

https://biblioteca-digitala.ro

comună, când peste 200 ha din hotarul Asuajului sunt lăsate pârloagă. Viceprimarul îşi aminteşte că, pe vremea când era preşedinte la CAP, suprafaţa arabilă cultivată cu grâu, porumb sau plante furajere în comună era de circa 1.600 ha. Avea sub coordonare directă o fermă de 400 de vaci şi una de 600 de ovine.

La grâu s-au obţinut producţii record pentru zona Codrului, având în vedere solul mai sărac în proprietăţi. „Eram toată ziua bătuţi la cap să realizăm producţii foarte mari. Ne chemau cei de la partid şi ne muştruluiau după bunul lor plac. De câte ori ajungeam în faţa lor, mă făceau cu ou şi cu oţet. Nu erau mulţumiţi cu producţia pe care o obţineam pe hectar şi păreau că nu vor să înţeleagă că pământul în zona noastră are calităţi mai slabe. Atunci, ordinele veneau de sus şi nici nu se punea problema să nu fie îndeplinite. Erau o stricteţe şi o rigoare care astăzi nu mai există. La grâu am reuşit să facem performanţă la acea vreme, producţia fiind ridicată la 7.000 kg/ha. Au fost, cred, cele mai mari producţii obţinute în zona noastră", a mărturisit Ioan Boitor. *(Alina Taploş)*

ANII '50

Baia Mare vs Satu Mare

În perioada interbelică, mai precis între anii 1919 - 1950, Baia Mare, cu întreaga regiune din jur, făcea parte din judeţul Satu Mare. Reşedinţa Maramureşului de astăzi era subordonată oraşului Satu Mare, care era capitala judeţului. Acest lucru reprezenta o nemulţumire pentru intelectualii Băii Mari din perioada interbelică, care au cerut schimbarea reşedinţei de judeţ de la Satu Mare în Baia Mare.

Într-o scrisoare, care datează din 17 iulie 1935, adresată dr. Valeriu Pop, ministrul Justiţiei din acea perioadă, un grup de intelectuali din Baia Mare cerea schimbarea capitalei judeţului Satu Mare. În sprjinul acestei cereri, au fost formulate şase motive. În primul rând, era expus motivul de ordin geografic şi etnic, Baia Mare fiind localizat în centrul judeţului cu o populaţie majoritar românească. Apoi de ordin economic, fiind nu numai un centru industrial important, dar având un atu şi poziţionarea în mijlocul judeţului, fapt ce va ajuta la prosperitatea populaţiei româneşti din jurul său.

https://biblioteca-digitala.ro

Mai era expus şi motivul naţional şi cel strategic militar. „Este un nonsens şi o lipsă totală de precauţiune de a concentra toate instituţiile ce interesează apărarea naţională într-un oraş situat la abia 6 kilometri de graniţă, lipsit de orice apărare naturală şi expus la cel mai mic atac de afară”, se precizează în scrisoarea adresată ministrului Justiţiei, extras din fond „Primăria Oraşului Baia Mare”, act aflat la Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Maramureş.

În ultimul motiv expus în favoarea numirii oraşului Baia Mare reşedinţă de judeţ, cei care semnează scrisoarea vorbesc despre faptul că Baia Mare este unul dintre cele mai vechi şi importante aşezări româneşti din Ardeal. „Ar fi o nedreptate ce s-ar face acestui oraş aşezat în mijlocul populaţiei româneşti sărace, care timp de o mie de ani a fost neglijată intenţionat de fosta stăpânire străină. Domnule ministru, credem că ar fi înjositor pentru prestigiul naţional ca românii din părţile acestea să continue a se duce pentru rezolvarea intereselor lor la Satu Mare, oraş unde şi astăzi se menţine aproape aceeiaşi atmosferă străină”, se mai arată în scrisoarea adresată ministrului Justiţiei.

Cu toate astea, problema reşedinţei de judeţ nu a fost rezolvată definitiv, decât în anul 1968, când s-a stabilit actuala delimitare geografică a celor două judeţe: Maramureş, cu capitala în Baia Mare, şi Satu Mare, cu reşedinţa în oraşul cu nume omonim. *(Ionuţ Horoba)*

Regiunea Baia Mare (1950-1960)

Noul regim comunist a ţinut să şteargă urmele vechiului regim burghez, prin reorganizarea teritoriului ţării. Astfel, au apărut regiunile şi raioanele. La 6 septembrie 1950, Marea Adunare Naţională a votat Legea nr. 5 pentru împărţirea teritoriului Republicii Populare Române în regiuni, oraşe, raioane şi comune, după model sovietic. Astfel, au fost create 28 de regiuni şi 177 raioane.

Din această nouă reorganizare s-a născut şi Regiunea Baia Mare, care cuprindea raioanele: Baia Mare, Carei, Cehu Silvaniei, Lăpuş, Oaş, Satu Mare, Sighet, Şomcuta Mare, Tăşnad şi Vişeu. În anul 1960, Regiunea Baia Mare a fost rebotezată cu denumirea de Regiunea Maramureş, însă componenţa raioanelor a rămas aceeaşi.

Raioanele erau, de fapt, unităţi administrativ-teritoriale interme-

https://biblioteca-digitala.ro

diare între comună şi regiune. Băimărenii care au trăit acele vremuri povestesc că viaţa social - economică, organizată după modelul regiunilor şi al raioanelor, era mult mai echilibrată. „Eu ţin minte că, în liceu, dascălii ne spuneau că Regiunea Baia Mare este una dintre cele mai echilibrate zone ale ţării, prin faptul că este reprezentată, în primul rând, de un echilibru social, are un relief diversificat şi are puterea de a se autoaproviziona. Tot ce e necesar se putea produce aici", povesteşte băimăreanul Ştefan K.

Forţa Regiunii Baia Mare mai era reprezentată şi de o puternică clasă muncitoare. Aici îşi desfăşurau activitatea peste 20.000 de mineri şi aproximativ 5.000 de metalurgişti.

Ştefan K. susţine că organizarea administrativă de tip regiune - raion era una remarcabilă şi foarte eficientă, care venea în sprijinul omului de rând, mai ales prin eliminarea birocraţiei în rezolvarea anumitor probleme. „Din punctul meu de vedere, care am umblat prin toată Regiunea Baia Mare (sau Maramureş, cum s-a numit din 1960), existenţa raioanelor, ca putere administrativă, intermediară, era o treabă remarcabilă şi foarte utilă, în special omului de rând. Adică, dacă un cetăţean avea o problemă de rezolvat, nu mai era nevoie să vină până în Baia Mare, ci se putea duce la sediul de raion, unde îşi putea expune doleanţele", a explicat Ştefan K.

Organizarea teritorială de tip regiune şi raion a ţinut aproape două decenii, din 1950 până în 1968. După ce Nicolae Ceauşescu a preluat puterea, una dintre primele lui preocupări a fost să reorganizeze teritoriul ţării. În urma dezbaterilor, la 16 februarie 1968, Marea Adunare Naţională a votat Legea nr. 2, privind reorganizarea teritoriului Republicii Socialiste România. Ceauşescu a criticat în cuvântarea ţinută atunci organizarea teritorială având la bază regiunile şi raioanele. „Practic, a dovedit că regiunile reprezintă unităţi teritoriale prea întinse pentru a putea rezolva în mod operativ problemele tot mai complexe ale dezvoltării economiei, ale vieţii social-culturale. Raioanele se interpun ca o verigă suplimentară, ce întârzie şi îngreunează înfăptuirea directivelor organelor centrale, determinând în acelaşi timp o dispersare neraţională a forţelor", a declarat Nicolae Ceauşescu, în februarie 1968.

Aşadar, s-a revenit la împărţirea administrativ - teritorială a ţării pe judeţe. În acest context, Regiunea Maramureş s-a desfiinţat îm-

https://biblioteca-digitala.ro

preună cu raioanele care o compuneau. Unele dintre localităţile care erau raioane înainte de 1968 au trecut sub administraţia judeţelor Satu Mare şi Sălaj. *(Ionuţ Horoba)*

Botezul străzilor cu nume comuniste

Printre primele schimbări aduse de sistemul comunist s-a aflat şi redenumirea străzilor, pieţelor, parcurilor şi splaiurilor din oraşele patriei. Acest lucru s-a petrecut şi în Baia Mare, la doar câţiva ani după ce România devenea Republică Populară.

Printr-o decizie din 7 aprilie 1950 a Secţiei Gospodărire şi Industrie Locală - Biroul Edilitar şi Lucrări de Sistematizare din cadrul Comitetului Provizoriu al oraşului Baia Mare, numele tuturor străzilor, parcurilor, pieţelor etc. din Baia Mare este schimbat. Motivaţia acestui demers era legată de faptul că numele străzilor aduce aminte de regimul burghez, cel mai mare duşman al comunismului. „Noi, Preşedintele Comitetului Provizoriu al oraşului Baia Mare, având în vedere referatul Biroului Edilitar şi Lucrări de Sistematizare şi având în vedere că şi astăzi mai există denumiri de străzi, pieţe, parcuri şi splaiuri, care amintesc de trecutul îndepărtat al regimurilor burghezo-moşiereşti, în schimb la prea puţine străzi, pieţe, parcuri şi splaiuri li s-au dat denumiri care să eternizeze memoria eroilor căzuţi şi a altora ucişi în lupta pentru adevărata democraţie şi socialism. Având în vedere că în acelaşi timp există grupuri de case şi chiar străzi fără nicio denumire, în baza art. 72 din Legea Consiliilor Populare, decidem redenumirea acestora", se precizează în deciziunea numărul 119/1950 a Biroului Edilitar şi Lucrări de Sistematizare (extras din biblioteca documentară a Direcţiei Judeţene a Arhivelor Naţionale Maramureş).

Conform deciziei amintite mai sus, spre exemplu, strada Almer s-a schimbat în Ilie Pintilie, strada Băii în str. Abatorului, strada Luther în str. Vasile Roaită, strada Sf. Terezia în str. Pavel Tcacenco, strada Minoriţilor în str. 30 Decembrie, strada Nisiparilor în Constantin David, strada Zorilor în strada Cicalov, strada Lupului în str. Donca Simu etc. De asemenea, parcurile sau pieţele au fost botezate cu alte nume. Parcul Morii a primit denumirea de parcul Leonte Filipescu, Piaţa Iorga - P-ţa 11 iunie, colonia Dealul Crucii - colonia 23 August, Câmpul Gâştelor - Piaţa 1848, Piaţa Ferestreu - P-ţa N. Lohănescu etc. *(Ionuţ Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Uzina electrică

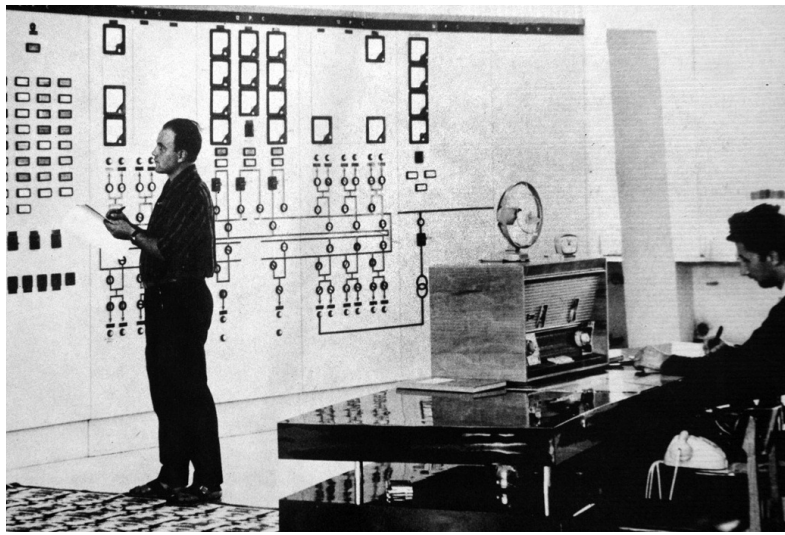

Până în anul 1945, iluminatul public al oraşului Baia Mare a dispus de două linii de 6 kW. Imediat după cea de-a doua conflagraţie mondială, când regimul comunist a pus mâna pe putere, s-au refăcut reţelele electrice distruse în Baia Mare, în acelaşi timp extinzându-se şi reţelele de distribuţie.

Între anii 1950 şi 1952, s-a construit în Baia Mare noua uzină electrică, atingând, în anul 1959, o putere instalată de 18.200 C.P. Tot în acest an s-a făcut şi racordarea la sistemul energetic naţional. „Directorul Uzinei electrice «Vasile Roaită» din Baia Mare a relatat despre noile măsuri luate în vederea îmbunătăţirii alimentării cu energie electrică a oraşului. Construirea noii uzine electrice a însemnat un pas mare în alimentarea cu energie electrică a Băii Mari. Prin ea, anul trecut s-a reuşit depăşirea cu 3% a planului", consemnează ziarul „Pentru Socialism", ediţia din 4 februarie 1958.

Din 1960, Uzina Electrică din Baia Mare şi-a înfiinţat un serviciu special, care se ocupa de electrificarea satelor. Propaganda vremii se lăuda că, în decursul a cinci ani (1965-1970), au fost electrificate, în Maramureş, 198 de sate: „Munca electricienilor era destul de dificilă, pentru că

https://biblioteca-digitala.ro

nu existau utilajele şi echipamentele de astăzi. Nu existau platformele astea de ridicare, nu erau aşa de multe excavatoare, gropile stâlpilor erau săpate manual, la acest lucru ajutând, prin muncă voluntară, şi oamenii de prin satele ce urmau să fie electrificate. Urcarea pe stâlpi se făcea cu ajutorul scăriţelor, adică un fel de «potcoave» cu colţi, care se puneau în picioare şi apoi te căţărai pe stâlpi", şi-a amintit Radu Lupan, fost director al Electrica Baia Mare. *(Ionuţ Horoba)*

Fabrica de cărămizi

După al Doilea Război Mondial, la periferia Băii Mari, au răsărit fabrici şi uzine. Toate pentru „propăşirea comunismului şi pentru binele ţării şi al poporului român". Una din cele mai recunoscute pe la acea vreme a fost Fabrica de cărămidă de la intrarea din Tăuţii de Sus.

„La ieşirea din Baia Mare dinspre Baia-Sprie, pe la finele anilor '50, şi-a început activitatea o fabrică de cărămizi. Era dotată cu bine cunoscutele cuptoare Hoffmann de ardere ciclică. Nu era utilizată arderea continuă. Pentru a se obţine acea porozitate, se măcina lignit de la mina din apropiere, după care se realiza arderea interioară.

Ulterior, prin anii '60, a început «turnarea» cărămizilor cu goluri,

https://biblioteca-digitala.ro

pentru ca respectivele cărămizi să îndeplinească funcţia de izolare termică", îşi aminteşte G.M. „Cărămizile de Baia Mare erau recunoscute în nord - vestul ţării. În afară de noi şi Satu Mare, nimeni nu fabrica astfel de materiale de construcţii în regiunea noastră. Începând cu 1960 - 1961, s-au confecţionat ţigle. Era necesară această măsură, deoarece până în acel moment aduceam ţigle de la Jimbolia. Prin '69, am adus o tehnologie nouă, aparte, de presare a materialelor. De activitate s-a ocupat inginerul Nicolae Mercea. Cererea era foarte mare, clădirile nu numai că trebuiau ridicate, dar trebuiau şi acoperite. De aceea, producţia de cărămizi şi cea de ţigle au mers mult timp mână în mână", afirmă G.M.

„Toate blocurile ridicate în cartierul Săsar în perioada 1957 - 1970 au fost construite din «cărămidă de Baia Mare». La fel blocurile de pe străzile Rozelor şi Delavrancea. Ţin minte ce mult s-a muncit, într-un termen foarte scurt. Fabrica a trecut la un moment dat din «ograda» IOIL (n.r. Întreprinderea Orăşenească de Industrie Locală) în cea a IPIG-ului, pentru ca în '77 să îşi închidă în totalitate activitatea", relatează G.M. *(Cătălin Ţineghe)*

Prin anii '50 nu prea erau maşini

Drumuri prăfuite de ţară, zeci de kilometri pe jos, încălţat cu opinci prinse cu sârmă - este doar unul dintre aspectele caracteristice ale anilor '50.

„Prin anii '50 nu prea erau maşini. Oamenii erau mai săraci atunci şi oricum nu îşi permiteau să-şi plătească şi transportul. Tocmai de aceea, străbăteau zeci de kilometri pe jos. Nu aveau nici bani de încălţăminte. Încălţămintele cele mai căutate erau pe atunci opincile. Dar să nu te gândeşti la opinci ca acelea care se pot vedea azi la televizior. Opincile pe care le purtam noi atunci erau prinse cu copcii de sârmă. Iarna ne luam ciorapi de lână, iar când străbăteam distanţe mai mari ne petreceam peste opinci o funie, ca să nu alunecăm. Hainele care se purtau pe atunci erau ţesute în război. Erau foarte incomode, dar nu prea existau alternative", povesteşte Mariţa Puşcaş.

În Baia Mare, pe atunci, veneau foarte mulţi pentru a-şi vinde produsele (făină de mălai, făină de grâu, lapte, ouă etc). Pentru asta se deplasau de la zeci de kilometri pe jos. „Erau pe atunci doar care

https://biblioteca-digitala.ro

trase de cai. Dar când se venea în Baia Mare pentru vânzări, în car se puneau coşurile cu vânzări, iar oamenii veneau pe jos, pe lângă care. Mai erau şi alţii care veneau cu coşul în spate până în Baia Mare, chiar dacă le trebuia o zi până ajungeau. Pentru mulţi, asta era singura sursă de venit. Prin anii ’60, mai erau care circulau şi cu bicicleta, iar după ’70, au apărut autobuzele. Şi mai este câte unul care spune că acele vremuri au fost mai bune. Nu cred că realizează ce spune. Au fost vremuri grele...”, afirmă Ioan Buciuman. *(Daniela Dragoş)*

De strajă la tabloul dictatorului Stalin

Oficial, Iosif Vissarionovici Stalin a murit (în 1953) de hemoragie cerebrală, determinată de hipertensiune şi ateroscleroză, maladii de care acesta s-ar fi îmbolnăvit în anii războiului.

La 1 martie 1953, după un dineu întins pe durata întregii nopţi, Stalin a plecat să se culce, însă a doua zi a fost găsit mort, cu faţa la podea. Ipoteza otrăvirii nu a fost luată oficial în calcul. Totuşi, din amintirile paznicilor lui Stalin reiese că, cel mai probabil, liderul sovietic s-a otrăvit imediat ce a băut apa minerală care se afla pe birou. Şi din rapoartele secrete ale medicilor care l-au văzut în ultimele zile de viaţă reiese că aceştia l-au tratat pentru o intoxicare cu un fel de cocktail de otrăvuri. O autopsie a cadavrului nu a fost însă făcută, astfel încât adevărul nu se va şti niciodată.

Cu toate că ritualul religios nu a fost permis, Stalin a avut parte de un ritual funerar special. În toate ţările comuniste i s-au adus omagii, la statuile care îl înfăţişau fiind depuse coroane de flori.

În Baia Mare a fost expus un tablou al lui Stalin la fostul sediu al Companiei Miniere Remin, pe vremea aceea şcoală minieră. Agneta Şuba îşi aduce aminte că era pionieră şi a stat de gardă la tablou. Acesta era postat la etajul I al clădirii. Lângă tablou erau atât pionieri, cât şi soldaţi, care stăteau în poziţie de drepţi. „A venit multă lume, se făcuse coadă pe scări, chiar şi afară din clădire”, îşi aminteşte băimăreanca.

Unii aduceau flori, alţii se mulţumeau să sărute tabloul şi să plângă la vederea pozei liderului comunist. Deşi Stalin este cel care a dus la extrem cultul personalităţii, numele lui este legat mai degrabă de moartea a milioane de oameni, fie în lagăre de muncă, fie în închisorile comuniste. *(Ioan Buda Ţeţu)*

https://biblioteca-digitala.ro

Cum a fost prins un „duşman” de clasă

Hălăduia pe vremea comuniştilor, prin zona Lăpuşului, un instructor de partid căruia i s-a dus vestea şi pentru intransigenţă, dar şi pentru ciudăţeniile personale.

Era originar din Ţara Oaşului şi obişnuit cu ţuica de Turţ. Trimis de partid în Ţara Lăpuşului, s-a obişnuit repede şi cu horinca de Preluci sau de Boiereni. Despre Oşan, să-l numim astfel, circulă mai multe istorioare. Una zice că a plecat cu GAZ-ul partidului (un fel de strămoş rusesc al autoturismelor de teren ARO), din Târgu Lăpuş spre Baia Mare. Pe Pietriş a oprit maşina, pentru că a văzut pe marginea drumului un om care citea. S-a apropiat de el şi l-a somat să-i predea cartea, mai ales că aceasta era într-o limbă străină. Convins că a prins un duşman de clasă care citeşte cărţi subversive, fără multă vorbă, l-a poftit pe om în maşină să-l predea organelor de Securitate în Baia Mare.

S-a oprit în Mănăştur să bea o bere. Aici, l-a întâlnit pe contabilul primăriei, căruia i-a povestit despre duşmanul de clasă şi lectura lui subversivă. Când i-a arătat cartea pe care o vârâse în geanta sa, contabilul şi-a dat seama că era un manual de limba franceză pentru clasa a VII-a. Curios, contabilul a vrut să-i vadă faţa duşmanului de clasă. Când Oşanu a ridicat prelata, contabilul era să cadă pe spate. Duşmanul de clasă nu era altul decât onorabilul profesor lăpuşan Vasile Latiş. Intuind încurcătura, i-a explicat activistului că profesorul nu e duşman de clasă, iar lectura o făcea pentru a preda o lecţie de franceză a doua zi elevilor.

După ce l-a îmbunat pe activist, plătindu-i consumaţia şi trimiţându-l la judeţ fără „duşmanul de clasă”, a intrat în vorbă cu profesorul: „De întâmplarea asta îmi pare şi bine, şi rău”, zice profesorul. „Bine, pentru că, până am ajuns eu aici, bivolii mei s-au hrănit din mălaiul colectivului. Iar rău, pentru că nu am patru lei să plătesc unui şofer să mă ducă acasă.” *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Un dascăl de ţară, reeducat de un zelos activist UTM

Pentru locuitorii din Chechiş, o localitate în apropiere de Baia Mare, soţii Teodora şi Constantin Gogoloşu s-au confundat câteva decenii cu existenţa şcolii din sat. Erau învăţătorii satului. Zeci de generaţii le-au trecut prin mâini şi nu puţini dintre elevi au ajuns apoi oameni cu carte, specialişti renumiţi în judeţ şi în ţară.

Prin anii ’50, unul dintre noii activişti UTM, V. P., fost elev al familiei Gogoloşu, s-a găsit să-i umble la dosarul „tovarăşului”. S-a aflat atunci că tovarăşul a fost prizonier la ruşi, deci luptase pe frontul antisovietic, că refuză să se înscrie în Partidul Muncitoresc Român, prin urmare, este un element duşmănos faţă de noua orânduire. De aici până la înlăturarea sa din rândul dascălilor, n-a mai fost decât un pas.

Pentru că la ORACA (fostul abator al oraşului Baia Mare) era nevoie de un contabil care să ţină evidenţa tăuraşilor exportaţi în Israel (prin care se trecea peste graniţă aur sustras de la Combinatul băimărean), învăţătorului i s-a făcut „favoarea” de a ocupa respectivul post.

Învăţătorului nu i-a trebuit prea multă vreme până să descopere potlogăriile de la noul loc de muncă. Furturi, incizii în carnea tăuraşilor, unde se introduceau lingouri de aur, delapidări de sume colosale şi multe altele. Cei care conduceau abatorul s-au prins de figură şi l-au invitat pe noul contabil la prelucrat: „Nu vezi şi nu auzi nimic! Înregistrezi în acte ce şi cum ţi se spune, nu ţii, Doamne fereşte, o contabilitate paralelă, dar mai ales nu vorbeşti. Dacă o faci, ţi se astupă gura cu pământ. Eşti liber, nu uita, tăcerea e de aur.”

Săptămânal, la abator venea în control şi tovarăşul activist UTM, având informaţii că lucrurile n-ar merge aici tocmai conform legii. De două ori pe lună, V. P. se ducea la Bucureşti, unde raporta la Comitetul Central starea de lucruri din regiunea Baia Mare. „Dacă o să ne informezi cu eventualele abateri de la lege de aici, dând astfel dovadă de îndreptare, s-ar putea ca de la toamna viitoare să ţi se permită să mergi din nou la catedră. O să am grijă personal de asta”, i-a sugerat odată activistul fostului său învăţător.

https://biblioteca-digitala.ro

A mai făcut pe jos vreun an obositoarea navetă Chechiş - Baia Mare, după care i s-a permis întoarcerea la catedră. Dar nu la intervenţia fostului elev. Acesta se dovedise prea zelos în rapoartele către Bucureşti. Drept consecinţă, într-o dimineaţă de vară, trupul său a fost găsit hăcuit pe calea ferată între halta Săsar şi gara din Baia Mare. Rămăşiţele pământeşti au fost adunate într-un sicriu plombat şi îngropate în cimitirul din Chechiş. *(Dragomir Ignat)*

Reeducarea prostituatelor

https://biblioteca-digitala.ro

Prostituţia de tip instituţionalizat, sub forma caselor de toleranţă, a cunoscut o mare înflorire, mai ales în perioada interbelică. În bordelurile de la nivelul întregii ţări lucrau „târfele cu condicuţă", înregistrate legal la poliţie şi examinate periodic medical. Încăperile erau sordide, iar condiţiile igienice, dintre cele mai proaste. Totuşi, o mare parte dintre vârstnici îşi amintesc şi astăzi cu „nostalgie" de aceste locuri, în care au avut pentru prima dată o legătură sexuală cu o femeie, care i-a iniţiat în tainele amorului.

Regimul comunist, prin rigorile sale impuse, a pus capăt prostituţiei legalizate, dar n-a putut împiedica practicarea ei. Date fiind privaţiunile materiale şi tentaţiile oferite de această profesie, numeroase tinere practicau prostituţia cu străinii. Alteori, chiar organele de represiune stimulau prostituţia, utilizând-o în scopuri politice, cooperând cu profesionistele pentru a obţine informaţii despre străini.

„Şi în Baia Mare, prostituţia se practica «la liber», la începutul anilor '30. Bordelurile erau deschise în casele private ale femeilor, iar semnul distinctiv era felinarul roşu postat în colţul locuinţei. Erau multe astfel de locuri de desfrâu şi le puteai găsi în oricare colţ al oraşului. În zona cartierului Săsar şi a Centrului Vechi erau cele mai răspândite, locurile fiind mult mai liniştite. Femeile care îşi racolau clienţii direct erau întâlnite în birturi, în apropierea gării şi a autogării. În acele vremuri, majoritatea băieţilor aflaţi la pubertate aveau prima experienţă sexuală într-un asemenea loc, pe care ulterior îl frecventau ori de câte ori simţeau nevoia unei nopţi fierbinţi. Tarifele oscilau între 50 - 100 lei pentru muncitori. Din câte cunosc, tinerele erau pasionate de liceeni, iar pentru ei tarifele erau mai mici. Undeva între 10 şi 50 lei. Şi nu era o ruşine să mergi la o casă de toleranţă, fiindcă mulţi dintre bărbaţi procedau în acest fel. Şi femeile erau de două feluri pe atunci. Cele care îşi vindeau serviciile pe bani şi soţiile, care fuseseră crescute să se supună bărbatului, să aibă grijă de casă şi copii şi să accepte aceste ieşiri ale lui, ca pe un fapt normal", povesteşte un băimărean.

„Condiţia practicării era o înregistrare prealabilă la Poliţie şi la Serviciul Sanitar în evidenţa prostituatelor, după îndeplinirea cerinţelor legate de o limită de vârstă şi stare de sănătate. Persoanele care erau înregistrate intrau într-un regim de consultaţii periodice şi primeau o condică ce constituia atât noua «identitate», cât şi per-

https://biblioteca-digitala.ro

misul pentru exercitarea acestei ocupaţii", explică bărbatul.

„Din poveştile celor mai bătrâni se ştia că, serile, bărbaţii ieșeau să petreacă cu damele de companie. Tineretul sărac, care nu îşi permitea să meargă într-un bordel de lux, aştepta cuminte, la rând, în faţa casei, pentru a ieşi clientul. «Tanti Nina», «Lenuţa», «Paşa», «Elena», erau doar câteva din pseudonimele folosite de femeile de moravuri uşoare. Felinarul roşu aprins la colţul casei indica o noapte cu o activitate intensă. Băieţii intrau ruşinaţi, iar apoi ieşeau roşii în obraji, simţindu-se adevăraţi bărbaţi", povesteşte Ionel.

„La sfârşitul anilor '50 a fost demarată o misiune de reeducare a prostituatelor. Acestea au fost trimise în centre, pentru «adaptarea lor la exercitarea unei meserii şi a redresării lor morale». Internarea lor putea fi făcută la cerere de autorităţile statului, pe o durată care începea de la un an şi ţinea până în momentul în care se considera că scopul reabilitării a fost atins".

„Prostituatele prinse în fapt erau imediat trimise în fabrici. Acest lucru s-a întâmplat şi în Baia Mare. Multe prostituate rămâneau însă în serviciul şefilor comunişti şi numai aparent angajate în vreo fabrică. Am întâlnit foste prostituate în IMMUM, în domeniul confecţiilor, în uzine. Prin anii '65 - '70, tinerele, care în urmă cu două - trei decenii îşi făceau hatârul prin locuri rău famate, erau acum muncitoare cu vechime. Se vorbea pe la colţuri despre ele şi puţini mai ştiau care fusese meseria lor înainte. Deveniseră femei respectabile, cu familie şi copii. Doar Securitatea le mai folosea, în diferite misiuni", a afirmat un băimărean. *(Amalia Babici Man)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL II
CONSTRUCȚIA ORAȘULUI BAIA MARE

După al Doilea Război Mondial, urbea noastră a cunoscut o perioadă de evoluție. Fiecare decadă din vremea socialismului a adus ceva nou, conform planului de sistematizare impus de regim.

Anii ’50. „După război, toate imobilele de locuințe erau de maximum două niveluri și erau concentrate în jurul Centrului Vechi. Începuse o intensă activitate minieră, așa că un număr impresionant de oameni a migrat din mediul rural; era nevoie, deci, de locuințe pentru aceștia. Au fost ridicate, începând cu ’53, blocuri de serviciu. Administrația s-a bucurat de clădiri noi, moderne, pentru a imprima ideea că socialismul e benefic societății românești. Primele blocuri au fost date în folosință pe străzile Rozelor și Barbu Delavrancea, în intervalul ’54 - ’57. Tot atunci, a fost construită și Policlinica de pe Progresului. Dinspre Centrul Vechi spre Gară au apărut macaralele argintii și sute de oameni care munceau pe șantierele comuniste. Atunci au fost înălțate blocurile cu patru etaje și blocurile - turn de pe bulevardul București. Construcțiile de mai sus de Pietrosul au făcut joncțiune cu cartierul Lenin, situat în preajma actualei policlinici «Sfânta Maria». Practic, în acea zonă, unde se află acum Arhivele de Stat și Agrofructul (Centerul), vizavi, era marginea vestică a orașului Baia Mare”, relatează G.M.

Anii ’60. „Până la jumătatea decadei, Gara se afla în zona magazinului Maramureșul. Blocurile de pe bulevardul București luaseră deja locul căsuțelor din zonă. În zona Arhivelor de azi, erau cazarma grănicerilor și clădirile aferente. Pe teritoriul pe care se află acum Spitalul Județean, erau grajdurile Oficiului Regional de Aprovizionare și Desfacere, care până atunci funcționau la Satu Mare. În a doua jumătate a perioadei, nu mai puțin de trei obiective s-au bucurat de noi spații. E vorba de Aeroport, Autogară și Gară. Toate erau în administrarea Ministerului Transporturilor. Tot atunci a început acea inflație incredibilă de construcții în cartierul Săsar, ridicat pe amplasamentul fostei mlaștini. În afara celor Zece case, ce se aflau deja acolo, au apărut noi blocuri. Primele au fost nr. 2 și 4 de pe strada I.L. Caragiale, din imediata apropiere a RFN-ului, prin ’64.

https://biblioteca-digitala.ro

S-a continuat de-a lungul străzii, până la deal, unde au fost ridicate blocuri - turn. A început lucrul la Spitalul de Boli Infecțioase și au fost construite alte blocuri - turn de-a lungul străzii Victor Babeș. S-au întins apoi pe Enescu și Odobescu, iar după aceea s-a închis circuitul prin ridicarea blocurilor - turn de pe Independenței. Asta prin ’67”, povestește G.M.

Anii ’70. „Începe construcția Spitalului Județean în această perioadă. În ’72, a fost dat deja în folosință. S-a muncit extrem de mult, având în vedere că e una dintre cele mai impunătoare clădiri din oraș. S-au dărâmat casele din zonă și au început lucrările în cartierul Gării. Atunci a fost construit și blocul Florin, de peste drum de Autogară. Istoria numelui său e una aparte. Vine de la numele soțului uneia dintre directoarele de la Trustul Regional de Construcții”, își amintește G.M.

Anii ’80. „Nebunia construirii blocurilor de locuințe nu s-a oprit aici. S-a trecut la demolarea caselor din zona în care se află astăzi cartierul Traian. Au fost înălțate obiective importante, precum Sala Sporturilor, bazinul de înot, hotelul Mara sau Casa Tineretului. Zona determinată de acestea și magazinul Maramureșul, proaspăt ridicate în 1980, au primit denumirea de Centrul Nou. Paralel cu cartierul Traian a început lucrul în cartierul Vasile Alecsandri (numit și Hatvan), aceasta din urmă fiind cea mai nouă zonă din oraș. Bineînțeles că Hatvanul nu se întindea pe suprafața de astăzi, ci era concentrat în jurul străzii Vasile Alecsandri. Acolo funcționa o școală ajutătoare”, adaugă G.M. *(Cătălin Țineghe)*

60 de blocuri muncitorești

În intervalul ‘44 - ‘58, în Baia Mare s-au construit 60 de blocuri muncitorești cu 547 de apartamente, ai căror beneficiari au fost întreprinderile și instituțiile din oraș.

Totodată, s-au construit 22 de case familiale prin credite acordate de stat și 962 de case familiale prin mijloace proprii. În analele aflate la Arhivele Naționale Maramureș, un dosar din anul 1958 face referire la „Situația spațiului de locuit, ca urmare a creșterii populației”. De aici aflăm că, pentru a asigura îmbunătățirea mediului de trai, s-au înființat o serie de întreprinderi, care să furnizeze cetățenilor curent electric, apă potabilă, locuințe sănătoase etc. Între-

https://biblioteca-digitala.ro

prinderea comunală a luat ființă în anul 1950, preluând unele activități de la fosta primărie a orașului și Întreprinderea de electricitate Ganz. Activitatea acestei întreprinderi era de a distribui curentul electric, apa potabilă, de a asigura transportul în comun, salubrizarea orașului și canalizarea. *(Amalia Babici Man)*

Cartierul Lenin și zona Coșbuc

Blocurile din cartierul Lenin au fost ridicate prin anii ’50-’60, după modelul sovietic.

Majoritatea erau blocuri fără încălzire centrală, construite din cărămidă, cu camere spațioase, dar destul de înalte pentru o clădire etajată. Aceste blocuri au fost amplasate pe străzile Coșbuc și Lenin și sunt printre primele construcții din partea nouă a orașului.

Când a început construcția lor, pe malul Săsarului creșteau doar bălării, iar Mircea Sasu bătea mingea printre ele ca să ajungă mai târziu la FC Torino. În deceniul următor, au apărut prefabricatele și centralele termice de cartier. *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Potcovărie în cartierul Lenin

Cartierul cu cea mai mare densitate din oraș în anii ’60 era cartierul Lenin. Acesta era delimitat de vechea unitate militară (zona Spitalului Județean) și actualul bulevard Unirii. Respectivul perimetru constituia extremitatea nord-vestică a orașului.

„În anii ’50, în zona stomatologiei de pe Bilașcu, în spate la Pizza H de astăzi, funcționa o fabrică de mobilă. Aceasta și-a desfășurat activitatea mult timp în anii socialismului și era extrem de prolifică. De la strada George Coșbuc nu mai era în zonă decât fabrica de mobilă, Gara Veche și o casă unde muncea de zor un cunoscut potcovar, pe nume Kuszinski. Înainte de a fi ridicate construcțiile cu două nivele de pe actuala stradă Aviatorilor, adică prin perioada interbelică și începutul anilor ’40, de la casa potcovarului nu mai era nimic până la unitate și nici până la Săsar”, povestește Dumitru M.

„Casa în care muncea meșterul era «coăcie», adică potcovărie, încă din perioada interbelică. Tot orașul îl cunoștea și îl căuta, pentru că punea suflet în munca sa și rezultatul eforturilor sale era pe măsură. Realiza «caiele», un soi de cuie speciale, potcoave, fiere pentru plug, știraf etc. Casa există și în ziua de astăzi și aparține fiului

https://biblioteca-digitala.ro

potcovarului de altădată și se află lângă Școala Nr. 14, «George Coșbuc»", își aduce aminte Dumitru M.

„Începând cu anii '50-'60 s-a construit tot mai mult. Cartierul Lenin a început să prindă contur. Toate străzile din zonă aveau denumirile ideologilor comuniști: Lenin, Marx, Engels. Lenin era strada Nicolae Iorga de azi, cea care duce la Școala Nr. 11. Acea stradă întretăia cartierul Lenin pe la jumătate. Strada Bilașcu se numea înainte Karl Marx", relatează Ioan T.

„În centrul cartierului Lenin a existat, și există și în ziua de astăzi, o piață de alimente, între străzile Coșbuc și Bilașcu. Aici era locul de adunare a tuturor comercianților de legume, fructe, lactate. Zona s-a dezvoltat tot mai mult, mai ales odată cu extinderea orașului către vest și către sud. Tipografia și Centrul de calcul nu au mai constituit extremitățile orașului în acea parte, treptat cartierul Lenin devenind o pată de culoare în «economia» orașului", conchide Ioan T. *(Cătălin Țineghe)*

Amintiri de pe strada Bilașcu

Strada Gheorghe Bilașcu din Baia Mare este, și în prezent, una dintre cele mai liniștite zone ale orașului. În anii 1960, însă, pe această stradă existau doar case, străjuite de copacii ce se înălțau, impunători, pe marginea drumului.

https://biblioteca-digitala.ro

„Din casele care împânzeau zona, au mai rămas doar câteva, pierdute în timp. Una dintre ele se află lângă actualul Centru de Transfuzie Sanguină. Și complexul de pe Karl Marx mai rezistă, dar magazinele noi nu amintesc deloc de ceea ce era cu aproape 50 de ani în urmă. În prima clădire se afla cofetăria, apoi magazinul de pâine, urma farmacia, și ultimul în șir, era un aprozar. Între strada Coșbuc și Karl Marx exista Grădinița Nr. 10. Perioada căminului mi-o amintesc cu drag, deoarece mama era soră medicală la această unitate preșcolară. Clădirea căminului era foarte mică, în raport cu numărul copiilor existenți. Spațiul de recreere compensa însă acest inconvenient. Acesta se întindea, în spatele clădirii ce aparținea de Unitatea Militară (unde se află în prezent Policlinica Sfânta Maria), până la intersecția cu b-dul Republicii (actualul sediu al Palatului de Justiție). Îmi amintesc că era foarte multă verdeață și pomi înalți.

În jurul anilor ‘65, casele din zonă au fost dărâmate. Orașul Baia Mare, aflat într-o continuă extindere și renovare, impunea construcția de blocuri. Locatarii cărora le-au fost distruse imobilele au primit însă repartiție în noile clădiri.

Locuitorii cartierului CFR își făceau aprovizionarea la piața din Karl Marx, piață situată între cele două străzi. La magazinele din complex te prezentai cu cartelele de pâine, zahăr și ulei, pentru a ridica rația care revenea fiecăruia. Și tot aici era una dintre cele trei farmacii existente în Baia Mare. Celelalte două farmacii erau în Centrul Vechi și în Cartierul Săsar. Din fericire, atunci nu erau cozi infernale, iar medicamente se găseau de obicei. Nu exista medic de familie și nici rețete gratuite sau compensate, așa că, decât să pierzi vremea în spital, la ușile medicilor, cereai direct sfatul farmacistelor. Îmi amintesc că la farmacia de pe Karl Marx am întâlnit singurul farmacist în acea vreme, restul fiind femei.

Zona Bilașcu este una dintre singurele zone ale municipiului peste care timpul a trecut parcă fără a lăsa urme adânci. E în continuare liniște, copacii străjuiesc strada, iar dacă n-ar circula mașini, ai putea să te întorci cu gândul în timp”, a concluzionat Steluța S. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

Blocul Roșu de pe strada Coșbuc

În anii ’60, exodul de muncitori veniți de la țară, deschiderea Filaturii și a Combinatului au crescut cererea de locuințe în Baia Mare.

„Era prin anii ‘65. Eram o copilă de 11, poate 12 ani, iar mama era asistentă medicală. Îmi amintesc construcția primului bloc-turn, situat pe strada George Coșbuc, lângă fostul sediu al RENEL. Imobilul avea zece etaje și era una dintre cele mai înalte clădiri pe care o văzusem. Știu că acolo locuia un maistru de la Combinat. Era bolnav, trebuia să facă injecții, iar seara, mama era cea care mergea la el. Cum nu avea cu cine să mă lase acasă, mergeam împreună. Reține și acum ușile mari, de metal, albastre, care străjuiau intrarea. Cred că era interfon, nu mai reține exact. Știu însă că trebuia să sunăm la un număr de apartament, iar ușile se deschideau. Le priveam fascinată.

La parterul impunătoarei clădiri se aflau un restaurant și un magazin de reparații televizoare. Era vremea aparatelor cu lămpi. Mereu era lume la magazinul de reparații TV. Dura uneori câte o săptămână

https://biblioteca-digitala.ro

să-ți facă aparatul, dar era vremea când totul ni se părea normal. Nici restaurante nu erau multe la acea vreme, în Baia Mare mai fiind două astfel de localuri. Unul era Restaurantul «București», iar cel de-al doilea, Restaurantul «Carpați». Acesta, de la Blocul Roșu, nu țin minte să fi avut vreun nume. Știu însă că era frecventat, în general, de lumea bună. Prețurile erau ceva mai mari decât într-o cafenea, iar atmosfera mai intimă și mai liniștită," a povestit Ildiko K. (Amalia Babici-Man)

A 14-a școală din Baia Mare

Școala Generală Nr. 14, în prezent unitatea de învățământ „George Coșbuc", a fost construită pe un teren viran, pe strada Bilașcu, din Baia Mare. Cartierul Săsar era în plină construcție, se aglomera de imobile noi, populația orașului creștea de la an la an. În zonă se afla doar Școala Nr. 11, actualmente „Nicolae Iorga".

https://biblioteca-digitala.ro

„Vorbim de mijlocul anilor ‘60. Copiii din cartierul Săsar și cartierul CFR frecventau, aproape în totalitate, Școala Nr. 11. Locurile erau insuficiente, iar țăranii care se mutau la oraș creșteau numărul solicitărilor în sălile de clasă. Eu locuiam în cartierul CFR, dar mergeam să studiez în cartierul Săsar. În vremea aceea, mai erau Școala 8, pe Progresului, și Școala Nr. 3. Aceasta era cea mai apropiată instituție de învățământ lângă casa noastră. Apariția Școlii Nr. 14 a fost benefică pentru băimăreni. Școala era obligatorie, necesară și nimeni nu concepea ideea ca un copil să nu urmeze minimum opt clase.

Strada era împânzită de case, o parte dintre ele existând și în prezent. Cred că în același interval de timp, în care a luat ființă Școala Generală Nr. 14, s-a construit și cel de-al doilea pod betonat peste râul Săsar. Cei care vroiam să ajungem la școală, la piața de pe Karl Marx sau la farmacia din cartierul Săsar, și locuiam în zona cartierului București, aveam ca variantă de legătură o punte de lemn. Aceasta era situată mai jos decât se află în prezent podul de la Palatul de Justiție. Era o punte pentru pietoni. Cine vroia să ajungă cu mașina în zonă, mergea peste «Podul Viilor». De aceea, reții că, prin anii 1960, a fost construit și podul de beton din zona «Spânzurătorii» (a Institutului)”, a afirmat Ioan S., din Baia Mare. *(Amalia Babici)*

Planetariul Baia Mare

Sfârșitul anilor ’60 a adus o adevărată revoluție științifică în domeniul astronomic. În iulie 1969, Neil Armstrong devenea primul om care a pus piciorul pe Lună. Tot în acea perioadă, mai precis la 1 iulie 1969, în Baia Mare, se inaugura primul planetariu public din România.

Povestea construirii unui Complex de Astronomie Populară în Baia Mare începe în anul 1967. În acel an, se pare că autoritățile din București aveau în plan construirea a două planetarii în țară: unul la Constanța și unul la Oradea. Însă, din cauza indiferenței manifestate de autoritățile comuniste care conduceau la momentul respectiv municipiul Oradea, proiectul construirii acestui important obiectiv astronomic a ajuns să fie implementat în Baia Mare. „Prim-secretarul de la Oradea a spus că el nu știe ce înseamnă și ce folos are un Planetariu și că nu are nevoie de așa ceva. În Baia Mare, prim-secretar era Gheorghe Blaj, un om care îndrăgea cultura, care prin firele și canalele pe care le-a avut la

https://biblioteca-digitala.ro

momentul respectiv a reușit să aducă planetariul de la Oradea în Baia Mare", povestește Ioan Bob, fostul șef al secției Planetariu din cadrul Muzeului de Mineralogie Baia Mare.

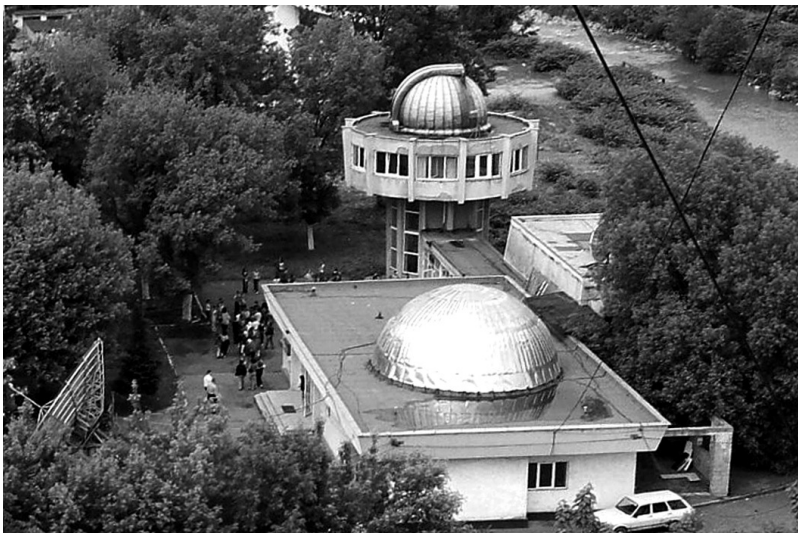

Complexul de astronomie populară a început să fie construit în luna octombrie 1967 și urma să fie compus din microplanetariul propriu-zis: cupola rotativă cu diametrul de 5 m și înveliș de cupru care să adăpostească aparatura formată din telescop Cassegrain și dispozitiv pentru fotografierea Lunii și a planetelor; Stația solară în interiorul căreia s-ar afla celeostatul polar de 120 mm; Platforma în aer liber cuprinzând luneta ecuatorială de 80/1200 și încă o lunetă de 63/840.

Pe de altă parte, există și o altă variantă a construirii Planetariului din Baia Mare. Ioan Chioran, fost vicepreședinte al Consiliului Popular Județean Maramureș din perioada comunistă, mărturisește că avea drept responsabilități, printre altele, și problemele de cultură. El povestește că într-o zi a venit la dânsul omul de cultură Valeriu Achim, care era însoțit de un anumit domn Tache. Despre acesta din urmă, Ioan Chioran spune că a fost cel care a prezentat prima dată proiectul construirii unui planetariu în Baia Mare. „Acest Tache tocmai se întorsese din București, unde aflase că au venit două dispozitive

https://biblioteca-digitala.ro

pentru planetariu și că vor fi date județului care va fi interesat de construcția unui asemenea obiectiv. El s-a interesat și a spus că edificiul pentru un asemenea obiectiv nu este mai mare decât o clădire cu patru apartamente. Când am auzit așa ceva, am spus că o să le propun construirea planetariului domnului Blaj și lui Gheorghe Pop, care conduceau pe vremea aceea destinele județului. Le-am spus de acest proiect și i-am informat că valoarea investiției nu poate fi mai mare decât în cazul unei clădiri cu patru apartamente și ar fi bine ca Baia Mare să-și asume o asemenea lucrare. Blaj, împreună cu Gheorghe Pop, și-a dat acordul și atunci i-am comunicat lui Tache că poate anunța la București că Maramureșul vrea să construiască un Planetariu", a povestit Ioan Chioran.

El a mai precizat că acest Tache s-a ocupat mult timp de organizarea planetariului, el mergând chiar și în Germania pentru a studia și a se specializa cât mai bine în astronomie.

Ioan Chioran a mai spus că sarcina de a întocmi un proiect al acestui obiectiv i-a fost dată arhitectului Constantin Pena. Acesta, la rândul lui, își amintește cum cei din conducerea Consiliului Popular Județean de atunci i-au pus la dispoziție terenul de pe strada George Coșbuc și i-au spus că acolo ar vrea un Planetariu. „În principiu, din câte îmi amintesc, nu a fost așa de greu să proiectez o asemenea clădire, însă țin minte că am întâmpinat anumite dificultăți mai ales la partea unde trebuia așezată căciula aia mare. Observatorul, cum ar veni. Nu prea știam despre ce e vorba, pentru că nu mai avusesem de-a face cu așa ceva până atunci, era ceva inedit", mărturisește arhitectul Constantin Pena. *(Ionuț Horoba)*

„Planetariul din Baia Mare este un loc cu adevărat deosebit. De mai bine de trei decenii sunt dascăl la o unitate de preșcolari din Baia Mare, dar încă din primul an de învățământ am vizitat planetariul cu grupele de copii. Nu s-a schimbat aproape nimic de-a lungul timpului, dar în anii '75, avea un farmec aparte. Și acum îmi amintesc cum, fiind tânăr cadru didactic, am mers cu prima mea grupă de preșcolari să aflăm noțiunile elementare despre univers. Astrologul de care-mi amintesc eu era un bărbat înalt și slab, dar reținut că era foarte devotat muncii sale. Copiii ascultau fascinați povești despre Ursa Mare, Ursa Mică, Caru Mare, Caru Mic, Luceafăr și stele

https://biblioteca-digitala.ro

căzătoare. În programa mea școlară erau cuprinse, în medie, minimum trei vizite la planetariu. Aceste deplasări se făceau în mod organizat, iar subiectul pe care doream să-l dezbatem era anunțat astrologului cu câteva zile înainte. Copiii care erau duși la planetariu aveau vârste cuprinse între 5 și 7 ani. Înaintea vizitei stabilite, micuților le erau prezentate noțiuni elementare despre ceea ce urmau să vadă", a afirmat Viruca R. *(Amalia Babici Man)*

Cartierul Săsar

Un cititor al ziarului Glasul Maramureșului, Vasile Bondrea, a ținut să ne povestească o istorioară despre blocurile construite în cartierul băimărean Săsar.

„Am venit în Baia Mare prin 1963, ca student la Institutul Pedagogic, nou înființat. Am fost a treia generație de absolvenți matematicieni din acea vreme. Pe atunci, se construiseră în zonă doar două blocuri, unul de garsoniere pentru nefamiliști și al doilea pentru tinere familii de muncitori. De la ele în jos erau cele Zece case. În rest, de la Institut spre mina «Petre Gheorghe» erau numai mlaștini, pipirig și papură. Chiar în spatele Institutului era un lac în forma cifrei opt, strangulat la mijloc, pe care constructorii l-au desecat, săpând un canal către mină, cu scurgerea în râul Săsar. La desecare, pe locul lui au rămas pești prinși în nămol. Practic, blocul-turn din apropiere este construit pe fundul lacului respectiv. Zona s-a transformat în șantier. În toți anii cât am fost student, s-a construit cu frenezie. Astăzi vorbim despre un cartier vechi al orașului, dar eu am asistat la nașterea lui," își încheie Vasile Bondrea povestea. *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Zece case

Pe strada Victoriei, între strada Caragiale și Institut, au existat, de prin anii '50 până pe la mijlocul anilor '70, zece case din lemn aproape identice, demolate pentru a face apoi loc actualelor blocuri.

„Ele erau situate în stânga clădirii Universității de Nord Baia Mare. Casele a cincea și a șasea erau puțin diferite, în sensul că partea dreaptă era mai alungită, ceea ce le dădea o formă de L. Celelalte, în schimb, erau identice. Pe atunci, strada Independenței nu exista, iar malul Săsarului nu era consolidat și de foarte multe ori acesta inunda cele zece case. Clădirile aveau două nivele. Erau frumos amenajate. La parter, intrarea era normală, dar la etaj se urca pe scări exterioare de lemn. Au fost construite pentru mineri, ca locuințe de serviciu. Încălzirea era pe lemne pentru fiecare apartament în parte. În spatele caselor existau lemnării și pivnițe. Acestea din urmă mai există și astăzi pe Victoriei. Legătura dintre cele zece case și gară se făcea printr-o punte peste Săsar", povestește Alex H..

„Pe vremea când cele Zece case mai erau în picioare, strada Victoriei era pavată. De unde se terminau casele, până la Fabrica de Lapte era numai câmp. Pe atunci, Victoriei era unica stradă care ducea spre Satu Mare și era pavată până la Dura", spune Gheorghe D. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

O casă nedemolată de comuniști, în curtea Institutului Pedagogic

Construcția cartierelor noi din Baia Mare nu a fost fără sacrificii. Pentru înălțarea noilor construcții etajate, mulți proprietari au fost convinși sau obligați să accepte demolarea caselor sau, uneori, a gospodăriilor în întregime, dacă acestea cădeau în perimetrul de sistematizare.

Prin anii ’60, în oraș a fost înființat Institutul Pedagogic de trei ani, cu specialitățile limba română, științe biologice și matematică. El a asigurat, pentru deceniile următoare, profesorii pentru ciclul gimnazial din județ și din zonele limitrofe. Într-o primă fază, au fost construite clădirile pentru spațiile de predare, cantina și unul dintre căminele studențești. Pentru construcția lor au fost expropriați locuitorii din zonă, cu excepția unuia, care s-a încăpățânat să nu accepte târgul cu autoritățile locale. Casa lui se află și astăzi în curtea actualei Facultăți de litere.

Despre istoria ei ne povestește doamna Marilena Merluțiu, profesoară pensionară, fiica proprietarului. „Țin minte că tata ne povestea cum decurg negocierile cu tovarășii de la partid. Zicea că pentru nimic în lume el nu va sparge casa pe care s-a chinuit să o termine cu puțin timp

https://biblioteca-digitala.ro

înainte. I s-a propus să primească o sumă de bani, care însă nu reprezenta nici un sfert din valoarea casei, și să accepte să fie mutat într-un bloc nou, în care să plătească chirie. Au fost amenințări de tot felul, intimidări, dar tata se știa un om integru și nu a cedat presiunilor. Văzând că nu o pot scoate cu el la capăt, autoritățile locale au plasat problema în ograda Ministerului Învățământului. Acolo iar s-a tărăgănat povestea, pentru că ministerul nu avea fonduri pentru despăgubire. Tata s-a înțeles și cu cei din conducerea Institutului, care nu erau prea deranjați de prezența casei în curtea lor. Așa a rămas casa în picioare, dar terenul tot ne-a fost expropriat," își încheie Marilena Merluțiu argumentația. *(Dragomir Ignat)*

Zona RFN

Școala „Nichita Stănescu" Baia Mare sau Nr. 6, cum era pe vremuri, a fost în anii '50-'60, o dată cu extinderea orașului înspre nord-vest, locul în care învățau copiii băimărenilor mutați în proaspătul cartier muncitoresc Săsar.

La sfârșitul anilor '60, respectiv începutul anilor '70, în zona cuprinsă între deal și râul Săsar, au răsărit, rând pe rând, blocuri. Cele mai multe imobile erau de câte patru etaje, dar autoritățile comuniste au ridicat și blocuri-turn de câte zece etaje. Noul cartier Săsar

https://biblioteca-digitala.ro

a prins contur, erau construite parcări, erau trasate drumuri. „Erau și câteva case acolo, dar comuniștii i-au expropiat, au dispus dărâmarea lor, după care au ridicat blocuri unul după altul. Erau case atunci pe strada Iza, dar și în zona în care se află astăzi RFN”, își aduce aminte Ștefan Cozma, din Baia Mare.

Printre casele care au supraviețuit uraganului socialist al macaralelor argintii a fost și una situată în locul RFN-ului. Atunci nu exista acel părculeț, nici biserica greco-catolică. După ce proprietarul a fost mutat și i s-a acordat apartament într-unul dintre blocurile noi, imobilul a fost utilizat pentru activități... educaționale. „Școala Nr. 6 e veche de tot. Eu locuiam pe strada Ciocanului, acum Iuliu Maniu, iar când m-am mutat în cartierul Săsar, școala funcționa. Dar cum erau tot mai mulți oameni care locuiau în zonă, spațiul nu era suficient. Și, de aceea, erau trimiși copii la ore în casa de peste drum”, a relatat Ștefan Cozma.

Astfel, aici erau organizate cursuri, dar și serate sau banchete, povestesc cei care au locuit în zonă la acea vreme. Casa utilizată ca anexă a școlii a devenit doar o amintire la mijlocul anilor ’80, povestesc bătrânii. „O început lucrul la blocuri foarte moderne și la realizarea unui complex. Era jos un restaurant, la care nu i s-a dat niciun nume. Așa că a rămas încetățenită titulatura de Restaurantul Fără Nume, prescurtat RFN. Atunci au dărâmat și ultima casă”, a povestit Ștefan Cozma. *(Cătălin Țineghe)*

Punți suspendate peste Săsar

https://biblioteca-digitala.ro

Până în anii '70, singurele legături între cartierul Săsar și restul orașului erau punțile peste râul Săsar. Podurile s-au construit mai târziu.

„Țin minte că exista o punte peste Săsar în dreptul Universității de Nord Baia Mare, de pe strada Victoriei. O altă punte era în dreptul RFN. Când călcai pe ele începeau să se miște. Cei mai tineri, de multe ori, se puneau unul într-un capăt și altul în celălalt și mișcau puntea, mai ales când trecea câte un bătrân. Acesta se lăsa în genunchi de frică să nu cadă în Săsar. Se mai distrau și ei când îi vedeau pe bătrâni că tremură. Nici scândurile care erau puse pe punte nu erau fixe. Multora le era frică să treacă", spune Gheorghe D. *(Daniela Dragoș)*

Fabrica de lapte

Fabrica de Lapte era amplasată la intersecția bulevardelor Independenței și Decebal. Aceasta a aprovizionat, pentru o bună perioadă de timp, cetățenii orașului cu lapte de consum, iaurt, brânză de vacă, smântână, unt și alte produse lactate.

https://biblioteca-digitala.ro

Produsele au fost puse în vânzare în ambalaje de sticlă, carton parafinat și staniol. Calitatea produselor a fost controlată zilnic în laboratoarele fabricii. „Pe locul pe care era amplasată Fabrica de Lapte, înainte era o fabrică de betoane, asta până prin anii ‘70”, își amintește Vasile M. *(Daniela Dragoș)*

Fabrica de lapte a fost inaugurată în trimestrul doi al anului 1961. Construcția sa a durat aproape un an, debutul lucrărilor fiind consemnat pe data de 12 august 1960. Ea a început să funcționeze efectiv doar din ianuarie 1962, însă nu la capacitatea maximă, pentru că mai era nevoie de montarea unor instalații noi.

Fabrica de lapte din Baia Mare era singura, în perioada dinainte de ’89, care asigura produsele lactate pentru băimăreni. Cei care au trăit acele vremuri au păreri diferite în ceea ce privește calitatea serviciilor și produselor oferite de această unitate. Băimăreanul Florin Hossu își aduce aminte că fabrica avea o gamă foarte variată de produse, unele de cea mai înaltă calitate. „Țin minte că în fiecare dimineață ne era adus laptele până în fața ușii, unde locuiam. Era un serviciu de calitate oferit de cei de la Fabrica de lapte, dacă te abonai la așa ceva. Un produs de calitate și căutat era untul, care era net superior față de cel care există astăzi pe piață”, povestește Florin Hossu.

Această întreprindere era și o sursă de locuri de muncă. Peste 300 de angajați lucrau acolo în acea perioadă. În anii ’70, Fabrica de lapte prelucra zilnic peste 80.000 litri de lapte.

Exista și un produs al fabricii considerat la vremea aceea o delicatesă. Era vorba de înghețată. Șapte utilaje automate produceau în fiecare zi în jur de 800 kilograme de înghețată. „Îmi aduc aminte că vara era plin prin oraș, mai ales în locurile cele mai frecventate, de automate de înghețată. Era foarte bună înghețata și nu era nici scumpă; pentru un cornet scoteai din buzunar un leu”, își amintește Dumitru Pocol (68 de ani), din Baia Mare.

Unii dintre băimăreni nu au amintiri prea plăcute legate de orele pierdute la cozile fără capăt care se formau pentru a prinde o sticlă de lapte. Acest lucru se întâmpla mai ales în anii ’80, când Ceaușescu cerea impetuos economisirea la sânge a tuturor resurselor. „Din păcate, Fabrica de lapte din Baia Mare nu făcea față solicitărilor populației, se stătea la cozi pentru lapte până îți trecea de foame. De vină erau raportările făcute de fiecare județ, care umflau

https://biblioteca-digitala.ro

cifrele din dorința de a ieși cu o imagine foarte bună în fața șefilor din aparatul central. Iar ăia făceau necesarul pe baza a ceea ce se raporta pe hârtie, nu pe ceea ce exista în mod real, de aceea oamenii duceau lipsă de toate în acea vreme", a spus Ștefan Lupșa, președintele Asociației de Pensionari CASPEV Baia Mare. El a mai adăugat că, dacă prindeai un pachet de unt pe vremea aceea, era ca și cum „l-ai prins pe Dumnezeu de un picior".

După Revoluție, Fabrica de produse lactate Baia Mare a continuat să funcționeze, însă nu a rezistat pe piață. Astăzi nici măcar clădirea acestei fabrici nu mai există. Ea a fost demolată, iar în acel loc s-a înalțat un magazin de tip mall. *(Ionuț Horoba)*

Aeroport pe imașul din Recea

„În anii '50, orașul se termina undeva la vechea Gară de lângă magazinul Maramureșul. În rest, erau doar pășuni întinse folosite de țăranii care locuiau în așezările rurale din zonă. Lângă actualul amplasament al Turnului de Parașutism și Clubului Văcarilor exista însă activitate... Și încă una intensă. Aici era aeroportul Băii Mari. Asta, până în '64, când a fost dat în folosință Aeroportul Tăuții Măgherăuș. Amplasamentul din Tăuți a fost considerat mai viabil, deoarece exista acel plan de sistematizare a orașului, dorindu-se extinderea acestuia înspre vest", își amintește Dumitru M. *(Cătălin Țineghe)*

Turnul de parașutism

Pe vechiul aeroport Recea, în 17 august 1977, au început lucrările la construcția Turnului de parașutism din Baia Mare, făcând astfel ca Baia Mare să fie al cincilea oraș din țară care a dispus de un asemenea obiectiv al sporturilor aplicative.

Acesta a fost ridicat de constructorii de la TCM, TCI și TCMM. Turnul are 80 metri înălțime și, prin construirea lui, s-a dat posibilitatea tinerilor între 12 și 14 ani să se pregătească, prin antrenamente dirijate, în vederea lansărilor cu parașuta din avion. „Locul pe care este amplasat turnul de parașutism era înainte fostul aeroport Recea. Lucrările la turn au durat cinci ani și asta în lipsa unei macarale, care să ajute la ridicarea lui. Au fost multe necazuri până la terminarea con-

https://biblioteca-digitala.ro

strucției. Are 80 metri înălțime, din care 8 metri are piramida. La 60 metri se află platforma pe care iese parașutistul, aceasta fiind o etapă premergătoare saltului din avion. Construcția este foarte solidă. Fundația are 6 metri adâncime și au turnat-o cei de la TCMM. Glisarea pe verticală au executat-o cei de la TCI, iar partea finală, cu casa liftului și fleșa, Secțiunea II TCM. Pereții sunt groși de 30 centimetri și sunt din beton", afirmă Nicu Șerban. *(Daniela Dragoș)*

Întreprinderea Avicolă de Stat Baia Mare

Înainte de 1989, fiecare județ al patriei socialiste avea o întreprindere avicolă, care se ocupa cu creșterea și valorificarea păsărilor domestice. O astfel de unitate s-a înființat și în Baia Mare, undeva la începutul anilor '60, la vremea respectivă fiind considerată cea mai mare unitate de industrie alimentară din județ, aceasta fiind clasată între primele șapte astfel de unități din țară.

Întreprinderea Avicolă de Stat Baia Mare a luat ființă în anul 1962, fiind construită pe un teren situat la ieșirea din oraș, spre localitatea Recea, în vecinătatea Turnului de parașutism. Unitatea avicolă dispunea de un impresionant spațiu de producție, care număra nu mai puțin de 24 de hale, unde se produceau aproximativ 45 de milioane de ouă anual. Întreprinderea mai deținea 27 de hale și două stații de incubație, de unde ieșeau anual peste 10 milioane de pui. Pe lângă toate acestea, existau și 62 de hale unde se realiza producția de carne. Unitatea avea și un abator propriu unde se pregăteau produsele din carne de pasăre.

În ziarele epocii există mărturii despre activitatea care se desfășura la această întreprindere: „La marginea orașului nostru, în drum spre Recea, există un grup de construcții moderne. Aici se află Stațiunea avicolă din Baia Mare. O mînă de oameni harnici, conduși de inginerul Augustin Mare, desfășoară aici o muncă rodnică. Curățenia și ordinea perfectă predomină atmosfera primăvăratică din sala de incubatoare. Niște dulapuri mari, închise ermetic, înlocuiesc aripile protectoare ale cloștelor. Aici se dă viață la zeci și sute de mii de pui, care iau apoi drumul gospodăriilor colective", consemnează ziarul „Pentru Socialism" din 10 martie 1962.

Înainte de a se amenaja o unitate avicolă în Baia Mare, județul Maramureș mai avea în două localități activitate cu specific pe do-

https://biblioteca-digitala.ro

meniul aviculturii. Era vorba de Șomcuta Mare și Seini.

Anii ’80 sunt unii de tristă amintire pentru români, care au trebuit să facă față așa-numitului „program al foamei”, instituit de Ceaușescu, pentru raționalizarea consumului. Ultima decadă a regimului comunist i-a adus pe români la o înfometare progresivă, lipsa alimentelor fiind cel mai greu de îndurat. Fabricile și întreprinderile produceau din plin, însă totul mergea la export.

Românii aveau stabilită o rație de zece ouă de persoană pe lună, însă, de multe ori, această cifră nu se regăsea în realitatea pe care o întâlneau oamenii în alimentarele vremii. „Când se anunța că se bagă ouă, era o nebunie generală. Toată lumea năvălea la magazinele alimentare. Se stătea și câte o zi întreagă la coadă pentru a prinde câteva ouă. Noroc că mai aveam rude pe la țară și mai făceam rost de alimente, că altfel nu știu ce ar fi fost”, își amintește băimăreanul Dumitru Pop. *(Ionuț Horoba)*

Întreprinderea de Faianță și Sticlărie „Faimar”

Baia Mare avea dezvoltată o importantă platformă industrială, care acoperea aproape toate domeniile. În acest context, funcționau câteva întreprinderi care constituiau ceea ce se numea industria ușoară a județului Maramureș. Aici se înscria și Întreprinderea de Faianță și Sticlărie „Faimar”.

Aceasta era una dintre cele mai importante unități de producție a articolelor decorative realizate din ceramică și sticlă, din țară. În vremurile bune, aici aveau asigurat locul de muncă aproximativ 1.200 de persoane. Astăzi, clădirea a fost demolată.

Întreprinderea Faimar a fost dată în funcțiune în anul 1979. Profilul principal de producție era axat pe realizarea unor articole de menaj și decorative, din faianță și sticlă. Existau trei secții: sticlă, faianță și ceramică. La vremea respectivă, Faimar era unica întreprindere din țară unde se făceau produse din sticlă suprapusă, în șase nuanțe cromatice și articole de menaj și bucătărie din masă termorezistentă.

Inaugurarea noii întreprinderi din Baia Mare a fost făcută cu surle și trâmbițe, în stilul specific propagandei comuniste, care descria Faimar Baia Mare ca fiind încă un succes al orânduirii socialiste. Iată ce titra, în acest sens, ziarul maramureșean „Pentru Socialism”,

https://biblioteca-digitala.ro

din data de 29 septembrie, 1979: „Pe platforma de sud a municipiului Baia Mare, a avut loc ieri intrarea în producție a unui nou și important obiectiv, și anume Fabrica de faianță pentru menaj. Iată, deci, o nouă premieră industrială inedită în acest colț de țară. Realizată la înalți parametri tehnici, tehnologici și de eficiență, înzestrată aproape în totalitate cu tehnologie românească, noua unitate maramureșeană se înscrie printre obiectivele cele mai de seamă ale acestui minunat cincinal".

La început, în Faimar lucrau aproape 900 de muncitori și specialiști în ceramică și sticlă, însă numărul lor a crescut la peste 1.000, o dată cu dezvoltarea și succesul produselor decorative și de menaj realizate aici.

Zilnic din curtea Faimar plecau la export trei sau patru camioane, încărcate cu produse din ceramică. Peste 80% din totalul producției întreprinderii era exportat în țări precum Germania (RFG), Anglia, Franța, Norvegia, Suedia, Finlanda, Danemarca, SUA sau Maroc. Acest lucru a făcut ca Faimar să fie o marcă de calitate cunoscută în toate colțurile lumii. „După Revoluție, am călătorit prin Europa și am rămas de-a dreptul surprinsă să văd în aproape toate casele sau localurile din Germania, prin care am intrat, farfurii sau alte obiecte din ceramică produse de Faimar", mărturisește băimăreanca Rodica Rus.

Inginerul Nicolae Argintaru, care a muncit în această întreprindere încă din primii ani de activitate, spune că, în primul rând, ideea de a se pune în funcțiune o astfel de fabrică a făcut parte din politica de dezvoltare industrială a orașului Baia Mare de la acea vreme. Pe de altă parte, autoritățile comuniste s-au gândit și la faptul că Maramureșul era o zonă unde mineritul era ocupația preponderentă, în acest context, soțiilor minerilor li s-a asigurat un loc de muncă. „Cred că s-au gândit și la aspectul ăsta de a le găsi un loc de muncă femeilor, ai căror soți munceau în industria minieră. În plus, Baia Mare avea o oarecare tradiție în ceramică. Un alt aspect referitor la înființarea unei fabrici de ceramică aici este legat de exploatarea și folosirea materiilor prime din zonă. După cum se știe, în multe din satele din zona orașului Baia Mare există caolin de calitate, numai bun pentru industria ceramicii. Parțial acest caolin s-a folosit, însă nu în totalitate, pentru că, până la urmă, mare parte s-a

https://biblioteca-digitala.ro

adus și din import sau din alte zone din țară”, a explicat Nicolae Argintaru, fost director la Faimar. *(Ionuț Horoba)*

Maratex - Întreprinderea Textilă Maramureș

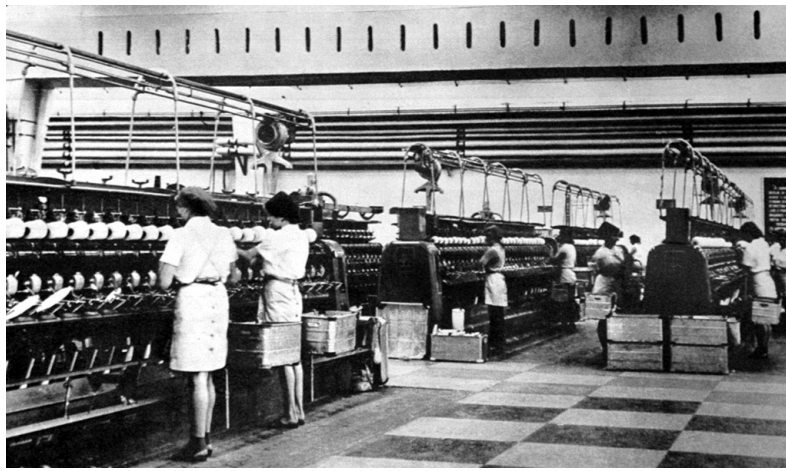

Întreprinderea Textilă Maramureș, cunoscută sub numele de Maratex, a fost pusă în funcțiune în anul 1972, cu șapte ani înainte ca Faimar Baia Mare să își înceapă producția. În cadrul Maratex, erau angajați peste 7.000 de muncitori, majoritatea fiind femei.

Unitatea era formată din două filaturi de bumbac, o țesătorie și finisaj chimic. Inițial, Maratex a început producția cu un colectiv format din aproximativ 700 de angajați. Media de vârstă a filatoarelor și țesătoarelor băimărene care munceau în această întreprindere era de 26 de ani. „Eu m-am angajat prima dată în această unitate imediat după ce am împlinit vârsta de 18 ani, adică la scurtă vreme după absolvirea liceului. Era o atmosferă frumoasă de lucru, mai ales datorită faptului că aproape toate colegele erau foarte tinere. Într-adevăr, se muncea mult, însă existau și împăcarea, și liniștea că ai un loc de muncă și că astfel nu duci grija zilei de mâine”, mărturisește băimăreanca Maria Dunca.

În anii ’80, când Ceaușescu a restricționat drastic folosirea tuturor resurselor, și Maratex a avut de suferit, în special din cauza lip-

https://biblioteca-digitala.ro

sei materiei prime, bumbac sau alte fibre textile. Însă, acest lucru s-a resimțit doar în privința produselor textile destinate pieței interne, exportul a fost mereu privit ca o prioritate. „Îmi aduc aminte că au fost perioade când nu aveam fibre ca materie primă, însă cu toate acestea comenzile pentru țările unde exportam erau întru totul onorate și nu a fost niciodată cazul să ne fie respinse anumite produse, pentru că nu se ridicau la nivelul calitativ impus”, povestește băimăreanca Viorica Mezei.

Angajații de la Maratex aveau asigurată în fiecare zi masa la cantină. Aici se pregătea masa în fiecare zi pentru aproximativ 600 de abonați. Femeile care nu mai aveau timp pentru îngrijirea copiilor își puteau trimite copiii la creșa întreprinderii. De asemenea, se mai asigura și rezervarea a peste 400 de locuri în căsuțele de odihnă de pe litoral, pentru petrecerea concediului de care beneficia personalul muncitor al Maratex. *(Ionuț Horoba)*

Blocul Semilună

https://biblioteca-digitala.ro

Construit în anii '70, blocul Semilună poate fi considerat o efigie a Băii Mari. Construcție impresionantă, dată nu numai de forma sa inedită, dar și de înălțime (P+12), blocul Semiluna a devenit un punct de reper.

Locul pe care s-a construit era ocupat de case. „Erau case mici, particulare în zonă, înainte de a fi construit blocul Semilună. Acestea au fost demolate pentru a face loc blocului. Pe atunci nu exista nici bulevardul Decebal, în locul lui era o cărare care ducea spre o punte peste Săsar și de acolo la Fabrica de lapte. Apoi, până la calea ferată, pe parte cu Filatura, nu exista nimic, iar pe cealaltă parte erau câteva depozite. Cam așa arăta de jur-împrejurul blocului", își amintește Gheorghe D.

Cât despre construirea blocului, aceasta a durat trei ani. Construcția a evoluat încet. Fundația a fost săpată cu un excavator, iar unde nu s-a putut cu excavatorul au fost aduși deținuți, forțe speciale, cum îi numeam noi. În rest, lucrarea a fost executată de muncitori ai TRCL. Țin minte că au existat probleme cu ridicarea prefabricatelor la ultimele etaje. Pentru a putea fi ridicate s-a adus o volă

https://biblioteca-digitala.ro

poloneză. După ce s-a terminat de construit blocul, parterul și primul etaj au fost folosite ca spații comerciale, de altfel, la fel a rămas până azi. Exista acolo, pe atunci, un restaurant de categoria I, unde mergeau mai mult cei cu bani, nu oricine își permitea. Mai exista și o cofetărie. Iar la parter erau și o autoservire și un local unde se putea cumpăra bere la halbă. Apartamentele au fost date prin repartiție la diferite întreprinderi", povestește Gheorghe D. *(Daniela Dragoș)*

Tipografia

Prima tipografie din Baia Mare a fost situată pe strada Crișan, sediul acesteia mutându-se ulterior la intersecția bulevardelor București și Republicii. După 1965 a luat numele de Întreprinderea Poligrafică Maramureș, iar după '74, Tipografia Maramureș. În '68, aici se tipăreau ziarele "Pentru Socialism", „Cronica Sătmăreană", „Banyavideki Faklya" și „Szatmari Hirlap".

https://biblioteca-digitala.ro

„Clădirea tipografiei are o structură solidă. Avea pe atunci centrală proprie. A fost pentru o perioadă singura tipografie din județ. După ‘70, a avut loc reutilarea ei. S-au folosit utilaje moderne. Prima dată s-a construit partea de către bulevardul București, apoi partea din spatele acesteia și, după anii ‘90, aripa de către bulevardul Republicii”, spune Vasile Achim, fost angajat.

Munca tipografilor a fost mult ușurată acum, însă lucrurile nu au stat așa de la început. Se lucra pe bază de aliaj de plumb, staniu și zinc. Cu ajutorul unui linotip se culegeau literele. „Linotipul era o mașină de cules rânduri. Literele erau mobile pentru zețărie și erau așezate în casetuțe. Zețarul cunoștea bine unde se află fiecare literă. Era nevoie de foarte mult timp până se făcea o pagină de ziar pe atunci. Cât despre poze, acestea se făceau cu aparate cu film, care se expuneau pe o placă de zinc prelucrată cu substanțe chimice. Și aici era foarte mult de lucru”, precizează Vasile Achim.

Tirajul ziarelor pe atunci era destul de mare, depășind, de exemplu la ziarul “Pentru Socialism”, 20.000 de numere. Munca tipografilor a fost îngreunată și de pretențiile absurde ale conducătorilor de atunci. „De multe ori, după ce terminam ziarul, venea ordin că trebuie pus pe o anumită pagină texte cu vizita lui Ceaușescu în diferite țări, orașe sau întreprinderi. Țin minte că, după o vizită a Elenei Ceaușescu în Grecia, am fost nevoit să schimb 50 de rânduri de cinci ori pentru că nu le-a convenit cum a fost scris materialul. Era destul de greu”, își amintește Vasile Achim. *(Daniela Dragoș)*

Fabrica de marmeladă / Agrofruct

O firmă de renume băimăreană, care și-a câștigat încrederea atât în țară, cât și pe piața externă, a fost Întreprinderea de Prelucrare și Industrializare a Legumelor și Fructelor (Agrofruct). Clădirea în care își desfășura activitatea Agrofructul a fost pe b-dul București, la intersecția cu strada Cosmonauților. Acum, în hălile în care funcționa Agrofructul funcționează un complex comercial cunoscut sub numele de „Center”.

Inițial, s-a numit „Fabrica de marmeladă”. Și pe bună dreptate, pentru că aici, la început, în afară de marmeladă nu se producea decât (rar) gem sau dulceață. La un moment dat, producția s-a dublat

https://biblioteca-digitala.ro

și se făceau aici, pe lângă marmeladă și gem, și alte „produse de înaltă calitate”, cum îi plăcea conducerii de pe atunci să le spună: dulceață, siropuri, compoturi, fructe în suc propriu, pireu de castane etc. Lucrurile mergând bine, producându-se mult mai mult, numărul angajaților a crescut, iar spațiul a devenit insuficient și utilajele folosite erau deja învechite, astfel că fabrica s-a extins și modernizat. În 1957, aici s-au adus utilaje noi, dar s-a montat și bandă transportoare, de la sălile de fabricație până la magazie. Tot atunci, hala s-a ridicat cu încă 1,5 metri și s-au instalat aeroterme și exhaustoare, toate pentru o mai bună aerisire a secției.

„Eu căutam produsele Agrofruct pe piață. Exportau foarte mult, dar produceau și pentru piața internă. Ce-mi plăcea mie în mod deosebit era gemul de căpșuni făcut de Agrofruct. Un alt produs care îmi plăcea era sucul de mere. Era pus în sticle de jumătate de litru. Acum, ai la îndemână tot felul de sortimente de gemuri sau sucuri natural, însă parcă niciunul nu are gustul pe care îl aveau cele de mai demult. Prețurile nu erau foarte mici nici atunci, dar ne permiteam să cumpărăm din când în când”, își amintește Maria C.

Agrofruct Baia Mare se putea mândri că, din 1958, a început să producă sortimente cu totul și cu totul speciale la nivel național, și anume pireul de castane. Conform datelor oferite de presa acelor vremuri, Agrofruct scotea pe piață, în fiecare an, peste 400.000 de borcane care conțineau pireu de castane. Se spunea că, la nivel european, doar în Franța mai exista o unitate unde se producea acest preparat. Muncitorii și inginerii de la Agrofruct au reușit să facă posibilă prelucrarea castanelor datorită unor mașinării speciale concepute chiar în interiorul unității cu pricina. „Anual, se culeg în Baia Mare și împrejurimi 200-300 vagoane de castane comestibile. Mare parte a acestora este prelucrată în secția nouă de la Agrofruct, pe mașinile concepute și realizate de muncitorii de aici. Ei produc pireu de castane și făină de castane. O asemenea secție de prelucrare a castanelor mai există, la ora actuală, doar în Franța”, consemna ziarul maramureșean „Pentru Socialism”, în ediția din 18 octombrie 1959. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Unitate militară pe bulevardul București

În locul unde este acum Policlinica „Sfânta Maria" Baia Mare, pe bulevardul București, au funcționat două unități militare, înființate în 1968. Atunci, zona era destul de pustie, blocurile fiind construite abia după ce unitățile militare s-au mutat la marginea orașului, aproape de Italsofa.

Colonelul (r) Ioan Hendre, președintele Sindicatului Cadrelor Militare Disponibilizate Maramureș, a venit, ca tânăr ofițer, în Baia Mare, în 1975. Își amintește că începuse deja mutarea regimentelor de tancuri și de artilerie, ultimele active fiind mutate prin 1977-1978. „Mutarea s-a făcut ținându-se cont de dezvoltarea orașului", spune Ioan Hendre. Clădirile și terenurile care aparținuseră armatei au rămas la dispoziția primăriei. Unele clădiri au fost dărâmate, rămânând în picioare doar cele în care se află acum sediul policlinicii și o grădiniță de copii. Se spune că și actuala clădire a Arhivelor Naționale, devenită internat pentru liceeni în 1977, ar fi aparținut tot unităților militare din acea vreme. A mai rămas de atunci și un buncăr, amplasat în spatele policlinii, care a scăpat și el de demolare în perioada construirii noului cartier. *(Ioan Buda Țețu)*

„Un gard de sârmă și tablă înconjura zona armată, dând un aer sinistru. Cât vedeai cu ochii era cenușiu și sumbru. Asta se întâmpla în anul 1975. Proaspăt venită pe meleagurile băimărene, am

https://biblioteca-digitala.ro

obținut o locuință în blocul 12 de pe Cuza Vodă. Mai era un singur bloc pe stradă, blocul 10. În rest, nimic, doar teren viran. Nu exista Poșta, nu erau blocurile de garsoniere, iar de garajele din spatele fostei Cofetării Bulevard (aceasta s-a înființat în sediul unității militare ulterior) ce să mai vorbesc. Pe partea opusă erau Agrofructul și Tipografia. Întotdeauna alegeam acea parte a drumului, deoarece sediul U.M. mă îngrozea. Era înfricoșător. Și îmi amintesc zilele în care aveau trageri. Tot ce se poate ca în interiorul acelei unități să fi existat și un poligon pentru exercițiul militarilor. Când începeau să sune împușcăturile, era ca la război. Și mai e ceva ce nu voi putea uita niciodată, deși au trecut 30 de ani de atunci. E vorba de sunetul strident al goarnei. În fiecare dimineață, la ora 5.00, goarna începea să sune. Cum eu locuiam atât de aproape de sediu, mă trezeam mereu înfiorată. Nu știu să fi fost vreo persoană mai fericită când am aflat că se vor muta. Sunt vremuri de mult apuse, dar amintirile încă persistă. Sunt bucuroasă că s-au păstrat din clădiri și li s-a găsit o nouă întrebuințare. Prima a fost Cofetăria Bulevard, apoi e sediul Arhivelor și Policlinica Sfânta Maria. Doar cei care au trăit cu mai bine de 30 de ani în urmă își pot aminti toate acestea", povestește Lena Benciu, educator la Grădinița Nr. 25 din Baia Mare. *(Amalia Babici-Man)*

Magazinul Universal „Maramureș"

https://biblioteca-digitala.ro

La începutul anilor '80, Baia Mare se putea lăuda cu cel mai modern și mare magazin universal din tot județul. Era vorba despre Magazinul „Maramureș", considerat, la acea vreme, o veritabilă unitate etalon a comerțului maramureșean.

De fapt, acest tip de magazin se înscria în seria de unități comerciale pe care comuniștii le-au construit în marile orașe ale patriei, în special cele care erau reședințe de județ. Astfel de magazine nu făceau altceva decât să imite în stil comunist modelul unităților comerciale din Occident.

Situat în Piața Unirii, la numărul 8, Magazinul Universal „Maramureș" a fost dat în folosință în data de 8 mai 1980. Suprafața comercială construită măsura 7.000 mp, cuprinși într-o clădire ce avea parter și patru nivele. Din totalul suprafeței, 6.100 mp au fost destinați comerțului nealimentar, 500 mp - celui alimentar, iar 180 mp - sectorului de alimentație publică. Inițial, s-a dorit amenajarea deasupra unității comerciale și a unui spațiu de aproximativ 500 mp, care urma să fie folosit pentru o terasă de vară. La parter, funcționa un magazin alimentar, o cofetărie, precum și raioane de artizanat, bijuterii, cadouri, mercerie, cosmetică și altele.

Edificiul a fost realizat de către constructorii șantierului numărul 1 al Trustului de Construcții Maramureș, iar mobilierul a fost executat de specialiștii de la IMRAUT. Baia Mare. Majoritatea pieselor de mobilier au fost unicat.

Magazinul reprezenta ceva inedit și datorită scărilor rulante cu care era dotat, care urcau cumpărătorii de la un nivel la altul. Mulți oameni veneau la magazin doar pentru a vedea și a se da pe aceste moderne scări. „La acea vreme, asemenea scări erau ceva de domeniul SF-ului. Copil fiind, mă duceam să mă dau pe acele scări și multă lume venea să vadă minunea", povestește băimăreanul Ioan Rusu.

Evenimentul inaugurării unui asemenea complex comercial în Baia Mare a fost consemnat într-o manieră foarte generoasă în ziarele de la acea vreme. „Recent, s-a deschis, în municipiul Baia Mare, magazinul universal «Maramureș». Rod al preocupării organelor de partid și de stat pentru dezvoltarea continuă a bazei materiale a comerțului, noul obiectiv este cel mai modern magazin din județ. Prin darea în folosință a acestei mari și moderne unități, întreprinderea comercială de stat pentru mărfuri industriale Baia Mare își sporește spațiul comercial cu peste 30%", consemnează cotidi-

https://biblioteca-digitala.ro

anul local „Pentru Socialism”, în ediția din 18 mai 1980.

Deschiderea Magazinului „Maramureș” a făcut ca multe magazine care funcționau înainte de inaugurarea acestuia să fie reprofilate sau să treacă în subordinea amplului centru comercial. Așadar, magazinul „Modern” a fost racordat cu „Maramureșul”, iar pe cei 2.000 mp s-au desfăcut exclusiv articole pentru copii. Apoi, unitatea „Aschiuță” a fost transformată în magazin de tip „Romarta”, iar Magazinul „Automoto” s-a întins pe un spațiu unde s-au vândut articole sportive.

Cei care făceau cumpărături din Magazinul „Maramureș” beneficiau de câteva facilități speciale, inedite la acea vreme pentru români. Se asigura transportul mărfurilor la domiciliu, însă contra cost. Exista posibilitatea vânzării cu plata în rate a articolelor de confecții, electrocasnice, electronice etc. Se mai asigurau anumite retușuri la confecțiile cumpărate în magazin sau călcarea pălăriilor. La cerere, se puteau croi țesături ușoare, cumpărate în magazin, după măsura clientului. Cei care cumpărau televizoare și antene de aici beneficiau de instalarea acestora la domiciliu de către persoane specializate. Se mai asigura și montarea legăturilor la schi, scurtarea sau lungirea unor corpuri de iluminat. Magazinul „Maramureș” era deschis de luni până sâmbătă, între orele 8.00 și 20.00. *(Ionuț Horoba)*

Magazinul „Universul Copiilor”

https://biblioteca-digitala.ro

„Lângă Magazinul Maramureșul, la parterul și la etajul I al blocului de alături funcționa încă un magazin «la modă» la acea vreme. Se numea «Universul Copiilor». Aici găseai doar articole pentru copii. Nu era dată când veneam la Maramureșul să nu trecem și pragul Universului Copiilor. La parter se comercializau articole de îmbrăcăminte și încălțăminte. La etaj erau expuse fel de fel de jucării. De fiecare dată, eu și soțul meu îi cumpăram fiului nostru câte o mașinuță de metal. Cel mai fericit a fost când i-am luat o mașină cu telecomandă căreia i se mai și deschideau ușile, jucărie foarte greu de găsit la acea vreme. Se găseau de asemenea păpuși, roboței, chinezării de toate felurile, care erau foarte căutate atunci. Puteai cumpăra jucării care scoteau diferite sunete, dar și «animăluțe». Jucăriile erau simple, dar foarte îndrăgite”, își amintește Florica. *(Cătălin Țineghe)*

Magazinul „Așchiuță”

https://biblioteca-digitala.ro

„În 1968, s-a deschis în Baia Mare, pe b-dul București, Magazinul «Aschiuță». Era un magazin doar pentru copii. Puteai găsi aici tot ce avea nevoie un copil, de la nou-născuți, până pe la 14 ani. Era cel mai important magazin pentru copii din Baia Mare. În general, părinții de aici își îmbrăcau copii. Magazinul era compartimentat. La parter se puteau găsi hăinuțe pentru copii până la un an. Dar nu numai hăinuțe, ci și suzete, scutece; pe atunci nu existau pampersuri. La etaj, găseai haine, încălțăminte și altele pentru copii până pe la vreo 14 ani. Pe lângă produsele diversificate, aveau și prețuri bune. Cu 100 - 200 lei puteai îmbrăca un copil din cap până în picioare. Tocmai de aceea era frecventat de foarte multă lume. Tot timpul era aglomerat aici. Se găseau totodată și uniforme pentru copii. Pe atunci, uniformele erau obligatorii", povestește Gheorghe D. *(Daniela Dragoș)*

Magazinul „Romarta"

În 1985, pe bulevardul București, numărul 6, a fost deschis Magazinul „Romarta", cu o suprafață de 450 mp și specializat în confecții, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, dar și galanterie.

„Înainte să fie deschis magazinul Romarta, în spațiul respectiv a funcționat Aschiuță, un magazin doar pentru copii. Romarta era mai mult un magazin pentru femei, însă într-un colț erau și articole de artizanat: gube, costume populare etc. Cu toate că aici produsele erau mai scumpe decât în alte părți, aveau foarte mulți clienți. Marfa era de calitate și orice femeie care se respecta venea aici pentru a-și face cumpărăturile. Chiar și cele care nu aveau mulți bani, când se ivea o ocazie specială, preferau să vină aici să-și cumpere haine de gală. Aveau, de altfel, și încălțăminte de piele. Pe atunci, se spunea că aici erau cei mai buni pantofi din oraș. Erau și haine de piele foarte finuțe, dar și rochii de mireasă, voaluri și coronițe pentru mirese, toate la prețuri destul de mari", își amintește Maria D. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

Gara veche

Gara CFR Baia Mare era situată, în anii 1960, în zona în care acum se întinde Magazinul „Maramureșul”. Depourile se aflau în acel loc, în timp ce locomotivele întorceau în perimetrul platoului București.

„Eurohotel” a fost construit pe structura fostului Centru de Calcul. Despre anii la care facem însă referire, Centrul nu se regăsea nici măcar în proiect. Acolo exista un pod mare, iar liniile de cale ferată veneau dinspre gară, prin spatele Tipografiei și duceau către ieșirea din oraș.

În spatele Centrului de Calcul se afla un tunel mare, traversat de șine. Pe lângă calea ferată, în zona actualului Magazin Profi, se întindea cartierul CFR. Exista pe atunci o stradă principală, care ducea spre Liceul Economic, Liceul Nr. 5 și Școala Generală Nr. 8 de pe strada Progresului. Toată zona care se întinde acum în spatele magazinului Profi și până la Hotelul Mara era un câmp uriaș, folosit ca teren de joacă de copiii din cartierul CFR.

„În anii ‘60-’70 eram elevă în clasele gimnaziale. Mergeam la școală, pe strada Karl Marx. Traversam printre vagoanele de tren să ajung în partea aceea. Nu mergeam la școală fără să ne oprim la depouri. Priveam cum locomotivele sunt întoarse pe un pod rulant. Erau doar câteva case și străduțe, în rest, cât priveai cu ochii, era câmp deschis cu pipirig, bălți și stuf. Și câmpul ăsta se întindea până la Mocira. Nu exista nici măcar Tipografia.

https://biblioteca-digitala.ro

Tunelul de care îmi amintesc se întindea de la actuala Tipografie până la fostul Centru de Calcul, în timp ce peste drum se afla o unitate militară. Locuiam în cartierul CFR, din care a mai rămas doar strada Lăpușului, în spatele magazinului Profi. Era ultima stradă, de aici începând câmpul Mocira. Cartierul era compus din patru străduțe și anume strada CFR, strada Alexandru Sahia, strada Eroilor și Lăpușului.

Gara avea patru linii de cale ferată, două fiind pentru trenurile personale și două pentru marfare. Existau și două săli de așteptare. Erau spațiii destul de îngrijite, cu chioșcuri de dulciuri, case de bilete și bănci. În jurul anilor ‘70, gara s-a mutat, deoarece începuse construcția de blocuri și a Tipografiei”, își amintește Stela Sălăjan. *(Amalia Babici-Man)*

Barieră de cale ferată în zona Pieței de Alimente

Calea ferată a trecut prin zona Pieței Izvoarele. „Pe aici, trenul mergea până în Baia-Sprie. Trenurile erau atât pentru călători, cât și pentru marfă. Se purta cu ele minereu, piatră spartă, lemne etc. Șinele au fost scoase după anii ‘70 sau chiar a fost turnat direct peste ele un covor de asfalt. Calea ferată a trecut de la Gara Veche exact prin locul unde acum s-a construit Colegiul Național «Mihai Eminescu» și Grupul Școlar «George Barițiu» și mergea prin zona Pieței Izvoarele până în Baia-Sprie”, povestește Gheorghe D. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

În Baia Mare, din anii 1965, calea ferată tranzita orașul, pentru a ajunge în Tăuții de Sus, Baia-Sprie, Ferneziu și Firiza. Nu apăruseră încă mijloacele de transport local în comun, iar legăturile între orașe și comune se făceau prin intermediul trenului personal.

„Trenurile plecau din Gara CFR, situată în zona unde acum se află magazinul Maramureșul. Îmi amintesc că în zona în care acum se află Motelul «Laguna» era un depou imens, iar aici trenurile făceau o haltă. Din gară și până la Piața de Alimente, pe lângă calea ferată se întindea o cărare. De-o parte și cealaltă a căii ferate existau case. Îmi amintesc bariera, care se afla exact în lateralul «Pieței de Alimente», pe strada Vasile Alecsandri. Mașinile stăteau încolonate, așteptând ca marfarul sau personalul să treacă. Nimeni însă nu se scandaliza, nu vocifera, iar copiii, care eram în zonă, stăteam cu gâtul întins și făceam cu mâna călătorilor aflați în trenul personal. Trenurile treceau prin spatele clădirii Securității de pe strada Scânteii, iar prima haltă era la depoul de lângă piață. Apoi, își continuau drumul către Ferneziu, Firiza, Baia-Sprie”. *(Amalia Babici-Man)*

Gara nouă

„Cursele feroviare erau cele mai utilizate de către băimăreni la acea vreme. Era metoda cea mai simplă de a ajunge dintr-un loc în altul. Cum populația a crescut simțitor, vechea gară nu mai era de ajuns, nu mai făcea față. Se impunea construirea alteia noi”, povestește Ștefan Miron.

https://biblioteca-digitala.ro

În 1966, au început lucrările de construire a unei noi gări în Baia Mare. Amplasamentul ales a fost în afara orașului, în extremitatea vestică a acestuia, într-un loc unde erau doar bălării. „Între zona unde se află acum bulevardul Unirii, podul și primul bloc-turn, unde e restaurantul Dunărea, nu mai era nimic. Era doar câmp deschis, bălării… Doar în cartierul Săsar se construiseră ceva blocuri, dar asta era dincolo de râu, către deal. Îmi aduc aminte că am mers la un prieten, care se mutase într-un bloc nou de pe bulevardul Independenței, din apropiere de Albina. Am ieșit pe balcon și se vedea noua clădire a gării. Nu era nimic între acel bloc și gară. Doar câmp", relatează Ștefan Miron.

Gara nouă a fost gata în 1968. A fost construit și un sediu pentru autogară, în imediata vecinătate. „A fost realizată o linie de autobuz între gară și centrul orașului. S-a construit cu repeziciune în spațiul liber dintre gară și restul orașului. Un exemplu este blocul Florin, dat în folosință în 1972 pentru lucrătorii de la CFR în special. Accesul înspre cartierul Săsar se făcea pe podul Decebal de acum. Dar era nevoie de legături și înspre celelalte cartiere muncitorești. Încetul cu încetul, zona Gării a devenit o mică atracție pentru locuitori. A fost aici cartodromul, apoi a devenit loc destinat circarilor", arată Ștefan Miron. *(Cătălin Țineghe)*

Strada Ioan Șugariu

https://biblioteca-digitala.ro

Strada care ține de la Center până la Blocul „Florin" inclusiv era denumită strada Ioan Șugariu. „Erau doar cinci blocuri pe această stradă, numerotate cu 2, 4, 6, 8 și 10. Numerele impare trebuiau să fie pe cealaltă parte, dar, cum acolo nu erau blocuri, strada nu avea numere impare", spune Ortenzia Hontău, secretară la Școala „Ioan Luca Caragiale", din Baia Mare.

Simbolul zonei era (și este și acum) blocul „Florin", blocul cu numărul 8 de pe fosta stradă Ioan Șugariu, acum bulevardul Traian. Blocul a fost proiectat de arhitectul Grigore Gîzu. Construcția blocului a început în ianuarie 1972. Au muncit aici șase brigăzi de zidari (Iuliu Bota, Alexandru Sabo, Gavril Mare, Francisc Berner, Iosif Kiss și Ludovic Somogy). Maistru constructor a fost Ludovic Progli. Blocul reprezintă un record. Este compus din zece tronsoane distincte, unite între ele sub forma unui imens arc de cerc. Cu alte cuvinte, blocul „Florin" cuprinde zece blocuri mai mici, fiecare cu o altă poziție și o altă structură. Este cel mai mare bloc din oraș și cuprinde 250 de apartamente, are cinci nivele și aproape 6.000 de metri cubi, aproape cât patru blocuri-turn.

O altă mândrie a zonei era pe atunci Școala 15, actuala Ioan Luca Caragiale. A fost singura școală din cartier pentru o bună perioadă de timp. Iar dezvoltarea cartierului a dus la construcția unui nou corp al școlii în anul 1977. „Prin 1972, s-a dat în folosință aripa veche a școlii. Existau pe atunci 16 săli de clasă. În anii '74, veneau copii aici la școlarizare și din zona Spitalului Județean și din partea cealaltă, dinspre gară. Prin anii '76, aveam aproximativ 2.000 de copii, care veneau la ore pe trei schimburi. Ceea ce a determinat ca în '77 să fie dată în folosință noua aripă a școlii, cea de către blocul «Florin», cu încă 12 săli de clasă", își amintește Ortenzia Hontău.

„La creșa și grădinița din zonă era foarte greu să-ți înscrii copilul. Asta, deoarece pe atunci acestea țineau de Filatură, iar Filatura avea aproximativ 10.000 de angajați, ai căror copii aveau întâietate la înscrierea la creșa și grădinița de aici", afirmă Alex H.

„Prin '80, piața gării avea doar două Aprozare și două mese. Era o piață mică. Cele două magazine, pe care noi le numeam «aprozare», aprovizionau cu legume, fructe și ouă oamenii care locuiau în zonă", spune Ortenzia Hontău. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

Cartodrom în zona Gării

Înainte de „explozia” de construcții din anii ’70 - ’80, în zona Gării noi a funcționat, mai bine de zece ani, un cartodrom.

„La început a fost o «pistă de încercare» a tinerilor pionieri băimăreni. De abia apoi edilii au decis să transforme respectivul loc într-un cartodrom. Acesta era, de fapt, un fel de parc-școală, cu diferite marcaje și vreo 70 de semne de circulație. Pionierii făceau cunoștință cu regulile de circulație”, relatează Ioan T.

„Competițiile erau pregătite de diferite organizații de pionieri. Era unul din cele mai la modă locuri de recreere din oraș. Tinerii mergeau însoțiți de părinți la aceste competiții și era o mare onoare să câștigi un premiu, o diplomă. Nu cred că se punea problema de bani pentru câștigători”, povestește Ioan Onea.

„Uneori, la diferite perioade de timp, erau aduse și mașinuțe pe curent, tot pentru copii, pentru distracția lor. Dar asta se întâmpla doar la ocazii”, afirmă Ioan T. *(Cătălin Țineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Cartiere întregi ridicate în anii ’80

Unul dintre domeniile care a cunoscut poate cea mai mare dezvoltare în perioda socialistă a fost cel al construcțiilor. Dacă până în anii ’50 orașele din toată țara aveau doar câteva imobile, cu maxim două etaje, în Epoca de Aur s-au construit masiv blocuri de locuit.

Nebunia construcțiilor s-a intensificat după ce Nicolae Ceaușescu a preluat puterea, în 1965. Fostul dictator avea dorința de a aduce cât mai mulți oameni din mediul rural în cel urban. Era nevoie ca aceștia să aibă unde locui, astfel ajungându-se la construirea masivă de locuințe. În toate orașele patriei s-au deschis sute de șantiere, unde lucrau sute de mii de muncitori.

Metoda prefabricatelor a apărut ca o soluție necesară pentru creșterea productivității în domeniul construcțiilor. Era vorba de fabricarea în prealabil a unei piese sau a unui element de construcție (pereți, planșee etc.) care era, ulterior, montat și asamblat pe șantier. Această tehnică economisea foarte mult din durata construcției, pentru că muncitorii nu

https://biblioteca-digitala.ro

mai erau nevoiți să aștepte să se întărească betonul, cum se întâmplă în metoda clasică a construcțiilor. „De obicei, prin metodele clasice, trebuia să aștepți aproximativ trei săptămâni până să poți trece la o altă fază din construcție. Însă, prefabricatele, care erau pregătite dinainte într-un poligon, le montai direct unde trebuia, se făceau monolitizările la capete și era gata, puteai să treci la etajul următor", a precizat Ștefan Lupșa, fostul director al Trustului de Construcții Maramureș. Toate blocurile construite în anii '80 au fost realizate cu astfel de prefabricate.

Un bloc de locuințe compus din parter plus patru etaje trebuia să fie finalizat, cu finisaje cu tot, în maximum șase luni. În legătură cu acest aspect, propaganda comunistă insista pe timpul record al realizărilor: „Lucrătorii TAGCM au construit în anul trecut 1.900 de apartamente, cu 13 mai mult decît era prevăzut în plan. În acest an, trebuie să realizeze 2.500 de apartamente. Dintre acestea, 2.180 se construiesc în municipii și orașe, restul - în comune și colonii muncitorești", se arăta în ziarul maramureșean „Pentru Socialism", ediția din 31 ianuarie 1987. *(Ionuț Horoba)*

Cartierul Traian

Pentru a fi construit Cartierul Traian, au fost demolate cele 300 de case existente aici. Dintre toate imobilele care au făcut parte din Cartierul CFR înainte, a rămas numai unul, care poate fi văzut și azi pe strada Munteniei. „Acesta a rămas din ordinele lui Uglar, deoarece proprietarul era activist vechi", spune Constantin Pena, arhitectul care a proiectat Cartierul Traian.

https://biblioteca-digitala.ro

Inițial, blocurile din Cartierul Traian au fost prevăzute cu zece nivele plus parter (P+10). Un decret dat pe atunci de Nicolae Ceaușescu a făcut însă imposibil acest lucru. Arhitectul Constantin Pena spune că în anii '74 - '76 s-au făcut numeroase machete pentru Cartierul Traian. Din punct de vedere urbanistic, existau două variante de aranjare a blocurilor, fie paralel cu străzile, fie perpendicular pe ele.

„În martie 1976, am primit ordin de la CPCP să ne prezentăm cu planurile pentru Cartierul Traian. Am început să trasăm cu mâna liberă. De data aceasta, ni s-a spus că unghiurile pentru blocuri să fie de 60, 90, 120. Să rupem monotonia dată de blocurile paralele sau perpendiculare pe străzi. Am trasat prima dată bd. Traian, apoi bd. Republicii și celelalte străzi. A doua zi însă, în 11 martie, a apărut primul decret dat de Nicolae Ceaușescu privind noua problematică de sistematizare (decretul 56, din 11 martie 1976). Ne-a dat toate planurile peste cap. Blocurile nu mai puteau fi prevăzute cu garaje, bulevardul trebuia să aibă numai 7 metri lățime, o parcare la șase apartamente, străzile să nu aibă mai mult de 3,5 metri lățime, blocurile să aibă distanța între ele de 10-13 metri. Nu puteam să fac așa ceva, cu riscul de-a fi dat afară. Le-am spus că, dacă o să fac astfel, peste câțiva ani o să fiu spânzurat. Am avut mari discuții cu Banca de Investiții. Până la urmă, am reușit să schimb câte ceva. Unde am putut, am făcut garaje, bulevardele le-am făcut mai largi, motivând acest lucru prin parcări laterale. A avut mare noroc Baia Mare cu conducerea de atunci", își amintește Constantin Pena.

În plan au fost prevăzute de asemenea multe spații verzi și locuri de agrement, dar și școli și grădinițe. Din păcate, acestea nu au mai fost amenajate. Spre exemplu, pe strada Munteniei, pe terenul situat vizavi de casa rămasă nedemolată, trebuia să fie construite o școală și o grădiniță, dar acest lucru nu s-a mai realizat.

Cartierul Traian este cuprins între Agrofruct - la vest, strada Culturii - la est, Complexul Sportiv - Sala de Sport și Bazinul olimpic - la sud, iar la nord - strada Florilor. Acesta a fost gândit ca și cel mai mare cartier din Baia Mare, care să numere 7.420 de familii: „În cartier vor fi trei școli generale, cu câte 24 de săli de clasă fiecare, creșe și cămine pentru 860 de copii, liceu sportiv, un cinematograf cu 500 de locuri, trei circumscripții sanitare, biblioteci, hotel cu 200 de locuri pe bd. Unirii, un nou stadion municipal cu 15 - 20.000 de

https://biblioteca-digitala.ro

locuri, un ștrand în vecinătatea bazinului acoperit. Pe 1,5 ha va fi amenajat un lac de agrement, cu bărci, cu unități de alimentație publică, cluburi, biblioteci pe maluri. Cartierul va fi traversat de bulevardele Traian și Republicii".

Din păcate, nu tot ce s-a gândit atunci a fost și pus în practică. Primele blocuri care s-au dat în folosință în cartierul Traian au fost două cămine pentru nefamiliști care aparțineau de fostul IMMUM. Acestea sunt situate în spatele Magazinului Universal Maramureș. Tot IMMUM a construit în zonă și o centrală termică cu scopul de a alimenta cele două blocuri. *(Daniela Dragoș)*

Spitalul Județean Baia Mare

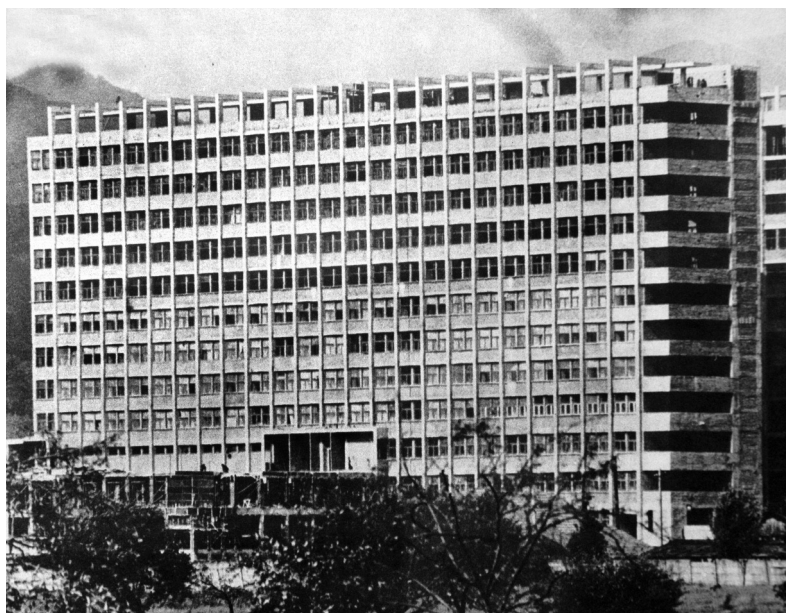

Prin anul 1930, Baia Mare avea un singur spital, care nu deținea sală de operații și nici aparat Roëntgen (raze X). Cu câțiva ani înainte de venirea la conducerea țării a lui Petru Groza, în Baia Mare se găseau trei spitale, dintre care unul era destinat exclusiv muncitorilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Până în anii ‘50, Spitalul Orășenesc era situat pe strada Baia-Sprie, în clădirea în care acum este Spitalul de Boli Infecțioase. După anii ‘50, până în 1972, spitalul orășenesc funcționat în clădirea Policlinicii nr. 2 de pe strada Progresului din Baia Mare. În ianuarie 1972 a fost dat în folosință Spitalul Județean. La acea vreme era dotat, după București, cu cea mai modernă aparatură medicală din țară. Era un superlativ pentru Baia Mare și datorită faptului că avea la dispoziție 1.200 de paturi.

Ceremonia de inaugurare a spitalului a avut loc pe data de 11 ianuarie 1972, la festivități venind inclusiv ministrul Sănătății de la acea vreme, Dan Enăchescu, împreună cu personalități ale nomenclaturii de partid. Festivitatea a fost deschisă de doctorul Constantin Opriș, directorul de atunci al spitatului. „Dr. Constantin Opriș a mulțumit conducerii partidului și statului pentru amplasarea în Baia Mare a acestei impresionante construcții de ocrotire a sănătății. A felicitat proiectanții și constructorii acestui obiectiv și a dat asigurări, din partea întregului personal medico-sanitar al instituției, de a-și ridica acitivitatea la nivelul excepționalelor condiții oferite”, a consemnat cotidianul local „Pentru Socialism”.

Spitalul punea la dispoziție secții speciale de tratament. Se ofereau servicii de oftalmologie, neurologie, medicina muncii, chirurgie plastică și reparatorie, balneo-fizioterapie etc. Și, în mod deosebit, funcționa serviciul de medicină nucleară, care asigura diagnosticul și cercetarea cu ajutorul izotopilor radioactivi.

Proiectul clădirii a fost realizat de către ISCAS București, sub conducerea arhitectului Mihai Enescu. Construcția a fost realizată prin aportul a patru trusturi: Trustul de construcții nr. 9 Cluj, Trustul de construcții nr. 3 București, Trustul de construcții nr. 9 Brașov și Trustul de construcții industriale Cluj. Spitalul a fost proiectat pe 12 nivele, cuplat cu ambulatoriul de specialitate. Inițial, a fost prevăzut cu module de 3+2 paturi cu grup sanitar și duș, cu prize de radioficare, telefon și iluminat local pentru fiecare pat. Era prevăzut cu sistem de încălzire propriu, bloc alimentar, spălătorie și spații de depozitare. Bilanțul realizat pe ultimii 30 de ani relevă faptul că aici au fost internați peste un milion și jumătate de pacienți, au avut loc peste 700.000 intervenții chirurgicale și s-au asistat peste 90.000 de nașteri. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Arteziana de pe Platou

În perioada socialistă, în Piața Victoriei a fost construită o fântână arteziană. „Ni s-a cerut să «mobilăm» această piață. Am gândit atunci proiectul unei fântâni arteziene. Nu am mai făcut până atunci așa ceva. Partea tehnică era destul de simplă. În pavaj am băgat o bucată de tablă, iar jos era casa pompelor. Apa se filtra și se refolosea. Totul s-a făcut prin muncă patriotică și fără bani. Din păcate, fântâna, care până nu demult era atracția pieței, acum nu mai există. Ceea ce ne nemulțumește cel mai mult este că s-a concesionat un teren public, iar fântâna a fost distrusă. Pentru orice modificare se cere acordul proiectantului inițial, în afară de construcțiile particulare. Ei bine, nouă nu ne-a cerut nimeni acordul", spune arhitectul Constantin Pena, cel care a proiectat fântâna arteziană din Piața Victoriei / Revoluției. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

Piața Revoluției

Pentru cei care cunosc Baia Mare din vremea în care de la Statuia Minerului (din fața fostului Sfat Popular Regional, actualul sediu Remin), până la aeroportul din Recea era numai imașul Lopoș, plin de pipirig și pigmentat cu stejari seculari, nașterea orașului nou s-a petrecut sub ochii lor.

Pe strada ce ducea către Aeroport, în dreapta se găseau clădirile fostei unități militare de vânători de munte. Apoi, pe măsură ce se năștea cartierul Lenin, ele au fost demolate pe rând. Nașterea zonelor de blocuri noi s-a produs mai ales înspre partea cartierului Săsar, dar a început din actuala Piață a Revoluției. S-a pornit cu blocurile de pe partea Prefecturii, apoi s-a deschis front de lucru și pe actuala stradă a Culturii, până la capătul străzii Progresului. Tipul de construcții era copiat după blocurile din URSS, parter plus două sau trei etaje.

După un timp, arhitecții și constructorii români au început să dea imobilelor un aspect autohton cât de cât. Construcțiile din Centrul Nou, actuala Piață a Revoluției, au fost înălțate inițial cu doar trei etaje deasupra magazinelor de la parter. Este și cazul celor două blocuri de pe

https://biblioteca-digitala.ro

strada Culturii, imediat după Colegiul Național „Mihai Eminescu”, cărora prin anii ‘60 li s-a mai adăugat un etaj și șarpantă spre a primi înfățișarea pe care o au astăzi. Supraetajarea și înălțarea șarpantei nu a afectat structura de rezistență a clădirilor*. (Dragomir Ignat)*

Bulevardul Unirii

Febra construcției părții de vest a orașului Baia Mare s-a întins pe mai mult de două decenii, între anii '50 și '70. Bulevardul Unirii s-a construit dinspre podul peste Săsar din fața Institutului Pedagogic spre actualul Hotel Mara și Sala Sporturilor.

După intersectarea cu bd. București, pentru construcția lui a fost nevoie să fie demolate ultimele case de pe strada Progresului, care se înșirau până la pasajul de la gară, precum și turnul de apă de la gara veche. Au fost demontate liniile de cale ferată și a fost demolată clădirea gării. A dispărut în felul acesta o istorie a locului. A apărut magazinul Maramureș și blocurile de pe partea dreaptă a bulevardului.

Din toată panorama respectivă de dinainte a rămas numai barul Pietrosul, pe colț cu bd. București, care a funcționat până după evenimentele din '89. În această perioadă s-a cristalizat o clasă muncitoare nouă, formată din tineri, aduși din satele din zonă și „plantați” în fabrici și întreprinderi, unde s-au calificat la locul de muncă. *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Bazinul de înot

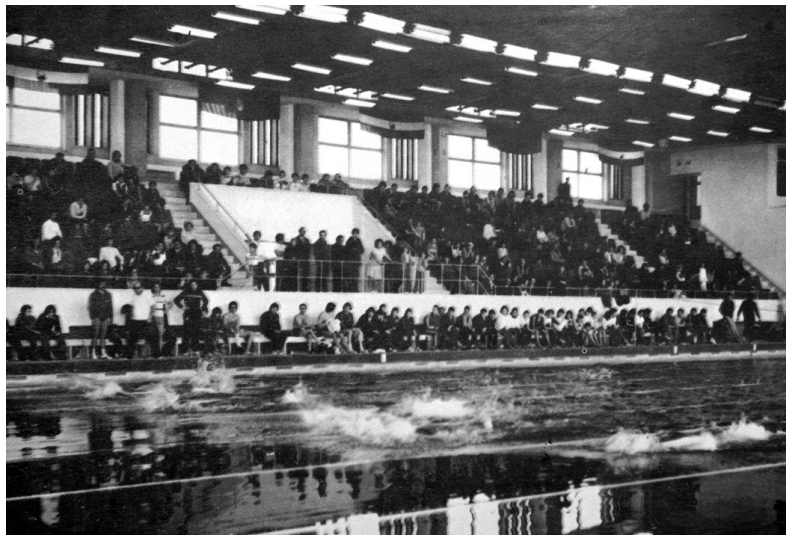

Bazinul olimpic de înot a fost inaugurat în 1975. Multă vreme, acest bazin a avut o importanță deosebită, atât pentru sportivii de perfomanță care practicau natația, cât și pentru amatorii sporturilor nautice. Aici s-au trăit vise și s-au obținut performanțe.

Construcția acestui bazin a început în 1974, fondurile necesare pentru ridicarea obiectivului fiind asigurate de către Consiliul Popular și Centrala Minelor de la acea vreme.

Inițial, s-a construit bazinul de înot acoperit, care, cu tot cu anexe, măsoară 2.858 metri pătrați. Bazinul propriu-zis a fost construit cu dimensiuni olimpice, adică 50 metri lungime și 25 metri lățime. A fost dotat cu garderobă, grupuri sanitare, vestiar și un subsol, unde mai târziu s-a instalat o centrală termică. Bineînțeles că s-au construit și tribune, care puteau să găzduiască până la 600 de spectatori.

Construcția bazinului olimpic acoperit este legată și de o întâmplare tragică. Ștefan Lupșa, președintele Asociației de Pensionari CASPEV, își amintește că un muncitor care lucra pe vremea aceea la construcția bazinului și-a pierdut viața. „Pe vremea aceea, se lucra aproape non-stop și, de cele mai multe ori, lucrurile se făceau în grabă sau pripit. Din

https://biblioteca-digitala.ro

această cauză, atunci când s-a ridicat acoperișul bazinului olimpic, s-a desprins dintr-o macara o bucată de schelet metalic, care se folosea la acoperiș, și a căzut peste un muncitor care a murit", povestește Ștefan Lupșa.

Pe lângă faptul că slujea ca spațiu de antrenament pentru sportivii care aveau performanțe deosebite la nivel european și mondial, băimărenii se înghesuiau să prindă măcar una-două ore de înot la bazin. Un bilet pentru un ceas și jumătate de bălăceală costa la acea vreme în jur de 5 lei. Veneau oameni amatori de natație, cu autobuze speciale puse la dispoziție de sindicate, și din alte județe, ca să facă înot în bazinul olimpic din Baia Mare. „Veneau grupuri de copii de la școlile din Baia Mare, cu profesorii de educație fizică, ca să învețe să înoate. Tot timpul era aglomerație la bazin", a spus Zamfir Mesaroș, director la Direcția Județeană de Sport Maramureș.

La aproape zece ani de când a fost dat în folosință bazinul de înot acoperit (în 1983), s-a inaugurat în vecinătatea acestuia și un bazin descoperit, ce măsura aceleași dimensiuni olimpice ca primul. *(Ionuț Horoba)*

Podul de pe strada Culturii

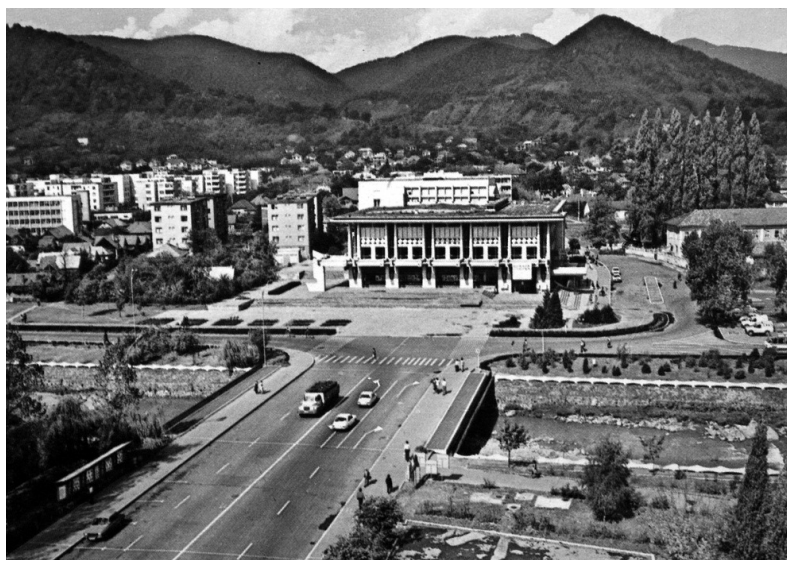

https://biblioteca-digitala.ro

La mijlocul secolului trecut, traversarea râului Săsar în Baia Mare era o adevărată aventură. Asta, deoarece existau doar câteva punți de lemn. Era un singur pod - Podul Viilor, cel care face legătura între Centrul Vechi și zona parcului.

O dată cu explozia urbanistică din anii comunismului, autoritățile locale trebuiau să răspundă și nevoii cetățenilor de a avea căi de acces peste râul Săsar.

„Podul Viilor e cel mai vechi din oraș. Următorul ca vechime este cel de pe Griviței, deoarece era nevoie de acces la casele de pe dealul din apropierea Centrului Vechi. Pe la sfârșitul anilor ’60, o dată cu mutarea gării, a fost construit cel de pe Decebal. Atunci, orașul se termina la intersecția străzilor George Coșbuc și Unirii de astăzi, cu câteva șiruri de case. Erau, în zona podurilor de acum de pe Unirii și Republicii doar punți de lemn”, își aduce aminte Aurelian Brâncuș.

Una dintre investiții s-a aflat însă în mare pericol la puțin timp după ce a fost inaugurată. Marile inundații de la începutul anilor ’70, care au măturat județul Satu Mare și zona Lăpușului, au afectat puternic și Baia Mare. „Barajul s-a umflat atât de tare, încât a fost eliberată o cantitate mare de apă. Lucram atunci în domeniul construcțiilor și țin minte cum șefii mei se temeau ca acea cantitate mare de apă să nu distrugă podul de pe strada Culturii”, relatează Ștefan Lupșe.

Inundațiile afectaseră atunci puternic cartierul Ferneziu, puhoaiele ducând în aval tot ce găseau în cale. Situația a fost extrem de critică, autoritățile fiind pregătite să ia măsuri extreme. „Nu s-a spart barajul, însă atunci a fost necesară deversarea apei, întrucât altfel capacitatea acumulării era depășită. Podul de pe Culturii părea cel mai vulnerabil, astfel că s-a luat în calcul chiar detonarea lui”, arată Iuliu Aytay, fost lucrător la baraj.

Autoritățile au avut însă noroc. Precipitațiile s-au oprit. *(Cătălin Țineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Strada 17 Octombrie (Gheorghe Șincai)

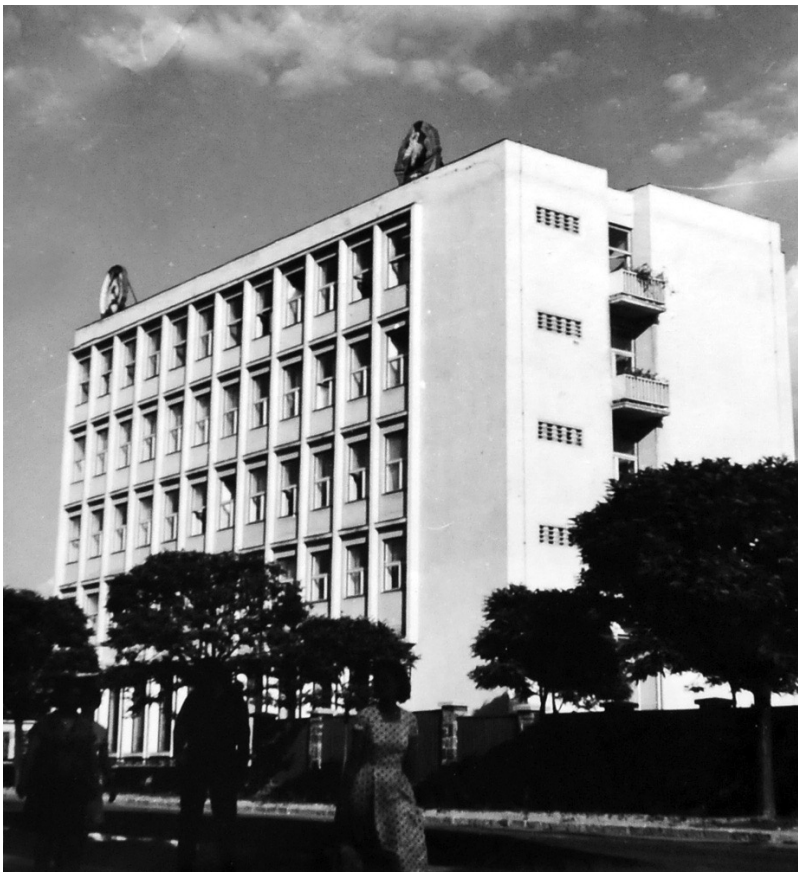

17 Octombrie era strada pe care s-au construit clădirea Prefecturii și a Primăriei. „Acolo erau numai case particulare. Nu erau clădiri foarte frumoase, majoritatea erau case simple, modeste. Era în zona aceea o stradă numită Opincarilor, iar în dreptul clădirii Prefecturii, peste Săsar, exista o punte. După anii ‘60, casele respective au început să fie demolate una după alta”, povestește Gheorghe D.

„Casele din zona respectivă erau ale evreilor. De la cofetăria Crinul în sus erau numai case. Chiar vizazi de Crinul exista, pe atunci, o stație

https://biblioteca-digitala.ro

de autobuz. Tot prin anii ‘60, în zona respectivă a avut loc o crimă într-o familie a unui medic veterinar. Medicul respectiv și-a ucis soția și cele două fiice, după care a mers la biserică și s-a sinucis. Multă vreme după aceea s-au mai văzut urmele de sânge. Ultima casă din zonă care s-a demolat a fost chiar a medicului veterinar respectiv”, povestește Alex H. *(Daniela Dragoș)*

Palatul Administrativ

Orânduirea socialistă a impus construirea unui Centru Nou, unde să fie amplasate sediile Consiliului Popular și al Primăriei. Palatul Administrativ a fost cea mai originală clădire care s-a construit la acea vreme.

Actualul sediu al Prefecturii și Consiliului Județean a fost realizat de către arhitectul Mircea Alifanti, alături de profesorul băimărean Adrian Panaitescu. Acesta din urmă are 73 de ani și locuiește în America, la New York, din anii ‘80, de când a părăsit România comunistă. Împreună cu arhitectul Alifanti, au lucrat la proiectul Pala-

https://biblioteca-digitala.ro

tului Administrativ, pe care l-au gândit într-un canon ambițios care a depășit tiparele sumbre și reci ale comunismului.

Clădirea a fost inspirată și din stilul tradițional maramureșean, dar conținea și multe elemente futuriste pentru vremurile acelea. „În perioada aceea, nu puteai să faci nimic dacă oamenii sus-puși în partid nu-și dădeau acordul. Însă, de multe ori, proiectanții care aveau curaj și demnitate arătau alt proiect la comisia de verificare și pe urmă construiau așa cum gândeau ei. E drept că pe urmă se putea lăsa cu repercusiuni nu tocmai plăcute pentru cei care sfidau sistemul comunist", a mărturisit un băimărean care spune că a făcut parte din echipa de proiectare a Palatului Administrativ.

Impunătoarea clădire a început să fie construită în anul 1967, iar termenul de finalizare a fost fixat pentru finele anului 1969. Locul ales pentru amplasamentul Palatului Administrativ: undeva lângă cinematograful „Dacia", paralel cu strada 17 Octombrie, care în prezent se numește Gheorghe Șincai. Pentru ca acest proiect să devină realitate, a fost nevoie să se demoleze câteva case.

Aflat în vizită prin orașele din nordul țării, liderul comunist Nicolae Ceaușescu a vizitat și Baia Mare în anul 1969, când noua clădire destinată Consiliului Popular Județean al PCR era finalizată. Neoficial, există zvonuri despre reacția lui Ceaușescu la vederea impunătorului și ineditului edificiu. Supremul conducător s-ar fi enervat foarte tare, mai ales pe faptul că băimărenii și-au construit un sediu așa de mare pentru Consiliul Popular, însă ar fi adus critici și modului arhitectural în care s-a realizat. „Ceaușescu a devenit extrem de nervos când a văzut cât de vastă e clădirea și câte încăperi are. A început să țipe și să urle la cei din conducerea locală a partidului că și-au bătut joc de resurse și că au risipit prea mulți bani pentru construcția unei clădiri care, în opinia lui, era prea mare pentru un oraș ca Baia Mare. A fost așa de cătrănit, încât era aproape să dea ordin să fie demolată", mărturisește băimăreanul Viorel Pop.

„Ceaușescu a reacționat prea dur la vederea acestei clădiri. Dar orașul acesta merita să aibă un astfel de edificiu. Dacă e vorba de folosirea rațională a resurselor, să nu uităm de Casa Poporului din

https://biblioteca-digitala.ro

București. Clădirea Palatului Administrativ a fost o investiție bună pentru Baia Mare. Astăzi, parcă e mai utilă ca oricând, pentru că acolo funcționează multe instituții care altfel nu știu pe unde s-ar fi adăpostit. Singura critică pe care o am vizavi de această clădire e legată de locul în care a fost așezată. După opinia mea, trebuia construită într-un alt loc, în care să fie aproape de mai multe instituții de care are nevoie cetățeanul pentru rezolvarea diverselor probleme", a conchis băimăreanul Ștefan Kaszta. *(Ionuț Horoba)*

Zona Casa de Cultură

În zona în care acum se află Casa de Cultură a Sindicatelor din Baia Mare și cinematograful Dacia, până în anii '65 se întindea un cartier evreiesc.

„Casele evreilor erau construite la fel ca ale celorlalți locuitori ai orașului, însă interiorul era diferit. Era încă perioada lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, iar evreii dezvoltaseră aici un puternic centru economic. Îmi amintesc și acum figurile lor. Purtau perciuni, iar pe cap aveau acele pălării negre. Evreii nu se amestecau printre noi, iar pe stradă umblau în grupuri. Erau o comunitate destul de închisă. Baia Mare fiind zonă minieră, s-au dezvoltat aici multe afaceri evreiești. Micile lor magazine puteau fi regăsite atât în Centrul Vechi, cât și în Cartierul Săsar, în zona gării vechi sau la piața de alimente. Țin minte că mama spunea că la ei găsești orice, iar produsele erau de cea mai bună calitate. În zona Spitalului de Infecțioase, de pe strada Baia-Sprie, aveau o brutărie. Acolo se găsea cea mai bună pâine din oraș. Deși evreii încercau să se mențină în mica lor comunitate, iar raporturile cu băimărenii erau strict profesionale, copiii lor urmau școlile normale din oraș. Aceștia nu se deosebeau cu nimic de ceilalți elevi, purtând aceeași uniformă obligatorie, cu număr matricol, și învățau aceleași materii. Singurele momente când ieșeau în evidență era în perioada «Paștilor evreiești» sau la sărbătorile pe care le respectau cu sfințenie. Atunci aveau dreptul să renunțe la uniforma școlară. Au început să părăsească Baia Mare prin anii 1965, odată cu instaurarea regimului Ceaușescu", își amintește Dorina T. *(Amalia Babici-Man)*

https://biblioteca-digitala.ro

Casa de Cultură a Sindicatelor

Primul director al Casei de Cultură a fost Claudia Zainea. Exista aici, pe-atunci, o bibliotecă frecventată de foarte multă lume. Iar pe holul Casei de Cultură se organizau expoziții.

„Aici s-a organizat pentru prima dată Expo Flora, spre exemplu, în cadrul sărbătorii Toamna Băimăreană. Erau și expoziții de fotografii, de ceramică etc. Nu erau mai multe decât acum, dar erau de calitate, cei care le organizau puneau mai mult suflet. Era o plăcere de a participa la astfel de expoziții", spune Paulina Păşcuțiu.

De asemenea, se organizau concerte. „Ansamblul Maramureșul, acum Ansamblul Transilvania, și-a făcut veacul pe această scenă. Totodată, venea frecvent, de la Satu Mare, Orchestra Simfonică, dar și orchestra de la București, Galați etc. Cândva, a existat o Secție de Operetă în Baia Mare. Și mergea lumea. Erau mult mai interesați de aceste aspecte oamenii pe atunci", spune Paulina Păşcuțiu.

Tot aici se țineau conferințe și spectacole. „Am participat odată aici la o conferință legată de educație. Altădată, am venit până în Baia Mare într-o remorcă cu fân pentru a-l vedea pe Florin Piersic în spectacolul «Oameni și șoareci» la Casa de Cultură", spune Paulina Păşcuțiu. *(Daniela Dragoș)*

https://biblioteca-digitala.ro

Cinema Dacia

Cinematograful „Dacia" din Baia Mare a fost pentru o perioadă unul dintre cele mai căutate cinematografe băimărene. Construcția acestuia a început în 1962 și a fost finalizată, după mici întreruperi, în 1967. Acesta are o capacitate de 800 de locuri.

„Cinematograful Dacia a debutat cu epopeea istorică «Dacii», primul film de lungmetraj al regizorului Sergiu Nicolaescu", spune Mircea Dragoș, care și-a dedicat viața celei de-a șaptea arte. Anul 1970 a fost un an de referință pentru cinematograful Dacia. „S-a prezentat în premieră la noi în țară filmul «Mihai Viteazul», regia fiind semnată tot de Sergiu Nicolaescu, pe ecran panoramic (peliculă de 70 mm). Filmul a avut un răsunet incredibil. La Dacia a rulat timp de două săptămâni cu casa închisă, biletele fiind vândute anticipat. „A urmat apoi «Răpirea fecioarelor», cu regia semnată de Dinu Cocea și cu participarea renumitului actor Emanoil Petruț. După care scriitorul Francisc Munteanu, împreună cu actorii Ion Dichiseanu și Reka Nagy, și-a prezentat filmul «Sfânta Tereza și diavolii» în 1972.

Cel mai mare succes al cinematografului a fost dat de filmul „Aventuri la Marea Neagră", cu Florin Piersic, sub regia lui Pavel

https://biblioteca-digitala.ro

Stiopul, în 1972, dar și cu filmul „Pintea”, regia Mircea Moldovan. „Pentru micii spectatori a fost amenajată în incinta marelui cinematograf o sală de proiecții cu filme adecvate vârstei lor și precedate de povești nespus de dragi micuților”, povestește Mircea Dragoș.

„În foaierul cinematografului au fost expuse, pe peretele frontal și pe cele laterale, lucrări decorative de înaltă măiestrie și artă executate de doi mari artiști plastici: Mihai Olos și Valentina Boștină. Mare păcat că nu s-au păstrat...”, a conchis Mircea Dragoș. *(Daniela Dragoș)*

Piața de alimente „Izvoarele”

Actuala piață „Izvoarele” din Baia Mare are o istorie veche. Imediat după război, aici era locul de întâlnire al neguțătorilor de tot felul, de la cei care vindeau încălțăminte și haine vechi pe „ocsko piatz”, la angrosiștii cu cereale aduse din Careii Mari și din Banat, dar și la țăranii cu căruțe cu fân și otavă, de vânzare pentru caii căruțașilor care transportau cu șțraful în oraș materiale de construcție.

https://biblioteca-digitala.ro

Aici veneau țăranii din satele din jur cu lapte, smântână și brânzeturi și cei din Mocira, Cătălina și Coltău cu legume și zarzavaturi. Produsele țăranilor au fost întotdeauna ieftine, spre mulțumirea gospodinelor din oraș. Doamnele nici nu se deplasau în piață. Ele aveau femei care le aduceau smântâna și brânza pe contău, acasă. Printre țăranii din zonă circula o vorbă: „Ai vânzărie, ai bani de mnere, oloi și hrișcaș, poți face curechi umplut pe duminică. N-ai vânzărie, mănânci pită cu unsoare și porodici".

Intrarea în piață se făcea din trei direcții, dinspre Târgu Lăpuș, prin actuala stradă Mihai Eminescu, pe atunci acoperită cu pavele din bazalt negru, dinspre Satu Nou de Jos, pentru cei din zona Chioar, pe actuala stradă Vasile Alecsandri, pe atunci acoperită doar cu piatră concasată, și prin strada Scânteii, pentru cei din zona Măgherăuș, Seini. Dinspre Baia-Sprie se intra fie prin actuala stradă Horea, fie prin zona Târgului de animale dinspre Groși cu coborâre spre piață împreună cu lăpușenii. Curios era că dinspre Liceul Șincai și Centrul Vechi nu exista drum de acces spre piață, strada Andrei Mureșanu având numai sens către str. 17 Octombrie, actuala Șincai.

Piața era și locul unde se cumpărau ziare, unde turcu vindea înghețată la coșuleț, cu 50 de bani coșul mic și cu un leu coșul mare. Copiilor, târgoveții le cumpărau bomboane și turtă dulce. Tot în piață erau chioșcurile cu loz în plic și bilete de loterie.

Era de pomină în epocă popa din Cărpiniș care, ajuns în piață, aduna de la țărănci bani pentru slujbe, apoi din ei îi dădea vânzătoarei de lozuri zece lei, după care începa cu cuiul de la cârja de care nu se despărțea niciodată trei lozuri și primea un leu rest. De regulă, câștiga 10, 25 sau 100 lei. Atunci făcea cinste prietenilor cu o bere la restaurantul pieței. După care lua un camion de ocazie și se întorcea până în Berința, sus, în benă, iar până în Cărpiniș, pe jos.

După venirea comuniștilor, în piață a apărut mercurialul, care fixa prețurile maximale la care își puteau vinde produsele. Țidularășii sau casierii pieței vegheau să fie respectate întocmai și toată lumea să plătească taxa pe locul de la mese sau din piață. Desigur, nu toți banii ajungeau la casierie sau în bugetul local, unii oprindu-se în buzunarele celor care-i încasau. De atunci, unii au rămas cu meteahna respectivă și astăzi. *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Fabrica de pâine de pe strada Eminescu

Fabrica de pâine a fost amplasată pe strada Mihai Eminescu din Baia Mare. A fost construită în 1952. A fost prevăzută pentru o producție zilnică de 30 tone de pâine pe zi.

„Fabrica a fost reconstruită prin anii ‘70 de Trustul de Construcții. S-au adăugat atunci două nivele și s-au schimbat cuptoarele. Exista, în apropierea fiecărei întreprinderi, câte un magazin de pâine. Pe atunci, nu era pâine feliată, era semi sau albă de câte două kilograme. Pe lângă asta, mai erau și franzele mai mici. Pe strada Simion Bărnuțiu era și o secție a Fabricii de pâine unde se făceau cozonaci, covrigi, cornuri etc.”, își amintește Gheorghe D. *(Daniela Dragoș)*

Înainte de construcția acestei noi fabrici de pâine, Baia Mare avea o altă brutărie, care se afla pe strada Simion Bărnuțiu (zona Centrului Vechi) construită în perioada interbelică. Însă, din cauză că populația orașului a crescut, această unitate nu mai putea face față cererii. „La secția din strada Simion Bărnuțiu a fabricii de pâine din Baia Mare a fost pus în funcțiune un cuptor de tip tunel, necesar pentru fabricarea covrigilor. Producția instalației în opt ore este de 24.000 de covrigi”, consemnează ziarul „Pentru Socialism”, din

https://biblioteca-digitala.ro

5 mai 1979. Fabrica de pâine avea și câteva brutării răspândite prin tot orașul, unde femeile își duceau aluatul de pâine pentru a fi copt sau duceau direct făina și mergeau pe urmă să-și scoată pâinea gata coaptă.

Printre cele mai cunoscute produse de patiserie pe care le dădea fabrica de pâine erau pâinea neagră și cea semi. Dar produsul de patiserie cel mai iubit în acele vremuri erau „japonezele". Acestea erau un soi de cozonăcei în formă rotundă, făcuți din zahăr, făină și unt, iar pe deasupra erau glazurate cu cremă de caramel. „Erau de-a dreptul delicioase aceste «japoneze». Nu se compară cu nimic din ce există astăzi pe piață. Iar pâinea neagră era într-adevăr neagră de la tărâțe și nu de la coloranți, așa cum se face astăzi", a spus băimăreanul Victor Dragoș. *(Ionuț Horoba)*

Centrul Vechi

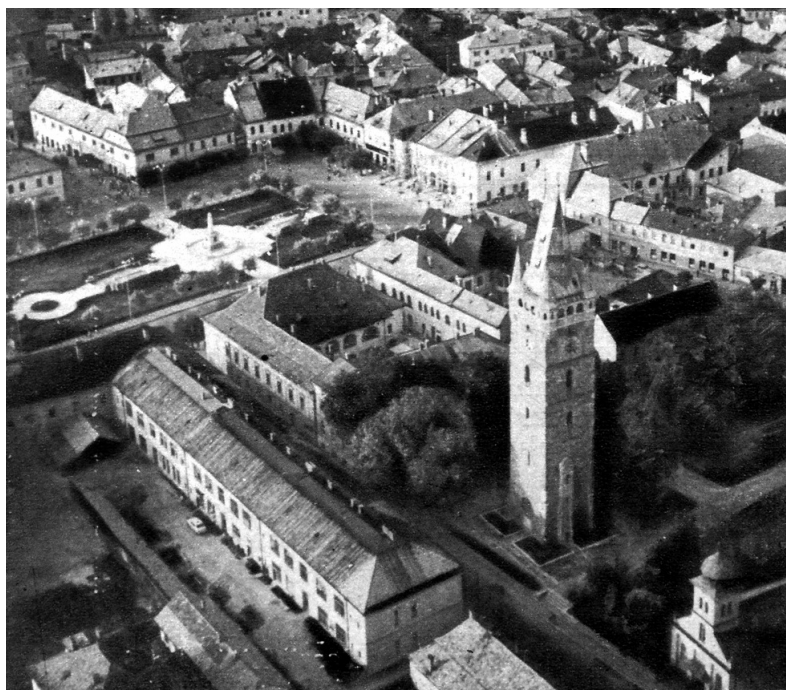

https://biblioteca-digitala.ro

Centrul Vechi al municipiului Baia Mare poartă și acum emblemele trecutului. Clădirile monument „au văzut" toate transformările prin care a trecut orașul. Între zidurile acestora se păstrează secretele celor care au locuit, rând pe rând, la marginea cetății Râul Domnițelor. Ele au văzut cum piața centrală a devenit din obor un loc de promenadă.

Baia Mare apare în documentele istorice în secolul al XIV-lea ca localitate cu profil minier, fortificată, cu ziduri înalte de piatră și bastioane. În interior erau înălțate edificii și turnuri, semn că se contura o comunitate trainică. Totul gravita în jurul Pieței Centrale, Circus fori. Aici erau organizate târgurile de animale și produse alimentare.

Din Piața Centrală se putea lua pulsul micului orășel, ce avea la jumătatea secolului al XIX-lea aproape 5.000 locuitori.

Instaurarea regimului comunist și-a lăsat puternic amprenta peste Baia Mare și, implicit, peste Piața Centrală a orașului. Autoritățile nu au mai permis organizarea de târguri, oborul a fost externalizat. Negoțul s-a mutat în actuala Piață Izvoarele. O dată cu transformarea micului oraș minier în reședință de județ, în 1948, nimic nu mai avea să fie la fel. Comuniștii au inițiat o puternică dezvoltare a orașului și au început extinderea teritoriului său, în special spre vest.

A apărut Centrul Nou, unul administrativ, altul bancar și altul comercial. Nu a fost uitată fosta Piață Centrală, ea devenind nod de circulație rutieră. A fost amenajat un imens sens giratoriu, iar în mijloc a fost așezat un monument al soldatului sovietic, considerat cel care a scăpat România de jugul fascist. Acesta a fost realizat în 1954 și purta numele de „Obeliscul eliberării". *(Cătălin Țineghe)*

Imediat după anii '50, comuniștii și-au înființat instituțiile proprii atât pe domeniile politic și administrativ, cât și pe cel cultural. Dacă sediul Comitetului Regional de Partid și al Consiliului Popular Regional Baia Mare a fost stabilit în actuala clădire a Centralei Minelor, iar primăria puțin mai sus, pe actuala stradă Șincai, pe atunci 17 Octombrie, instituțiile culturale au fost amplasate în Centrul Vechi al orașului.

https://biblioteca-digitala.ro

În Casa „Barbul", clădirea amplasată pe colț cu strada Podul Viilor, funcționa Școala Populară de Artă, cu secții deosebit de atractive pentru tineretul de atunci. Directorul ei, Isidor Râpă, un sudist pripășit mai întâi în Oaș, venit apoi în Baia Mare, a atras în corpul profesoral oameni cu adevărată vocație pentru arta populară. La folclor, era vestita profesoară Eleonora Pop, care a șlefuit talente ce mai târziu au intrat în rândul profesioniștilor. La instrumente de suflat s-au perindat Petre Tășchină, Vasile Ionce, Vasile Veleiciuc, la vioară vestitul Victor Negrea (care, deși nu era notist, îi învăța pe elevi procedee tehnice din cele mai variate), la acordeon era Mitică Lar, iar la percuție, de asemenea foști absolvenți ai școlii de muzică militare.

Pe aceeași parte se afla și Casa de Creație, instituție mai complexă, în care directorul Nicoară Timiș, cunoscător al istoriei și folclorului maramureșean, a adunat o mână de dascăli dintre cei mai valoroși, între care compozitorul Liviu Borlan, absolvent de științe juridice dar și de conservator, coregraful Gavril Ghiur, poetul și lingvistul Mihai Cupcea, poetul Ioan Bogdan, pe numele din buletin Dumitru Iuga.

Într-un birou din spatele Cinematografului Minerul își avea sediul corespondentul postului național de radio Ioan Bellu, văr cu ziaristul Ștefan Bellu. Clădirea de pe colțul cu strada Baia-Sprie adăpostea Biblioteca Județeană, între ai cărei directori îi amintim pe Valentin Băințan, vestitul dirijor de coruri și filologul și etnograful Ion Igna.

Cele două librării administrate de frații Șuta erau amplasate pe partea cu Comisariatul militar, de lângă Turnul Ștefan. Ambele aveau și raioane de papetărie, foarte bine aprovizionate.

Cinematograful Minerul găzduia pe lângă proiecțiile de filme zilnice și sediul Întreprinderii Cinematografice Baia Mare, instituție care distribuia filmele în toată regiunea și avea grijă să nu se strecoare cumva printre ele și pelicule ce nu erau pe linia partidului. Astăzi mai funcționează în Centrul Vechi doar Școala Populară de Artă, dar într-un spațiu foarte restrâns și este în reabilitare fostul Cinematograf „Minerul". *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Cinematograful Minerul

Primul cinematograf din urbea noastră, „Minerul", a funcționat în Hotelul „Ștefan", Sala de Teatru, dorindu-se edificarea și susținerea unui cinematograf modern, cu un caracter stabil, dar și achiziționarea tehnicii celei mai moderne la ora aceea. Proprietarul întreprinderii era Orașul Baia Mare.

Inițial, s-a stabilit ca în sala de teatru a Hotelului „Ștefan" reprezentațiile de cinematograf să aibă loc în zilele de marți, joi, sâmbătă, duminică și sărbători, excepție făcând numai spectacolele de teatru (cu permisiune ministerială), dar și reprezentațiile culturale și ale sărbătorilor naționale.

„La Minerul au avut loc gale de filme în premieră. Unul dintre acestea este și «Pădurea Spânzuraților» în regia lui Liviu Ciulei, scenariul fiind semnat de Titus Popovici, după romanul lui Liviu Rebreanu. Au participat actorii Victor Rebengiuc, Ion Caramitru, Csiki Andraș. O altă premieră care a avut loc aici este și «Duminică la ora 6», regia Lucian Pintilie, cu prezența actorilor Irina Petrescu și Dan Nuțu. Filmul reprezintă un debut regizoral de valoare, obținând ecouri favorabile și pe plan internațional. Irina Petrescu izbutește o

https://biblioteca-digitala.ro

interpretare excepțională obținând Trofeul de Aur «Cobeza de Palanqua» la Acapulco în 1966. De asemenea, regizorul Mircea Drăgan prezintă aici filmul «Lupeni ‘29», film care a obținut Medalia de Argint la Moscova, în anul 1963. Totodată, pe ecranul Cinematografului Minerul au rulat filme pentru copii, ecranizări, filme istorice cu participarea unor realizatori celebri”, afirmă Mircea Dragoș. *(Daniela Dragoș)*

Judecătoria

Judecătoria Baia Mare (fostul han Vulturul Negru, în prezent Centrul Millennium 1) era situată pe strada Baia-Sprie, în perimetrul Centrului Vechi.

„Și acum reținperfect imaginea Judecătoriei Baia Mare. Erau două sălițe de judecată, cu podele pe jos și băncuțe de lemn. Curtea interioară era pietruită, însă părea foarte neîngrijită. Nu cred să fi fost vreun om care să o întrețină. Acum, privind retrospectiv, mă gândesc că semănau cu niște săli de clasă. Iar noi stăteam cuminți pe băncuțele de lemn, așteptând să fim chemați în față. Emoțiile pe care le aveam însă, liniștea ce nu părea perturbată de nimic, sunt

https://biblioteca-digitala.ro

ceea ce reţin acum. Nu erau foarte multe procese pe rol. Nu se iscau procese din orice motiv, doar pentru a purta oamenii pe drumuri. Mi-a venit rândul, pe la ora 11.00. Eram transpirat şi simţeam că mă ia cu ameţeală. Judecătorul a fost înţelegător. Până la urmă, am reuşit să câştig terenul pe care-l revendicam. Nu de la prima înfăţişare. Următoarele dăţi când am fost citat a fost mai uşor. Însă acea primă zi va rămâne mereu în amintirea mea", spune Ioan Sas.

„Aici erau mai multe săli, deoarece veneau cazuri de la toate judecătoriile din judeţ. Şi tot aici se judecau şi cauzele penale. Ştiu că a fost pentru prima oară când am văzut oameni cu cătuşe la mâini. Nu este o imagine plăcută. Deţinuţii îşi aşteptau sentinţa. Aşteptau să afle perioada pe care urmează să o petreacă închişi, în spatele gratiilor. Erau vremuri în care crimele nu erau subiect de ştiri, când furt însemna o găină, un sac de cartofi şi nicidecum maşini scumpe şi bijuterii. Doar cine a trăit atunci poate înţelege toate acestea", zice băimăreanul Ioan Sas. *(Amalia Babici-Man)*

IMMUM

Întreprinderea Mecanică de Maşini şi Utilaj Minier din Baia Mare (IMMUM) era situată pe platforma industrială, pe fosta stradă Baia-Sprie. Aceasta a fost înfiinţată în anii '50 şi se înscria printre cele mai mari şi prestigioase unităţi constructoare de maşini şi utilaje miniere din ţară.

https://biblioteca-digitala.ro

Inițial, aici s-au reparat utilajele și uneltele miniere, în timp ajungând să fie printre principalele furnizoare de utilaje și instalații miniere din țară, producându-se utilaje cu un grad ridicat de complexitate. „Ulterior, s-a extins pe o suprafață de peste 6,5 ha, cu șapte hale principale de producție și peste 12 alte clădiri pentru celelalte activități industriale", spune Vasile D.

S-au produs aici mașini și utilaje pentru prepararea minereurilor neferoase, instalații de foraje, linii de preparare și alimentare a cazanelor energetice și altele. Totodată, au existat relații comerciale cu foarte multe întreprinderi din țară, dar și de peste hotare. S-au produs aici nu numai mașini și utilaje pentru industria minieră, dar și pentru ramuri ca: metalurgie, industria materialelor de construcții, industria utilajelor de ridicat și transportat, industria utilajelor de construcții drumuri. Întreprinderea a patronat Liceul Industrial Numărul 1 încă de la înființarea acestuia. Elevii care terminau aici și își manifestau interesul erau angajați în cadrul întreprinderii. S-a ajuns la un moment dat ca aici să lucreze aproximativ 5.000 de oameni, în majoritatea tineri veniți direct de pe băncile liceului. IMMUM a dispus și de cinci cămine de nefamiliști, cu peste 1.500 de locuri și o cantină cu până la 3.000 de locuri. *(Daniela Dragoș)*

IMMUM a luat ființă în anul 1960, în locul atelierului Bernath, și avea în componența sa Atelierele Centrale, Atelierele „Hutira Dezideriu" și UMMUM. În anii comunismului, IMMUM a cunoscut mai multe etape de dezvoltare și modernizare. Toate halele acestei uzine (cum ar fi: prelucrări mecanizate și montaj, forjă, turnătorie, modelărie, cuptoarele electrice pentru elaborat oțel) au fost construite după anul 1952. Între anii 1960 și 1965, secțiile uzinei au fost reutilate în proporție de peste 80%. Producția întreprinderii s-a axat, în special, pe fabricarea utilajelor miniere de preparare, susțineri metalice, piese de schimb pentru utilaj minier (celule de flotare, filtre de vid, concasoare, agitatoare și multe altele).

IMMUM avea în nomenclatorul ei peste 2.500 produse, dintre care peste 500 erau produse noi, proiectate de către specialiștii băimăreni care lucrau aici. De asemenea, se mai executau și diferite utilaje complexe, unele chiar în premieră. În 1978, conform ziarului „Pentru Socialism", IMMUM a realizat aproximativ 22.000 tone de

https://biblioteca-digitala.ro

mașini și utilaje tehnologice, de 17 ori mai multe decât în anul 1960.

Locurile de muncă nu reprezentau deloc o problemă pentru fostul regim. Principiul comunist era ca fiecare cetățean să aibă unde să lucreze. În acest context, IMMUM asigura, la fel ca și celelalte unități industriale din Baia Mare, un important număr de locuri de muncă. În această întreprindere lucrau peste 5.000 de muncitori, care trebuiau să asigure comenzile venite din țară și din străinătate. *(Ionuț Horoba)*

Combinatul „Phoenix" (IMMN)

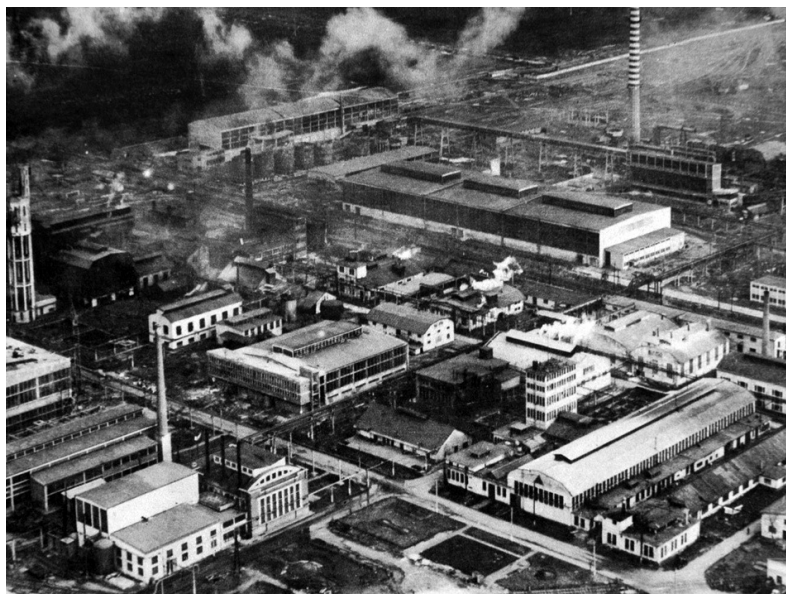

Una dintre cele mai vechi uzine ale orașului de pe malul Săsarului este și cea cunoscută sub denumirea de Întreprinderea Metalurgică de Metale Neferoase (IMMN). Începuturile acestei importante unități industriale datează încă din anii 1900.

În primul deceniu al secolului trecut, familia Weiser a obținut concesionarea pe timp de 30 de ani, pentru valorificarea bioxidului de sulf provenit de la topitoria care funcționa în Ferneziu. Însă factorul care a jucat un rol hotărâtor în crearea acestei uriașe unități

https://biblioteca-digitala.ro

industriale a fost reprezentat de unele materii prime de origine minieră în regiune. Așadar, în anul 1907, ia naștere Fabrica „Phoenix", unde se producea acid sulfuric, sulfat de cupru, acid azotic, sulfat de magneziu etc.

„Fabrica «Phoenix», care a existat din 1907 în Ferneziu, nu a avut condiții și spații necesare pentru o dezvoltare corespunzătoare. În Baia Mare au fost asigurate toate condițiile economice și tehnice pentru fundamentarea unei uzine cu perspective de dezvoltare în domeniul industriei chimico-metalurgice", explică chimistul băimărean Ludovic Bordas, în studiul său „Scurtă istorie a Societății Comerciale «Phoenix» S.A. Baia Mare".

După 1944, când întreaga clasă politică de la noi se schimbă și adepții regimului comunist reușesc să pună mâna pe guvernarea țării, Uzina „Phoenix" trece și ea prin sistemul de naționalizare a tot ceea ce înseamnă unitate industrială și economică.

Între anii 1948 - 1962, directivele economice generale au prevăzut mărirea producției în toate sectoarele. În această perioadă, numărul muncitorilor de aici a ajuns la aproximativ 2.000 de persoane, iar producția globală a uzinei a crescut de aproape cinci ori. La nivelul anului 1965, combinatul producea 38 de sortimente, fiind considerată o întreprindere de interes republican. Uzina beneficia de o policlinică proprie pentru angajații săi, o creșă și un cămin de zi pentru copii.

Dezvoltarea masivă a combinatului a dus, inevitabil, și la poluarea excesivă a orașului. Autoritățile comuniste de atunci au luat decizia construirii unui turn cu o înălțime considerabilă, cu ajutorul căruia se dorea ca gazele (provenite de la activitatea chimică și tehnologică a uzinei) să fie dispersate în atmosferă, fără a afecta sănătatea oamenilor și a mediul înconjurător. Ridicarea acestui turn nu a avut efectele ecologice scontate, ba dimpotrivă. Maramureșenii care locuiau în satele din jurul orașului Baia Mare mărturisesc că, după montarea acestui turn de la Combinat, au început să aibă probleme cu anumite culturi agricole. „Am observat că nu mai puteam cultiva roșii sau alte legume, pentru că, imediat ce dădea câte o ploaie, toate plantele se gălbeneau și pe urmă se uscau. O ridicat turnu' ca să nu polueze Baia Mare, însă pe urmă tăte gazele erau aduse de vânt și ploaie peste localitățile din jur", a mărturisit Ioan Rus din Recea. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Flotația Centrală

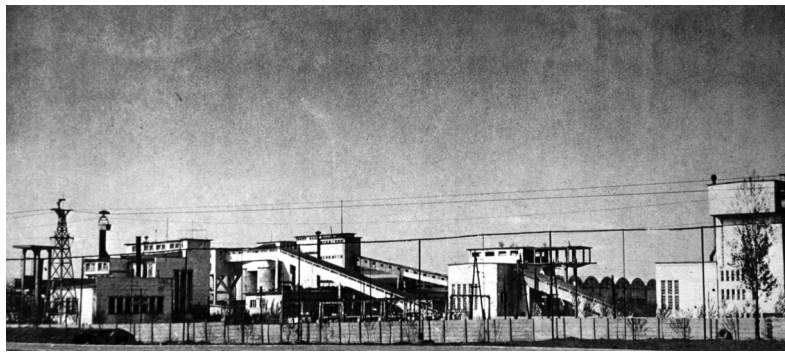

Flotația Centrală Baia Mare a luat ființă ca urmare a unei hotărâri din cadrul plenarei Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român (PMR), desfășurată în perioada 3 - 5 decembrie 1959. Decizia a fost luată pe fondul discursului lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul de atunci al României comuniste, care scotea în evidență faptul că industria țării trebuie să se dezvolte într-un ritm mai accelerat.

Până atunci, prelucrarea minereurilor neferoase se făcea în uzine mai mici, care funcționau în apropierea minelor de unde scoteau la suprafață zăcămintele. Cererea și necesitățile tot mai mari legate de metalele neferoase a impus realizarea Flotației Centrale. „Studiile tehnico - economice efectuate în acest scop, în cadrul Trustului minier, în mai multe variante, au indicat ca economică soluția centralizării preparării minereului într-o flotație centrală amplasată în Baia Mare", precizează cotidianul „Pentru Socialism" din 9 decembrie 1959.

Construcția și punerea în funcțiune a Uzinei centrale de preparare a minereurilor din Baia Mare s-a realizat într-un timp relativ scurt - 15 luni. Așadar, pe data de 1 octombrie 1962 uzina a produs primele tone de minereu prelucrat, cu utilaje de ultimă generație în domeniu. Flotația Centrală a fost amplasată pe un teren situat pe drumul care duce spre Satu Nou de Sus. La vremea respectivă, era considerată una dintre cele mai de succes investiții în industria minerităului românesc, mai ales că toate instalațiile și utilajele cu care

https://biblioteca-digitala.ro

a fost dotată au fost proiectate și construite în țară. Propaganda vremii lăuda și faptul că durata scurtă de ridicare a unui asemenea colos industrial este un record al realizărilor socialiste.

Exploatarea Flotația Centrală a fost ținută mereu în brațele regimului comunist. Era o investiție de marcă a vremurilor de atunci, care era mereu dată drept exemplu când se vorbea despre realizările industriei miniere socialiste. De aceea s-a avut grijă ca utilajele de aici să fie mereu de ultima generație. Acest aspect este confirmat și de către unii băimăreni care au lucrat încă din anii ’70 în această uzină. „Eu m-am angajat la Flotația Centrală din anul 1970. De-a lungul celor douăzeci de ani cât am muncit sub regimul comunist, în această uzină s-au făcut mai multe rânduri de modernizări. Țin minte că, la un moment dat, s-au adus câteva utilaje produse în Finlanda. Au fost, cred, singurele piese aduse din import; restul erau de producție autohtonă”, povestește băimăreanul Constantin Țântă.

Flotația Centrală a oferit, în momentele de vârf ale producției miniere, aproape 2.000 de locuri de muncă pentru maramureșeni. Muncitorii simpli care activau aici câștigau un salariu de 1.000 lei în primii ani de lucru și puteau să câștige până la 2.000 lei, după acumularea a trei, patru ani de vechime. Munca la Flotația Centrală era fără întrerupere, muncitorii lucrând non-stop, în ture de câte opt ore. *(Ionuț Horoba)*

Mineritul - cartea de vizită a județului

În perioada comunistă, Maramureșul ajunsese să aibă peste 30.000 de muncitori care lucrau în subteran. Mineritul era privit de mai-marii oblăduirii socialiste ca un soi de coroană a industrializării, care stătea la baza progresului.

În vremurile bune, mineritul maramureșean era reprezentat de 21 de mine, șapte exploatări miniere, două întreprinderi și o uzină de plumb. Din păcate, toată această industrie a transformat Baia Mare într-un oraș extrem de poluat.

În perioada 1948 – 1960, iau un avânt deosebit cercetările geologice, lucrările de reconstrucție a minelor, de dotare tehnică a lor, de pregătire a cadrelor tehnice corespunzătoare. În această perioadă, se deschid mine noi, ca Toroioaga și Burloaia, la Baia Borșa.

https://biblioteca-digitala.ro

Industria minieră a ajuns să ocupe primul loc, ca pondere, în producția industrială a județului. Partidul Comunist avea o grijă deosebită pentru clasa muncitoare, iar în acest context, minerii ocupau locuri fruntașe. Aceștia beneficiau de tot soiul de privilegii, iar statul le punea la dispoziție în special locuințe. Acest aspect era elogiat și în presa vremii, care avea un pronunțat spirit de laudă la adresa orânduirii comuniste. „Nu demult, cele mai impozante construcții din apropierea Flotației «Petru Gheorghe» Săsar au fost Zece case, vestita colonie a minerilor. În ultimii zece ani a prins contur și se dezvoltă tot mai mult noul cartier al muncitorilor de aici. S-au construit 221 de noi locuințe, iar 57 de mineri și-au construit case familiale din împrumut de stat. În ultimii patru ani, s-au construit 88 de locuințe pentru nefamiliști. În acest an (1961 - n.r.), 174 de familii de mineri vor primi locuință nouă în blocurile din Piața Victoriei. În apropiere de intrarea în mină, la poalele dealului, într-un peisaj pitoresc, se construiesc șase cămine de muncitori cu 350 de locuri”, preciza cotidianul băimărean “Pentru Socialism”, în ediția din 14 ianuarie 1961.

În aproape orice familie de maramureșeni, cel puțin un membru era miner. Unii intrau în subteran încă de la cele mai tinere vârste.

https://biblioteca-digitala.ro

„Am muncit ca miner la Baia-Sprie încă de când aveam 18 ani. Se întâmpla undeva la mijlocul anilor ’60. La început, mi-a fost destul de greu și condițiile erau dificile. Terminasem Liceul Industrial de la Sighet și m-au repartizat în Baia-Sprie. Lucram opt ore pe zi și eram cazați la un cămin de nefamiliști, care exista undeva lângă piața de alimente. Ni se dădea de mâncare de trei ori pe zi. Prin anii ’70, condițiile s-au îmbunătățit simțitor pentru mineri, se primea chiar și o masă caldă, gratuită, pe zi”, a mărturisit Valer Pop. Începând cu 1970, timpul de lucru în mine a fost redus de la opt ore la șase și s-a introdus servirea unei mese calde, gratuite, înainte de intrarea în schimb. *(Ionuț Horoba)*

Uzina „1 Mai” Ferneziu / Romplumb

Până la venirea comuniștilor la putere, în anul 1947, această uzină nu era una neînsemnată pe harta economică a țării. Însă, odată cu implementarea sistemului de naționalizare impus de noul regim, uzina s-a dezvoltat intens, devenind o unitate importantă de prelucrare a metalelor neferoase.

„Uzina de plumb «1 Mai» Ferneziu a fost dotată cu o secție nouă de convertizare a cuprului, un cuptor mare Watter Jacket, o instalație de aglomerare, un cuptor de prăjire. S-a modernizat rafinarea pirometalurgică a plumbului, s-a dat în funcțiune o secție pentru rafinarea electrolitică a plumbului. S-a construit și un coș central, înalt

https://biblioteca-digitala.ro

de 80 metri pentru fum, s-au montat noi filtre, s-a construit și o baie și o cantină muncitorească", se preciza în cotidianul local „Pentru Socialism", în data de 10 februarie, 1956.

An de an, uzina își sporea productivitatea. În anul 1968, aici s-a produs de 12 ori mai mult plumb decât în anul 1948, iar cupru se producea de 15 ori mai mult. Pe lângă aceste aspecte, uzina mai producea și elemente noi, pe lângă tradiționalul plumb. „Aici se mai produce, pe scară industrială, bizmut metalic, farmaceutic, azot și oxigen lichid. Cea mai recentă realizare este punerea în funcțiune a instalației de bioxid de mangan", se mai arată în paginile ziarului „Pentru Socialism".

Munca aici era destul de dificilă. „Eu lucrez în această uzină din anul 1982. De atunci și până acum condițiile au rămas aproape neschimbate. Sunt patru scule principale și absolut necesare cu care se lucra și se lucrează în uzina de plumb, și anume: picamerul, ranga, lopata și barosul", a spus băimăreanul Ioan Pop.

Cu toate că s-au adus aceste așa-zise îmbunătățiri, Uzina „1 Mai" a rămas unul dintre cei mai importanți factori de poluare din zonă. Concentrația de plumb din aer a fost mereu cu mult peste limitele normale admise, însă pe vremea fostului regim nimeni nu avea curajul să atragă atenția asupra acestui fapt. „Cu toate că lumea se îmbolnăvea pe vremea comuniștilor, nu se putea spune nimic, pentru că a doua zi era efectiv «decapitat» de autoritățile socialiste. Totul trebuia să funcționeze la superlativ; nu se ținea cont că pentru asta se făceau sacrificii umane", a amintit băimăreanul Dumitru Pop.

Cea mai cunoscută afecțiune care avea drept cauză poluarea cu plumb era saturnismul. Această boală apărea din cauza intoxicației cronice cu plumb, caracterizată prin gingivită, colici, anemie, cu apariția de hematii cu granulații bazofile în sânge.

Oamenii care au muncit în Uzina de plumb din Ferneziu susțin că aveau asigurat un salariu mai mult decât decent. Acesta compensa oarecum faptul că munca în acest loc era aproape sigur o condamnare la moarte, din cauza riscului de poluare major.

„Cu salariul pe care îl aveam pe vremea comunismului, lucrând în această uzină, puteam să întrețin, fără probleme, o familie de patru membri. În plus, îmi permiteam să plec cu familia într-un concediu la mare. Faptul că luai așa de mulți bani te făcea să nu te gândești așa de tare la pericolul poluării", a mărturisit băimăreanul Nicu Pașca.

https://biblioteca-digitala.ro

Nivelul unui salariu de bază înainte de ’89, câștigat în Uzina „1 Mai”, se situa undeva la 3.100 lei. La această sumă se mai adăugau câteva sute de lei, din anumite sporuri sau ore suplimentare.

În perioada de glorie a producției, Uzina „1 Mai” număra aproximativ 1.500 de muncitori. Ca măsuri de protecție împotriva gazelor, se dădeau în fiecare zi câte o sticlă de lapte, o sticlă de apă minerală și o masă caldă la intrarea în fiecare schimb. La Dănești s-a construit o bază de tratament, unde se puteau odihni câte 230 de muncitori într-o serie.

La începutul anilor ’60, autoritățile comuniste au intenționat să desființeze Uzina „1 Mai”, iar în locul acesteia să construiască o fabrică de bere. Demersul nu a mai fost pus în aplicare, pentru că, în urma analizelor efectuate, s-a constatat că aproximativ 700 de muncitori de aici erau deja afectați de saturnism. În acest context, acești oameni nu mai puteau fi angajați în altă parte și s-a vrut, așadar, evitarea unor drame sociale cauzate de pierderea locului de muncă. „Am participat la discuțiile care au avut loc în Consiliul Popular de atunci, când se voia desființarea uzinei din Ferneziu. Până la urmă, s-a renunțat, pentru că muncitorii de acolo, care erau deja bolnavi din cauza plumbului, nu ar mai fi putut fi angajați într-o altă întreprindere”, povestește băimăreanul Viorel Cadar.

Fabrica de bere s-a construit în Satu Mare, motivându-se, oficial, că apa de acolo este de mai bună calitate decât cea din Baia Mare. *(Ionuț Horoba)*

Barajul Firiza

Înainte de 1960, Baia Mare avea probleme cu alimentarea cu apă potabilă. Așa s-a născut inițiativa de a se construi un baraj în satul Firiza, la aproximativ 15 kilometri de oraș.

Înainte de construirea barajului, Baia Mare era alimentată cu apă potabilă printr-o conductă din lemn care venea din zona unde există astăzi Stația de tratare a apei, pe strada Colonia Topitorilor. „Eram copil și mă jucam cu prietenii mei pe acea conductă de lemn care aducea apa în oraș. Era ca un butoi de lemn cu cercuri; avea un diametru cam de 1,5 metri”, își aduce aminte Maria Bodea (75 de ani), Baia Mare.

https://biblioteca-digitala.ro

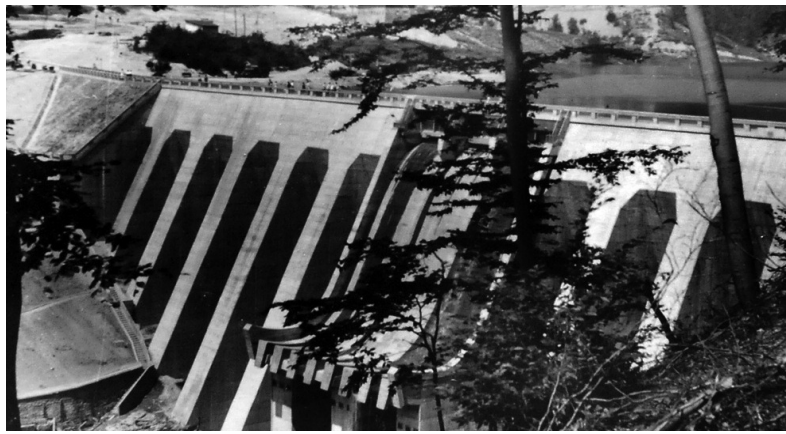

Lucrările la barajul Firiza au început în 1960 și s-au terminat în 1965, când s-a inaugurat întreg sistemul hidrotehnic. „Colectivul barajului Firiza și-a realizat și depășit angajamentul de onoare ce și l-a asumat. A predat barajul Strâmtori cu trei zile înainte de angajament și cu 132 de zile înaintea termenului planificat inițial", se consemnează în cotidianul „Pentru Socialism", din 17 iulie 1964.

Inaugurarea sistemului hidrotehnic de la Firiza s-a făcut pe 16 iulie 1965. Atunci, a fost mare sărbătoare în orașul Baia Mare. Activiștii de partid i-au dus pe aproape toți cetățenii, de la preșcolari la oameni mari, la Firiza pentru a lua parte la festivitatea de ina-gurare a măreței realizări socialiste. „Băimărenii și-au lăsat confortabilele apartamente și au luat-o la drum. Un trecător ocazional n-ar mai fi putut să-și explice unde se îndreaptă sutele de mașini și zecile de autobuze încărcate până la refuz de oameni. Ne-a fost dat să asistăm la un adevărat furnicar de cetățeni, de la vârsta preșcolarului și până la cea a pensionarului, care mergea într-un sens unic, spre Valea Firizei, distanță de vreo 10 kilometri de Baia Mare", se precizează în ziarul „Pentru Socialism", ediția 17 iulie 1965. *(Ionuț Horoba)*

„Eram copil, încă în clasele primare, și locuiam în Firiza. Pe atunci, era comună, cu satele aparținătoare Blidar și Valea Neagră. Și țin minte că satul se întindea până la zidul barajului, iar drumul vechi mergea exact prin mijlocul apei. Adică nu era apă, era o stradă, cu case de o parte și alta a drumului, legătura între Firiza și Ferneziu

https://biblioteca-digitala.ro

făcându-se mult mai ușor ca acum. Și țin minte că mergeam pe Lunci după pâine, însă ajungeam destul de repede, drumul între cele două sate fiind direct. Râul curgea și el lin, la vale, în partea stângă a caselor, așa cum de altfel este și acum. Prin '61, a început construcția digului de oprire a apei", povestește Ion Lupșe.

„În mai puțin de doi ani, cele aproximativ 50-60 de familii care locuiau acolo au fost strămutate pe strada Forestierului. După ce s-a ajuns la o adâncime de 50 metri, iar digul a fost finalizat, râul Firiza a început să se verse în baraj, printr-un tunel. Întreg procesul de umplere nu a durat mai mult de o jumătate de an, după care apa a fost oprită", spune Ioan Lupșe.

„Există voci care spun că acolo unde acum este barajul ar fi fost o biserică. Și că, deoarece oamenilor le-a fost frică să o demoleze, a rămas sub ape. Așa ceva nu e adevărat. Îmi amintesc cum arăta strada atunci, erau doar casele situate de ambele părți ale uliței. Biserica din Firiza este în același loc de trei secole și niciodată nu a fost construită în altă parte. Și cei din Valea Neagră tot în Firiza vin la biserică, un alt lăcaș de cult fiind în Ferneziu. E bine să infirmăm asemenea zvonuri. Cu toate că s-a întâmplat cu aproape 50 de ani în urmă, încă îmi amintesc totul, parcă ar fi fost ieri", a afirmat Ion Lupșe. *(Amalia Babici-Man)*

Proiectele regimului comunist pentru cincinalul 1991-1995

La începtul lunii noiembrie a anului 1989, Comitetul Județean al Partidului Comunist Român (PCR) Maramureș a întocmit „Programul de dezvoltare economico-socială a județului Maramureș în anul 1990 și în cincinalul 1991-1995". Acest proiect a fost supus spre aprobare în cadrul celui de al XIV-lea Congres al PCR - ultimul - și urmărea punerea în practică a unor investiții care nu numai că astăzi nu s-au materializat, dar nici măcar nu au mai fost luate în calcul după 1990.

Programul pentru dezvoltarea social-economică a Maramureșului a avut în vedere creșterea volumului total de activitate economică de la 53,2 miliarde lei, în anul 1990, la 69,1 miliarde lei în 1995, pe fiecare locuitor revenind suma de 120.000 lei. Mai mult,

https://biblioteca-digitala.ro

se preciza în respectivul document că, pentru dezvoltarea economico-socială a județului, vor fi alocate fonduri de investiții în valoare de 23,5 miliarde lei. Sectoarele vizate în primul rând pentru creșterea potențialului economic și cel al productivității erau cele ale industriei miniere, construcțiilor și trasporturilor.

La Întreprinderea mecanică de reparații auto și utilaj minier de transport Baia Mare urma să se fabrice roboți specifici activităților de transport, a pieselor de schimb și subansamblelor pentru tramvai și metrou. Se mai preciza că, din anul 1990, vor începe lucrările din etapa a II-a a obiectivului de îmbunătățire a condițiilor de mediu la Întreprinderea metalurgică de metale neferoase Baia Mare și a celor de îmbunătățire a purificării gazelor tehnologice pe platforma Ferneziu.

Prin realizarea investițiilor destinate industriei ușoare, respectivul program elaborat de PCR Maramureș prevedea ca, odată cu creșterea producției în acest domeniu cu peste 1,3 miliarde lei, să se creeze cel puțin 2.500 noi locuri de muncă pentru femeile maramureșene. „În acest scop, se vor realiza în județ, pînă în anul 1993, cel puțin două întreprinderi noi de confecții, din care una în Borșa, cu termen de începere a execuției în trimestrul II al anului 1991”, se spune în documentul citat mai sus. De asemenea, se dorea punerea în funcțiune, din anul 1990, a Fabricii de Bere Baia Mare, care urma să aibă o capacitate de 100.000 hl/an.

Se mai dorea și extinderea telefoniei automate, prin realizarea și punerea în funcțiune, în noiembrie 1991, a centralelor telefonice automate din Seini și Șomcuta Mare, cu câte 1.000 de linii, și extinderea centralei telefonice automate Baia Mare, până în noiembrie 1993, cu 5.000 de linii.

Pentru îmbunătățirea aspectului grafic al ziarelor județene și altor lucrări, se dădeau asigurări că Tipografia Baia Mare va acorda toată atenția realizării la termen a obiectivelor de extindere, pentru înlocuirea rotativei de ziar și a spațiilor de depozitare, care vor începe în semestrul II al anului 1990 și se vor pune în funcțiune, în 1991, obiective pentru care se vor aloca fonduri de 8 milioane lei.

În domeniul transporturilor și telecomunicațiilor, planurile fostelor autorități vizavi de Maramureș erau destul de îndrăznețe. Astfel, se dorea construirea unei căi ferate care să lege localitățile Baia

https://biblioteca-digitala.ro

Mare - Târgu Lăpuș - Vălenii Lăpușului - Coroieni - Gâlgău, în lungime totală de 65 km. Lucrările la punerea în practică a acestei investiții erau programate să înceapă în anul 1990 și să fie finalizate în cursul anului 1994. „La materializarea acestui obiectiv își vor aduce contribuția prin muncă patriotică și locuitorii acestei zone, precum și tineretul din întregul județ, în cadrul unui șantier local al tineretului", au explicat cei din cadrul Comitetului Județean de Partid Maramureș.

În domeniul transporturilor se mai dorea ca, până în luna noiembrie 1991, să se realizeze extinderea blocului tehnic la Aeroportul Baia Mare, cu spații pentru servirea pasagerilor la capacitatea de 100 călători în ora de vârf.

În sectorul agricol, comuniștii au prevăzut că, în perioada 1991-1995, agricultura județului va cunoaște un ritm de dezvoltare și modernizare foarte accentuat. „Se prevedea creșterea, în 1995, față de 1990, a producțiilor de cereale cu 21,2%, la grîu și secară cu 22,0%, la porumb cu 20%, la in pentru fibră cu 18,2%, la legume de cîmp cu 21,3%, la fructe cu 18,6%. Producția de carne va crește cu 18,6%, laptele de vacă și bivoliță cu 21%, la ouă cu 20,6%, iar la lînă cu 20%", se precizează în Programul de dezvoltare economico-socială a județului Maramureș.

Tot în sectorul agricol se mai spunea că se vor executa noi lucrări de desecare pe 8.283 hectare, drenaje, pe 8.260 hectare și lucrări de combatare a eroziunii solului pe 32.680 ha. În domeniul pomicol se dorea înființarea unor noi plantații de livezi și arbuști fructiferi, pe o suprafață de 1.200 hectare.

În același timp, tovarășii de la acea vreme spuneau că trebuie aprofundate și găsite soluții optime pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă, de eliminare și evitare a poluării aerului, a apei și a mediului înconjurător. Aici se lua în calcul Centrala Minelor și Întreprinderea metalurgică de metale neferoase și unitățile din zootehnie.

S-a plănuit construirea unui număr de 30 microhidrocentrale, din care 21 în planul Consiliului popular județean, 8 în planul Ministerului Energiei Electrice și una în planul altor titulari. Acest lucru se spunea că va duce la producerea unei cantități de energie de două ori mai mare decât cea produsă în anul 1990. „Prin darea în folosință a noilor microhidrocentrale cu o capacitate de 12.199 tcc/an,

https://biblioteca-digitala.ro

producția totală de energie electrică se majorează la 15.557 tcc/an, asigurînd autonomia energetică a comunelor din județ", precizează documentul citat mai sus.

Deși pare greu de crezut, la vremea aceea, autoritățile s-au gândit să pună în valoare energia solară și cea eoliană. „Pentru valorificarea energiei solare, se prevede punerea în funcțiune a unui număr de 38 instalații, cu o capacitate totală de 1.231 tcc/an", se precizează în programul special pentru cincinalul 1991-1995. Prin darea în folosință a noilor capacități se presupunea că producția de energie termică din surse solare va crește, în anul 1995, de 5,4 ori față de anul 1990.

Se mai dorea ca alimentarea cu energie electrică a unor consumatori casnici izolați să se facă prin punerea în funcțiune, în gospodăriile lor, a trei instalații de valorificare a energiei eoliene.

Din planurile pentru dezvoltarea județului Maramureș autoritățile comuniste nu puteau omite sistematizarea teritoriului și a localităților. În acest sens, s-a plănuit ca, în cursul anului 1990 și în cincinalul 1991-1995, să fie realizate și date în folosință peste 10.000 de apartamente în mediul urban. În Baia Mare, se dorea construirea, în zona centrală, a 22 de blocuri înalte, parter cu opt și zece etaje și nouă blocuri cu parter și patru niveluri, situate la sud de Sala sporturilor „Dacia", adiacent bulevardului Unirii și bulevardului Republicii.

În contextul dezvoltării și lărgirii suprafeței orașului Baia Mare, autoritățile au mai plănuit punerea în aplicare a două proiecte de anvergură pentru acest oraș. Este vorba despre introducerea transportului în comun cu tramvaiul și amenajarea râului Săsar. „Investiția «Amenajarea rîului Săsar» în municipiul Baia Mare se va executa etapizat, în cadrul termenelor aprobate, asigurîndu-se ca, prin realizarea unui volum de investiții de cel puțin 100 milioane lei, în anul 1990, să fie amenajată albia pe o distanță de cîte un km în amonte și aval de podul situat pe strada Culturii", se spune în documentul elaborat de Partidul Comunist Român (PCR) Maramureș.

Lucrările la investiția destinată introducerii tramvaiului în Baia Mare urmau să înceapă în anul 1990, iar termenul de finalizare era programat pentru sfârșitul anului 1993. Traseul acestuia urma să lege toată zonele orașului, inclusiv cartierul Vasile Alecsandri, de platforma industrială. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL III
ANII DE ȘCOALĂ

Jocurile copilăriei

„De-a v-ați ascunselea”, „Hoții și Vardiștii”, „Lapte gros”, „Leapșa”, „Șotron”, „Baba-oarba”, „Rațele și Vânătorii”, „Castel” sunt doar câteva dintre jocurile de altădată.

„Țin minte când jucam «Castel». Ne împărțeam în două echipe. Căutam șase pietre, pe care le așezam una peste alta. Apoi, le loveam cu o minge mai mică. Dacă unul dintre membrii unei echipe reușea să răstoarne pietrele, echipa respectivă trebuia să le pună la loc. Dar nu era așa simplu. Cealaltă echipă trebuia să se asigure că ceilalți nu vor reuși, iar cu mingea trebuia să lovească membrii celeilalte echipe. Care era atins cu mingea era eliminat. Pietrele trebuiau puse la loc înainte ca membrii echipei respective să fie eliminați. Alergam ore în șir și făceam o gălăgie de nedescris. Vecinii ieșeau la balcon și strigau «Mai încet!»”, își amintește Alina Pop.

„Abia așteptam să venim de la școală. Ne făceam rapid temele și ieșeam afară la joacă. Noi jucam, de obicei, «Rațele și Vânătorii». Doi stăteau pe margine și dădeau mingea unu’ de la altu’ și trebuiau să-i nimerească pe alții care erau între ei. Dacă mingea nu nimerea pământul și era prinsă de unul dintre cei din mijloc, acela avea două vieți, și trebuia nimerit de două ori pentru a fi eliminat din joc. De multe ori se înserа și nu doream să mergem în casă, deși mama de la balcon ne striga să mergem la mâncare”, spune Florin Conea.

„Parcă pe atunci copiii erau mult mai veseli și plini de energie. Alergam toată ziua și nu ne era de ajuns. Țin minte că odată, în pauză, pe vremea când eram la școală, ne jucam în clasă lapte gros. Un coleg stătea aplecat și careva din spate l-a lovit din greșeală cu piciorul în cap și a leșinat. Am amuțit cu toții. Unul dintre noi a fugit după doamna învățătoare. L-a stropit cu apă și încet și-a revenit. În clasă era plin de praf, scaunele răsturnate. Am fost pedepsiți cu

https://biblioteca-digitala.ro

toții. În pauză, nu am mai avut voie să ieșim la joacă, iar doamna învățătoare ne-a supravegheat toată ziua. Ne-am speriat pe moment, dar a doua zi am luat-o de la capăt", povestește Marius Cirțiu.

„Îmi plăcea foarte mult să mă jos «Șotron». Aveam o prietenă, care locuia aproape de mine, și îi plăcea și ei să se joace. După ce ne terminam temele, ieșeam afară la joacă. Căutam o cretă și desenam șotronul. Abia așteptam ca cealaltă să calce pe linie sau afară ca să ne vină rândul. Dacă nu găseam cretă, căutam un loc care să nu fie betonat sau asfaltat și trasam linia cu un băț. Săream toată ziua și nu simțeam oboseala seara. Când ne strângeam mai mulți, ne jucam «Rațele și Vânătorii», «De-a v-ați ascunselea», «Lapte gros» și multe altele", spune Georgiana Pop. *(Daniela Dragoș)*

„Distractiv era și celebrul «Telefon fără fir». Stăteam înșirați. Primul din «coadă» zicea un cuvânt, după care îl șoptea la urechea celui de-al doilea. Acesta trebuia să zică mai departe ce a înțeles și tot așa, până la final... Ultimul trebuia să rostească tare ce a înțeles. Bineînțeles că «mișțocarii» modificau cuvântul după bunul plac, pentru ca rezultatul să fie amuzant. Era un joc de bună-dispoziție", își aduce aminte Ioan T. *(Cătălin Țineghe)*

„Cine a copilărit în Epoca de Aur cu siguranță a auzit sau a jucat măcar o dată și «Flori, fete, filme sau băieți». Jocul consta în faptul că doi copii se îndepărtau de un grup, alegeau un număr între 1 și 10, apoi alegeau fiecare câte un nume de floare, fată, film sau băiat, de obicei cântăreți sau actori și se întorceau la restul participanților. Fiecare copil spunea câte un număr și cine ghicea era pus să aleagă între flori, fete, filme sau băieți. În funcție de răspuns, câștigătorul făcea pereche cu cel cu care nimerise acel nume și totul se relua". *(Ionuț Horoba)*

Reforma învățământului

Dintre evenimentele anului 1948, reforma învățământului a influențat destinul a milioane de români. Războiul declarat analfabetismului de autoritățile comuniste a așezat în bănci și oameni trecuți de jumătatea vieții.

https://biblioteca-digitala.ro

În anii de după preluarea puterii de către Partidul Comunist, dezvoltarea învățământului s-a făcut într-un ritm accelerat, construindu-se foarte multe școli. În Baia Mare, între anii 1955 - 1965, s-au ridicat șase școli. În 1965, numărul cadrelor didactice a fost de 916. În oraș, funcționau 11 școli cu opt clase, trei școli medii, patru școli tehnice și 20 de unități preșcolare.

Pe de-o parte, explozia învățământului în comunism a avut ca efect reducerea fenomenului de analfabetism, pe de altă parte însă, școala era folosită și ca instrument de îndoctrinare a generațiilor tinere cu ideologia partidului.

Prin anii ’60, statul comunist a decretat învățământ obligatoriu de zece clase în țara noastră. Nu exista noțiunea de școală sau facultate particulară, totul era condus exclusiv și aparținea statului. Începând din perioada preșcolară și continuând în ciclul primar, gimnazial și liceal, toți elevii erau obligați să poarte uniformă, iar fetele, cordeluță cu fundițe albe.

„Țin minte că, la începutul fiecărui an școlar, marea preocupare era aceea de a cumpăra uniforma școlară pentru copiii mei. În afară de cărți, care erau oferite gratuit, toate celelalte lucruri necesare unui școlar trebuiau cumpărate: caiete, rechizite etc., ca astăzi de altfel”, a mărturisit băimăreanca Rodica Rus, 68 de ani.

Ea a adăugat că părinții erau nevoiți să cheltuiască destul de mult la începutul fiecărui an școlar pentru rechizite. „De multe ori, îți trebuia un salariu, cam 2.000 lei, să achiziționezi toate lucrurile de care avea nevoie copilul pentru școală”, spune Rodica Rus.

Școala comunistă era și un loc unde elevul era tratat cu o disciplină de fier. Copiii erau identificați prin numere matricole, obligatoriu afișate la vedere, pe uniformă sau haină. Elevii treceau printr-un control riguros înainte de a intra la ore. Profesorii de serviciu rămâneau afară, în pauze, pentru a preîntâmpina orice incidente. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Șoimii Patriei

„Șoimii Patriei" a fost o organizație comunistă a copiilor preșcolari și școlari, înființată prin anii '76. La vârsta de patru-șapte ani, erai numit șoim al patriei. Acest rol avea menirea de a contribui la „educarea moral-civică a copiilor, în spiritul umanismului, al dragostei și respectului față de patrie și popor, față de Partidul Comunist Român".

Organizația politică „Șoimii Patriei" a fost creația originală a lui Nicolae Ceaușescu, care reușea, astfel, prin înființarea unei noi organizații de masă, să-i înregimenteze în sistem și pe copiii de vârstă preșcolară și școlară mică. „Am avut așa-zisa onoare să fac parte din prima generație de șoimi ai patriei. Țin minte că ne-au dus pe Platoul București din Baia Mare să-l așteptăm pe Ceaușescu, care urma să vină în vizită. Însă, am așteptat mai bine de două ore într-un soare arzător și nu cred că Ceaușescu a mai venit", își amintește băimăreanca Maria Man. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Să fii șoim era o adevărată mândrie, însă ritualul în sine impunea o manifestare extrem de riguroasă. Preșcolarii de grupă mijlocie erau învestiți cu această calitate de către pionierii claselor a II-a. La acțiune participau părinți, invitați de la „județ", directori ai instituțiilor de învățământ și educatorii de la grupe.

Momentul era de o importanță vitală, motiv pentru care fiecărei grupe mijlocii de preșcolari îi era stabilită o anume zi din săptămână. Șoimi ai patriei puteau deveni doar copiii de muncitori, intelectualii fiind o categorie mereu oropsită sub vechiul regim.

Uniforma era obligatorie. Aceasta era compusă dintr-o bluziță portocalie, fustiță / pantalon albastru, bereta albastră cu dungi roșii și cravata tricoloră la gât. Ceremonialul învestirii ca șoimi revenea unei clase de pionieri înfrățită cu grupa ce primea titulatura mult râvnită. Aceștia veneau cu drapelul lor de pionieri, drapelul țării și drapelul viitorilor șoimi. După recitarea poeziilor patriotice și intonarea de cântece aduse ca odă „conducătorului iubit", proaspeții șoimi primeau insigne. Fiecare unitate avea o Carte de Onoare, în care se consemnau activitățile majore.

Săptămânal, ziua de miercuri era alocată acțiunii intitulate „Educație moral politică și patriotică". Era obligatorie costumația reprezentativă, deoarece se organizau vizite la uzinele muncitorești. Fiecare unitate avea amenajat un colț patriotic, unde se desemnau șoimii de frunte, care erau pozați și amintiți pe panoul de onoare.

„Vizitele conducătorului erau manifestările cele mai ample, care implicau o suită de activități. Se alegeau copii de muncitori, ce erau supuși unui riguros control medical, apoi erau învățați să ofere flori conducătorului patriei. Pregătirea se făcea din timp, iar replicile se învățau cu mult patos. O astfel de vizită a avut loc în Baia Mare, în anul 1985, iar orașul a fost cuprins de frenezie. Oameni cu flori în mână, șoimi ai patriei și pionieri strânși pe platoul București reprezintă o amintire a acelei zile de sâmbătă. Era mijlocul verii, fiindcă reținca era foarte cald. Copiii au fost ținuți în caniculă mai bine de trei ore, apoi totul s-a derulat foarte repede. Din câte îmi amintesc, mulți dintre noi nici nu l-am văzut pe Ceaușescu. A fost o oprire scurtă, după care alaiul prezidențial și-a continuat drumul într-o mare de cântece și flori", a afirmat Elena B., fost educator al Grădiniței Nr. 13 de pe strada Bălcescu. *(Amalia Babici-Man)*

https://biblioteca-digitala.ro

Începutul de an școlar mirosea a var proaspăt, nuci și mere

Emoțiile începutului de an școlar sunt pentru dascăli aceleași, fie că sunt trăiri recente, fie că sunt amintiri trăite cu mai bine de 35 de ani în urmă. Dacă acum începuturile de an școlar sunt garnisite cu buchete imense de crini imperiali, trandafiri olandezi sau fire de orhidee, în urmă cu trei decenii, începutul de an școlar mirosea a var proaspăt, nuci și mere.

„Fiecare început de an școlar l-am așteptat mereu cu aceeași emoție, chiar dacă mai am doar câțiva pași până la marea vacanță. Emoții sporite aveam de câte ori schimbam generația. Ca dascăl, trebuia să-i cuceresc atât pe părinți, cât și pe copii din prima zi și să-i fac să-și dorească să vină și mâine la școală. Mi-am început activitatea de dascăl în urmă cu 38 de ani, în Maramureș, la Petrova, în cătunul Ciungi. Sala de clasă era găzduită într-o casă. Era o cămăruță mică cu pereți scorojiți, avea podele pe jos și o sobiță rotundă de tablă. Această încăpere îmi amintea mereu de poveștile lui Creangă. Era dotată cu opt băncuțe mici de lemn și aveam 13

https://biblioteca-digitala.ro

copii în patru clase simultan", mărturisește, și azi cu emoție, învățătoarea Maria Stancu, în prezent dascăl la Școala „Nicolae Iorga" Baia Mare.

Învățătoarea Maria Stancu a venit pentru prima dată în Maramureș în 1973. A absolvit Liceul Pedagogic de la Arad și a ales Maramureșul pentru că nu existau prea multe alternative. „Am ales Petrova pentru că avea cale ferată și șosea, dar atunci nu știam că voi avea de făcut zilnic, dus-întors, în jur de 7-8 km pe jos, de acasă până la școală. Iernile erau foarte grele în Maramureș. De foarte multe ori, eu am fost cea care rupeam prima zăpadă în drumul spre școală. Toamna, când ploua foarte mult, mă treceau bărbații râul, ca să pot ajunge în clasă, la copii. Pe acele vremuri, în prima zi de școală, copiii nu veneau cu flori, ci cu nuci și mere, iar primăvara veneau la școală cu un șirag de frăguțe înghesuite pe un fir lung de iarbă, pentru domnișoara învățătoare. Erau niște copii foarte generoși. Chiar dacă aveau doar două nuci, una era pentru domnișoara învățătoare. Ce-mi mai aduc aminte cu plăcere e faptul că noi făceam, încă din primele zile de școală, foarte multe vizite la domiciliu. Așa cunoșteam mult mai bine familia copiilor. Poate că n-ar fi rău să se revină și în prezent la aceste vizite la domiciliu", a mărturisit Maria Stancu.

Amintirile învățătoarei Stancu, legate de această perioadă de început de carieră didactică, sunt foarte frumoase, chiar dacă vremurile nu au fost dintre cele mai ușoare. „Ce nu-mi aduc aminte cu plăcere sunt acele momente de la festivitățile de deschidere, când se aduceau osanale partidului și conducătorilor iubiți. Un alt incident neplăcut a fost momentul când nu ne-am făcut mutație definitivă în buletin, în ideea că poate plecăm din acea zonă, și am fost tăiați de primărie de la rația de ulei, zahăr... Dar ne-am descurcat. Cei care vindeau la cooperativa din sat aveau copii pe care noi îi educam. Exista atunci un mare respect pentru dascăl", a mai mărturisit învățătoarea Stancu.

În urmă cu mai bine de 35 de ani, foarte mulți dascăli tineri, din diferite colțuri ale țării, au ajuns la catedră, în Maramureș, prin repartiție ministerială. „La finalul anului universitar, la repartiția ministerială participau toate centrele universitare. Repartiția se făcea în funcție de medie. Fiecare absolvent consulta o listă și opta pentru

https://biblioteca-digitala.ro

județul cel mai aproape de casă. Eu sunt la origini bănățeancă și, pentru că în zonă nu era niciun post, am ales, cu mai multe colege de-ale mele, Maramureșul. Nu cunoșteam Maramureșul, decât de la cursurile de folclor. Știam că era o zonă frumoasă și încărcată de tradiții. Venisem pentru un an, dar nu am mai plecat de aici niciodată.

Începuturile de an școlar erau, în urmă cu 35 de ani, la fel de emoționante ca și cele de azi. Elevii nu erau îmbrăcați în uniforme, ci în haine de sărbătoare. Pe post de ghiozdane aveau trăistuțe, în care stăteau ordonate caietele îmbrăcate în acele coli albastre pe care erau lipite etichete mari, albe. Unii dintre copii aveau penare făcute de părinți, erau sculptate în lemn de răchită sau de plop", a concluzionat un alt dascăl, prof. Doreta Condrat. *(Alina Andreica)*

Pionier, mândria țării!

Societatea comunistă a încercat diminuarea valorii individului, încorporându-l, de la cele mai mici vârste, în mulțime. Încă din grădiniță, copiii erau „șoimi ai patriei", trecând apoi în rândul pionierilor, al membrilor Uniunii Tineretului Comunist (Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România, dacă erau înscriși la facultate) și abia apoi membri ai Partidului Comunist Român.

https://biblioteca-digitala.ro

Școala generală a făcut-o la țară și își amintește cum se organizau careurile din curtea școlii, unde pe latura goală era catargul școlii, în vârful căruia se ridica steagul României, în timp ce se intona Imnul Național. Elevii, îmbrăcați în pantaloni negri (fustă în cazul fetelor) și cămașă albă, purtau cravata roșie, prinsă cu un inel de sticlă. Notă distinctă făceau comandanții de grupă, detașament sau unitate, care purtau șnururi de culoare roșie, galbenă, respectiv albastră. Aceasta se prindea de epoletul cămășii și de nasturele de la buzunarul ei.

„Eu nu am fost șoim al patriei. Prin anii ’70, când eram copil, încă nu se inventase organizația. Am fost pionier, cu cravată roșie în jurul gâtului, cu tricolor pe margine”, își amintește băimăreanul Ioan B.

Toți pionierii purtau trese, puse pe epoleți la primirea în organizație. Locțiitorii comandanților aveau trese de aceeași culoare cu șefii lor ierarhici. Se alegea și trompetistul unității de pionieri a școlii, precum și tobosarul. Fiecare avea rolul lui. Tobosarul bătea ritmul la deplasarea către careu și trompetistul suna începerea festivităților. Acestea aveau loc de fiecare dată când era ceva important de anunțat sau de sărbătorile naționale, oficiale, nu cele religioase.

„Era o rușine să te scoată în careu și să le spună tuturor elevilor școlii că ai media scăzută la purtare, că ai făcut o abatere sau alta. Cu totul alta era situația când se făcea premierea, unde se anunțau elevii merituoși. Aceștia primeau cărți, excursii sau tabere. Din rândul lor se alegeau și comandanții formațiunilor”, povestește fostul pionier.

Comandanții de unitate participau la instruiri periodice, care se făceau cu activiști de partid, plătiți pentru munca lor. Se încerca, astfel, încă de mic, inocularea ideii că societatea comunistă este una dreaptă, că trebuie să fii activist pe acest front și că trebuie să fii unul dintre cei mulți, că nu contezi ca persoană, ci doar ca membru al unei organizații. Așezat pe o treaptă sau alta. *(Ioan Buda Țețu)*

La primirea în rândurile pionierilor, onoare ce revenea copiilor de clasa a II-a, care erau primiți în rândurile viitoarei organizații de cei de clasa a IV-a, școlarii depuneau angajamentul. Acesta suna astfel: „Eu, ...(numele și prenumele), intrând în rândurile Organizației Pionierilor, mă angajez să-mi iubesc patria, să învăț bine, să fiu harnic și disciplinat, să cinstesc cravata roșie cu tricolor.”

https://biblioteca-digitala.ro

În intervalul 1949-1966, mișcarea pionierească, cum era numită de comuniști, a fost subordonată Uniunii Tineretului Comunist, ea participând la mai multe activități obștești, precum strângerea recoltelor (acțiunea „Spic cu spic, patriei snop"), creșterea iepurilor de casă, a viermilor de mătase etc. Sarcina de a coordona detașamentele și unitățile pionierești, în calitate de comandanți, le revenea cadrelor didactice.

Spre sfârșitul anului 1966, în luna noiembrie, a fost organizată prima conferință națională a Organizației Pionierilor, la care au fost adoptate principalele documente ale organizației. La câțiva ani de la înființarea organizației pionierilor, în orașele cu un număr mare de elevi, dar și în centrele muncitorești, s-au construit Case ale pionierilor. Organizația Pionierilor acorda celor mai merituoși membri ai săi distincții individuale și colective. Cele individuale erau: tresele, titlurile „Pionier de frunte", „Cutezătorul", „Pionier fruntaș în munca patriotică", „Meritul pionieresc" și insigne pe genuri de activitate. Cele colective constau în diplome de tipul: „Unitatea fruntașă", „Detașament fruntaș" și „Grupa fruntașă". *(Amalia Babici-Man)*

Cotă de hârtie, sticle și borcane

Colectarea materialelor refolosibile era pe vremea comunismului o sarcină de partid trasată uteciștilor, pionierilor și chiar șoimilor patriei, din școli și grădinițe. Școlile primeau de la centru un plan de colectare.

Cantitățile de deșeuri adunate erau stabilite din București sau de la județ, școlile având obligația să realizeze și chiar să depășească planul. Principalele materiale refolosibile erau fierul vechi, sticlele și borcanele, hârtia și, într-o vreme, chiar deșeurile textile.

Un fost activist din domeniu mărturisește: „Totul era de fapt o mare minciună. Planurile erau impuse, deci nu era vorba de muncă voluntară, ci mai degrabă de muncă forțată. Falsă era și ideea că prin colectarea deșeurilor se realizează educația prin și pentru muncă. La vârsta șoimilor sau pionierilor, copiii nu conștientizau că prin ceea ce fac aduc economii statului sau învață să muncească autonom. De aceea, șmecherii din vremea aceea aranjau cu minele, flotațiile sau fabricile din oraș sau din zonă, care le eliberau adeverințe că pionierii din școala x au predat atâta cantitate de fier

https://biblioteca-digitala.ro

vechi, atâta hârtie, atâtea sticle și borcane, atâtea kile de zdrențe. De multe ori, nu se aduna și nu se preda un gram, dar planul era îndeplinit.

La o plenară a pionierilor în Sighetu Marmației, un director din zonă a cerut conducerii județene să micșoreze cantitățile de materiale refolosibile, pentru că elevii intră la concurență cu țiganii și nu mai au timp de învățat pentru lecții. În loc de accept, a primit o mustruluială zdravănă de la un inspector din Consiliul Național al Pionierilor, care i-a atras atenția că însăși tovarășa Elena Ceaușescu se interesează de realizarea planului la pionieri. Spre sfârșitul plenarei, au intrat în sală șeful Securității și adjunctul său. A fost un bun prilej pentru cei prezenți să afirme: «Uite-i ce operativi sunt. Nici nu s-a terminat ședința și au și venit să-l salte pe directorul aflat pe lângă linia de partid»”. *(Dragomir Ignat)*

Taberele Școlare

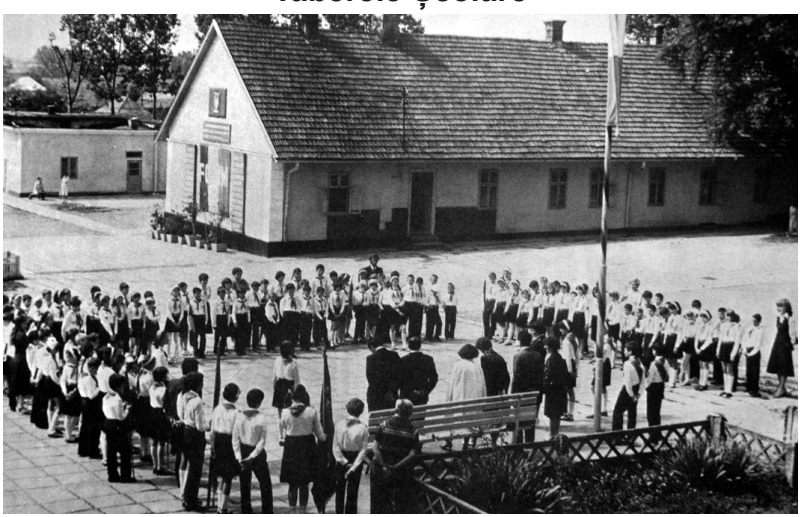

În anii 1980, taberele școlare erau cuprinse în planificarea obligatorie a fiecărui dascăl. Pentru copiii preșcolari și pentru cei din ciclul primar, vacanța de vară însemna trei luni de relaxare și bună-dispoziție. Pentru cadrele didactice însă, era echivalentă cu plecări de acasă pe termen lung și grupuri de micuți în grijă.

https://biblioteca-digitala.ro

„Perioada 15 iunie - 15 septembrie era cuprinsă în programul taberelor școlare. La mare căutare erau cele trei cabane din Poiana Soarelui, din stațiunea Izvoare. Prin ‘85 - ‘90, am organizat cele mai reușite tabere cu elevii din ciclul primar. Cazarea se asigura la standarde, mâncarea avea un gust delicios, iar angajații Sanepid erau în tabără la fiecare două zile, în controale inopinate. Taberele durau în medie 10-14 zile, iar un doctor asigura permanența în mijlocul copiilor. Medicul era asistat de două asistente, care verificau zilnic igiena și starea de sănătate a copiilor. Și inspectoratul școlar venea în control. Inspectorii rămâneau și ei o zi sau două în tabără, iar instructorii erau notați prin calificative.

O zi ca instructor într-o tabără școlară includea un program foarte bine elaborat. Dacă erai pe schimbul de dimineață, la ora 7.00, preluai grupul de copii, se făceau prezența și o evaluare a stării fiecăruia, apoi începea activitatea. De la 7.00 la 7.30, era programul de înviorare, după care micuții erau însoțiți la masă. În situația în care timpul permitea, se organizau drumeții cu scop educativ, se vizitau obiective. Tot în prima parte a zilei, se învățau poezii și cântece patriotice, se intona imnul și li se spunea copiilor cât de important e să fii șoim al patriei, pionier și UTC-ist. Masa se servea la ora 13.00, iar după-amiaza era dedicată jocurilor în aer liber. Cina se servea la 19.00, iar la 22.00 era stingerea. Schimbul de după-amiază prelua grupul la ora 13.00 și îl supraveghea până la 19.00. În afara programului, dascălii puteau să părăsească tabăra, cu condiția ca la ora 22.00 să fie în cabane. Se cerea o moralitate «excesivă», erau interzise consumul de băuturi alcoolice și orice atitudine indecentă.

Excursiile organizate se finalizau cu o festivitate de încheiere și foc de tabără. Se recitau poezii, se intonau cântece, erau prezentate programe artistice. Copiii îmbrăcau costume populare, luau cravatele roșii, iar momentul festiv era urmărit de un reprezentant al inspectoratului școlar. Nu exista final de tabără în care să nu fie omagiată conducătoarea mult iubită, Elena Ceaușescu. În cinstea ei, copiii compuneau poezii, care erau recitate cu mult patos la serbarea de încheiere. Uneori, calificativele care se acordau dascălilor erau și în funcție de versurile compuse și cântecele pe care copiii le prezentau în acel moment festiv”, povestește Viruca R. *(Amalia Babici-Man)*

https://biblioteca-digitala.ro

Ani de liceu...

În anii ’70-’80, școala era mult mai strictă decât în prezent. Elevii din ciclul gimnazial urmau să devină viitorii UTC-iști. Era perioada imnului cântat în fiecare dimineață.

„Anii ’80. Baia Mare. Tocmai terminasem școala generală și mă pregăteam de admitere la liceu. Mi-am dorit să urmez cursurile Liceului «Gheorghe Șincai», deoarece era cel mai bun liceu din oraș. Nu erau atât de multe licee ca în prezent, iar profilul spre care m-am îndreptat a fost mate-fizică. Examenul de admitere s-a dat însă din matematică și română, și pot spune că a fost o departajare dură. Și ăsta a fost, de fapt, numai începutul. Nu era suficient să fii admis, trebuia să și dai dovadă că meriți să rămâi în această unitate de învățământ. Așa că, încă din primele zile, te puneai cu burta pe carte.

În perioada de care vorbesc, undeva la începutul anilor ’80, se făcea carte mai intens decât acum. La sfârșitul clasei a X-a, te aștepta, invariabil, examenul de treaptă. Examen care, pur și simplu, spulbera jumătate dintre șincaiști. Astfel se face că, din șase clase

https://biblioteca-digitala.ro

care am pornit în clasa a IX-a (din care una cu predare în limba maghiară), am rămas doar trei clase. Și elevii de la profilul maghiar au fost înjumătățiți în urma examenului.

Cu numerele matricole ne-am confruntat încă din primii ani de școală. Era cel mai simplu mod de a identifica elevii și școala pe care o urmează. Dacă nu aveai numărul matricol cusut pe haină, nici nu erai primit în instituția de învățământ. Era greu să chiulești de la ore sau să mergi pe o terasă, în timpul programului de școală. Nici pe bulevardele din oraș nu te puteai plimba dimineața. Exista riscul să fii raportat că ai chiulit.

Nu purta nimeni plete, iar dacă lungimea depășea modelul impus, erai automat trimis la frizer. Dacă te opuneai, erai amenințat cu exmatricularea. Școala avea rigorile ei și nimeni nu ieșea din tiparul care îți era înrădăcinat încă din fragedă copilărie.

Când fugeam de la ore, o făceam destul de organizat. Eram un grup de colegi și prieteni care fugeam de obicei împreună. Și pentru a nu fi văzuți umblând «brambura», ne strecuram prin spatele Poliției municipiului și mergeam pe malul Săsarului. Noi ziceam că ne retragem «pe faleză». Era un teribilism specific perioadei. Scoteam din ghiozdan pachetul de țigări, care era bine pitit între cărți, și fumam. Era un fel de răzvrătire. Astfel de escapade erau însă destul de rare. Nu se consuma alcool cum se întâmplă în prezent și nu ne primea nimeni în localurile și așa puține. Asta nu înseamnă că nu ne distram și noi.

Erau două discoteci în Baia Mare, dar, dacă bine reții, erau deschise numai la sfârșit de săptămână. Una era la Casa de Cultură, în subsol, și îi spuneam «La groapă». Cea de a doua era la Casa Tineretului, fosta Casă a Tineretului, aflată în spatele poliției municipiului, actualul Club Phoenix.

Anii de liceu au trecut extrem de repede și ne apropiam de bacalaureat. Atunci bacul conta doar pentru a avea o diplomă în mână. Admiterea în facultate însemna noi examene, iar concurența era acerbă. Îmi amintesc că eram prin ultima săptămână a clasei a XII-a, terminasem sonetele, plătisem banchetul și tot ceea ce mai trebuia la sfârșitul liceului. Dar ne-au mai rămas ceva fonduri. Cu acei bani am plecat pe terasă la «Hanu' Dealul Florilor», considerat pe atunci unul dintre cele mai selecte restaurante din oraș. Cum-

https://biblioteca-digitala.ro

necum, am topit toți banii în câteva ore. Am plecat aproape toți elevii, iar chelnerii ne-au servit și alcool. Suficient cât să prindem curaj. Atâta curaj încât ne-am franjurat uniformele, apoi am defilat prin oraș, unul în spatele celuilalt, în mersul piticului. A doua zi am fost chemați în cabinetul directorului, fiind amenințați cu examtricularea. Din fericire, nu s-a concretizat nimic, iar noi am reușit să ne dăm bacul alături de ceilalți colegi", a afirmat Adi P. *(Amalia Babici-Man)*

Trei zile cu cămașă albă, trei cu cămașă albastră…

Foștii elevi din perioada comunistă își aduc aminte de perioada când uniforma școlară era obligatorie și fără ea nu erai acceptat în incinta unității școlare.

Vasile Pop a fost elev la Liceul Industrial Nr. 4 (Electrotehnic, actualul Colegiu Tehnic „George Barițiu"). Își amintește că purta uniformă de culoare neagră, ca toți elevii, de altfel, aceasta fiind identică pentru toate școlile. Pantalonul și sacoul erau asortate cu cămașă albă (în primele trei zile ale săptămânii) și albastră (în celelalte trei, atunci făcându-se cursuri și sâmbăta). Elevele aveau rochie de culoare bleumarin și, la fel ca băieții, cămașă albă sau albastră.

Un alt accesoriu obligatoriu era numărul matricol, cusut pe uniformă, pe care erau trecute numele liceului și numărul corespunzător fiecărui elev. Fetele îl aveau poziționat pe piept, iar băieții pe mânecă. Ținuta era completată de bentița care prindea părul elevelor și de tunsoarea aproape militară a băieților.

De aici, începeau însă „șmecheriile" făcute pentru a încălca regulile impuse de sistem. Băieții purtau doar sacoul de uniformă, profesorii făcând o concesie în ce privește pantalonii de blugi sau alt material. Numai că haina era ascunsă sub geacă (pe timp rece) sau în geantă la ieșirea de la ore, astfel încât nu se mai vedea niciun semn al uniformei. Numărul matricol era prins pe uniformă cu capse sau ace de siguranță, fiind detașat ușor. Elevele foloseau acele de siguranță pentru a-și îndoi rochia de uniformă când ieșeau în oraș, scurtând lungimea ei. Părul lăsat de către băieți să crească peste lungimea acceptată era lipit de cap cu un sirop făcut din apă și zahăr, în loc de gel. *(Ioan Buda Țețu)*

https://biblioteca-digitala.ro

Un club UTC-ist la doi pași de sediul miliției

Un for de cultură, dar și loc de distracție pentru tinerii de altădată, era „Clubul Tineretului”, amplasat pe strada Tineretului, lângă Poliția municipală, chiar în clădirea unde a funcționat cinematograful care a aparținut de Phoenix.

„Primul director de aici a fost Victor Vaum, profesor de științe sociale. A urmat la conducerea clubului Ioan Bezna, iar secretar era pe atunci Ioan Dârjan, de la secția Propagandă din cadrul UTC, profesor de matematică. Scopul înființării acestui club a fost unul educativ, dar și recreativ. Toate manifestările care aveau loc aici erau legate de educația prin artă. Era un loc unde tinerii puteau schimba idei. Aici se organizau cercuri de sociologie, activități culturale și tot felul de activități educative. Evident, erau și întruniri propagandistice, dar mai mult decât orice, pentru noi, reprezenta un loc de întâlnire cu prietenii. Exista, la Clubul Tineretului, și o bază de documentare. Se găseau cărți de valoare, care nu erau la îndemâna oricui. Tocmai de aceea, venea foarte multă lume aici. Totodată, exista și o sală de spectacol. Îmi amintesc și de «Joia Tineretului». În fiecare joi se organiza aici bal. Era unul dintre localurile cele mai frecventate de tineri. La subsol era barul. Pereții localului au fost

https://biblioteca-digitala.ro

pictați de studenții și elevii care studiau arta. Era o atmosferă deosebită. Tot aici s-a deschis și prima școală de șoferi gratis pentru UTC-iști. Foarte mulți și-au luat permisul astfel. Bineînțeles, după 1989 s-a închis", a punctat Paulina Păscuțiu, profesoară.

Practică în producție

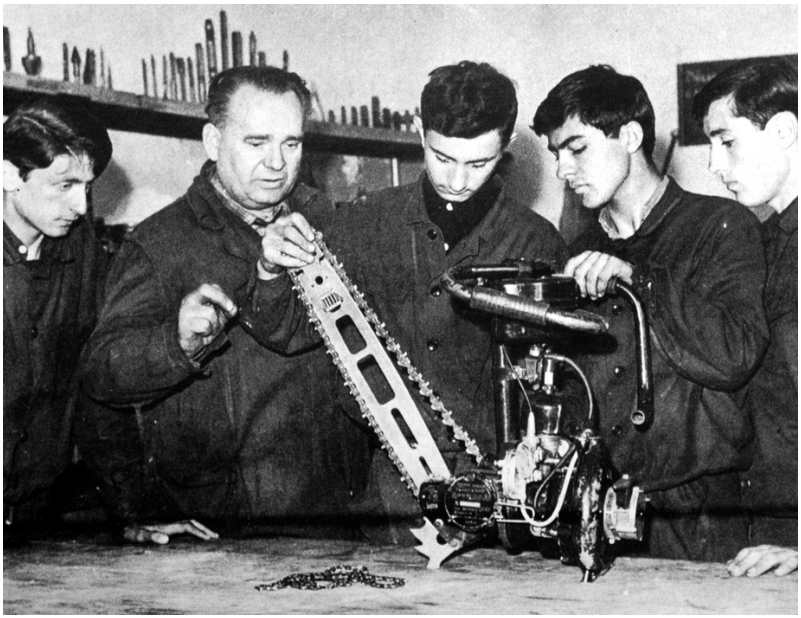

Elevii de la liceele de altădată aveau, în afara orelor de teorie, perioade de practică. Unele licee aveau ateliere proprii, altele își trimiteau elevii în practică la unitățile productive din oraș.

Ioan B. își amintește de aceste perioade. „Erau frumoase, scăpai de grija notelor. Pe de o parte, munceai, pe alta, te fofilai. Mai repede te învoia maistrul de la practică decât profesorul de la școală", zice fostul elev. El spune însă că la atelier se și muncea serios. În clasa a IX-a și a X-a a făcut practică în ateliere de lăcătușerie și din clasa a XI-a a învățat să lucreze la centralele telefonice, liceul fiind de profil Poștă și Telecomunicații.

https://biblioteca-digitala.ro

Iustin Sălăjan, maistru de mai bine de 30 de ani în cadrul aceluiași liceu, precizează că acum elevii au de făcut doar partea teoretică a proiectului, la finalul liceului. „Meseria se învață numai muncind", spune însă maistrul. El face și acum practică de producție cu elevii, dar spune că nu mai este aceeași finalitate a activității ca altădată. „Atunci, elevul știa că, dacă nu intră la facultate (lucru probabil, că era mai greu de intrat atunci), rămânea cu o meserie. Făcea practică în domeniu și apoi primea repartiție și lucra mai departe. Acuma, dacă au noroc se angajează, dacă nu... Da'-s puțini cei care se angajează", spune maistrul.

Pamfil Godja, administratorul unei edituri din Baia Mare, spune că viața lui s-a schimbat după ce a făcut o practică productivă. Prin anii '70 era elev la Liceul Economic, actualul Colegiu Economic „Nicolae Titulescu". A făcut practică după terminarea anului I de liceu la Întreprinderea Mecanică de Mașini și Utilaj Minier. „Ne-au dus într-o hală plină de utilaje mecanice, în curent, zgomot… Nu mi-a plăcut. Alta a fost situația anul următor, când am făcut practică la Tipografie. Așa de mult mi-a plăcut ce am văzut acolo că am renunțat la liceu, am zis că nu vreau să mă mai fac contabil", povestește Pamfil Godja, în prezent administratorul unei tipografii private. *(Ioan Buda Țețu)*

La muncile agricole

Pe vremea lui Ceaușescu, în fiecare toamnă, după primele săptămâni de școală, elevii aveau parte de „o minivacanță". Nu era vorba de o vacanță la mare sau în străinătate, ci la muncă patriotică, în fermele agricole, în halele unde se depozitau cartofi sau în livezi.

Elevii erau scoși la muncă voluntară (patriotică), aveau chiar norme ce constau în realizarea unui anumit număr de lădițe sau a unui anumit număr de saci, dacă erau la sortat de cartofi. „Am fost unul dintre copiii Epocii de Aur. Am așteptat și eu ca mulți copii din vremea mea să se coacă bananele pe dulapul de la sufragerie, am stat la cozi la pâine, m-am uitat la desenele cu Mihaela, colecționam abțibilduri cu mașinuțe din gumele de mestecat și am participat și la practica agricolă sau cum s-a numit. Îmi aduc aminte că eram în clasa a IV-a și fratele meu era cu un an mai mare decât mine și trebuia să plece la muncă patriotică în livada de la Dura, de

https://biblioteca-digitala.ro

lângă Baia Mare. De la școala din comuna noastră, de pe Valea Izei, trebuia să plece un autobuz de elevi și au trebuit părinții să-i roage pe profesorii fratelui meu să mă primească și pe mine în echipă, chiar dacă eram așa mic. Săptămânile de muncă patriotică nu erau văzute ca un calvar. Aveam normă, dar era și distracție și uneori primeam și bănuți pentru ce făceam. Eram cazați la cămine, mâncam la cantină, dimineața ne încărcau în remorci și porneam la cules de mere. Toate merele frumoase plecau către export. Le dădeam chiar cu o pastă să strălucească și probabil să le protejeze. Munceam de dimineața până după-masa. Știu că am câștigat atunci 90 lei", a precizat Ovidiu. A.

Amintirile din aceste perioade de practică agricolă stârnesc unora dintre foștii pionieri hazul. Nu întotdeauna isprăvile lor au trecut neobservate de cei care trebuiau să-i controleze. „Au trecut ceva ani de atunci, dar, într-adevăr, îmi aduc aminte de acea perioadă când ne trimiteau ba la cules de măceșe, la mere sau la cules de afine. Era groaznic să culegi afine. Trebuia să strângem fiecare bobiță cu mâna. Erau afine de cultură și trebuiau culese boabă cu boabă. Plecau spre export. Am fost și la cules de mere. Într-una din zile, am ascuns două mere în mâneca de la bluză. Am primit două palme de mi-a trecut pofta de mere", spune, amuzându-se, Florin V.

Nici studenții nu erau scutiți de practica agricolă. „Fiind născută în anii '50, am prins practica agricolă și ca elev, și ca licean, și ca student, și mai târziu și ca dascăl, când însoțeam elevii la practică agricolă. Locuind în copilărie în zonă de câmpie, vara, ca pionieri, ne duceau la tăiat de spini pe izlaz sau la strâns de spice. Agricultura nu era încă mecanizată. Pentru noi era o metodă de socializare. Veneam cu mâncare de acasă, ne așezam la umbră și totul era văzut la urma urmei ca o distracție. Mai târziu, de data aceasta ca studentă, după ce începea anul universitar, în weekend-uri, dar și în timpul săptămânii, ne duceau cu camioanele, cu remorcile, fie la cules de porumb, fie la sfeclă de zahăr.

Ca studentă, am participat la practică agricolă și în timpul verii, nu neapărat toamna. Vara, după terminarea sesiunii, nu ne dădeau voie acasă până nu ne duceau două-trei săptămâni la săpat de cartofi sau la cules de ardei. Sfecla de zahăr era ultima care se culegea. Erau dimineți reci de toamnă când eram la cules de sfeclă

https://biblioteca-digitala.ro

cu mănuși în mâini, pentru că era rece și pământul era pe jumătate înghețat. Era destul de neplăcut", a mărturisit o profesoară, studentă în perioada anilor '70. *(Alina Andreica)*

Examenul de bacalaureat

Absolvenții liceelor aveau de trecut prin focul examenului de bacalaureat. Acesta se desfășura de regulă la sfârșitul lunii iunie - prima sesiune și sfârșitul lunii august - a doua sesiune. Elevii dădeau acest examen în liceul pe care l-au absolvit, președintele de comisie era un cadru universitar, însă ceilalți membri erau profesori ai respectivei unități de învățământ preuniversitar. Diploma de bacalaureat obliga statul să-l repartizeze, să-i dea un loc de muncă celui în cauză, care era mai bun decât al celorlalți care nu aveau această diplomă.

„Elevii care aveau de gând să urmeze studii universitare se concentrau mai mult pe disciplinele de admitere impuse de către fiecare facultate. Locurile de la facultăți erau puține, candidații erau foarte mulți, în aceste condiții fiind admiși cei care reușeau să se descurce cel mai bine la examenul pentru facultate, indiferent de media obținută anterior la bacalaureat", a explicat Pavel Filip, purtător de cuvânt al Inspectoratului Școlar Județean (ISJ) Maramureș.

Pavel Filip mai spune că atunci nu exista nici frica de fraudă vizavi de Bac. „Și atunci se mai încerca să se fenteze examenul prin apelarea la tradiționalele metode de copiat prin celebrele fițuici. Probabil că unii mai reușeau, însă asta nu crea o obsesie generată de fraudă", a mai precizat oficialul ISJ. Acesta a mai spus că atunci se învăța pentru examenul de bacalaureat mai mult decât se învață acum. Asta era, în opinia lui Pavel Filip, și rezultatul faptului că societatea nu oferea elevilor atâtea tentații câte există în prezent.

Nici în perioada comunistă, stabilitatea regulamentului de organizare și desfășurare a examenului de bacalaureant nu era bine definită. Asta și pentru că, de-a lungul celor peste patru decenii de orânduire socialistă, au fost adoptate mai multe legi ale educației. Asta a provocat și modificarea numărului de discipline obligatorii pentru bacalaureat. Pentru profilul uman, elevii aveau ca probe obligatorii limba și literatura română (oral și scris) și limba latină. La

https://biblioteca-digitala.ro

alegere, pentru acest profil, erau puse la dispoziție disciplinele istorie, filosofie și geografie. Elevii absolvenți de licee cu profilul real sau industrial aveau ca probe obligatorii româna și matematica, iar fizica, chimia și biologia erau materii la alegere. „Pentru liceele industriale, care la un moment dat în acea perioadă reprezentau cam 70% din învățământul preuniversitar - liceal, elevii aveau la dispoziție pentru examenul de bacalaureat, la alegere o disciplină din profilul liceului sau profilul specializării, cum ar fi: mecanică, electrotehnică etc.", a precizat Pavel Filip.

Limbile străine erau discipline la alegere și le puteau alege doar absolvenții de profil filologic. Predominau ca studiu limba rusă și franceză și mai puțin limba engleză, care este la modă astăzi. Miza reală o constituia admiterea la facultate, acolo unde trebuia să fii foarte bine pregătit ca să poți prinde un loc. *(Ionuț Horoba)*

Balul de absolvire

Balul de absolvire era petrecerea, dacă îi putem spune așa, pe care tinerii o așteptau cu sufletul la gură. Acesta era un bun prilej pentru generația tânără, în care partidul își punea speranțele de a duce mai departe moștenirea socialistă și comunistă, de a se simți puțin liberi, chiar dacă libertatea era trăită pe ascuns.

Primul semnal dat înspre organizarea unui asemenea bal era prin afișarea la „Gazeta de perete", care atârna în orice școală din țară, a anunțului care prevestea evenimentul. După aceea, dirigintele fiecărei clase terminale din liceu avea datoria și obligația de a se ocupa, pe îndelete, de organizarea balului. În această problemă se implicau, în special, reprezentanții tinerilor din UTC, care trebuiau să aibă grijă ca „Balul Absolvenților" să fie o acțiune cu caracter cultural-distractiv și să se încadreze perfect în spiritul partidului.

Se trasau obiectivele principale ce trebuiau atinse în timpul desfășurării balului de absolvire. Dintre aceste așa-zise obiective nu lipseau, bineînțeles, nici mulțumirile ce trebuiau aduse conducătorului iubit, Nicolae Ceaușescu. După aceste etape premergătoare, fiecare elev se pregătea pentru acest moment. Balul de absolvire era așteptat și pentru faptul că era singura dată în viața de elev când se putea intra în incinta școlii fără celebrele uniforme, lucru care era privit ca

https://biblioteca-digitala.ro

un soi de câștigare a unei libertăți temporare. „Tare ne bucuram că nu mai trebuia să ne îmbrăcăm în uniforme și puteam să venim în haine obișnuite”, a povestit băimăreanul Ioan Rus.

De obicei, toate balurile se organizau la cantina școlii. Erau foarte rare cazurile când elevii sărbătoreau absolvirea la vreun restaurant. Sala unde urma să se desfășoare evenimentul era amenajată și decorată cu baloane și hârtie creponată. Mesele erau pregătite pe două categorii: elevi și profesori. Acestora din urmă le erau puse înainte bucate mai selecte, obținute cu ajutorul pilelor, care lucrau pe la diverse unități de deservire a partidului. Elevii aveau parte de răcoritoarele Cico, Frucola sau Zmeurel, iar ca aliment de bază predomina salamul de soia. Balul era sponsorizat cu banii adunați de elevi la fondul clasei, destinat exclusiv pentru astfel de activități. Cu toate că alcoolul era interzis la astfel de întâlniri, mai ales pentru elevi, aceștia își făceau rost, din diverse surse, de băuturi spirtoase, pe care le consumau în toaletele școlii.

„Oficial, nu aveam voie să aducem sau să consumăm alcool în cadrul balurilor de la cantină, însă noi ne făceam rost și trăgeam o feciorească prin toaletele școlii”, povestește, amuzat, Ioan Rus.

Totodată, el mai spune că balul începea la ora 16.00 sau 17.00 și trebuia să se încheie la ora 21.00. În cel mai fericit caz, se îngăduia ora 22.00. Însă tinerii găseau mijloace de a petrece în continuare, toată noaptea. „Aveam drăguțe prin satele din jurul orașului Baia Mare și, după ce se termina balul, mergeam la discotecile sau balurile care se organizau în mediul rural. Aici nu prea existau restricții cu privire la oră, ne puteam distra uneori până în zori”, spune Ioan Rus.

Petrecerea de la Balul Absolvenților era întreținută cu muzică „bună”, cum i se spunea, adică: Abba, Boney M., The Beatles etc. Însă, astfel de muzică se procura doar prin contrabandă, de multe ori înregistrată de pe postul de radio „Europa Liberă”, cenzurat de fostul regim. „Ascultam această muzică de pe casete care, de obicei, erau de o calitate îndoielnică. Le înregistram noaptea de pe «Europa Liberă». Unii mai norocoși aveau cunoștințe sau rude care erau șoferi de TIR și care aduceau casete originale cu muzică din import. Nu de puține ori se rupea banda și ne chinuiam să o lipim cu ojă. Dar, una peste alta, ne distram și căutam să ne trăim fiecare

https://biblioteca-digitala.ro

moment de bucurie la cote maxime”, povestește băimăreanul.

Totuși, anumite lucruri nu erau permise tinerilor, mai ales fetelor, cărora nu li se dădea voie să vină rujate excesiv, cu ținute indecente sau cu unghiile vopsite în culori stridente, gen roșu, negru etc. „Dacă ne prindea diriginta că aveam unghiile vopsite, ne punea să mergem la baie și să dăm jos lacul. Oricum ne atrăgea atenția dinainte de bal să nu cumva să venim fardate și rujate excesiv, pentru a nu-i crea probleme”, povestește și băimăreanca Ana Pop.

Ea își amintește că, oricum, singurul ruj pe care și-l puteau permite tinerele de la acea vreme era un produs care se numea „Atractiv”. Acesta era mai mult un soi de strugurel, care avea calitatea de a contura mai bine buzele. *(Ionuț Horoba)*

Stagiul militar

Totul începea în ultimul an de liceu, când erai chemat la recrutare. Toți băieții din clasă erau duși la Comisariatul Militar Județean, în zona Centrului Vechi, unde erau dezbrăcați la pielea goală și erau examinați medical.

https://biblioteca-digitala.ro

„Erau femei medic, care se uitau la tine. Cum eram noi de la țară, mai rușinoși, stăteam cu ochii în podea”, își amintește un fost recrut. Următorul pas era încorporarea, care se făcea în două etape, după cum erau „liberați” veteranii. În februarie sau septembrie, primeai ordinul de încorporare. Un soldat ți-l aducea acasă, semnai de primire, primeai o foaie de drum și, la data menționată, erai obligat să te prezinți la unitatea militară. Plecarea în armată era prilej de sărbătoare pentru tinerii din sat. „Era nuntă în toată regula, se destupau butoaie de vin, de pălincă, erau aduși ceterași, se făcea danț, cu fetele din sat. Te conduceau apoi la tren, toți cântau cântece ostășești sau de veselie”, își amintește băimăreanul.

Încă de la recrutare, în funcție de datele fizice, erai repartizat la anumite unități militare. Cei cu ținută atletică, cu înălțime de 1,75 metri, erau vizați pentru Regimentul de Gardă, în București, ei fiind folosiți cu anumite ocazii festive la nivel înalt. Cei scunzi aveau ca destinații unitățile militare de tancuri.

Ioan Conț a fost recrutat în 1980, a făcut perioada de pregătire, de trei luni, la unitatea militară din Șomcuta Mare și apoi a fost dus să facă de pază la reședința soților Ceaușescu. „Am fost de pază și la Palatul Cotroceni, și la Sala Palatului. Eram în post fix, între mine și ei mai erau câteva rânduri de agenți de pază, care nu se vedeau. Alegerea noastră a fost severă, a contat și originea socială, eram fiu de țăran”, își amintește Ioan Conț. Prea multe contacte directe nu a avut cu fostul conducător al României. Spune că, în toamna acelui an, Nicolae Ceaușescu a trecut pe lângă el, s-a uitat atent și apoi s-a pomenit că e scos din post, împreună cu ceilalți soldați, și ținuta de vară (cu care erau îmbrăcați) li s-a schimbat cu cea de iarnă. *(Ioan Buda Țețu)*

După instaurarea regimului comunist, imediat după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial, organizarea și funcționarea armatei române au urmat modelul sovietic. În anul 1972 este promulgată o lege care reglementa organizarea apărării naționale a Republicii Socialiste România (RSR). În actul normativ numărul 14 din 28 decembrie 1972 era prevăzut că serviciul militar este obligatoriu pentru toți cetățenii români, indiferent de sex. Erau scutiți de armată tinerii care aveau probleme grave de ordin psihic și fizic.

https://biblioteca-digitala.ro

Unii dintre băimăreni își amintesc că toți cei care aveau pile sau relații la nivel înalt prin partid reușeau să scape de armată, însă, în locul lor, erau obligați să facă armată tineri care aveau probleme de ordin medical și care, normal, ar fi trebuit să fie scutiți.

„Îmi amintesc că am avut un coleg de armată care avea probleme grave de sănătate și, cu toate acestea, a fost obligat să facă armata. Se vorbea de multe ori că odraslele cadrelor militare cu grad mai important sau cei care aveau pile prin aparatul de partid erau «rezolvate» pentru a nu experimenta serviciul militar. Trist era că, în locul lor, erau aduși și chinuiți alții", povestește băimăreanul Ionel Codreanu.

În Maramureș existau garnizoane în Baia Mare, Sighetu Marmației, Vișeu de Sus și Borșa. Baia Mare deținea două unități militare mari. Era vorba despre unitatea de tancuri și cea de artilerie. Colonelul (r) Ioan Hendre, care și-a desfășurat cariera militară la unitatea de tancuri, a spus că în aceste două unități erau încorporați, de două ori pe an, câte 300 - 400 de tineri.

Politica comunistă vizavi de militari era că aceștia trebuiau să efectueze, alături de pregătirea specific militară pentru apărarea patriei, și alte activități, de regulă în domeniul agricol. „A fost destul de greu, pentru că în acea perioadă, pe lângă misiunile acelea de instruire a trupelor, atât militarii, cât și ofițerii sau subofițerii participam la activități colaterale, mai ales în domeniul agricol sau de șantier. Un alt mare impediment: ofițerii și subofițerii erau destul de des detașați în diferite misiuni sau chiar mutați în diferite garnizoane", precizează băimăreanul Ioan Hendre.

Pentru tineri, mai ales cei crescuți la oraș, experiența agricolă era de-a dreptul traumatizantă. „Îmi amintesc că ne-au dus undeva prin niște câmpuri de lângă Craiova, la cules de roșii. Fiecare aveam peste 50 de găleți normă pe zi de cules tomate. Ăștia care nu prea am avut de-a face cu agricultura, fiind crescuți la bloc, aveam probleme, ne dureau îngrozitor mâinile", mărturisește și băimăreanul Petre Rus.

Cea mai dificilă perioadă din serviciul militar erau primele trei luni, caracterizate ca fiind cele mai groaznice. Atunci se făcea și instrucția militară, iar „pufanii" (cei care pășeau prima dată în hainele militare) aveau parte de experiențe nu prea plăcute: „Primele trei luni erau groaznice. Trebuia să depășești faptul că te rupeai de via-

https://biblioteca-digitala.ro

ța libertină pe care ai avut-o ca adolescent și să stai la ordine stricte. Dacă era un copil mai mădărit sau cu nasu' pe sus, ajungea să-și dea seama că lumea nu e chiar așa cum o credea. Erau și ordine date în bătaie de joc, cum ar fi măsurarea holului cu chibritul, mirosirea pardoselii, pescuitul în chiuvetă", își amintește băimăreanul Nicolae Danciu.

Pe de altă parte însă, acesta spune că armata de la acea vreme avea și o latură pozitivă, în sensul educării unui spirit echilibrat și mai ales de modelare a caracterului: „Armata era o completare la cei șapte ani de acasă. Deveneai bărbat, așa cum se spunea. Era binevenită această experiență, imediat după finalizarea liceului, când credeai că tot ce zboară se mănâncă, însă armata te aducea cu picioarele pe pământ", a conchis Nicolae Danciu. *(Ionuț Horoba)*

Universitatea - școală de lux

Studiile universitare erau un privilegiu pe care nu mulți tineri și-l permiteau. În comparație cu zilele noastre, numărul studenților din perioada comunistă era infim. Iar examenele de admitere erau evenimente care influențau profund viața unui tânăr.

Facultățile scoteau un număr extrem de mic de locuri, pentru care se dădea o luptă acerbă, concurența fiind de peste zece candidați pe un loc. Examenul de admitere era scris și consta în diverse probe, în funcție de specializările pentru care se candida. Unele universități pretindeau, pe lângă examenul de specialitate, și o recomandare din partea partidului, în special a organizațiilor UTC. „Cine ajungea student în vremea aceea trebuia ori să fie foarte bine pregătit sau talentat într-un anume domeniu ori să aibă pile mari în aparatul de partid", își amintește băimăreanul Vasile Pop, 65 de ani.

În recomandările din partea partidului se specifica: „recomandăm pe tânărul cutare să urmeze facultatea de istorie, filosofie sau drept", se punea ștampila organizației respective și semnătura. Tinerii absolvenți de liceu primeau recomandarea automat, odată cu adeverința de finalizare a examenului de bacalaureat.

Cei care aveau probleme erau, în general, candidații mai în vârstă care, dacă nu erau membri de partid, nu erau considerați potriviți pentru studiul disciplinelor așa-numite „speciale". Un alt posibil mo-

https://biblioteca-digitala.ro

tiv de respingere a dosarului era situația familiei. Formularul tip de înscriere la concurs conținea rubrici referitoare la eventuale rude fugite în străinătate sau condamnate. În viziunea regimului, astfel de „antecedente familiale" puteau constitui o piedică pentru absolvirea unei facultăți. Unii își amintesc că, pe vremea aia, se intra și cu pile, și cu mită, la fel ca pe vremea noastră. „Dacă aveai, în special, carne de vițel sau țuică, aveai șanse mari să-ți duci copilul la facultate. Totul era pe relații, ca și acum, doar că atunci mergea să duci și produse în natură, iar acum doar cu euro mai poți rezolva ceva", spune Rodica Vasile, 64 de ani, Baia Mare.

Totuși, pe vremea aceea, cine termina o facultate era privit ca o persoană superioară în societate. „Exista conștiința că acela care reușea să absolve o facultate era într-adevăr un om cu abilități deosebite, un om realizat și respectat în societate. Asta, probabil, și pentru faptul că erau foarte puțini cei care reușeau să facă studiile superioare", povestește băimăreanca Ana Hoban. *(Ionuț Horoba)*

Repartizarea în câmpul muncii

Munca era cel mai de preț lucru pe care îl aveau în vedere ideologiile socialiste. De aceea, dreptul și, mai ales, obligația de a munci erau prevederi trecute cu sfințenie în constituțiile comuniste. Oricărui tânăr absolvent de facultate îi era repartizat un loc de muncă după finalizarea studiilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Sistemul repartițiilor naționale asigura un loc de muncă tuturor absolvenților de facultate. Procesul începea imediat după examenul de licență, prin afișarea listei cu locuri disponibile la nivelul întregii țări. Proaspeții licențiați erau ordonați pe o listă, în funcție de rezultatele obținute la examenele de licență și de-a lungul celor patru ani de studiu. Doar șefii de promoție sau cei care aveau pile mari în aparatul de partid puteau avea pretenții pentru un post la oraș încă din primul an. „Nici nu aveai ce să comentezi că vrei să muncești la oraș din primul an după absolvire. Cei care terminau șefi de promoție sau se aveau bine cu cineva mare din Partidul Comunist aveau șanse să fie repartizați la oraș. Ceilalți erau obligați să accepte mediul rural pentru primii ani în câmpul muncii", povestește băimăreanul Pavel Pop.

Cei care sufereau cel mai tare de pe urma acestui fenomen erau tinerii care alegeau o carieră de medic, dascăl sau milițian. Erau cazuri când unii tineri erau trimiși chiar și la sute de kilometri de casă, mai ales dacă nu erau căsătoriți. „Îmi aduc aminte că, după ce am terminat facultatea, am fost repartizată într-un cătun, undeva în județul Bistrița-Năsăud, deși eu locuiam în Baia Mare. Am avut colegi care, datorită faptului că erau căsătoriți, au prins locuri în satele mai aproape de oraș", mărturisește băimăreanca Ana P., fostă profesoară.

Exista chiar și o glumă care circula în rândul studenților din anii terminali de pe vremea comunismului, conform căreia erau trei feluri de localități unde puteai fi trimis: pe unde circulă trenul, pe unde va circula trenul și pe unde se zice că pe vremuri a circulat trenul.

În cazul neprezentării la post, se plătea contravaloarea procesului educațional, care ajungea la sume astronomice, iar eventualul refuz apărea în cartea de muncă toată viața. Mai grav însă pentru absolvenții de universitate: fără stagiatura de trei ani pierdeai dreptul de profesare. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL IV
TIMPUL LIBER

Din peisajul cenuşiu al anilor trăiţi sub comunism, nu au lipsit momentele de distracţie şi petrecerile, care se derulau la fel ca alte fenomene, sub aspectul original şi, de cele mai multe ori, auster al fostului regim dictatorial. Având deasupra capului un permanent sentiment de frică, oamenii care şi-au trăit tinereţea în anii de glorie ai Epocii de Aur găseau întotdeauna prilejuri de a se distra, căutând să-şi trăiască viaţa din plin. În acele vremuri, nu existau prea multe opţiuni de a-ţi petrece timpul liber, însă românii le valorificau la maximum. *(Ionuţ Horoba)*

Televizoare alb-negru

Deoarece nu era televiziune prin cablu, până prin anii ’90, băimărenii obişnuiau să-şi instaleze antenele pe bloc.

„Am fost primii de pe scară care şi-au cumpărat televizor. Asta era prin anii ‘63. Nu erau televizoare color atunci, numai alb negru. Veneau şi vecini, şi prieteni la noi pentru a se uita la televizor. Stăteam pe unde puteam, chiar şi pe jos pentru a ne uita la televizor. Era o emisiune foarte urmărită pe atunci şi nu o ratam niciodată. Era emisiunea făcută de Mihai Florea şi se numea «Dialog la Distanţă»”, povesteşte Maria Lup. „Prin anii 60’, au apărut în comerţ primele televizoare. Nu avea oricine televizor pe atunci. În anii următori, tot mai mulţi şi-au luat televizor. Problema era că nu exista canal pe vremea aceea şi fiecare îşi cumpăra antenă pentru a putea urmări programele TV. Pentru a se vedea mai bine la televizor, fiecare şi le urca pe bloc. La un moment dat, toate acoperişurile blocurilor erau împânzite de antene TV. Nu prea avea cine ce face, dar arăta urât. Nici măcar nu erau toate antenele la fel. Toată treaba asta s-a terminat după Revoluţia din 1989, când în Baia Mare s-a instalat, pentru prima dată în ţară, televiziune prin cablu. Treptat, au început să se ia antenele de pe blocuri, dar chiar dacă nu se mai folosesc, se mai poate vedea şi azi câte una ici-colo rămase de pe vremea aceea”, povesteşte Ion Filip. *(Daniela Dragoş)*

https://biblioteca-digitala.ro

Fiind pe lămpi, televizoarele se defectau după câteva ore de funcţionare, iar înlocuirea piesei costa şi dura extrem de mult. „Se poate spune că lampa este, practic, strămoşul tranzistorului. Funcţionează la fel. Lampa are un filament precum cel de la bec, în jurul căruia se află o grilă. Televizoarele pe lămpi consumau foarte mult şi se răceau extrem de greu. Dacă se lua curentul şi era vorba de o tensiune foarte mare, exista posibilitatea ca lampa să se ardă. PL 500 sau «lampa de imagine», cum i se spunea în popor, constituia de fapt tranzistorul de final linii. Ajuta, de fapt, la producerea imaginii pe ecran. Odată ce aceasta se defecta, se auzea sunetul, dar pe ecran nu mai era proiectată nicio imagine", povesteşte Andrei Burlacu.

„Aşa cum un bec are o «viaţă» de aproximativ 2.000 de ore, în condiţii optime, aşa era şi PL 500. Se defecta la un moment dat. Înlocuirea lămpii costa însă extrem de mult. Se făceau şi comenzi la atelierele de depanat radio-tv. Dar cele mai multe se obţineau pe sub mână. Oricum, dura vreo câteva luni uneori pentru ca piesa mult dorită să ajungă la client. Odată ce lămpile se stricau, televizorul se stingea automat şi luni de zile ghinionistul nu mai avea motive să deschidă aparatul", îşi aduce aminte Andrei Burlacu.

„Pe vremea respectivă, toate televizoarele erau alb-negru. Diamant 75, S, L, Lux L, Opera 1H2, Venus L, Dacia sau Grigorescu VS 59-633 erau modelele care făceau senzaţie. Deşi ar părea ciudat, am văzut şi modele Phillips pe lămpi şi chiar lămpi marca Toshiba. Comutatorul de canale era rotativ, mecanic, la modelele Grigorescu, de exemplu. Acesta trebuia curăţat periodic, pentru că, altfel, nu mai «prindeau». Carcasele erau toate de lemn. Cartonul din spate era drept sau puţin bombat. Toate butoanele, manuale. Consumul era foarte mare, comparativ cu cât consumă un televizor color sau plasmă din zilele noastre. Unele televizoare aveau la 10 cm de ecran un perete de sticlă, de protecţie, dar şi pentru a conferi o aşa-zisă imagine plată. Diagonalele lor ajungeau la maximum 55 cm", relatează Andrei Burlacu.

„În a doua jumătate a anilor '80, au apărut şi la noi în ţară televizoarele color. Acestea nu puteau fi achiziţionate oricum. Trebuiau îndeplinite nişte condiţii. Televizoarele ruseşti color au intrat în România după 1985 şi ajungeau în casele băimărenilor prin repartiţie de la partid", afirmă Andrei Burlacu. *(Cătălin Ţineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Televiziunea comunistă - un mijloc de manipulare

Programul televiziunii române era extrem de scurt, câteva ore în timpul serii, iar cele mai multe din producţiile difuzate erau elogii şi osanale aduse marelui conducător, precum şi soţiei sale...

„În anii ’60-’70, era totuşi bine... Programul TV era de câteva ore bune, de pe la vreo şase-şapte până pe la unsprezece seara. În ultimii ani ai socialismului însă, era tot mai greu. De multe ori, se lua curentul chiar în acel interval de două ore cât ţinea programul TV. Deci, pot să spun că erau zile când nu deschideam deloc televizorul. Programul începea întotdeauna cu ştirile. Conţinutul acestora era strict legat de Nicolae şi de Elena Ceauşescu. Întotdeauna se vorbea de realizările marelui conducător. Dacă era vreo comisie a Comitetului Central, subiectul respectiv ţinea cap de afiş în buletinele de actualităţi. Declaraţiile dictatorului erau difuzate în întregime la ştiri. Doamne fereşte, să fi avut Ceauşescu o vizită undeva, la vreo întreprindere! Era subiect relatat şi dezbătut cu amănunţime. Niciodată nu s-a vorbit despre lucrurile negative ale regimului comunist, ci s-au adus doar laude la adresa conducătorului. Prin televiziune, omul nu afla nimic, era izolat, singur. Prin intermediul televiziunii comuniştii ne manipulau”, relatează I.V.

„De obicei, când venea Ceauşescu, se anunţau din timp data şi motivul pentru care se deplasa în teritoriu. Se pregăteau steaguri, pancarte. Ceauşescu mai făcea şi vizite inopinate. A venit odată la Combinatul băimărean, deoarece a făcut cineva o reclamaţie vizavi de secţia de acid sulfuric din cadrul Combinatului. Când a văzut ce mizerie era acolo, preşedintele a schimbat automat o serie de angajaţi. Această informaţie a apărut la actualităţi şi s-a făcut mare tam-tam pe seama ei, la acea vreme. Prezentatorii erau Ioana Măgura, care mai târziu a fugit în străinătate şi a devenit redactor la Europa Liberă, Sanda Ţăranu sau Felicia Meleşcanu, soţia omului politic Teodor Meleşcanu”, povesteşte I.V.

„Ştirile prezentau foarte multe informaţii economice «umflate». Cum decurge activitatea la întreprinderea X, ce urmează să se facă, planul dictatorului vizavi de întreprinderea Y. Se evalua totodată, dacă se respectă prevederile cincinalului... Cei care nu erau în pas cu coordonatele oferite de lider erau puşi la zid şi criticaţi.

Existau şi numeroase activităţi culturale. Erau difuzate emisiuni cu mare priză la public, de genul «Totuşi iubirea», realizată de Adrian Pă-

https://biblioteca-digitala.ro

unescu, şi Cenaclul «Flacăra» sau «Dialog la distanţă», în care se confruntau echipe din regiuni sau judeţe diferite, pe diferite teme: dans, muzică populară, teatru, poezii. Ţin minte că, pe vremea «regiunilor» ca unitate politic-administrativă, Maramureşul s-a confruntat cu Suceava şi cu Ţinutul autonom maghiar Mureş", îşi aminteşte I.V. (Cătălin Ţineghe)

La un moment dat, s-a ajuns chiar la două ore de program TV pe zi. „La ora 8.00 începea programul TV. După buletinul de ştiri cu tovăraşu' şi marile realizări socialiste, cu depăşiri de planuri la hectar, aveam 10 minute desene animate. După care începea un film (rusesc sau american). La ora 22.00, se închidea programul şi ni se ura noapte bună, după care se cânta imnul", spune Alina P.

Spre exemplu, în 1980, luni, 7 ianuarie: 16.00 - Emisiune în limba germană; 18.50 - 1001 de seri (desene animate); 19.00 - Telejurnal; 19.25 - Împliniri şi perspective; 19.40 - Noi, femeile!; 20.20 - Cadran mondial; 20.40 - Roman foileton: Gustav cel de fier, ep. 2; 21.40 - Telejurnal.

Vineri, 11 ianuarie 1980: 16.00 - Telex; 16.05 - La şcoala noii calităţi; 16.30 - Emisiune în limba germană; 18.25 - Tragere loto; 18.35 - La volan - emisiune pentru conducătorii auto; 18.50 - 1001 de seri (desene animate); 19.00 - Telejurnal; 19.25 - În întîmpinarea Congresului Frontului Unităţii Socialiste; 19.40 - Film artistic: Corporaţia Parailax. Premieră pe ţară; 21.20 - Revista literar-artistică TV; 21.45 - Telejurnal.

Povestiri din pădurea verde, Bugs Bunny, Ciocănitoarea Woody, Mihaela, Mianuel şi Bălănel, Lolek şi Bolek. Acestea sunt câteva dintre desenele animate care se difuzau în cele zece minute de bucurie dinaintea jurnalului de seară, la televiziunea publică, înainte de 1989. „Îmi aduc aminte că ne adunam chiar şi de prin vecini ca să ne uităm la «Mihaela» sau «Nu pagadi». Era jale mare şi tristeţe când se lua curentul şi le pierdeam", povesteşte băimăreaca Ana Pop.

La sfârşit de săptămână, copiii primeau bonus, când desenele se difuzau în emisiuni de o jumătate de oră sâmbătă şi duminică, sub titulatura „Din universul desenului animat", „Gala desenului animat" sau, simplu, „Desene animate". Excepţie făceau zilele de dinaintea unor „sărbători oficiale", când desenele animate dispăreau pur şi simplu din peisaj. Erau programate, în schimb, documentare patriotice, educative şi cu titluri mai mult decât bombastice, precum „Mândria de a fi vlăstarele epocii Nicolae Ceauşescu" sau „Condu-

https://biblioteca-digitala.ro

cătorului iubit, dragostea şi recunoştinţa copiilor ţării".

Se mai difuzau, din când în când, şi animaţii produse în Occident, însă acestea erau trunchiate şi aranjate după concepţia educativă promovată de filosofia comunistă. De obicei se scoteau scenele violente şi periculoase, până şi cele mai „cuminţi" desene animate provenite din Occident trecând prin foarfeca cenzurii. Unele erau interzise pentru că ar fi adus jignire iubiţilor conducători. Un exemplu în acest sens era faptul că Olive, soţia lui Popeye marinarul, era interzisă pe motiv că ar fi semănat cu Elena Ceauşescu. Un alt exemplu era cel al desenului „1001 dalmaţieni", animaţie ce era interzisă pentru că, la acea vreme, regimul nu tolera îngrijirea câinilor în apartamentele de bloc. *(Ionuţ Horoba)*

Teatrul de Vară

„Pe atunci, nu prea avea lumea televizoare şi, pentru a putea vedea filme, se mergea la Teatrul de Vară. Ţin minte că, atunci când s-a difuzat filmul «Elena din Troia», locaţia a devenit neîncăpătoare".

„Pe vremea aceea eram elev la o şcoală pe strada Garibaldi şi de acolo mergeam la Teatrul de Vară. Era extraordinar. Filmele se difuzau seara. Mergea foarte multă lume. Intrarea era unu sau doi lei, dar noi nu plăteam, deoarece, pe atunci, erau nişte copaci în spate în care ne urcam ca să putem vedea filmul. Era, la Teatrul de Vară, pe vremea aceea, o activitate extraordinară. Pe lângă filme erau organizate şi concursuri pentru elevi. Aici a fost montat primul ecran panoramic din Baia Mare. Noi îi spuneam «ecran lat». Se difuzau toate categoriile de film. În perioada 1 mai - 23 august, pe Câmpul Tineretului, se organizau serbări. În spatele Teatrului de Vară, pe Dealul Florilor, era prin anii '60 o pârtie de schi, pe care se organizau concursuri. Tot pe vremea aia exista pe Dealul Florilor şi o stea luminată, care se vedea foarte frumos din oraş", povesteşte Alex H. *(Daniela Dragoş)*

https://biblioteca-digitala.ro

La cinema

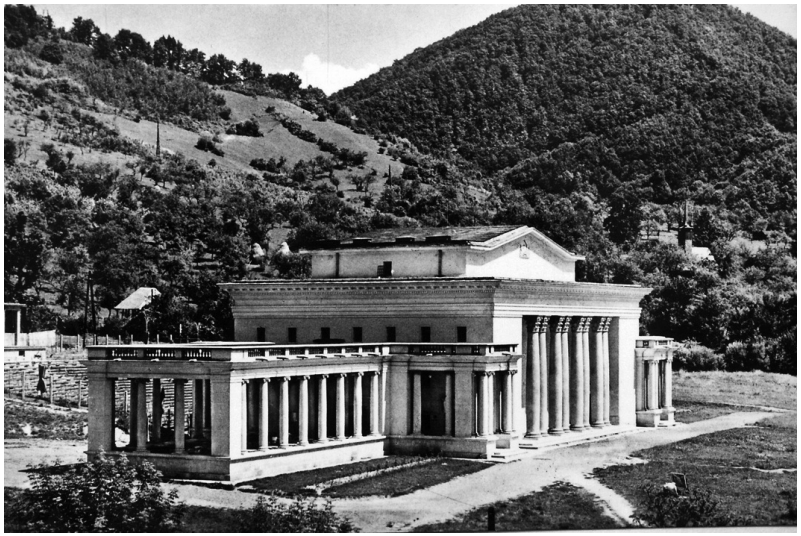

La începutul anilor ’70, în Baia Mare erau trei cinematografe: Clubul Săsar, Cinema Minerul şi cinematograful Dacia.

„Au trecut aproape două decenii de când cinematografele băimărene erau pline, iar oamenii se călcau în picioare pentru a intra în posesia unui bilet. Reţin că mama unui bun prieten al meu era casieriţă la «Dacia» şi astfel reuşeam să punem mâna pe bilete fără a sta câte două-trei ore la rând.

Sentimentul pe care ţi-l dădea o proiecţie cinematografică nu putea să se compare cu vizionarea unui film pe calculator sau la televizorul din dormitorul fiecăruia. «Dacia» avea o capacitate de 700 locuri, iar în «Minerul» era spaţiu pentru 200 de persoane. Şi, cu toate acestea, mereu era îmbulzeală. Eram puştan de liceu, clasa a X-a, dacă bine reţin, şi tocmai o convinsesem pe «fata viselor mele» să mă însoţească la film. Rula cred că «Winetou», iar eu îl văzusem deja de cinci ori. A fost cel mai emoţionant moment din viaţa mea, când am intrat cu «Ileana Cosânzeana» în sala de proiecţie de la «Dacia». Am aşteptat să se stingă luminile, iar apoi, timid, mi-am pus o mână peste umerii ei. Cele două ore s-au scurs

https://biblioteca-digitala.ro

precum un vis. La jumătatea filmului, când eram deja transpirat de emoţie, am sărutat-o. Şi ne-am sărutat până luminile s-au aprins din nou. Aşa ca mine, mulţi tineri au trăit în sălile de cinema primul lor sărut. Acum sunt vremuri de mult apuse, însă amintirile au rămas extrem de vii. Din păcate, există mulţi adolescenţi de 14-15 ani care, până la această vârstă, nu au văzut cum arată o sală de cinematograf.

Primele aparate care au început să golească sălile de cinema au fost aparatele video, apărute la începutul anilor '80. Erau organizate seri de filme, când, acasă la cel care deţinea acest aparat atât de rar întâlnit, lumea se aduna pentru a viziona casete. Adevăratul declin al cinematografelor a început însă odată cu infuzia de calculatoare, a CD-urilor şi DVD-urilor cu filme, a internetului", îşi aminteşte Adi P. *(Amalia Babici-Man)*

Anii 85. Proiecţii de filme în căminele studenţeşti

Apariţia aparatului video a fost o adevărată binecuvântare pentru doritorii de filme. Numai că un astfel de aparat era greu de procurat. Trebuia adus de peste graniţă.

Dănuţ Todoran era student la Institutul de Mine şi era unul dintre posesorii unui astfel de aparat. Tatăl său era şofer pe TIR şi, la întoarcerea dintr-o cursă externă, adusese aparatul. Ca alţi posesori de aparate, Dănuţ organiza seri de vizionare. Se anunţa în cămin seara în care se difuzau filme, preţul plătit fiind în funcţie de posibilităţile fiecărui student sau de relaţia pe care o avea cu proprietarul aparatului.

Casetele circulau de la un proprietar de aparat la altul, în funcţie de solicitările doritorilor de filme. Problema cea mai mare era calitatea imaginii, banda magnetică fiind de multe ori deteriorată de la multele utilizări.

Altă problemă era traducerea replicilor. De multe ori aceasta lipsea sau, atunci când exista, nu era făcută bine. Atunci s-a făcut cunoscută Irina Margareta Nistor, vocea ei fiind cam pe toate traducerile de filme. „Nu ne interesa traducerea, oricum era importantă acţiunea filmului. Numai că, văzând multe filme într-o perioadă scurtă, nu mai ştiai ce s-a întâmplat în unul şi ce în altul", spune Vasile B. *(Ioan Buda Teţu)*

https://biblioteca-digitala.ro

La discotecă

Discotecile în perioada comunistă erau printre singurele locuri în care tinerii se simţeau relativ liberi. Restricţiile de tot felul făceau ca discotecile să reprezinte singurele locuri unde tinerii să nu fie controlaţi de cineva. Dar asta nu înseamnă că aici nu erau reguli stricte de urmat. De exemplu, programul discotecilor era între 18.00 şi 22.00.

Fiecare discotecă avea «playlist» care trebuia neapărat să conţină la fiecare 10 minute o melodie românească. Dar nu prea se respecta, numai când erau razii. Apoi, trebuia, dacă mergeai la discotecă, să ai obligatoriu buletinul la tine. Tinerii sub 14 ani nu prea aveau ce căuta la discoteci pe atunci, îşi aminteşte Angela Roman.

Pe de altă parte, fumatul era interzis în discoteci, dar nu aveai voie nici să consumi băuturi alcoolice. „Cu toate că fumatul era interzis în discoteci, mergeam afară să fumăm. Nu erai în rând cu lumea dacă nu fumai. Dacă, totuşi, cineva îndrăznea să fumeze în discotecă, se dădea muzica mai încet şi îl apostrofa la modul cel ma elegant”, spune Angela Roman. *(Daniela Dragoş)*

Regale folclorice cu Ansamblul „Maramureşul”

Ansamblul „Maramureşul” şi-a câştigat o largă audienţă în rândul tuturor categoriilor de public, prin concursul celor mai bune forţe interpretative.

https://biblioteca-digitala.ro

„Făceau parte din ansamblu Fraţii Petreuş şi Titiana Mihali. Dădeau săptămânal spectacole la Casa de Cultură a Sindicatelor. Erau foarte îndrăgiţi şi mergea foarte multă lume la spectacole, mai ales că la televizor erau foarte puţine programe artistice şi de divertisment. În plus, Ansamblul „Maramureşul" organiza, o dată sau de două ori pe an, pe rând, în toate întreprinderile, spectacole pentru angajaţi, dar şi în comune şi sate, la căminele culturale din localităţile respective. Nu era deloc scumpă intrarea. Oricine îşi permitea. Pentru copii era gratis, iar pentru adulţi, trei sau cinci lei", spune Gheorghe D.

După ce a încântat ani în şir iubitorii de folclor din Maramureş, şi nu numai, în 1985, Ansamblul „Maramureşul" a venit cu o surpriză, cu un program atractiv de varietăţi. A realizat o nouă premieră. Ansamblul avea solişti ca Viorica Groza Lar, Titus Perşe, Nicu Moldovan şi Angela Buciu, care interpretau hori de succes, de la „Sanie cu zurgălăi" la „Dragoste, buruiană rea", dar specificul programului de varietăţi consta în includerea în repertoriu a unor cântece vechi, de voie bună şi petrecere, şi a romanţelor. Dumitru Dobrican era de asemenea prezent cu melodii instrumentale la taragot. Alături de solişti, acompaniindu-le evoluţia, orchestra era condusă de Alexandru Viman. Cu multă prestanţă a fost susţinută şi partea coregrafică, în structura căreia s-au impus atât suite de dans din Banat şi Maramureş, cât şi teme pornind de la muzica lui Gheorghe Zamfir, cu costume şi mişcare scenică pline de rafinament. Nu a fost uitat nici tangoul, printr-un aranjament datorat lui Valeriu Buciu, coregraful ansamblului, dar nici dansul ţigănesc. Pe lângă cântece şi joc, un loc aparte l-a ocupat şi textul satiric şi gluma, pe un libret de Nicu Moldovan, cel care a semnat şi regia întregului spectacol. Printre momentele cele mai gustate de public au fost „Pastila veseliei", care a avut-o ca protagonistă pe Ileana Moldovan şi parada umoristică „Oşencuţele". *(Daniela Dragoş)*

Cântarea României

După o vizită făcută în ţările asiatice, la începutul anilor '70, lui Nicolae Ceauşescu i-a venit ideea organizării Festivalului Naţional „Cântarea României", considerat a fi o expresie a intensificării muncii politice şi educative de masă.

https://biblioteca-digitala.ro

Conform Raportului prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român: „Activitatea politico-educativă trebuie să ducă la formarea noului om, cu un larg orizont de cunoaştere a legităţilor dezvoltării lumii, a cuceririlor culturii şi ştiinţei moderne, militant activ pentru transformarea revoluţionară a lumii, pentru idealurile nobile ale comunismului. În această concepţie se impun orientate şi manifestările politico-culturale ce au loc cadrul Festivalului «Cântarea României» şi care nu trebuie să se rezume numai la serbări şi concursuri folclorice, la divertisment artistic, ci trebuie să contribuie la intensificarea muncii politice şi educative de masă, împletind organic activitatea artistică, tehnico-ştiinţifică şi interpretativă, cu munca creatoare în producţie pentru realizarea marilor obiective ale dezvoltării patriei.”

În fond, acest festival nu a fost altceva decât o lovitură dată culturii şi intelectualilor din acea vreme. Aducerea pe scenă a amatorilor şi a „culturii” promovate de aceştia i-a pus într-un con de umbră pe adevăraţii oameni de cultură de atunci. Festivalul în sine aduna ţărani, intelectuali, femei, copii, artişti, amatori şi profesionişti pentru celebrarea naţiunii române. „Nu prea aveam la ce să ne uităm la televizor. Aşa că, urmăream acest festival. Nu era cine ştie ce. Urcau pe scenă

https://biblioteca-digitala.ro

nu numai oameni talentaţi. Acest festival aduna oamenii din toate categoriile sociale laolaltă. Într-adevăr, a fost şi o modalitate de afirmare pentru cei talentaţi. La «Cântarea României» au participat foarte mulţi şi din Maramureş. Era foarte greu să te afirmi altfel", îşi aminteşte Rozalia Călăuz. *(Daniela Dragoş)*

Cenaclul „Flacăra"

În 1973, se înfiinţează, la iniţiativa poetului Adrian Păunescu, Cenaclul „Flacăra". Până în 1985 (când manifestarea a fost interzisă de sistemul comunist) a oferit publicului din ţară peste 1.600 de spectacole de muzică, poezie şi dialog liber.

Spectacolele cenaclului s-au desfăşurat, la început, în sala Teatrului „Ion Creangă" din Bucureşti, dar mai târziu s-au făcut turnee în toată ţara. În Baia Mare, Cenaclul „Flacăra" a susţinut şapte spectacole în decursul a patru ani, în perioada 1981 - 1984. Însă, au fost spectacole şi la Sighet. Din această zonă, cenaclul i-a cules pe cunoscuţii interpreţi de folk Ducu Bertzi, Ştefan Hruşcă, Ion Zubaşcu etc.

Primul spectacol al Cenaclului „Flacăra" în Baia Mare a avut loc în 24 octombrie 1981. Evenimentul de atunci a fost găzduit de Sala Sporturilor, care s-a dovedit a fi neîncăpătoare pentru numărul mare de băimăreni care doreau să ia parte la manifestare. „Îmi aduc aminte că, în ziua când Cenaclul «Flacăra» a susţinut spectacolul la Sala Sporturilor din oraş, era o vreme foarte urâtă şi ploua necontenit. Cu toate acestea, lumea s-a înghesuit să vină la spectacol, iar în Sala Sporturilor nu mai puteai să arunci nici măcar un ac. Spectacolul a debutat cu un grupaj de cântece interpretate de Gil Dobrică. S-a aplaudat frenetic, uralele nu mai conteneau, iar când, mai târziu, grupul «Continental» a interpretat câteva şlagăre internaţionale, spectatorii şi-au părăsit, la iniţiativa conducătorului cenaclului, locurile, pentru a dansa", şi-a amintit băimăreanul Florin Pop.

La celelalte prezenţe ale Cenaclului „Flacăra" în Baia Mare, numărul celor care au participat la spectacol era în medie de 10.000 de persoane. Manifestarea liberă a Cenaclului „Flacăra" trebuia să fie plătită prin elogii aduse, în special, lui Ceauşescu şi Partidului Comunist. Chiar numele cenaclului trebuia să aducă aminte de ideologiile regimul comunist - „Cenaclul Flacăra al Tineretului Revoluţionar". În

https://biblioteca-digitala.ro

debutul fiecărui spectacol exista un moment în care se aduceau cuvinte de mulţumire mai-marilor conducători comunişti: „Cenaclul Flacăra mulţumeşte cu căldură şi recunoştinţă Comitetului Central al UTC, tovarăşului Nicu Ceauşescu, secretar al CC al UTC, în ale cărui responsabilităţi intră şi problemele cenaclului, pentru calda cooperare, pentru spiritul revoluţionar şi deschis, cu dragoste de patrie şi de oameni, în care s-a lucrat spre împlinirea celor două acţiuni de la Blaj şi Ţebea, exprimînd, totodată, gîndurile cele bune către Biroul de Turism pentru Tineret tuturor activiştilor UTC şi BTT implicaţi în aceste manifestări de deosebită amploare". Aşa suna un elogiu adus fostului regim, în cadrul spectacolelor susţinute de Cenaclul „Flacăra".

Însă, dincolo de acest tribut comunist, cenaclul promova muzica şi poezia de calitate, de o înaltă ţinută artistică. „Doar la început se spuneau cuvinte de laudă la adresa «iubiţilor tovarăşi şi ai partidului», pe urmă totul era doar poezie şi muzică de calitate, încât lumea era nedumerită că nu se mai vorbeşte de comunism şi tovarăşi", povesteşte băimăreanca Ana Pop.

Cenaclul „Flacăra" a apărut, pentru mulţi dintre români, la momentul potrivit. Prin el, mulţi dintre tinerii de atunci au descoperit frumuseţea muzicii folk, poezia lui Eminescu, Esenin, Emil Botta, Nichita Stănescu şi mulţi alţi poeţi ai literaturii române. Oamenii se simţeau, pentru câteva ore, liberi, chiar dacă, în realitate, trăiau într-un climat de dictatură şi cenzură. „Acest cenaclu era un proiect de suflet. Lumea avea ocazia, în acei ani de mizerie intelectuală promovată de comunism, să audă rostindu-se cuvinte frumoase şi de calitate. Lumea simţea în timpul spectacolelor libertatea de exprimare, un lux pe care puţini şi-l puteau permite în comunism", mai spune Ana Pop.

În mod cert, Cenaclul „Flacăra" a marcat o generaţie şi multe destine, prin simpla prezenţă în viaţa oamenilor din acele vremuri, într-un moment în care contraoferta nu exista. „În acea perioadă, când lumea era doritoare de «altceva», Cenaclul Flacăra a constituit una dintre alternativele pentru «altceva». Erau prezentate spectacole care nu erau cenzurate aproape deloc", a spus Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Judeţene „Petre Dulfu" Baia Mare. *(Ionuţ Horoba)*

Prin anii '80, Grigore Leşe era profesor de muzică în comuna Lăpuş şi conducea un cor de copii. Destinul lui s-a legat însă şi de corul bărbătesc din Libotin, care avea în repertoriu cântece patriotice mai

https://biblioteca-digitala.ro

puţin cunoscute, unele chiar interzise de către sistemul comunist.

La un spectacol al Cenaclului Flacăra, au fost chemaţi de către Adrian Păunescu să cânte în Sala Sporturilor din Baia Mare. În repertoriul lor era şi cântecul „Hai să-ntindem hora mare", a cărui primă strofă nu a fost pe placul poetului. „Cum să cânţi: «Hai să-ntindem hora mare / Mai aici şi mai colea / Mai aproape de hotare / Ca să trecem graniţa»? Ne-a spus să schimbăm ultimul vers şi să cântăm «Să ne apărăm ţara»", îşi aduce aminte Mircea Boga, component al corului de atunci, actualul primar al comunei Cupşeni. Situaţia era complicată, coriştii au realizat şi ei după aceea. Trecerea graniţei viza apărarea Basarabiei, care făcea parte, pe atunci, din Uniunea Sovietică, „fratele cel mare" al tuturor ţărilor comuniste. Mircea Boga povesteşte că, pe scenă, membrii corului au uitat că li se recomandase să schimbe acel vers şi au interpretat cântecul aşa cum îl mai cântaseră de sute de ori până atunci.

Lui Adrian Păunescu i s-a făcut rău când a auzit ce se cântă pe scenă, a apucat să îi scoată de pe scenă şi să introducă alţi artişti, apoi a fost dus într-o cabină şi i s-au dat medicamente. Situaţia s-a rezolvat, până la urmă, în favoarea coriştilor. Publicul i-a cerut înapoi pe scenă şi corul din Libotin şi-a putut continua spectacolul. *(Ioan Buda Ţeţu)*

Librării, cărţi

Arta şi cultura se definesc în mod normal prin faptul că exprimă forţa liberă, creatoare a fiecărui om sau a unei societăţi. Regimul comunist însă a adus o îngrădire şi acestei libertăţi de exprimare, impunând prin ideologiile de partid ca modelele artistice să fie inspirate exclusiv din „realismul socialist". Aşa a luat naştere, şi la noi, aşa-numita artă proletară, inspirată după modelul sovietic.

Noul curent cultural impus în comunism reprezenta de fapt o distorsionare a realităţii, o adaptare a ei la cerinţele şi interesele unicului partid care dorea să deţină monopolul asupra adevărului şi înţelegerii realităţii. Real era doar ce era conform cu viziunea partidului şi nimic altceva. Operele socialiste trebuiau să susţină „marile acţiuni ale poporului", „victoriile clasei muncitoare" şi „acţiunile iniţiate de partid", dând exemplul unei „arte publice militante". „În principiu, nu puteai să fii publicat în presa locală, dacă poezia sau pro-

https://biblioteca-digitala.ro

za pe care o scriai nu avea o tentă laudativă la adresa regimului sau a patriei. Însă, redactorii care răspundeau de paginile specifice din ziare sau reviste dădeau de faţadă ceea ce era al Cezarului, însă vedeau lumina tiparului şi multe materiale literare de calitate", a mărturisit profesorul Dragomir Ignat.

În măsurile şi directivele pe care Ceauşescu le dicta vizavi de cultură şi artă se critica printre altele faptul că unele edituri acceptă publicarea unor cărţi care laudă sistemul burghez - duşmanul de moarte al comunismului. „Sînt cărţi care se tipăresc în zeci de mii de exemplare şi care fac apologia modului de viaţă burghez. În timp ce lucrări bune româneşti, scrise în spirit comunist nu pot fi publicate pe motiv că lipseşte hârtia. Ce fel de educaţie facem noi? Ce fel de directori de edituri comuniste, ce fel de tipografi comunişti sînt aceia care acceptă să culeagă cărţi cu mesaje de tip burghez?", se întreba retoric Ceauşescu.

De asemenea, liderul de atunci al României spunea că nu mai trebuie promovată literatura care „otrăveşte sufletul comunist al tineretului nostru", referindu-se aici la traducerile anumitor cărţi din literatura universală neagreate de regim. *(Ionuţ Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

La mijlocul anilor ‘60, în Baia Mare exista doar Librăria „I.L. Caragiale”, situată în Centrul Vechi al oraşului. Lângă filiala bibliotecii judeţene, lângă fostul Tribunal, se mai afla o papetărie. Librăria „Cartea Românească” de pe platoul Bucureşti a fost amenajată prin anii ‘70. Este una dintre singurele clădiri ridicate cu patru decenii în urmă, care şi-a păstrat funcţionalitatea şi denumirea, fără a fi afectată de trecerea vremii.

„Proverbul «Ai carte, ai parte» era bine înrădăcinat în gândirea fiecăruia dintre noi. Încă din anii de liceu, ne amenajam fiecare câte o bibliotecă personală, care devenea cel mai important loc din casă. Oricine venea în vizită se uita la cărţile pe care le aveai în bibliotecă. Acum, cartea şi-a pierdut din valoare. Internetul şi televizorul au luat locul romanelor de aventură, al cărţilor poliţiste, al literaturii beletristice. Atunci însă, aproape toţi aveau volumele lui Marin Preda, Cel mai iubit dintre pământeni, romanele lui Liviu Rebreanu, Ion şi Răscoala, precum şi alte cărţi de literatură universală, cum ar fi Pe aripile vântului.

„Era un sistem bine gândit, când puteai să achiziţionezi cărţi chiar dacă nu aveai bani la tine. Întreprinderile mari încheiau contracte cu «Cartea Românească», iar salariaţii primeau un card, asemănător actualului carnet de sănătate, cu care se prezentau la librărie. Librăria era mereu plină de iubitori de carte, veniţi să vadă noile apariţii editoriale. Dacă doreai să cumperi anumite volume, librăreasa trecea cărţile în acel carneţel, iar în ziua de salariu suma era virată automat de departamentul contabilitate, către librărie. În situaţia în care valoarea era mai mare, suma putea fi trasă din salariul angajatului în două sau trei tranşe”, povesteşte Andra Ardelean. *(Amalia Babici-Man)*

În perioada anilor ’70, erau la modă autorii de proză, de la Marin Preda la Ion Lăncrănjan, George Bălăiţă, Constantin Ţoiu sau la maramureşenii Augustin Buzura şi Alexandru Ivasiuc. Era perioada obsedantului deceniu, în care Ceauşescu devenise mai permisiv, cenzura la fel, iar cititorii avizaţi, pregătiţi mereu să citească printre rânduri, să caute cheia cărţilor sau să descifreze tainele subtextului.

Mai complicat era să intri în posesia cărţii. După apariţie, romanul era lansat de regulă în Bucureşti, iar la o săptămână, două

https://biblioteca-digitala.ro

după eveniment apărea şi în librăriile din provincie. De aici, primele exemplare se duceau la comitetele de partid, pentru că devenise de bon ton ca secretarii şi activiştii de partid să-şi formeze biblioteci personale, în care cărţile cele mai căutate să troneze cu fală în casele lor, chiar dacă acele cărţi nu erau citite decât arareori.

Mai era metoda să fii prieten cu librarul care îţi reţinea cartea dorită. O metodă cu totul ingenioasă era să te opreşti prin magazinele săteşti, unde cărţile se vindeau condiţionat cu alte produse. Gestionarilor de la sate li se dădea un număr de cărţi spre vânzare, multe dintre ele de propagandă, însă se nimereau şi cărţi pe care la oraş nu le găseai. Am cumpărat astfel Maitreyi şi Nuntă în cer, de Mircea Eliade, din Giuleşti, iar Cel mai iubit dintre pământeni, de Marin Preda, ediţia întâi, din Bistra. Cu romanul lui Preda a fost la început o mică confuzie. Crezând după titlu că e o carte închinată lui Ceauşescu, mi-am zis „s-a prostituat şi Marin Preda". Când am aflat adevărul, cartea dispăruse din librăria sigheteană. Aşa am mers pe urma ei la depozitul Cooperaţiei şi de acolo în Bistra. *(Dragomir Ignat)*

Daciada

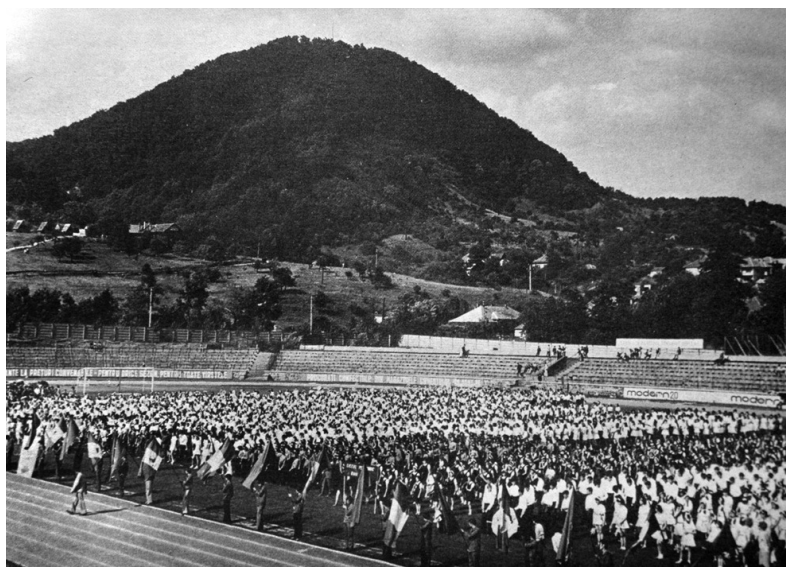

https://biblioteca-digitala.ro

Băimărenii care au trăit perioada epocii lui Ceauşescu cu siguranţă îşi amintesc despre Daciada. Acest cuvânt definea o competiţie născută din ideile „geniului din Carpaţi" şi se organiza pe orice stadion, sală de jocuri sau orice alt fel de bază sportivă din ţară. Daciada a fost gândită drept o mişcare sportivă de amploare, organizată din doi în doi ani, având finale republicane la toate disciplinele sportive.

La această competiţie se puteau înscrie toţi tinerii, din clasa a V-a până la facultate. Numele de Daciada voia să scoată în evidenţă originea daco-romană a poporului român; acest lucru era o obsesie a lui Nicolae Ceauşescu, căruia nu de puţine ori îi plăcea să se identifice cu foştii conducători ai Daciei, Decebal şi Burebista. Daciada reunea toate disciplinele sportive, practicate teoretic numai de amatori. Competiţia debuta toamna, cu etapa locală şi se finaliza undeva la începutul verii când aveau loc etapele naţionale, desfăşurate de obicei cu mare fast în capitală. Între etapa locală şi cea naţională avea loc etapa regională, unde se duelau cei mai buni sportivi grupaţi pe regiuni de câte patru - cinci judeţe. Primii trei sportivi clasaţi la această etapă regională, de la fiecare disciplină, participau la etapa naţională.

O competiţie de o asemenea amploare a adus în prim-planul sportului românesc numeroase nume de mari sportivi, deoarece baza de selecţie era uriaşă. Marea realizare a acestei competiţii a constituit-o însă promovarea sportului la nivel şcolar, precum şi organizarea periodică de întreceri rezervate unor categorii de vârstă cât mai scăzute, care au motivat copiii să vină către sport şi de acolo să devină potenţial selecţionabili pentru diferite discipline sportive.

Din punct de vedere organizatoric, totul era foarte bine stabilit. Se pare că băimărenii priveau cu ochi buni această competiţie, unii fiind de părere că era benefică, mai ales pentru tineri şi pentru dezvoltarea sportului românesc. „Eu am avut onoarea de a fi campion naţional la handbal la secţiunea juniori 1 din cadrul Daciadei, lucru care s-a întâmplat în anul 1980. Era o competiţie foarte bine gândită şi care, din păcate, lipseşte românilor astăzi. Se investea foarte mult în special pentru descoperirea talentelor veritabile din sport. Nu mai vorbesc de condiţiile pe care le aveai dacă intrai într-o astfel de competiţie. Primeai hrană de cea mai bună calitate, pe care în mod obişnuit nu o găseai în magazinele de atunci. Nu plăteai nimic, totul era suportat din bugetul statului", a mărturisit băimăreanul Florin Hossu. *(Ionuţ Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Patinoarul de lângă stadion

Baia Mare avea patinoar încă din anii ’50, în imediata apropiere a Câmpului Tineretului. „În imediata apropiere a Parcului Municipal şi a Câmpului Tineretului s-a format un lac natural. Acesta a fost îndiguit, astfel încât, în urma ploilor sau topirii zăpezii să nu fie inundate căile de acces spre Centrul Vechi, spre Stadionul «Dealul Florilor» construit ulterior, ori către parc. În fiecare iarnă, «lacul» îngheţa, transformându-se într-un spaţiu de agrement”.

„În fiecare an, aici veneau sute de oameni. Era centrul de atracţie al oraşului pe timp de iarnă. Băimărenii veneau aici cu întreaga familie, îşi petreceau după-amiezele de sâmbătă şi duminică în acest loc şi nu-l părăseau până seara, când se înnopta. Aici şi-a pus şi fiul meu patinele în picioare şi a învăţat acest sport. Numărul de iubitori ai patinajului a crescut cu fiecare an, astfel că autorităţile au construit un adevărat «orăşel al copiilor», în preajma patinoarului. Timp de mai bine de 40 de ani, patinoarul a funcţionat în acelaşi loc, atrăgând în fiecare iarnă băimărenii dornici de distracţie. Cine

https://biblioteca-digitala.ro

avea patine îşi aducea de acasă, cine nu, putea închiria la locul respectiv", povesteşte Vasile Popovici. Perioada de vârf a patinoarului au constituit-o anii '60 - '70". *(Cătălin Ţineghe)*

Fotbal pe stadionul municipal

În urmă cu cinci decenii, Baia Mare avea unul dintre cele mai frumoase stadioane existente în acea vreme. A primit denumirea zilei naţionale de pe vremea comunismului. Nu a fost inaugurat însă pe 23 august, ci mai repede cu două săptămâni, în 9 august 1953.

Meciul de deschidere a adus faţă în faţă Minerul Baia Mare şi pe austriecii de la Sturm Sankt Polten. Au asistat atunci aproape 10.000 de spectatori, fiind evenimentul anului în oraş. Cronicile povestesc că meciul a fost unul de graţie, spectaculos, care s-a încheiat la egalitate, 4-4.

„Chiar am participat la ridicarea stadionului, care s-a efectuat prin muncă voluntară. Întâi s-a săpat o groapă uriaşă. S-au pus bucăţi uriaşe de piatră, după care s-a aruncat nisip. Imediat după aceea, s-a

https://biblioteca-digitala.ro

pus pământ gras. După toate aceste operaţiuni, s-a trecut la plantarea de «glii». Toate straturile au fost tasate cu ajutorul unui cilindru. A fost în aşa fel proiectat încât să fie mai ridicat la centru. Pe margine s-a realizat sistemul de canalizare. Abia apoi s-au ridicat tribunele. Prima a fost tribuna I, principală, care a fost încă de la început acoperită şi avea în proiect vestiar şi acel tunel prin care ies jucătorii celor două echipe. De jur-împrejurul gazonului au fost construite tribuna a II-a, potcoava mare şi peluza dinspre deal", povesteşte Vasile Popovici.

„Bilete la meciuri se puteau cumpăra de la casa de bilete sau prin întreprindere. Nu erau scumpe, oricine îşi permitea să meargă dacă dorea. Lumea era foarte atrasă de spectacolul oferit de fotbalul din Baia Mare, tribunele erau pline la fiecare meci", punctează Popovici.

„Perioada de graţie a fotbalului băimărean a fost sfârşitul anilor '70, începutul anilor '80. În istoria clubului va rămâne mereu drept «perioada Mateianu». Viorel Mateianu venise de la Progresul Bucureşti. A imprimat echipei noastre un stil de joc nou, numit «morişca», prin care, pe rând, jucătorii îşi schimbau locul în teren. De exemplu, un mijlocaş putea deveni atacant. «Morişca lui Mateianu» a devenit foarte cunoscută în România, deoarece era atât de eficientă, încât a făcut victime printre granzii din acea vreme: Steaua, Dinamo, Universitatea Craiova şi Sportul Studenţesc. FC Baia Mare a fost singura echipă, la acea vreme, care a învins toate aceste echipe într-un singur tur, acasă, pe stadionul «Dealul Florilor». Ţin minte un meci contra Stelei. FC-ul i-a bătut cu 1-0, gol Rosznyai. Din acel moment, echipa noastră a intrat în atenţia puterii", îşi aminteşte Vasile Popovici.

„FC Baia Mare a avut, într-unul din sezoane, la începutul anilor '80, un tur excepţional. Performanţa sa a dus-o pe prima poziţie a clasamentului după turul de campionat. Cooperativa din acea vreme nu a permis însă echipei noastre să îşi continuie periplul senzaţional. La meciurile de acasă din retur am fost furaţi ca în codru. Ţin minte că băimărenilor li s-au anulat goluri perfect valabile. Într-un final, Baia Mare s-a clasat doar pe locul patru, după granzii României. Aşa era sistemul, nu i te puteai împotrivi", adaugă Vasile Popovici. *(Cătălin Ţineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Sala Sporturilor, arena marilor victorii

Minaur a fost prima echipă de handbal masculin înfiinţată în ţară, în 1974. Nu şi-a dezminţit statutul de deschizător de drumuri, construindu-şi un palmares de invidiat, devenind cea mai titrată grupare din peisajul sportiv maramureşean. Minaur este câştigătoarea Cupei Federaţiei Internaţionale de Handbal (în 1985 şi 1988) şi semifinalistă în Cupa Cupelor de trei ori.

„Handbaliştii de la Minaur se pregăteau la sala mică a CSM-ului, lângă Ştrandul Municipal. De multe ori, se antrenau în frig, pe terenul cu zgură. Perioada de graţie a handbalului masculin băimărean a fost pe vremea când a fost antrenor Lascăr Pană", îşi aminteşte I.C.

„Minaur a avut o echipă foarte bună în anii '70-'80. Ca atare, şi suporterii se înghesuiau să vină la meciurile echipei. Sala era arhiplină. La meciurile importante veneau şi câte 4.000 de suporteri, pentru că, între timp, se construise Sala Sporturilor de pe Unirii", povesteşte I.C. *(Cătălin Ţineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

În 21 aprilie 1985, Minaur Baia Mare a câştigat la Zaporoje (URSS) prima cupă europeană. Acest moment extraordinar este foarte bine surprins în transmisia radiofonică de la Zaporoje a lui Hristache Naum: „S-a dat, stimaţi ascultători, verdictul: 18 la 14! Minaur a câştigat. Vicepreşedintele Federaţiei Internaţionale de handbal, Vladimir Krivţov, se îndreaptă spre frumoasa cupă aurită pentru a o înmâna celor mai merituoşi sportivi ai acestei competiţii europene, handbaliştii de la Baia Mare! După Steaua, câştigătoarea de două ori a Cupei campionilor europeni, în 1968 şi 1977, după Dinamo Bucureşti - prima echipă românească biruitoare în această întrecere în 1965, Minaur Baia Mare este a treia formaţie masculină de handbal din ţara noastră care obţine un mare succes internaţional".

În 1988, Minaur câştigă a doua Cupă IHF, în Baia Mare, în Sala Sporturilor. Prima manşă a finalei s-a disputat în Kaunas (Lituania – URSS). „În 1988, a două cupă europeană a fost câştigată cu o echipă mult schimbată. Au plecat Mironiuc, Flangea, Boroş, Oros şi Nicolae Voinea. În locul lor au venit Ghiocel Andronic, Attila Halmagy, Liviu Pavel şi Sorin Cuc. În această ediţie a Cupei IHF am avut câteva meciuri memorabile. Voi începe cu meciul din sferturile de finală cu Drott Hanstadt Suedia, care în jocul din tur ne-a învins la zece goluri diferenţă. În conferinţa de presă de la finalul meciului am declarat că pe teren jocul s-a desfăşurat ca între Elefant (echipa lor) şi Şoricel (noi) şi le doresc să câştige Cupa IHF. În meciul retur din Baia Mare rolurile s-au schimbat. De data asta, am fost noi Elefantul şi ei Şoricelul, reuşind să-i eliminăm. Jocul din semifinală a fost cu Barcelona, o echipă redutabilă cu multe cupe europene câştigate şi care erau favoriţi la câştigarea Cupei IHF, cupă care lipsea din vitrina clubului. Primul joc a avut loc la Barcelona, unde ne-am deplasat cu un avion Charter Antonov, care, pe Aeroportul din Barcelona, l-am «parcat» în spatele pistei, ca să nu se vadă. Oficialii din Barcelona au crezut că şi echipa este la nivelul avionului, însă pe teren am dovedit contrariul, la finalul meciului scorul fiind la diferenţă de un singur gol pentru Barcelona. Observatorul meciului, Schwartz, ne-a spus atunci să nu ne bucurăm prea tare pentru că în Baia Mare vom fi învinşi. Echipa Minaur a învins la un gol diferenţă. Astfel, am ajuns în a doua finală a Cupei IHF. Coincidenţa a făcut să întâlnim o altă forţă a fostei Uniuni Sovietice, Graunitas Kaunas. Şi această echipă a câştigat Cupa

https://biblioteca-digitala.ro

IHF cu un an înainte, ca Zaporoje. Primul joc a avut loc la Kaunas într-o atmosferă incendiară pe care jucătorii noştri au trecut-o cu mult calm şi luciditate. Echipa Kaunas a obţinut o victorie la un gol diferenţă, dar puteam foarte bine să câştigăm şi noi. Un gol diferenţă ne dădea marea şansă să câştigăm pentru a doua oară cupa europeană, dar am simţit că după meciul cu Barcelona un gol diferenţă e foarte periculos. Lucru care s-a dovedit în jocul retur din Baia Mare. Echipa Kaunas a jucat foarte bine şi numai inspiraţia jucătorului Pavel, care a marcat câteva goluri decisive, a făcut ca Minaur să câştige pentru a doua oară Cupa IHF. Se poate spune că acolo unde există voinţă, muncă, disciplină şi seriozitate rezultatele apar şi satisfacţiile sunt mari", spune Lascăr Pană. *(Daniela Dragoş)*

Popicăria de la „Albina"

Cea mai veche Asociaţie de Popicărie din Baia Mare a fost Asociaţiunea de Popicărie Gutinul, înfiinţată, în 1938, de către ziaristul Krizsan P. Pal. După 1944, sportul a cunoscut o mare dezvoltare, devenind popular mai ales în centrele miniere. Au urmat campionate orăşeneşti şi judeţene de mare amploare.

Deşi condiţiile în care făceau antrenamentele jucătorii de popice de la Aurul Baia Mare nu erau dintre cele mai favorabile, performanţele lor nu s-au lăsat aşteptate. „Vechea popicărie a fost situată în zona Albina, în cartierul Săsar. Acum, clădirea s-a distrus. Era singura noastră sală cu două piste. Condiţiile de aici nu erau dintre cele mai bune. Era foarte frig iarna", îşi aminteşte Ştefan Rakos, fost jucător la Aurul Baia Mare.

„Erau nişte condiţii improprii de joc. Era o sală în care te sufla vântul. Îmi amintesc că era o încăpere lungă de 34 metri, cu ferestre duble din lemn. Iarna, când se termina meciul, se ajungea şi la -2°C în sală. Ni se înnegreau degetele de frig. Erau foarte puţine cluburi din România ai căror jucători se antrenau în astfel de condiţii mizere. Cu toate acestea, am reuşit aproximativ zece ani să ne clasăm printre cele mai bune echipe din lume", spune Stelian Boariu, jucător şi apoi antrenor la Aurul Baia Mare.

Cheia succesului echipei de popice Aurul Baia Mare a fost munca depusă de fiecare membru al echipei ani în şir şi, totodată, sistemul lor de antrenament. Echipa se antrena zilnic, de dimineaţa de

https://biblioteca-digitala.ro

la ora 8.00, până după-masa, la 15.00. Miercurea avea loc pregătirea fizică, vinerea se pleca în deplasare, pentru ca sâmbăta să se desfăşoare jocurile. Singura lor zi liberă era duminica. „Eram o mână de tineri ambiţioşi, iar unii dintre noi au jucat şi în lotul naţional. Între ‘85 şi ‘91, am încercat tot felul de aranjamente tehnice noi, ceea ce a făcut ca în aceşti ani să nu pierdem niciun meci. În jocul de popice foarte importantă este concentrarea şi precizia. Un studiu arată că într-un meci de popice se consumă energie cât la un alergător pe 5.000 metri”, afirmă Stelian Boariu.

„Aurul, 15 ani consecutiv, nu a pierdut niciodată acasă. Încăpeau maximum 60 de spectatori în sală. Cu toate acestea, era o atmosferă extraordinară în timpul meciurilor. Spectatorilor prezenţi chiar le plăcea jocul şi ne încurajau până la finalul meciului”, spune Stelian Boariu. *(Daniela Dragoş)*

Grădina zoologică

Grădina zoologică este situată pe strada Petöfi Şandor, vizavi de parcul municipal. Această grădină are o istorie de peste o jumătate de secol, fiind înfiinţată în anul 1958.

Asociaţia de vânătoare şi Direcţiunea silvică au fost instituţiile de la acea vreme care au avut iniţiativa deschiderii acestei grădini zoologice, mai ales datorită sprijinului acordat în aducerea primelor specii de animale. În primul an de înfiinţare, Grădina Zoologică din Baia Mare avea în dotare doar câteva animale autohtone: cinci pui de lup, o căprioară şi un pui de urs.

Însă, în numai cinci ani, grădina s-a îmbogăţit considerabil la capitolul fond de animale sălbatice. Aşadar, în anul 1963, aici se putea vizita o gamă largă de specii: porumbei, lei, urşi, lupi, vulpi, câini Dingo, capră de Camerun, nutrii, păuni, peşti, iepuri, şerpi, pisici sălbatice, acvile, mistreţi, jderi, corbi, bufniţe etc. „Cu toate că această grădină zoologică nu este încă la nivelul parcurilor zoologice din oraşele mari, totuşi sunt şi aici multe de văzut. Vizitatorul are prilejul să cunoască aici animale din foarte multe specii. De la lei, la câini Dingo, nutrii, păuni, pisică sălbatică, şi multe animale şi păsări autohtone etc.”, se arăta în cotidianul băimărean „Pentru Socialism”, ediţia din 2 iunie 1963.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă la început grădina zoologică nu se întindea nici măcar pe un hectar de teren, în decursul a 10-20 de ani ea a fost extinsă la 3,5 hectare de teren. În anii ’70 au fost aduse în grădină maimuţe, iar în anii ’80 aici au poposit tigri şi o puma.

Sunt mulţi oameni care îşi aduc aminte cu nostalgie şi plăcere de zilele de glorie ale grădinii zoologice. La început, Parcul zoologic din Baia Mare reprezenta, pentru băimăreni, un bun prilej de a-şi petrece timpul liber, mai ales că aveau posibilitatea de a se duce cu copiii într-un loc special. „Îmi amintesc că duminica, mai ales, era plin la grădina zoologică. Toată lumea se ducea, cu mic, cu mare, să vadă animalele. Era un loc frumos, bine îngrijit şi curat. Cei care lucrau acolo îşi făceau bine treaba”, spune Ana Pop. Ea îşi aduce aminte că un bilet de intrare la zoo costa, la acea vreme, în jur de 1,5 lei.

Grădina oferea un bun spaţiu didactic. Mulţi dintre profesorii de biologie veneau aici cu elevii, pentru a le arăta şi a-i învăţa pe viu despre anumite specii de animale. *(Ionuţ Horoba)*

Parcul municipal

Parcul Municipal Baia Mare a fost pentru o vreme considerat unul dintre cele mai frumoase din România. Iar băimărenii nu ratau nicio ocazie de a petrece cât mai mult din timpul lor liber în parc.

Despre frumoasa „grădină publică” vorbeşte şi Radu V. Meriţiu, în cartea Regiunea Baia Mare - Baia-Sprie: „În partea de nord a oraşului Baia Mare se găseşte o mare şi frumoasă grădină publică, socotită una dintre cele mai frumoase din România, cu alei, cu grupuri de flori, cu cărări, cu poeniţe luminoase, printre copacii viguroşi. Această grădină capătă o înfăţişare şi mai pitorească în prelungirea de sub munte. Pe coastă strălucesc castanii nobili, ale căror fructe se desfac în mai multe oraşe ale ţării, mai ales în Ardeal. Aproape de intrarea în grădina publică se găseşte şcoala de pictură, cu un frumos trecut artistic. Această regiune pitorească este vizitată în timpul verii de pictori din ţară şi din străinătate.”

Iubitorii de muzică se strângeau la pavilionul din parc, pentru a asculta faimoasele recitaluri oferite, în aer liber, de fanfară. Grandioasa fanfară, organizată pe o structură similară orchestrei simfo-

https://biblioteca-digitala.ro

nice, era promovată în general de mediul militar şi rareori de cel civil. În pavilionul de lemn, grupurile de suflători şi percuţionişti cântau în fiecare duminică, precum şi în zilele de sărbătoare. Acest tip de activitate se derula în toate parcurile din ţară. Un număr considerabil de melodii face parte din zestrea specifică a clasicului tip de motivare cazonă, precum marşurile, cântecele patriotice sau diferite tipuri de suite şi uverturi.

„Un sfârşit de săptămână se putea dovedi atractiv, printr-o promenadă alături de cei dragi pe aleile verzi ale parcurilor şi în compania plăcută a muzicii instrumentale. Era parcă o altă lume, desprinsă din basmele pentru copii. Era linişte, verdeaţă, oameni plimbându-se, iar peste toate acestea, fanfara oferea adevărate spectacole. Parcul din Baia Mare era cel mai frecventat loc de către toţi locuitorii oraşului. În zilele de duminică, de 1 Mai, 23 August, la orice sărbătoare religioasă, aleile erau pline de băimăreni ieşiţi să petreacă o după-amiază liniştită. Fanfara avea un repertoriu complex, începând cu muzica pentru ceremoniale militare, repertoriul tradi--ţional de fanfară şi prelucrări folclorice. În Baia Mare anilor ‘70 - ‘80, nu era locuitor care să nu fi ascultat, măcar o dată, fanfara cântând în Parcul Municipal. De 1 Mai şi 23 August, parcul era plin de lume. Pe bănci, pe pături, băimărenii veniţi la picnic, la un mic, o bere sau un grătar, chefuiau în acordurile muzicii. Importanţa care se acorda fanfarei de altădată nu mai este regăsită în prezent. Cei care au trăit, însă, în acele vremuri îşi amintesc, la fel ca mine, ce a însemnat fanfara pentru oraşul nostru”, povesteşte Viorel B. *(Amalia Babici-Man)*

Parcul Municipal Baia Mare se numără printre puţinele locuri de gen din România care are în incintă un trenuleţ al copiilor. Acesta a încântat, peste trei decenii, zeci de generaţii de copii. Povestea acestui trenuleţ începe undeva la sfârşitul anilor 60’, atunci când, la iniţiativa celor responsabili cu activităţile tineretului comunist din Baia Mare, minele Săsar şi Herja au donat municipalităţii o locomotivă şi vagoane specifice activităţii miniere, pentru a fi construit un trenuleţ de agrement.

„Prin 1966-1967, eram secretar UTC în Baia Mare. După ce am vizitat mai multe ţări din Europa, mi-am dat seama că Baia Mare nu are un loc amenajat special pentru distracţia celor mici. Aşa mi-a venit ideea de a propune, într-o şedinţă de partid, să amenajăm un

https://biblioteca-digitala.ro

trenuleţ pentru copii în Parcul Mare, cu vagoane şi locomotivă aduse din minele băimărene, care, bineînţeles, au fost modificate pentru a se putea folosi pentru distracţie", mărturiseşte Romulus Fica.

El a spus că, în momentul în care s-a făcut proiectul pentru realizarea terasamentului de cale ferată, s-a căutat ca niciun copac existent la vremea aceea în parc să nu fie tăiat. „Fiind biolog de profesie, m-am luptat în aşa fel încât să nu fie tăiat niciun copac atunci când s-a amenajat şina pentru trenuleţ. Din păcate, mulţi arbori n-au scăpat netăiaţi după ce a venit democraţia în România", a declarat Romulus Fica.

Nicu Ardelean, actualul mecanic al trenuleţului, îşi aminteşte acea perioadă, când sute de copii stăteau la coadă pentru a prinde o călătorie cu trenuleţul: „Pe vremea aceea, eram şi eu copil. Nu aveai opţiuni prea multe pentru a te distra, ne înghesuiam în fiecare duminică pentru a ne da cu trenu', de multe ori stăteam şi câte două, trei ore la coadă pentru a ajunge să avem un loc în trenuleţ", rememorează cu nostalgie Nicu Ardelean.

El este mecanic pe trenuleţul copiilor din anul 2002, de când l-a înlocuit pe fostul mecanic, Alexandru Pecar - o adevărată legendă în Baia Mare. „Fostul mecanic, Alexandru Pecar, a condus trenuleţul timp de 22 de ani şi era cunoscut de generaţii întregi de copii", mărturiseşte Nicu Ardelean. *(Ionuţ Horoba)*

Cofetării, restaurante, baruri

De-a lungul timpului, Baia Mare a fost ba centru de şcoală de pictură, ba oraş mineresc, ba centru de plasă în judeţul Satu Mare. Ca orice aşezare urbană care se respectă, a avut instituţiile sale de cultură, dar şi localuri, unde lumea să iasă spre seară la o prăjitură, cafea sau limonadă. Lumea zicea că iese la promenadă pe farfurie, căci centrul vechi al oraşului, actuala piaţă Millennium, semăna într-adevăr cu o farfurie.

În partea dinspre tribunal şi notariat, colţ cu strada Baia-Sprie (în prezent, Vasile Lucaciu), era o vestită cofetărie în care la mare cinste erau savarinele şi limonada. Se puteau servi însă şi îşlere, cremeşuri, doboşe etc. Lângă cinematograful Minerul trona restaurantul cu acelaşi nume, unic în oraş ca mărime.

https://biblioteca-digitala.ro

Anii comunismului au adus dezvoltarea oraşului şi în zona vestică de la statuia minerului, în Centrul Nou, au apărut primele blocuri de locuinţe. La parterul lor au răsărit magazine de tot felul, inclusiv cofetării, cafenele, baruri. Cele mai cunoscute din Centrul Nou au fost cofetăria „Crinul", barul OJT şi cafeneaua PAC de pe bulevardul Bucureşti. Puţin mai jos, tot pe partea dreaptă, vizavi de fosta gară CFR era barul Pietrosul.

La fel s-a întâmplat în cartierul Săsar. Acolo a apărut complexul „Albina" cu magazin alimentar, dar şi cofetăria cu acelaşi nume, care mai târziu şi-a diversificat oferta devenind un vestit bar de cartier. În parcul oraşului a fost deschis, încă din perioada interbelică, un local cu nume Mara. Apoi numele a fost preluat de hotelul-restaurant din apropierea Sălii Sporturilor.

Cei care frecventau localurile erau oameni din toate domeniile, dar cu preponderenţă din mediul artistic şi scriitoricesc. La „Crinul" îi puteai întâlni pe pictorii Mircea şi Traian Hrişcă, Nicolae Apostol, Ilie Cămărăşan, pe graficianul Vasile Naşcu, dar şi pe colegul său întru peniţă, Bitay Zoltan. Erau abonaţi zilnic poeţii Mihai Cupcea, Nicu Herţeg, Vasile Velneciuc, Ion Bogdan. Apariţia în peisaj a lui Mihai Olos era prilej de veselie, dar şi de risc, el devenind recalcitrant după ce se afanisea.

Mai jos, pe bulevard, la PAC era prezent de la deschidere până la ora stingerii un ofiţer, Mazilu, care se îndrăgostise lulea de fata de la aparatul de cafea şi era cu ochii pe ea ca pe butelie. Acolo se serveau cafele mari (duble, cum li se mai zicea) şi mici sau simple. Pentru cafeaua dublă, primeai un jeton maro, pentru cea simplă, unul albastru închis. Cafeaua era probabil cea mai bună din oraş. La un moment dat, fata de la bar întreabă cu voce tare. „Cine are una mică?", cu referire la cafea, desigur. La care dintr-un colţ, profesorul de sport Ghiţă Pop, răspunde hâtru în numele bărbaţilor: „Cine-i prost să recunoască?"

Nu lipseau din peisaj nici studenţii. Constantin Corniţă, ajuns mai târziu profesor universitar, avea obiceiul să bea cafeaua foarte dulce. La un moment dat, Vasile Negrean, pare-mi-se, îi pune în cană trei sferturi zahăr şi un sfert cafea. Când gustă din ea, Costiş se strâmbă: „Hai, mă băieţi, nici chiar aşa", apoi se ridică şi pleacă supărat. Lui Vasile Magdău cafeneaua i-a inspirat un catren care sună astfel;

https://biblioteca-digitala.ro

„De când tipul e student / Mergea atât de «rar» la bar, / Încât de nu eşti atent / Crezi că el e ospătar."

OJT-ul a fost dintotdeauna barul cu vodcă ieftină. Este şi astăzi, după ce prin strădania unor consumatori fideli, Valer Sabău, Ion Burnar, Ghiţă Peter, a devenit „academie culturală". Cofetăriile de azi mai trebuie să aştepte, până le va atinge patina timpului. *(Dragomir Ignat)*

Cofetările din Centrul Vechi: Piticul, Violeta şi Tineretului

Cofetăria Piticul din Centrul Vechi a fost una dintre cele mai căutate de tineri şi în special de studenţi şi elevi. Mulţi dintre cei care frecventau localul, când venea vorba de cofetăria Piticul, se gândeau la cafeaua care se făcea acolo.

„Dacă doreai să bei o cafea bună, mergeai la cofetăria Piticul, deoarece ştiai sigur că acolo poţi găsi aşa ceva. Puteai găsi acolo şi cafea nes Amigo, care era foarte căutată pe vremea aceea. Într-adevăr, preţul nu era foarte mic, era preţ de cafenea, dar asta nu oprea pe nimeni să nu frecventeze localul. Nouă ne plăcea acolo", spune Leontin C.

https://biblioteca-digitala.ro

„Cofetăria Piticul era pe strada cu Comisariatul, imediat după colţ. Tot timpul era plin acolo. Aveau produse de patiserie, ceva prăjituri şi în special cafea foarte bună. Asta era atracţia cofetăriei", îşi aminteşte Radu C.

Una dintre cofetăriile care trezesc şi acum amintiri frumoase băimărenilor este „Violeta", care a fost amplasată în Centrul Vechi, în Piaţa Libertăţii. Tot după anii '60, o altă cofetărie renumită era „Tineretului", pe Podul Viilor.

„Nu era ceva ieşit din comun aici, dar erau printre singurele din oraş. Ţin minte că eram în liceu, iar mama îmi dădea de acasă bani pentru covrigi. De multe ori renunţam la covrigi şi fugeam la cofetărie, împreună cu o prietenă, ca să ne cumpărăm îngheţată. Era o îngheţată foarte bună pe-atunci. Şi, ce-i mai important, era naturală şi cu multe fructe. Chiar atunci apăruseră profiterolul cu ecler sau pişcot şi sirop de fructe. Era nemaipomenită. Când am ajuns la facultate, a apărut îngheţata cu cafea. În ceea ce priveşte prăjiturile care se serveau pe-atunci la cele două cofetării, cea mai grozavă era Diplomatul. În cofetării nu se servea alcool, dar erau pe atunci limonadele foarte bune şi sucuri naturale. Mai ţin şi acum minte gustul sucului de morcovi de pe atunci. Mai târziu, au apărut Pepsi şi Cico. Tot pe vremea când eram în liceu, adică în anii '60, tot în Centrul Vechi, în zona Minerul, dar şi partea de către Turnul Ştefan era un turc care vindea înghetaţă. Avea un cărucior şi găseai la el o înghetaţă foarte bună", îşi aminteşte Paulina Păşcuţiu, profesoară. *(Daniela Dragoş)*

Prin localurile băimărene de altădată

Istoria oraşului se leagă de minerit şi de prelucrarea neferoaselor. Locuitorii aveau, prin urmare, destui bani pentru a-şi permite să iasă seara la un local. Iar cum oraşul se întindea de la marginea Ferneziului până la Statuia Minerului din faţa clădirii Centralei Minelor, localurile erau amplasate în zona Centrului Vechi.

Primul restaurant era „Ignişul", înfiinţat pe la mijlocul secolului XIX, vestit prin mâncărurile tradiţionale pe bază de carne de porc. În meniul casei se remarcau fripturile la grătar, cu garnitură de cartofi pai. Erau vestite, de asemenea, băuturile tradiţionale, ţuica de prune

https://biblioteca-digitala.ro

şi de pere, vinurile aduse din podgorii de renume, iar mai târziu b-e-rea. Localului i se mai spunea şi „La Vinclu”, datorită aşezării sale în partea de nord-est a pieţei, denumire ce s-a păstrat până astăzi. Avea afluenţă de clienţi, datorită preţurilor accesibile pentru toate buzunarele.

Nu departe de el, lângă sala cinematografului, era restaurantul de lux Minerul, cu vechime tot din secolul XIX. Aici clienţii erau dintre cei cu dare de mână. Bucătăria sa putea să prepare la orice oră atât mâncăruri tradiţionale, cât şi meniuri sofisticate, franceze sau italiene ori nemţeşti. Băuturile erau şi ele diversificate, pe lângă cele autohtone aflându-se şi mărci celebre străine. Localul avea două saloane, Salonul cel mare, pentru nunţi, petreceri, sindrofii, şi Salonul albastru, mai intim, pentru cei care doreau mai multă linişte sau să nu simtă mirosul fumului de ţigară. Şi cel mai important lucru era că localul avea orchestră proprie, în măsură să interpreteze muzică de cafe-concert, de pahar, canţonete, valsuri, tangouri, fox trot etc. Aici se ţineau balurile anuale sau petrecerile de Anul Nou. Clientela sa era atât locală, cât şi din turiştii care vizitau oraşul.

Concurenţă mare le făcea celorlalte localuri restaurantul Mara-Parc, situat chiar în parcul oraşului. Acolo era vestită mai ales grădina de vară, unde se spunea că se mănâncă cei mai buni mici din oraş şi se bea cea mai ieftină bere la halbă şi la ţap.

Cu vechime de peste 120 de ani era, puţin mai jos, pe strada Gheorghe Şincai, restaurantul Butoiaşul cu bere. Era local pentru omul de rând, unde se mâncau mici şi se bea bere rece. El s-a menţinut până la Revoluţie, când clădirea în care funcţiona a fost revendicată de urmaşi ai fostului proprietar, după care a fost lăsată în paragină. Reabilitarea ei ar fi costisitoare, iar lipsa locurilor de parcare îl face neatractiv.

În Piaţa Mică era restaurantul Pescăruşul, denumit astfel nu pentru că ar servi preparate din peşte, ci din raţiuni de fantezie. Era singurul local cu linie de autoservire, unde târgoveţii şi negustorii veniţi în oraş puteau mânca rapid şi ieftin.

Numitorul comun al localurilor băimărene de altădată era că aveau personal supercalificat, atât la bucătărie, cât şi la servire. Ce avem astăzi, se vede. De aceea, şi clientela este cum este. *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Grădina de vară (Restaurantul Festinger)

Unul dintre cele mai căutate localuri era Grădina de vară (Festinger), de pe strada Coşbuc. Acum, pe fostul loc în care a fost amplasat restaurantul, s-a construit un supermarket.

„Era un local pentru toate categoriile de oameni. Aveau preţuri pentru toate buzunarele. Era frecventat, în general, de oamenii muncii. Era frumos amenajat. Cât despre ospătari, aceştia era foarte amabili. Vorbeau aşa frumos, încât te făceau să revii. Şi nu trebuia să stai mult până veneau cu comanda. Spuneai ce doreşti şi în cel mai scurt timp îţi aduceau ceea ce ai comandat. Aveau mici, grătare, supe, tot ce doreai. Dar cei mai ceruţi erau micii. Când ne era foame, spuneam: «Hai la Festinger, la un mic şi o bere». Clădirea era în formă de L. Era o parte acoperită, iar partea din mijloc era neacoperită. Ţin minte că mergea foarte multă lume acolo, mai ales vara. Localul aparţinea de Trustul de Alimentaţie Publică. Parcarea era mult mai mare. Biserica, care este acum în zonă, pe atunci nu exista. Doar Planetariul. Îmi amintesc că în apropiere de Festinger exista o punte peste Săsar. După Revoluţia din 1989, Festingerul s-a închis. Clădirea a avut apoi diferite destinaţii, iar de ceva timp s-a demolat. Păcat”, povesteşte Gheorghe D. *(Daniela Dragoş)*

https://biblioteca-digitala.ro

Terasa „Dacia”

Complexul „Dacia” de la Semilună a fost amenajat la finalul anilor ‘70. Iniţial, magazinul fusese conceput ca punct alimentar cu autoservire. Ulterior, au apărut raioane cu produse lactate şi carne.

„Terasa din faţa complexului se întindea până la rondurile cu flori, iar mesele erau pline, seară de seară. Fiind nou apărută, aceasta era un adevărat punct de atracţie pentru băimăreni. După o zi de serviciu, oamenii ieşeau să servească o bere, o vodcă, mititei. În familie sau cu prietenii, orăşenii îşi stabileau terasa «Dacia» ca punct de petrecere a unei seri plăcute şi liniştite. Nu era program la televizor care să te ţină acasă, nu erau malluri, nici pub-uri la tot pasul. Erau vremuri dictatoriale, însă, paradoxal, oamenii se bucurau de fiecare zi.

Terasa se închidea la ora 22.00, când toţi mergeau spre casele lor. Oraşul intra în beznă, iar la 6.00 dimineaţa, începea o nouă zi de muncă. La «Dacia», gama de băuturi nu era foarte diversificată. Puteai să serveşti rom, vodcă, câte un coniac, dacă îţi permitea buzunarul. Mai găseai bere la ţap sau halbă. Nici la sucuri nu se ridicau atâtea întrebări, ca acum. Era clasica limonadă. Oamenii în-

https://biblioteca-digitala.ro

să nu erau pretenţioşi, nefiind termen de comparaţie. În întreaga ţară găseai aceleaşi produse, la aceleaşi preţuri. Ştiu că terasele se deschideau la 10.00 dimineaţa, însă atunci nu mergea aproape nimeni, oamenii fiind la slujbă. Seara însă abia găseai un loc şi aşteptai în picioare, lângă câte o masă ce părea că se va elibera în curând. Îmi amintesc, era iarna lui '79. Soţia prietenului meu tocmai născuse o fetiţă. L-am întânit pe stradă, era vesel, era fericit şi voia să se bucure cu prietenii. M-a convins să-l însoţesc la Semilună, să sărbătorim momentul. A comandat coniac «Vasconi»; reţin că era scump, dar zicea că nu-i pasă de bani. Devenise tătic de câteva ore. În exuberanţa mea, am stabilit că momentul trebuie sărbătorit cu şampanie. Deşi amicul meu s-a codit, am cerut chelneriţei să-mi aducă cea mai bună sticlă de şampanie din magazin. Şi a adus-o. Am băut-o. Însă când mi-a înmânat nota de plată, era să fac infarct. Am plătit aproape 400 lei pentru nebunia mea, când, la vremea aceea, salariul lunar nu-mi depăşea 2.000 lei", a povestit Iulian Pop. *(Amalia Babici-Man)*

Hotel-restaurant „Gutinul" (Carpaţi)

Hotelul „Gutinul", denumit în prezent Hotelul „Carpaţi", a fost ridicat la finalul anilor '60. În 1970 - 1975, devenise cel mai în vogă şi mai luxos hotel din Baia Mare, depăşind de departe hotelurile existente, respectiv „Bucureştiul" şi „Minerul".

https://biblioteca-digitala.ro

„Prin anii ‘70 - ‘75, hotelul era mereu arhiplin de turişti străini. Veneau din Franţa, din Ungaria şi Bugaria, din Turcia şi Suedia. Fiind condiţii bune de cazare, mâncare delicioasă şi preţuri acceptabile, restaurantul avea clientelă la fiecare oră din zi şi din noapte. Vremurile de atunci erau total diferite de ceea ce este acum. Băimărenii mergeau cu întreaga familie la un mic, un grătar, o bere sau un suc pe terasă şi la restaurant. Străinii veniţi în Baia Mare erau deschişi şi sociabili, iar cine ştia o limbă de circulaţie internaţională putea să intre în vorbă cu ei. Erau oameni prietenoşi şi era o plăcere să îi vezi cum ştiu să se distreze. Seri dansante erau zilnic, dar eu mergeam de obicei sâmbăta. Îmi luam soţul şi cei trei copii, din care cel mai mic în cărucior, ne îmbrăcam elegant şi plecam la «Gutinul». Ţinuta festivă era obligatorie. Soţul meu îşi lua un pantalon de costum şi o cămaşă cu vestă când era mai cald, iar eu o frumoasă rochie de seară. Şi copiii îi îmbrăcam în haine de duminică.

În restaurant, pe scenă, cânta orchestra. După ce serveam masa, începea dansul. Copiii stăteau cuminţi, pe marginea ringului, şi ne priveau. Îmi făcea mare plăcere să dansez, iar locul de dans era mereu împânzit de perechi. O astfel de seară nu costa mult, iar bugetul familiei nu avea de suferit. Preţurile erau rezonabile, iar atmosfera extraordinară. Şi străinii dansau alături de noi. Uneori, chiar schimbam partenerii între noi. Baia Mare este şi acum un oraş frumos, însă atunci era un oraş plin de viaţă. Tineretul din anii ‘70 ştia să se distreze. Erau localuri în care să ieşi, nu se discuta despre droguri, beţivi şi infracţionalitate. În serile de sâmbătă şi duminică, toate terasele erau pline de consumatori ieşiţi să petreacă câteva ore de relaxare”, a afirmat Elena S. *(Amalia Babici-Man)*

Hanul „Dealul Florilor”

Iniţial, clădirea în care a funcţionat Hanul „Dealul Florilor” era o casă tipic ţărănească cu mai multe camere şi pridvor.

„A fost amplasată pe Dealul Florilor, în mijlocul livezii cu meri, tocmai pentru a atrage cât mai mulţi oameni. Mai ales că pe atunci foarte multă lume ieşea la iarbă verde pe deal şi nici nu erau atâtea clădiri acolo. Era un loc retras în care puteai să te relaxezi după orele de muncă sau la sfârşit de săptămână. De fiecare dată când urcam

https://biblioteca-digitala.ro

pe deal, ne opream câteva minute şi la han", povesteşte Maria C.

De la han, oamenii puteau admira şi panorama oraşului. „Seara, când se aprindeau luminile, priveliştea era de-a dreptul mirifică. Preferam de multe ori să urcăm până acolo numai pentru asta", spune Vasile D.

La organizarea unităţii, s-a ţinut cont că ea se află în apropierea ştrandului şi că, pe timp de iarnă, pe deal se organizau concursuri de schi şi săniuş, unde participau foarte mulţi băimăreni. Pentru început, au fost amenajate patru camere, mobilate în stil rustic. S-a dorit crearea unei ambianţe plăcute şi a fost gândit ca un loc de recreere. „În plus, aveau mâncăruri specifice cum ar fi pastramă de porc cu mămăliguţă, ciuperci ardeleneşti, mămăliguţă cu brânză şi ciuperci, cârnaţi de casă şi altele. Pâinea de casă era la ordinea zilei, la fel şi ţuica şi vinul aduse din renumitele livezi şi podgorii româneşti. Chiar şi iarna venea foarte multă lume aici, cu toate că drumul până la han era doar pietruit şi se ajungea destul de greu până acolo", spune Vasile D. *(Daniela Dragoş)*

Cabana „Usturoiu"

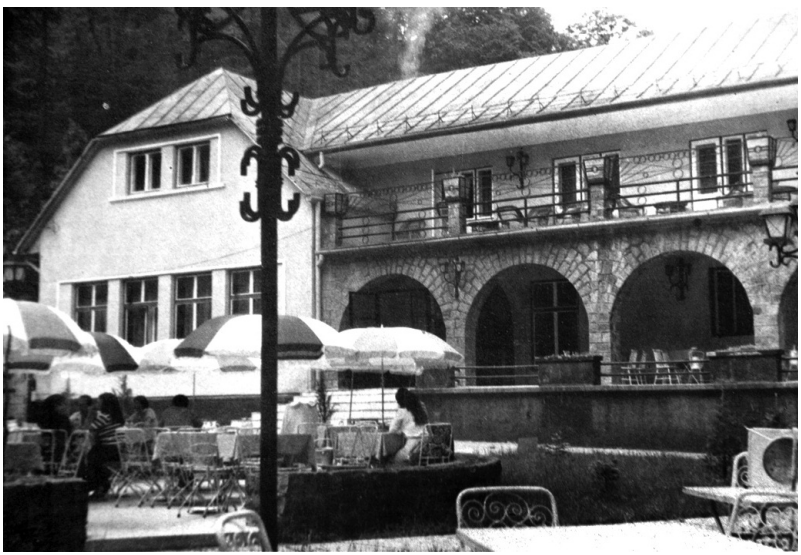

https://biblioteca-digitala.ro

Restaurantul „Usturoiu" a fost construit prin anii '60, pe amplasamentul unei case naţionalizate, de către Comitetul Orăşenesc, pentru a oferi un nou loc de relaxare băimărenilor. Denumirea vine de la leurda care se întinde, şi azi, de la restaurant spre munte. În sus, pe vale, zona era împânzită de usturoi sălbatic. Pârâul care curge prin faţa restaurantului avea cea mai cristalină şi bună apă din Baia Mare.

O duminică reuşită era aceea în care, după plimbarea obişnuită prin parc şi vizita la Grădina Zoologică, mergeai la „Usturoiu" pe terasă, pentru a servi mici şi bere. Eu ieşeam cu soţul şi fetele mele, după slujba de la biserică. Maşinile erau oprite de bariera de la capătul aleilor din parc, iar drumul până la terasă se făcea pe jos. În foarte scurt timp, acesta a devenit cel mai căutat local din oraş. Probabil şi datorită zonei liniştite şi aerului curat, precum şi faptului că acolo copiii puteau să zburde liniştiţi pe pajiştea înverzită.

Pe la sfârşitul anilor '70, Restaurantul „Usturoiu" era unul dintre locurile cele mai râvnite pentru a se organiza serbările muncitoreşti: Ziua Minerului, a Metalurgistului, a Constructorului, 1 Mai şi 23 August. Erau adevărate petreceri şi stăteam acolo întreaga după-masă. La serbările organizate de partid, parcul era plin de lume. După ce terminam activităţile de defilare, predam steagurile şi tablourile şi ne strângeam toţi la „Usturoiu".

„Undeva prin anii '80, zona a fost identificată şi de cei veniţi din Bucureşti cu treburi în Baia Mare. Astfel, s-a ajuns la concluzia că „Usturoiu" poate fi un cuibuşor perfect de nebunii pentru ştabii de la centru. Se încingeau aici adevărate orgii, dar nimeni nu sufla niciun cuvânt. Angajaţii care se ocupau de camere păstrau secretele şefilor în deplină siguranţă şi nimeni nu discuta nimic nepermis. Băimărenii nu prea închiriau camere, acestea fiind rezervate exclusiv pentru oaspeţi. Poveştile acestea au început să circule abia după anii '90, când nu mai era secret de stat pasiunea cuiva din minister pentru o altă domniţă decât soţia lui", a afirmat Angela M. *(Amalia Babici-Man)*

Plaja de la Lăpuşel, litoralul băimărenilor

În anii '70, consideraţi a fi perioada de vârf a ceea ce a însemnat bunăstarea în vechiul regim, băimărenii se înghesuiau în puţinele locuri de agrement pe care împrejurimile oraşului Baia Mare le ofereau.

https://biblioteca-digitala.ro

Unul dintre aceste locuri de relaxare şi distracţie era malul râului Lăpuşel, la ieşirea din comuna Recea, chiar lângă pod, la aproximativ 10 kilometri de Baia Mare. Aici era amenajată, cu nisip scos chiar din râu, o plajă care, mai ales duminica, singura zi liberă din săptă-mână pe vremea comunismului, se umplea de băimăreni dornici să se răcorească în Lăpuşel sau să-şi aline dorul de litoralul adevărat de la Constanţa. „Îmi aduc aminte că aici mergeau foarte mulţi din cei care nu mai prindeau ocazia să ajungă pe la mare. Însă, se aduna lume multă din toată Baia Mare. Veneau cu mic, cu mare, bătrâni, tineri, copii. Pentru că nu existau atâtea distracţii şi programe la televizor ca şi acum, lumea îşi lua pătura şi căuta un loc unde se putea relaxa", povesteşte Dumitru Ieruţaş (64 de ani), Baia Mare.

Din oraş la plaja de la Lăpuşel se ajungea în special cu autobuzele. „Ca să ajungi pe plaja de la Lăpuşel te puteai urca în autobuzul numărul 12, care pleca din autogară, duminica, de mai multe ori pe zi şi te lăsa exact în zona unde puteai să faci baie şi plajă.

https://biblioteca-digitala.ro

Erau atât de mulţi, încât dacă ajungeai după ora 11.00 nu mai prindeai nici măcar un metru pătrat de spaţiu unde să-ţi pui pătura. Unii rămâneau cu cortul câteva zile bune, nu le mai venea să se întoarcă la betoanele din oraş", îşi aminteşte băimăreanul Gheorghe Şiman (60 de ani).

De obicei, lumea îşi aducea mâncare de acasă, însă şi pe plajă găseai câteva chioşcuri unde se puteau servi mititei, bere şi răcoritoare. Micul litoral de la Lăpuşel era căutat de lume începând cu sărbătoarea muncii serbată pe 1 mai şi până pe 23 august, când era sărbătorită Ziua Naţională. *(Ionuţ Horoba)*

Cu vaporaşul pe lacul Firiza

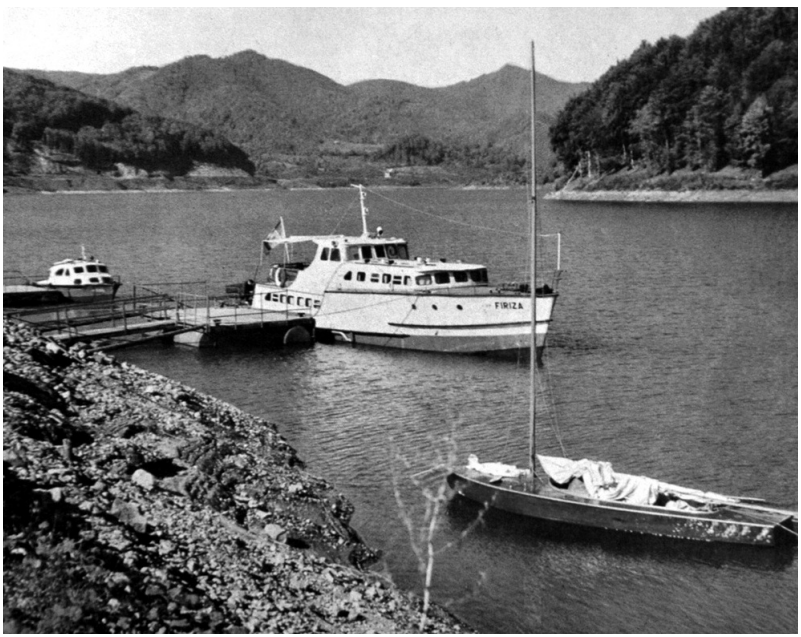

„Era una dintre locaţiile preferate de băimăreni. Exista şi un restaurant la baraj. Ce mici se mai făceau acolo! Ce chefuri mai trăgeam! Duminica şi sâmbăta mergeau în zonă autobuzele non-stop. Restaurantul era unul dintre cele mai frumoase pe atunci, avea şi parcare", spune Gheorghe D.

https://biblioteca-digitala.ro

„Punctul de atracţie al miniexcursiei era plimbarea cu vaporaşul pe baraj. Era destul de mic, dar se înghesuiau toţi pentru o plimbare cu el. Se stătea chiar la rând. Existau şi chioşcuri în formă de ciupercuţe, unde puteai găsi băuturi, mici, grătare... tot felul de mâncăruri la preţuri foarte bune şi în funcţie de orice buzunar. Cum sâmbăta lucram, de obicei mergeam la baraj duminica, dar mai făceam excepţie şi sâmbăta, când, după ce ieşeam de la serviciu, ne luam corturile şi porneam spre baraj. Era foarte multă lume acolo", spune Angela R. *(Daniela Dragoş)*

Amintiri de la Apa Sărată

Anii socialismului. Munca pentru îndeplinirea (obsesivului) cincinal însemna de multe ori timp petrecut în întreprindere mult peste programul obişnuit. Dar asta nu însemna că distracţia era ignorată.

„Ne pregăteam cu o seară înainte pentru o excursie la Apa Sărată. Ne înarmam cu diferite alimente numai bune... de pus la frigare. Tradiţionala slănină nu lipsea din dotarea noastră. Nu uitam să punem în rucsacuri nici paletele de tenis ori mingea de fotbal, doar sportul e cea mai bună metodă de recreere, nu? Ne îmbarcam în Dacia şi ne îndreptam spre staţiune. De obicei, mergeam cu nişte prieteni de familie şi porneam dimineaţa devreme, în jur de 8.00 - 9.00, să prindem loc, deoarece zona respectivă era foarte căutată de turişti. Era simplu de ajuns. Imediat după intrarea în Tăuţii Măgherăuş, viram dreapta. Nu era decât un singur kilometru de parcurs până la cabană. Parcam autoturismul în locul special amenajat, după care ne instalam. Copiii fugeau pe terenul de fotbal, la o miuţă. Soţiile noastre făceau salata şi curăţau cartofii, noi făceam focul şi ne cinsteam cu un păhărel de ţuică, să ne facem curaj de... muncă şi distracţie", îşi aduce aminte Viorel P.

„Prin anii '60 - '70, aici existau bazine de tratament, unele chiar interioare. Apa Sărată a devenit cunoscută în tot nord-vestul ţării pentru potenţialul de care dispune. Mulţi turişti vizitau, cu precădere primăvara şi vara, staţiunea. După '70 - '80, au fost amenajate terenul de fotbal şi apoi cel de tenis. Cabana avea un restaurant ce a devenit extrem de cunoscut. Era locul perfect pentru nunţi şi botezuri. Era la mare căutare printre tăuţeni şi băimăreni. Apa Sărată a devenit între

https://biblioteca-digitala.ro

timp destinaţia perfectă pentru «un grătar de o zi». Pădurea din jur era plină de oameni cu rucsacuri în spate, din care se zăreau discurile de grătar sau paletele de tenis", povesteşte Ioan T. *(Cătălin Ţineghe)*

Restaurantul „Două Veveriţe"

Restaurantul „Două Veveriţe" a fost construit prin anii '60 de Cooperaţia de Consum. La început, a fost o cabană de lemn, cu terasă, unde lumea venea pentru o gură de aer curat, în mijlocul pădurii. Ulterior, a fost ridicată construcţia actuală, care în timp s-a extins, fiind pregătite şi camere pentru cazarea turiştilor.

„Prin 1970, cabana a fost preluată în gestiune de o familie tânără, ce locuia în zona Gării, în municipiul Baia Mare. Aceasta avea un băieţel, ce urma cursurile unei grădiniţe din oraş. În doar câţiva ani, cei doi au reuşit să aducă un adevărat renume restaurantului «Două Veveriţe». Se ştia că aici este cea mai bună cafea naturală, că servirea este ireproşabilă, iar chelnerii sunt atenţi. Vreme de câţiva ani, s-au încins aici adevărate petreceri. Se organizau nunţi, botezuri, petreceri aniversare. Copiii din ciclul primar, gimnazial, dar şi preşcolarii, aveau în programa şcolară excursii la «Două Veveriţe». Au fost, cred, anii de glorie pentru acest local. Din păcate,

https://biblioteca-digitala.ro

bărbatul a decedat într-un accident rutier, iar soţia lui, rămasă singură, a renunţat să se mai ocupe de întreţinerea localului.

Şefii de partid, tovarăşii aflaţi în funcţii de conducere se duceau la «Două Veveriţe» pentru a discuta «afaceri», sub motivaţia că localul este mai retras. Apoi, se ştia că bucureştenii au amante şi aleg nordul ţării pentru a fi feriţi de ochii lumii, însă nu de fiecare dată veneau însoţiţi de damele lor de companie. Şi astfel, prostituţia a devenit o meserie bănoasă. Numele de scenă a unei prostituate din Baia Mare era «Ileana». O cunoşteam, fiindcă eram colegi la întreprindere. Ea era angajată pe post de femeie de serviciu, însă niciodată nu am văzut-o cu o mătură în mână. Umbla mereu decoltată şi în fuste scurte şi era mai tot timpul plecată cu şefii. Nu ştiu de ce nu au trecut-o secretară în acte. Poate tocmai să nu ridice multe semne de întrebare. Cred că niciunul dintre muncitori nu a atins-o. Era rezervată pentru «barosanii» de la centru. Un coleg a întrebat odată care e statutul ei acolo. A doua zi, acestuia i se desfăcea contractul de muncă. Am învăţat să nu punem întrebări, dar nu înseamnă că nu ştiam. Ea mergea frecvent la «Două Veveriţe», era familiarizată cu locul", a declarat Vasile T., din Baia Mare. *(Amalia Babici-Man)*

Plăcinte creţe la Popasul Mesteacăn

Popasul Mesteacăn dăinuie în amintirile băimărenilor încă din anii '60 - '70. De atunci, plăcinta creaţă era la mare căutare. Mergeau pe Mesteacăn atât oameni ieşiţi la o „gură de aer" curat, împreună cu familiile, cât şi cei care tranzitau drumul Baia Mare - Cluj.

https://biblioteca-digitala.ro

„Construcţia veche era situată în acelaşi loc în care s-a ridicat ulterior restaurantul, însă era mai redusă ca dimensiune. Mereu era plin de lume, atât înăuntru, cât şi la mesele de pe terasă. Prin luna august, aici avea loc o serbare anuală, reprezentativă pentru zona Chioarului. Băimărenii participau în mare număr la aceste evenimente culturale, iar în zilele de sărbătoare autobuzele mergeau până la Mesteacăn. Deşi distanţa dintre Baia Mare şi Popas este de vreo 30 kilometri, nu ne lăsam speriaţi de drum, ci mulţi porneam cu maşinile personale. Merita să mergi numa' pentru plăcinta creaţă.

Deşi localul era mai micuţ, prin anii '60 - '70, era orchestră angajată, care cânta seară de seară. Încingeam adevărate petreceri acolo, iar copiii aveau loc de joacă. Noi nu mergeam numai la sărbătoarea anuală, deoarece aici se organizau diverse serbări câmpeneşti. Ştiu că au fost câţiva ani buni în care am sărbătorit la Popasul Mesteacăn ziua de 23 August. Atunci, în afară de plăcintă, se găseau mici, bere, tărie. În acea vreme, autobuzele către Mesteacăn circulau, la sfârşit de săptămână, din oră în oră", a afirmat Ionel S. *(Amalia Babici-Man)*

Drumeţii cu conserve de fasole în rucsac

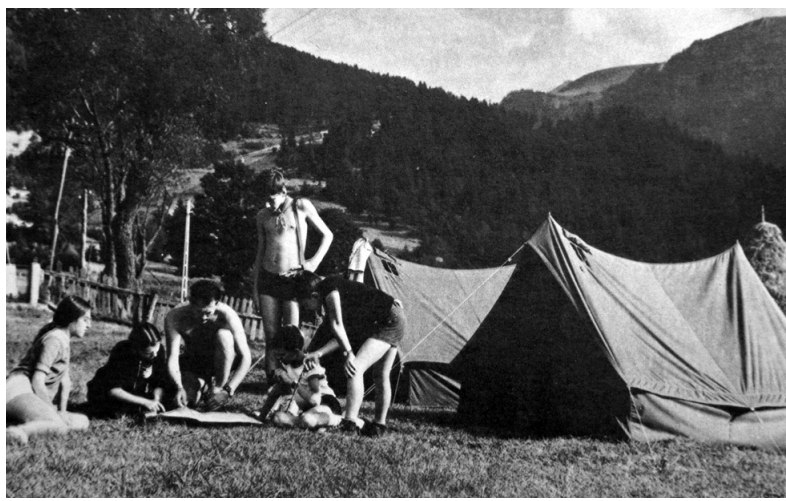

Drumeţiile din perioada comunistă erau un bun prilej de interacţiune şi cunoaştere între tineri, care legau prietenii, relaţii.

https://biblioteca-digitala.ro

Cele mai căutate locuri erau cele care aveau lacuri, dar nici traseele montane nu erau ocolite. Oamenii îşi amintesc că echipamentele de munte nu erau scumpe şi puteau fi cumpărate de aproape oricine. „Ţin minte că un cort de două persoane costa în jur de 120 lei, iar o pereche de bocanci, 300 - 400 lei. Erau destul de bine făcute, de calitate, unele poate mai bune decât cele care se găsesc acum pe piaţă", a spus Dumitru Costan (67 de ani), din Baia Mare.

Unul dintre lipsurile cu care se confruntau pasionaţii de drumeţii era mâncarea. Prin anii '80, lipsa de hrană era generalizată la nivelul României. Din această cauză, tinerii cu spirit de aventură erau obligaţi să improvizeze pentru a face faţă, mai ales pe munte, nevoii de hrană. Conservele de fasole cu costiţă sau cu cârnaţ erau „delicatesele" acelor vremi pentru excursionişti. Cei mai descurcăreţi îşi luau şi un ceaun în care îşi preparau mămăligă sau supe. Micii sau grătarele erau un lux la care nu îndrăznea să viseze decât cel care avea relaţii. „Ne îndesam rucsacul cu conserve de fasole şi ne mai făceam şi câte o mămăligă cu brânză, asta dacă aveam rude pe la ţară. Erai considerat obraznic şi răsfăţat dacă aveai pretenţii pentru mici sau alte asemenea bunătăţi. Doar copiii de doctori sau cei cu funcţii mai mari aveau parte de aşa ceva", îşi aminteşte băimăreanul Florin Hossu. În drumeţii se asculta, bineînţeles, şi muzică. Melodiile preferate erau cele ale formaţiilor ABBA sau Boney M, însă şi rockul era un gen ascultat, mai ales prin anii '70 - '80. *(Ionuţ Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL V
SĂRBĂTORI ÎN COMUNISM

26 ianuarie. Aniversarea lui Ceauşescu

26 ianuarie era sărbătorită cu mare fast în ţara noastră şi, implicit, în Maramureş. Era sărbătoarea „părintelui poporului”, Nicolae Ceauşescu. În timp ce dictatorul petrecea cu membrii camarilei sale, oamenii de rând erau obligaţi să organizeze manifestări culturale, închinate „marelui conducător”. Toate evenimentele nu făceau altceva decât să hrănească tot mai mult cultul personalităţii dictatorului comunist.

„Pe vremea aceea, 26 ianuarie era precum o a doua zi naţională şi trebuia sărbătorită ca atare. Conducătorii forurilor judeţene primeau dispoziţii să organizeze diferite manifestări închinate dictatorului.

https://biblioteca-digitala.ro

Atunci, participam din inerţie la evenimente. Acum, îmi dau seama cât de penibil a fost regimul comunist", povesteşte Marian N.

„Şoimii patriei şi pionierii erau crescuţi de mici în spiritul adulării conducătorului. De ziua lui Ceauşescu, aceştia intonau cu patos cântece patriotice pentru cel pe care eram nevoiţi să îl considerăm părintele spiritual al neamului. Nu se făceau ore obişnuite la şcoală, din cauza acestor activităţi. Nici autorităţile nu aveau program normal de lucru. Sfatul popular organiza un fel de conferinţă în cinstea dictatorului", relatează Dumitru M.

„Programul TV, şi aşa scurt, de aproximativ trei ore pe zi, era, în ziua de 26 ianuarie, dedicat în totalitate lui Ceauşescu. Erau aduse osanale, mulţumiri partidului şi liderului, care ne duce pe calea propăşirii comunismului. Minciuni şi aberaţii. Dar acestea dădeau bine în ochii preşedintelui, al cărui orgoliu trebuia hrănit, pentru că aşa prevedea sistemul. Programul începea cu ştiri despre ziua «luminatului» conducător, despre vizitele pe care acestea le-a primit în timpul dimineţii, despre ce lideri l-au felicitat etc. După aceea, întreg programul conţinea imagini cu şeful statului, în care îi erau scoase în evidenţă calităţile şi i se aduceau laude. Aceste producţii avea un puternic rol persuasiv. În acest fel, poporul era «pus sub papuc»", îşi aminteşte Mircea M. *(Cătălin Ţineghe)*

Poeţii proletcultişti au jucat un rol important. Iată cum sunau câteva versuri închinate lui Ceauşescu, publicate în ziarul maramureşean „Pentru Socialism": „Prin glasul celui care Partidu-ntruchipează / Credinţă României ca patrioţi jurăm / În Era Ceauşescu o patrie cutează / Căci spre izbînzi supreme stegarul îl urmăm. / Ianuarie-şi înalţă urările la zori / Întreaga naţiune unită şi stăpînă / Cîrmaciului-i urează: «Mulţi ani biruitori!»".

Titulatura completă, sub care era adresat de presa vremii, era: „Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, comandant suprem al forţelor armate". Deseori se adăugau şi apelative precum „genialul cârmaci", „cel mai iubit fiu al poporului român", „personalitate excepţională a lumii contemporane" etc.

Paginile ziarelor locale din acea vreme erau umplute până la refuz de laude şi elogii nesfârşite, care mergeau uneori până la peni-

https://biblioteca-digitala.ro

bil. „Înflăcărat patriot şi revoluţionar, eminent conducător de partid şi de stat, ctitor al patriei socialiste libere şi suverane, militant de frunte al mişcării comuniste, tovarăşul Nicolae Ceauşescu întruchi-pează, în personalitatea sa de excepţie, cele mai de seamă virtuţi ale poporului român, situîndu-se la loc de cinste în pleiada iluştrilor bărbaţi ai neamului, care, în multimilenara istorie naţională, şi-au pus însemnele geniului lor creator asupra destinelor poporului", preciza ziarului „Pentru Socialism" din 26 ianuarie 1985.

Pregătirile pentru aniversarea lui Ceauşescu începeau încă de pe 24 ianuarie. Asta, pentru că propaganda vremii îl punea pe fostul dictator în legătură cu marile evenimente din istoria naţională. În cazul de faţă - Unirea Principatelor. Activiştii de partid aveau grijă ca din fiecare unitate comercială, şcoală, hală industrială sau instituţie să fie trimise felicitări în Bucureşti.

Ziua de 26 ianuarie era însă specială pentru toată lumea, în uzine şi fabrici se derulau diferite programe dedicate evenimentului, în şcoli nu se ţineau ore normale pentru că şoimii patriei se adunau în coruri şi intonau cântece de laudă la adresa „tăticului" lor.

Fiecare unitate comercială pregătea pentru Ceauşescu, de ziua lui, câte ceva special, în funcţie de profilul producţiei. De exemplu, fabricile de textile pregăteau covoarele de cea mai bună calitate pe care le puteau face; industria mobilei executa cele mai bune piese de mobilier, numai şi numai din lemn masiv. Asta în condiţiile în care românii de rând nu găseau pe piaţă decât mobilier din PAL. „Îmi aduc aminte că de la noi, de la mină, trebuia să facem rost de cele mai frumoase casete cu flori de mină, care se trimiteau lui Ceauşescu", mărturiseşte băimăreanul Dumitru Pop.

Din Maramureş, i se trimiteau şi busturi sculptate şi pe urmă aurite, alături de alte plăcuţe din aur, înscrise cu mesaje de elogiere şi felicitare. „Lucram la Combinatul chimic din Baia Mare şi au venit, la un moment dat, cu un bust al lui Ceauşescu, aurit, la secţia rafinare de la Cuprom. Această piesă trebuia să o curăţăm cu praf de calc. Altădată au venit activişti şi cereau anumite soluţii chimice pentru a putea scrie pe plăcuţe aurite dedicate lui Ceauşescu. Despre aceste lucruri ştiau foarte puţini oameni şi nu prea era bine şi voie să spui. Erau făcute aşa, mai la secret", povesteşte băimăreanca Ana Pop. *(Ionuţ Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Flori şi mărţişoare pentru „femeile socialiste”

În vremuri de dominaţie comunistă, românii tratau cu un respect aparte tradiţionalele sărbători şi obiceuri legate de începutul lunii martie şi, implicit, al primăverii. Cu aceste ocazii, tovarăşii se întreceau în a oferi „femeilor socialiste” flori, mărţişoare sau alte atenţii. De fapt, comuniştii au impus acelaşi sens zilei de 1 Martie, tocmai ca să şteargă din memoria colectivă tradiţiile spirituale moştenite din străbuni şi care nu erau în concordanţă cu „omul nou, comunist”, promovat de ideologiile vremii.

În ajunul zilei de Mărţişor, înainte de ’89, străzile din Baia Mare se umpleau de comercianţi care ofereau mărţişoare spre vânzare. Era printre puţinele prilejuri în care regimul comunist tolera comerţul ambulant. De aici, domnii aveau ocazia să aleagă câte un mic obiect, la care era ataşat tradiţionalul şnur roşu şi alb, pentru a-l oferi doamnelor. Mărţişoarele erau, de regulă, confecţionate dintr-un soi de tablă: „La modă erau mărţişoarele sub formă de ghiocei, copăcei, însă erau căutate şi cele sub formă de potcoavă aurită, pentru că se spunea că poartă noroc”, povesteşte băimăreanul Dumitru Pop.

Acesta îşi mai aminteşte că, dacă voiai ceva mai deosebit, mai sofisticat, puteai să vizitezi Galeria de Artă de pe bulevardul Bucureşti, unde puteai găsi mărţişoare create de artişti. „Aici găseai ceva mai special, mai artistic, însă într-adevăr puţin mai scumpe decât pe stradă”, a mai spus Dumitru Pop.

Pe lângă tradiţionalul mărţişor, femeile mai primeau din partea bărbaţilor şi un cadou mai special. Alături de o floare sau cine ştie ce produs cosmetic (un săpun, şampon de păr etc.), luxul în materie de cadouri pentru o femeie îl constituiau aparatele electrocasnice. Acestea se găseau foarte greu şi erau destul de piperate ca preţ, tocmai de aceea femeia care avea norocul să primească un astfel de dar se putea considera norocoasă. „Era lucru mare să fi putut cumpăra un mixer sau chiar un fier de călcat. Se găseau destul de greu şi nici oferta nu era prea variată sau bogată. Eram obişnuiţi să ne mulţumim cu puţin şi din asta ne construiam luxul sau lucrurile speciale”, a mărturisit băimăreanca Ana Pop.

De 1 Martie sau mai degrabă de 8 Martie, unele întreprinderi din Baia Mare ofereau femeilor chiar şi câte un faimos „loz în plic”, ală-

https://biblioteca-digitala.ro

turi de o floare. „La întreprinderea unde lucram, maistrul de pe secţie aduna de la toţi bărbaţii câte zece lei, bani cu care ne cumpăra tuturor femeilor care lucram acolo câte un loz în plic, însoţit de o floare naturală", îşi aminteşte Maria Pop.

În ziua cu pricina, femeile lucrau până la ora 10.00, după care erau convocate în şedinţă de către şeful întreprinderii, care le felicita şi le înmâna darurile menţionate mai sus. După acest moment, erau învoite de la muncă, fiind înlocuite de colegii lor, bărbaţii.

Alt lucru interesant, care se petrecea în perioada comunistă de 8 Martie, era faptul că toate restaurantele din Baia Mare erau deschise doar pentru femei. Bărbaţii puteau intra în aceste localuri doar dacă erau însoţiţi de o doamnă. „Se simţea altfel Ziua Femeii atunci. Parcă erai un pic mai respectată de cei din jur. Chiar dacă sărbătoreai ziua de 8 Martie prin muncă, nu te simţeai jignită, ba dimpotrivă, aveai mult respect din partea şefilor care erau bărbaţi", povesteşte băimăreanca Ana Pop. *(Ionuţ Horoba)*

Paştile erau sărbătorite în secret

Dacă sărbătoarea Crăciunului era una pe care autorităţile comuniste o recunoşteau (însă nu pentru însemnătatea creştinească), Paştile erau cu totul trecute în dizgraţie de către maimarii comunişti.

În timpul comunismului, Învierea Domnului era un secret ştiut de toată lumea. Sărbătoarea se afla evident în afara programului oficial, iar în presă nu se sufla un cuvânt despre aceasta. Calendarul bisericesc era singura sursă de informare asupra datei sărbătorii pascale. De sfintele sărbători, comuniştii inventau diverse acţiuni pentru a scoate lumea la muncă, programau activităţi sportive sau culturale („Daciada" sau „Cântarea României"). Manifestările sportive, care în perioada comunistă aveau loc cu precădere duminica, se desfăşurau fără a ţine cont de sărbătoarea religioasă.

Nomenclaturiştii sărbătoreau în felul lor, mai cu fereală. Oamenii simpli nu aveau probleme în a merge la biserică şi a ieşi din case, în Duminica Paştelui, îmbrăcaţi de sărbătoare. „Cu toate că aveam program de lucru non-stop în uzină, reuşeam să mă strecor în aşa fel încât în Săptămâna Mare să pot participa şi la Slujba Deniilor de

https://biblioteca-digitala.ro

joia seara şi la cea a Prohodului Domnului, care se ţine în Vinerea Mare. De obicei, lucram la foc continuu ca să ne facem norma şi astfel şefu' să ne poată lăsa acasă", a mărturisit băimăreanca Ana Pop.

Pe vremea fostului regim, televiziunea transmitea programe care elogiau comunismul. „Prin anii '60, îmi aduc aminte că au transmis la televizor, în noaptea de Înviere, filmul artistic «Lenin în octombrie»", îşi aminteşte băimăreanca Ana Pop. La sfârşitul anilor '80, ziua de Paşti era marcată de omniprezenţa prim-secretarului general, Televiziunea Română dedicându-i emisiuni de genul: „Ţara mea de azi - Epoca Ceauşescu - Omagiul ţării, Conducătorului Iubit". *(Ionuţ Horoba)*

„Pentru popor, Sâmbăta Mare era zi normală de lucru. Pentru îndeplinirea planului se lucra chiar duminica, indiferent de sărbătoare. Se intra chiar în schimbul III, dacă situaţia o cerea, mai ales în unităţile şi întreprinderile «cu foc continuu», cum ar fi minele ori combinatul. Cel puţin teoretic, deoarece, practic, toată lumea dorea să meargă acasă, la familii, pentru a lua parte la slujba de Înviere şi la masa tradiţională de Paşti. În cele mai multe întreprinderi, se stătea circa jumătate de oră, după care se mergea acasă. Unităţile cu probleme la realizarea planului erau nevoite să recupereze orele pierdute şi, în acest fel, şefii nu aveau nimic împotriva acestei practici. Cei care, totuşi, munceau duminica erau plătiţi dublu ori primeau ulterior zile libere. Erau, însă, cu toţii conştienţi că e sărbătoare şi încercau să fie alături de familii şi prieteni", îşi aminteşte Vasile T.

„De obicei, în ziua de Paşti, se mergea la biserică, la Liturghie. După aceea, amiaza era consacrată familiei. Masa, împreună cu familia reunită, constituia unul din cele mai importante momente ale anului. După-amiaza, dacă vremea era frumoasă, se mergea în parc. Aleile erau împânzite cu oameni îmbrăcaţi elegant, după moda vremii, copiii mâncau vată de zahăr şi aşteptau să fie «îmbarcaţi» în trenuleţ. Usturoiul sau Crinul erau pline ochi. Începea sezonul îngheţatei, odată cu încălzirea vremii, astfel că prăjiturile erau trecute pe «locul doi» în preferinţele micuţilor. Dacă vremea era nefavorabilă, se stătea acasă, în mijlocul familiei", povesteşte Ioan T. *(Cătălin Ţineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

1 Mai, ziua muncii

„Râde iară primavara, peste câmpuri, peste plai, / Veselia umple ţara, c-a venit Întâi de Mai!" Acesta era hitul epocii de aur, fredonat mai de voie, mai de nevoie, de toţi românii.

1 Mai nu e sărbătoare comunistă, deşi aşa a rămas în memoria românilor. Propaganda socialistă exagerată a transformat-o în acest fel. Originile „Zilei Muncii" sunt cu totul altele. În memoria victimelor revoltei din Chicago (Piaţa Heymarket), la 1 mai 1889, Congresul Internaţionalei Socialiste a decretat ziua ca fiind una de sărbătoare. Ideea s-a propagat extrem de repede. După 1945, sărbătoarea zilei

https://biblioteca-digitala.ro

de 1 Mai s-a derulat diferit la stânga şi la dreapta Cortinei de Fier. Dacă în vest fiecare sărbătorea după pofta inimii, în ţările socialiste oamenii erau nevoiţi să ia parte la parade, cu diferite pancarte, steaguri.

„Eram liberi de la locurile de muncă. La fel, copiii erau liberi de la şcoală. Şi de 1 Mai, şi de 2 Mai. În întâi era Ziua Muncii, iar imediat, Ziua Tineretului. Era un fel de «minivacanţă de primăvară». Nu primeam liber de multe ori de Crăciun ori de Paşti, dar când era vorba de vreo sărbătoare susţinută de regim, orice activitate înceta. În acele momente, nu mai conta faptul că era un plan de lucru ce trebuia îndeplinit. Nu mai conta cincinalul. Nu mai conta decât proslăvirea regimului, a partidului şi a conducătorului. Se derulau diferite parade, la care luau parte coloane de muncitori îmbrăcaţi în ţinute festive. Îndoctrinarea a fost atât de puternică încât nimeni nu vedea nimic greşit la aceste parade", îşi aduce aminte Viorel M.

„Muncitorii au pornit / Şi-ntr-un glas s-au înfrăţit! / Şi ei azi sărbătoresc / Unu Mai muncitoresc. / Înfrăţiţi azi cu ţăranii, / Muncitorii-n joc şi cânt, / Prăznui-vor în toţi anii / Libertatea pe pământ. / Peste mări şi peste ţări, / Se adună pe cărări, / Lumea toată în alai, / Pentru al nostru Întîi de Mai". (Versurile: Maria Ranteş, muzica: Ciprian Porumbescu.) (Cătălin Ţineghe)

Încă de pe la mijlocul lunii aprilie, comitetul de partid de la Combinatul Phoenix din Baia Mare intra în febra pregătirii defilării. Se cumpăra pânză roşie, galbenă şi albastră şi se confecţionau zeci de steaguri roşii, care reprezentau culoarea partidului comunist, simbolizând „sângele vărsat de clasa muncitoare în lupta pentru libertate". Tâmplarii de întreţinere înrămau portretele tovarăşului şi ale tovarăşei, care erau date muncitorilor să le poarte în timpul defilării. În ziua sărbătorii, muncitorii erau aliniaţi în faţa Combinatului de unde porneau împreună cu carele alegorice, reprezentând laboranţi chimişti sau muncitori în faţa cuptorului cu plumb topit, către Piaţa Libertăţii, actuala Millennium, iar de acolo spre tribuna înălţată în Centrul Nou, vizavi de Statuia Minerului.

O întâmplare, care era să se lase cu închisoare, a rămas memorabilă. În coloană, un muncitor purta portretul Elenei Ceauşescu. Un altul, din spatele său îi tot punea piedică, în timp ce coborau pe

https://biblioteca-digitala.ro

strada Gheorghe Şincai. Nervos, cel din faţă se întoarce şi-i şopteşte printre dinţi: „Auzi, măi, de-mi mai pui o singură piedică, îţi trag una cu curva asta-n cap, de te pupă mă-ta rece." Un ins de pe margine se bagă repede în vorbă. „Ce-ai spus, tovarăşe?" „A, nimic, doar că piedica se pune la o curvă, nu mie," a replicat omul cu portretul. „Să rămână cum zici, că, dacă e cum am înţeles eu, s-ar putea să-ţi arunc pită cu praştia în temniţă la Tăuţi sau la Gherla." Noroc că incidentul s-a stins instantaneu, dar celui cu portretul i-au cam curs şiroaie reci de transpiraţie pe şira spinării. *(Dragomir Ignat)*

După defilare, angajaţii de la unităţile economice se duceau în locurile amenajate pentru distracţie. Minele aveau cabanele lor. Fiecare angajat primea un bon, pe baza căruia primea câţiva mici, un grătar şi patru beri. Distracţia nu se limita doar la atât. Formaţiile prezentau programe artistice şi amatorii de sport puteau să se ducă să arunce bilele după popice la Clubul Săsar, de pe strada Victoriei.

Viorel Ţura, fost angajat la Biroul de Turism pentru Tineret (BTT) Maramureş, spune că şi de 2 Mai erau activităţi. Acestea vizau însă tinerii, dat fiind faptul că era Ziua Internaţională a Tineretului. Anterior acestei zile, se desfăşurau concursuri la nivel de comună sau oraş, finala desfăşurându-se în 2 mai. „Erau concursuri de orientare turistică, acţiuni complexe care cuprindeau drumeţie, montare-demontare cort, excursii pe Igniş sau la Creasta Cocoşului", spune fostul ghid BTT. În aceste acţiuni erau angrenaţi tineri care făceau parte din organizaţiile Uniunii Tineretului Comunist din fiecare localitate. „Se făcea şi o masă la final. Ziua erau concursuri, seara era distracţie, se făcea discotecă, foc de tabără...", spune Viorel Ţura. *(Ioan Buda Ţeţu)*

1 Iunie, Ziua Copilului

La fel ca alte sărbători, şi ziua de 1 Iunie, dedicată copiilor de pe întreg mapamondul, era un bun prilej pentru conducerea comunistă a României, de a elogia realizările măreţe ale regimului.

Nu exista şcoală, grădiniţă sau altă instituţie şcolară unde şoimii şi pionierii patriei să nu participe activ la tot soiul de serbări, unde erau intonate cântece specifice acelor timpuri, în care lait motivul era acelaşi: partidul şi Ceauşescu.

https://biblioteca-digitala.ro

Şoimii, ca şi pionierii, purtau uniformele specifice, călcate şi apretate de mămici. La 1 Iunie, erau sărbătoriţi copiii de grădiniţă şi cei din clasele I-IV. Ei primeau diverse premii de Ziua Internaţională a Copilului, când se desfăşurau activităţi în curtea şcolii sau în centrul oraşului - de la cărţi la plastilină, acuarele pentru cei mai mici şi diplome pentru elevii mai mari. „Fiecare întreprindere oferea cadouri copiilor. Se dădea chiar şi o anumită sumă de bani. Cheltuielile erau suportate din fondul special de cotizaţii al sindicatelor. Apoi, existau magazine care aveau oferte speciale la haine sau elemente vestimentare pentru cei mici. Puteai să cumperi chiar şi la jumătate de preţ faţă de altă perioadă a anului", povesteşte băimăreanca Ana Pop.

Nu exista an în care Casa de Cultură Baia Mare să nu găzduiască, cu ocazia zilei de 1 Iunie, o serbare sau un spectacol în care copiii dădeau diverse reprezentaţii, îndrumaţi de educatorii sau învăţătorii de la instituţiile în care studiau. În legătură cu o astfel de manifestare, cotidianul local conseamna: „Marţi, în sala Casei de cultură a sindicatelor din Baia Mare, am asistat la un fermecător dans al florilor. Micii artişti, dovedind reale calităţi, fac parte din cercul de balet organizat de această prestigioasă instituţie de cultură. Programul consacrat zilei de 1 Iunie a încîntat şi răsplătit strădaniile părinţilor. Plini de candoare, frumoşi sau expansivi, întreprinzători sau meditativi, copiii exprimă, de fapt, ce avem mai bun în noi înşine". („Pentru Socialism", 1 iunie, 1972).

În această zi, se făceau vizite la casele de copii şcolari, unde se împărţeau cadouri. De asemenea, erau organizate expoziţii cu articole dedicate copiilor. În Baia Mare, de obicei magazinul „Romarta" desfăşura o astfel de manifestare, concretizată printr-o expoziţie cu vânzare care cuprindea articole executate de către comisiile de femei. Printre exponate se puteau găsi rochiţe, fustiţe, pantaloni, perniţe brodate, goblenuri, milieuri, coşuleţe din nuiele etc.

Ceauşescu voia cu orice preţ ca populaţia ţării să crească foarte repede într-un timp foarte scurt, lucru care ar fi dus, în opinia fostului dictator, şi la creşterea puterii ca stat. Pe 1 octombrie 1966, Ceauşescu a dat decretul 770, prin care interzicea tuturor femeilor să întrerupă sarcinile, cu câteva excepţii: dacă sarcina punea în pericol viaţa femeii, dacă unul dintre părinţi suferea de o boală trans-

https://biblioteca-digitala.ro

misibilă ereditar sau dacă mama prezenta invalidităţi grave, dacă femeia avea peste 45 de ani sau născuse deja patru copii ori dacă sarcina era urmarea unui viol sau incest.

În toate discursurile legate de generaţiile tinere, Ceauşescu vorbea şi accentua faptul că partidul şi statul comunist „înconjoară cu cea mai caldă dragoste şi grijă părintească copiii patriei". „Datorită politicii de înaltă răspundere pentru vigoarea naţiunii, pentru dăinuirea poporului român, populaţia ţării a crescut faţă de anul 1965 cu peste 4 milioane de oameni", remarca Nicolae Ceauşescu într-unul din discursurile sale.

Aberantul decret a adus numeroase drame printre femeile din România, care erau oricând expuse şi în pericol să fie arestate dacă erau prinse că făceau un avort. În 1985, a fost interzisă şi vânzarea de anticoncepţionale în farmacii. *(Ionuţ Horoba)*

23 August, Ziua Naţională

Din punct de vedere istoric, 23 august 1944 a fost ziua când Regele Mihai îl destituia pe mareşalul Antonescu şi ordona arestarea lui. Apoi, în cursul serii, la ora 20.20, proclama la radio părăsirea Axei şi trecerea României alături de Aliaţi. Timp de patru decenii, 23 August a devenit însă treptat, o sărbătoare a revoluţiei socialiste.

https://biblioteca-digitala.ro

Băimărenii îşi amintesc că se făceau pregătiri pentru această zi, chiar şi cu trei săptămâni înainte. „Eram scoşi câte două - trei ore pe zi obligatoriu să facem repetiţii pentru 23 August. Se bloca accesul maşinilor pe anumite străzi şi băteam pas de defilare până ne venea acru”, povesteşte băimăreanul Florin Hossu. *(Ionuţ Horoba)*

„La întreprinderea unde lucram, totul era organizat meticulos. Se făceau tabele, se stabileau tovarăşii care să poarte tablourile Elenei Ceauşescu şi ale lui Nicolae Ceauşescu, iar prezenţa era obligatorie. Ne adunam toţi la uzine şi, îmbrăcaţi de sărbătoare, defilam spre Centrul Vechi, zona Cinematografului «Minerul». În rândul din faţă, erau cei care duceau tablourile, iar restul angajaţilor aveau steguleţe şi pancarte. Şi îmi mai amintesc că toţi bărbaţii se înghesuiau să prindă tablourile lui Nicolae Ceauşescu. Tablourile Elenei produceau oroare. Ştiam doar că nu o iubim, că nu ne place, că ea conduce totul. Coloanele de manifestanţi ajungeau, ordonate, la locul de întâlnire din Centrul Vechi. Apoi, se cobora către platoul Bucureşti, unde era ridicată şi scena oficială. De aici ne vorbeau mai-marii judeţului. Totul era perfect organizat, nu se creau busculade, iar per ansamblu era un moment frumos. Întâi defilau cadrele din armată, apoi elevii, şcolarii, iar la final fiecare întreprindere. Singurele lucruri care se scandau erau «Ceauşescu! PCR!».

Manifestările începeau în jurul orei 10.00 dimineaţa şi durau până la amiază, la orele 13.00 - 14.00. Aşa am trăit mai bine de douăzeci de ani, aşa am crezut că este oriunde în lume. Totul ni se părea normal, era un curs al vieţii pe care nu-l discutam. Era interesant să mergi în grupuri compacte de la serviciu, să mărşăluieşti pe stradă, să faci paradă. Şi era frumos finalul, când toţi ne strângeam la mici şi bere, iar câteva ore petreceam între noi. Erau activităţi sportive, era muzică, era veselie. Nu aveam grija zilei de mâine, puteam să ne bucurăm de ceea ce avem. Aşa a fost să fie...”, îşi aminteşte Valeriu Berci. *(Amalia Babici-Man)*

https://biblioteca-digitala.ro

Toamna Băimăreană / Ziua Recoltei

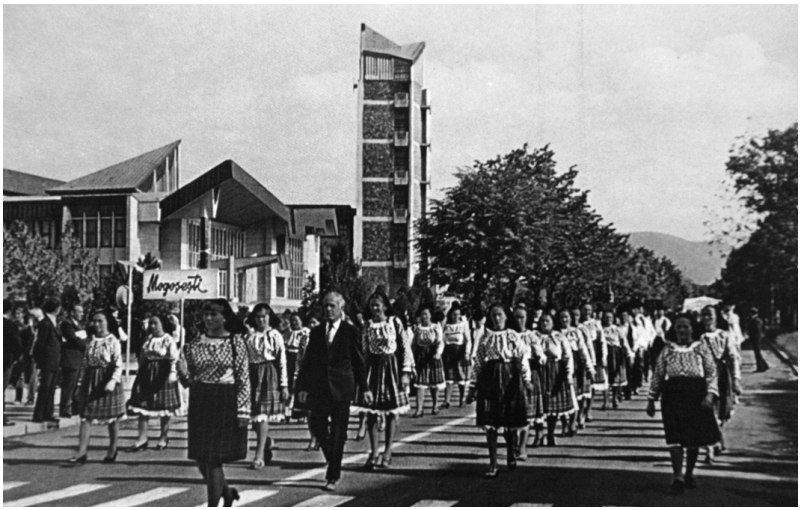

La sfârşit de septembrie avea loc „Toamna Băimăreană” sau „Ziua Recoltei”. Sărbătoarea era aşteptată mai ales pentru faptul că oamenii de la oraş puteau să-şi facă aprovizionările cu legume şi fructe necesare pentru murături, gemuri etc.

„Toamna Băimăreană” ţinea de obicei trei zile, iar festivităţile de deschidere aveau loc de cele mai multe ori duminica. Platoul din faţa casei de cultură era locul unde, în acordurile muzicii fanfarelor metalurgiştilor şi minerilor, se adunau băimărenii cu pancarte şi steaguri tricolore. După ce se intonau cântece specific comuniste, cum ar fi „E scris pe tricolor unire” şi „Mândră zi a libertăţii”, liderii comunişti ai judeţului ţineau discursuri propagandiste. „La festivităţi au fost prezenţi tovarăşul Gheorghe Blaj, prim-secretar al Comitetului judeţean Maramureş al PCR, preşedintele Consiliului popular judeţean, membri ai Biroului Comitetului judeţean de partid, ai organelor municipale de partid şi de stat, invitaţi din judeţ şi din ţară”, consemnează cotidianul „Pentru Socialism”, 25 septembrie, 1976.

După festivitatea de deschidere, „Toamna Băimăreană” continua cu parada portului popular. Traseul pe care se făceau aceste parade era dinspre Centrul Vechi până pe Platoul Bucureşti. După

https://biblioteca-digitala.ro

manifestările stradale, lumea se aduna în sala de spectacole a Casei de Cultură, unde lua parte la un concert oferit de mai multe formaţii corale care interpretau cântece patriotice. Manifestările cultural-artistice continuau pe parcursul întregii săptămâni de la inaugurare. Mai aveau loc expoziţii şi vernisaje de pictură sau sculptură. Nu lipseau nici lansările de carte, care erau prezentate de critici de renume, cum ar fi Mircea Zaciu sau Laurenţiu Ulici. De asemenea, se prezentau piese de teatru şi aveau loc concerte ale interpreţilor de muzică uşoară în vogă la acea vreme. „Din program, reţinem pentru azi şi mâine, de la orele 17.00 şi 20.00, la Casa de Cultură a sindicatelor, spectacolul «Varietăţi '76», în organizarea Asociaţiei oamenilor de artă din instituţiile teatrale şi muzicale, cu formaţia vocal-instrumentală Romanticii şi cu concursul cântăreţei Narghita şi al solistului de muzică uşoară Dan Spătaru", relatează ziarul „Pentru Socialism", 25 septembrie, 1976.

Dincolo de programele cultural-artistice, băimărenii aşteptau „Toamna Băimăreană" în special pentru produsele agricole specifice sezonului. „Era cam singura ocazie din an când puteai să găseşti legume şi fructe la discreţie, proaspete şi de calitate. Erau şi foarte ieftine. Gospodinele îşi puteau umple cămările. Veneau agricultorii şi din Satu Mare cu legume şi fructe", povesteşte băimăreanca Lucica Pop. *(Ionuţ Horoba)*

Moş Nicolae

Chiar dacă în zilele noastre Moş Nicolae s-a modernizat, părinţii noştri îşi aduc aminte cu zâmbetul pe buze de acele vremuri, când nuieluşa şi dulciurile erau principalele ingrediente din ghetuţele proaspăt lustruite.

„Moş Nicolae venea şi pe vremea noastră, dar era mai discret, cu arome de bomboane tăvălite în cacao şi cu câte o jucărioară. Oferta de jucării nu era foarte bogată, aşa că noi, copiii, ne bucuram de orice primeam. Pe vremuri, copiii primeau de Moş Nicolae şi de la Moş Crăciun lucruri de care aveau strictă nevoie, cum ar fi o pereche de cizmuliţe sau o căciuliţă ş.a. Azi, copiii fac nazuri dacă primesc ceva ce nu le este pe plac. Îmi aduc aminte că, prin anii '60, primeam de la sindicatul unde lucra tata un pacheţel ce con-

https://biblioteca-digitala.ro

ţinea două-trei bomboane, turtă dulce, o portocală şi o jucărioară. Era o bucurie extraordinară, mai ales că portocalele pe vremea aceea nu erau la discreţie, ci era ceva ce mâncai o dată în an", a mărturisit Elvira C.

În urmă cu aproape o jumătate de secol, oferta lui Moş Nicolae nu era foarte variată, dar era savurată mult mai intens de către copiii de atunci: „Pe vremea copilăriei mele, bananele şi portocalele erau o raritate. Nu stăteau la discreţie în fructiere. Prima banană am mâncat-o când eram la liceu; până atunci, am văzut-o doar în fotografii. După ce au trecut ceva ani şi am avut-o pe fiica noastră, îmi aduc aminte că, de sărbători, în drum spre socri, care erau în sudul ţării, am trecut prin Bucureşti şi am reuşit să cumpărăm câteva banane verzi. Ştiu că am stat la coadă pentru câteva banane. Nu se găseau mereu, ci doar sporadic. Le-am ţinut câteva zile, sus, pe dulap, învelite în ziare, până s-au copt şi au fost bune de mâncat. Ce mai primeam de Moş Nicolae sau de Crăciun erau punguliţele cu smochine, pe care părinţii le găseau doar la oraş", a mărturisit M. Stancu. *(Alina Andreica)*

Daruri pentru ştabii din Bucureşti

Circula o vorbă înainte de '89, care suna cam aşa: „Bucureştenii sunt de două categorii. Prima, când te duci pe la ei să le duci; iar a doua, când vin ei pe la tine să le dai."

De sărbătorile de Crăciun şi de Paşti, din Maramureş porneau spre capitală adevărate caravane încărcate cu horincă, porci sau miei tranşaţi, caltaboş, cârnat, brânză telemea, urdă etc. Din zona Aiudului şi din Moldova se duceau vinurile. Astfel, protipendada capitalei avea masa de sărbători deosebit de bogată.

Un convoi din zona minieră Maramureş plecase într-un an, de Paşti, spre capitală, încărcat cu miei, brânză, urdă, inclusiv ceapă şi usturoi verde. Numai că în Sibiu şoferii sunt traşi pe dreapta şi se trece la controlul mărfii transportate. Neavând forme legale pentru ea, miliţienii o confiscă şi unul face remarca: „Bunătăţile astea vor ajunge la tovarăşul prim-secretar Nicu Ceauşescu, că, dacă tot nu merge la biserică, precis va ieşi cu apropiaţii la o serbare câmpenească."

https://biblioteca-digitala.ro

Problema cu directorii din ministere trebuia însă rezolvată, aşa că şoferii s-au întors la Centrala minelor din Baia Mare. S-a făcut o nouă colectă de pe la directorii de mine din zonă şi cel de-al doilea transport s-a făcut pe la Târgu-Mureş, Braşov, iar produsele au ajuns la destinatarii din Bucureşti.

Ar mai fi de spus un cuvânt despre felul în care se făcea colecta. Se aplica un fel de sistem piramidal. Directorii de mine îi chemau la ei pe şefii de schimb, maiştri şi ingineri şi le cereau cantităţile de produse pentru minister. Aceştia apelau la minerii de la ţară, care aduceau marfa cerută. Pentru că nimeni nu era dispus să scoată bani din buzunarul propriu pentru a o plăti, cei care o aduceau erau trecuţi la sfârşitul lunii la prime în bani sau li se dădeau mai multe zile libere pentru a-şi lucra pământul. *(Dragomir Ignat)*

Sărbătoarea Crăciunului

Crăciunul era lipsit de culoare pentru băimăreni. Nu existau lumini colorate ori brăduţi împodobiţi în centrul oraşului. Oamenii erau nevoiţi să lucreze chiar şi în ajunul sărbătorii până seara târziu. Uneori, nu erau liberi nici în ziua de Crăciun.

„În 24 decembrie seara, iluminatul stradal nu era deosebit. Luminile erau slabe, difuze, oamenii erau la lucru până seara târziu. Se lucra inclusiv pe schimbul 3. Ţin minte că am nimerit într-un an «pe noapte». Am mers până la întreprindere la 10 seara, dar şefii nu aveau nici ei chef să lucreze în sfânta noapte de Crăciun, aşa că ne-au pontat pe toţi, am colindat împreună şi într-o jumătate de oră eram deja spre casă. Cei care erau liberi în 24 şi 25 erau nevoiţi să recupereze în sâmbăta ce urma. În întreprinderile unde era foc continuu se muncea şi în 25, în prima zi de Crăciun.

Pe masa de Crăciun erau produse tradiţionale: cârnaţi, caltaboş, jumări, răcituri, sarmale. Cozonacii şi prăjiturile erau făcute acasă. Ţuică sau vin cumpăram de obicei de la rudele pe care le mai aveam pe la ţară. Bere, mai greu - nu prea se găsea. Lumea era mult mai veselă atunci. Toţi ştiau că e vremea colindelor. Se căutau rudele mult mai des decât acum. La oraş nu erau prea multe tradiţii. Era colindul clasic. În rest, nimic. În ziua de Crăciun, se obişnuia să se meargă la biserică, după care se sărbătorea în familie, cu rudele apropiate. Din 26 decembrie se mergea din nou la lucru.” *(Cătălin Ţineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Noaptea de Revelion

Marile restaurante din Baia Mare erau gazdele perfecte pentru un Revelion reuşit.

„Dacă de Crăciun adevărata atmosferă de sărbătoare era în mediul rural, de Anul Nou, agitaţia se muta la oraş. În Baia Mare, spre exemplu, restaurantele şi cantinele erau luate cu asalt de către doritorii de distracţie. Nu costa mult. Era un preţ accesibil fiecăruia. Astfel, organizatorii îşi amortizau investiţia, poate chiar câştigau ceva. De cele mai multe ori, luam parte la manifestările de Revelion de la Casa Armatei.

La ora 22.00, era deschiderea oficială a Revelionului. Organizatorii evenimentului aveau grijă să orneze cât mai frumos spaţiul. Mese frumos aranjate, ghirlande... Sala în care avea loc manifestarea arăta impresionant. Exista permanent, de-a lungul petrecerii, un program artistic. Personalităţile locale erau angrenate în manifestare, pentru ca participanţii să fie cât mai bine dispuşi şi mulţumiţi. Existau formaţii ce întreţineau atmosfera. Preponderent era muzică populară, dar erau preferate şi romanţele, bluesurile, muzica uşoară. În plus, erau invitate trupe de dans şi estradă. Textele erau formulate conform temelor. Nu se făceau, evident, glume politice.

Preparatele culinare erau tradiţionale: sarmale, chiftele, mămăliguţă. Se consumau vin şi horincă de cazan. Bere, mai puţin. Erau invitaţi colindători din toate colţurile ţării, cu Moşii, Capra sau Ursul.

Înainte de ora 24.00, se oprea muzica. Era ascultat mesajul conducătorului statului. Românii erau nevoiţi să asculte cuvintele rostite de Ceauşescu, chiar dacă în mare parte discursul era acelaşi. La miezul nopţii, era anunţat cu surle şi trâmbiţe de fanfară Noul An. În marile oraşe se trăgeau 12 salve de artilerie. Se foloseau şi atunci artificiile, dar foarte rar. Se aruncau petarde şi pocnitori, dar acelea nu erau periculoase. Erau mici, inofensive. Singurul lor scop era să facă zgomot.

Distracţia se încheia în jurul orei 5.00, cu bine-cunoscuta «Periniţă». Dar şi programul TV din noaptea de Anul Nou se încheia cu «Periniţa». Toată lumea dansa în cerc şi cel aflat în centru alegea pe cineva, cu care se săruta pe obraz, în genunchi, pe o periniţă.

https://biblioteca-digitala.ro

Cei care stăteau acasă se delectau cu programul TV, deoarece acesta era singurul lucru atractiv posibil în această situaţie. Era program de varietăţi cu marii actori ai ţării: Stela şi Arşinel, Muraru şi Lăzărescu şi multe romanţe interpretate de cântăreţi de muzică populară şi uşoară", conchide Ioan V. *(Cătălin Ţineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL VI
CEAUȘESCU. PARTIDUL. SECURITATEA

Nicoale Ceaușescu, un personaj controversat

În orice colț de lume te-ai duce, e destul să rostești trei nume și orice străin va spune: „aaa, România!”. Este vorba de Hagi, Nadia și Ceaușescu. Dacă Hagi și Nadia sunt nume care, cel puțin pentru români, au o rezonanță pozitivă, în schimb, Nicolae Ceaușescu trezește încă amintiri nu tocmai plăcute pentru cei care au trăit (sau mai bine zis au supraviețuit) sub regimul condus de el.

Născut în Scornicești, județul Olt, într-o familie modestă de țărani, Ceaușescu ajunge, după absolvirea clasei primare, în București, unde se angajează ca ucenic. În 1932, devine membru al Partidului Comunist, formațiune politică aflată în ilegalitate la acea vreme.

În urma loviturii de stat și a abdicării forțate a regelui Mihai, din Decembrie 1947, după preluarea puterii de către comuniști, Ceaușescu devine ministru al Agriculturii, iar ulterior ministru-adjunct al

https://biblioteca-digitala.ro

Forțelor Armate în regimul lui Gheorghiu-Dej. În 1952, devine membru al Comitetului Central (CC) al Partidului Muncitoresc Român (PMR). La scurt timp după moartea lui GheorgheGheorghiu-Dej, în luna martie a anului 1965, Ceaușescu preia puterea Partidului Muncitoresc Român și, implicit, a țării. În același timp, el afirmă că România a devenit o țară socialistă și decide schimbarea numelui oficial al țării din Republica Populară Română (RPR) în Republica Socialistă România (RSR).

Lumea de rând l-a perceput diferit pe Nicolae Ceaușescu. Unii sunt de părere că acesta era un mare prefăcut, mai ales când venea vorba de nivelul de trai al poporului pe care îl conducea. „După părerea mea, nota dominantă a caracterului său era prefăcătoria. Îmi este greu să cred că nu știa în ce condiții de sărăcie trăim ca popor. Dar ca să nu cadă de pe scaunul puterii, ne trata cu o mare indiferență și nepăsare, ba se prefăcea cu nerușinare că oamenii trăiesc bine", a spus Tudor Pop, 67 de ani, Baia Mare.

Alții îl consideră a fi un tiran din cauza sentimentului de frică care îl semăna în sufletele supușilor. „Cred că numai un tiran putea să bage atâta spaimă, în special în cei care conduceau partidul la nivel local. Unii dintre secretarii de partid erau în stare să urce pe pereți de frica tovarășului și, din această cauză, îi terorizau la rândul lor și pe muritorii de rând ai patriei", a mărturisit Ștefan Lupșa, președintele asociației de pensionari Caspev Baia Mare.

Există și oameni care au văzut în Nicolae Ceaușescu și părțile sale bune sau calitățile de care a dat dovadă în anii de „domnie" în fruntea statului. Băimăreanul Ștefan Kaszta este de părere că dincolo de amalgamul de atribute negative care-l pot caracteriza pe Ceaușescu, există totuși unul care poate fi pus pe lista albă a cărții sale de vizită, și anume spiritul de autodidact. „El a vrut cu tot dinadinsul să își lase în urmă clasa socială de proveniență și de aceea, în megalomania lui, s-a folosit de toți și de toate pentru a-și atinge scopul. Din această perspectivă, sfârșitul lui tragic nu trebuie să surprindă pe nimeni pentru că este un sfârșit specific oamenilor care au caracterul său. Senzația de a fi un conducător pe veci al poporului și a face mereu lucruri exagerate, care să te facă cunoscut în istoria universală, este o boală incurabilă", a spus Ștefan Kaszta. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Musafir inedit în casa unor miri din Satulung

În iulie 1969, Nicolae Ceaușescu a făcut o vizită în județul Maramureș. A participat la mitinguri în mai multe localități, a vizitat unități de producție, printre care și IAS -ul din Satulung, ce funcționa atunci în Castelul Teleki. Aici a aflat (din gura președintelui Cooperativei Agricole de Producție, Valeriu Buciuman, și a directorului Întreprinderii pentru Mecanizarea Agriculturii, Grigore Grigorescu) despre producțiile… record obținute.

La ieșirea din castel a avut parte de o surpriză: în mijlocul Drumului European 58 era pusă o masă pe care erau așezate un colac și o farfurie cu sare. În spatele mesei stătea cea mai tânără familie din comună, care avusese nunta în noaptea de dinaintea vizitei.

Lucica Gheție, mireasa de atunci, spune că au încercat să ajungă la Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului unic de atunci, cel comunist, încă de la sosirea lui în localitate. Apoi au mai avut o tentativă, când se duceau discuțiile la IAS. Nu au renunțat, au pus masa în fața castelului, pe drum, casa lor fiind în apropiere. Ideea a fost a mătușii mirelui, Gheorghe, care îi ținea loc de mamă. „Am pus pe masă colac și sare, nu băutură. Nunta am avut-o sâmbătă noaptea, nici nu m-am dezbrăcat după nuntă, am mers direct să-l așteptăm”, povestește Lucica Gheție.

După ce a gustat din colac, Nicolae Ceaușescu a fost invitat în casă. A trecut prin balta din curte, a coborât din mașină și a intrat în casă. Casa a fost imediat înconjurată de trupe de pază, care nu au mai lăsat lumea să intre. „Tot nu îi venea să creadă, ne-a întrebat dacă noi chiar am avut atunci nunta. I-am arătat lăzile cu țuică, cu vin, vasele adunate de pe mese. Nunta se făcea atunci la casă, nu ca acuma, la restaurant. M-a întrebat dacă la noi nu se sărută mireasa. I-am spus «Cum să nu?»... Și am sărit și l-am pupat”, își amintește femeia.

Lucica Gheție spune că avea emoții mari, dar mai știe că Ceaușescu a băut un pahar de pălincă. Întrebată cum a rezistat olteanul la contactul cu băutura ardelenească, femeia spune: „Mai știu eu cum a rezistat? Că abia mai puteam vorbi de emoții, abia mai călcam pe pământ. Știu că aveam țuică de mălai”.

După ce a băut paharul, Nicolae Ceaușescu le-a urat „Casă de piatră”, le-a spus celor din suită să noteze numele mirilor și a plecat

https://biblioteca-digitala.ro

spre Baia Mare. Nu mică le-a fost surpriza tinerilor când, după câteva săptămâni, au primit un cadou de nuntă din partea șefului statului. „Mulți zic că mi-o trimis mobilă, că mi-o dat bani. Nu, mi-o trimis un servici de masă, cu farfurii și tacâmuri, un aragaz și o butelie”, povestește femeia din Tămaia, ajunsă noră în Satulung. Din cadoul primit mai are doar câteva linguri. Restul pieselor s-au deteriorat de-a lungul celor 43 de ani scurși de atunci.

Un singur regret are femeia: nu a putut face o poză cu Nicolae Ceaușescu. „Pe atunci nu erau atâtea aparate de fotografiat. Au făcut ceva poze cei de la ziar. Mi-au spus cei de la Sfat de aici că m-au văzut pusă și la palat, la Ceaușescu, când se duceau la ședințe de partid”, se mândrește femeia care l-a avut alături, la pornirea în viața de familie, pe cel mai puternic om din țară, din vremea respectivă. *(Ioan Buda Țețu)*

O vizită de lucru în Maramureș

În 28 noiembrie 1970, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, însoțit de Gheorghe Pană, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. și P.C.R., și Vasile Patilineț, membru supleant al Comitetului Executiv, secretar al C.C. al P.C.R, au fost într-o vizită de lucru în Maramureș.

https://biblioteca-digitala.ro

Cum era de așteptat, la intrarea în Maramureș a lui Nicolae Ceaușescu, în Seini, locuitorii au ieșit afară cu mic cu mare pentru a-l întâmpina pe „preaiubitul" oaspete cu flori și urale. Nu au lipsit nici pancartele pe care scria „Bine ați venit în județul nostru, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu!".

Pentru acest eveniment, corul din Seini a pregătit și un moment artistic, intonând cântece patriotice și imnul țării. Pe tot traseul parcurs de Nicolae Ceaușescu, toți muncitorii și oamenii au ieșit afară pentru a-l întâmpina cum se cuvine. Ajunși în Baia Mare și aici, de la intrarea în oraș până în centru, pe marginea străzii au fost mobilizați zeci de oameni purtând pancarte, steguleț și buchete de flori. Oaspeții au parcurs străzile orașului dintr-o mașină deschisă, răspunzând uralelor cetățenilor. În piața din centrul Băii Mari s-a adunat de asemenea foarte multă lume pentru a-și întâmpina conducătorul. Pe clădirile din jurul pieței, erau puse lozinci pe care scria „Trăiască Partidul Comunist Român. Trăiască scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România". Mulțimea a fluturat drapelele partidului, au purtat pancarte pe care erau scrise inițialele partidului și numele conducătorului. Nu a lipsit de la acel eveniment nici garda de onoare, formată din militari ai forțelor armate, membri ai gărzilor patriotice și tineri din detașamentele de pregătire pentru apărarea patriei. Totodată, s-a intonat imnul de stat.

A urmat un miting în semn de devotament față de „politica internă și externă a partidului și statului român". Nu au lipsit nici discursurile și laudele la adresa lui Nicolae Ceaușescu. În ziarul „Pentru Socialism", din 29 noiembrie 1970, sunt consemnate toate acele discursuri. Astfel, Gheorghe Blaj a deschis mitingul: „În aceste clipe de sărbătoare, permiteți-ne, mult stimate tovarășe secretar general, să vă raportăm că activitatea plină de elan patriotic a muncitorilor, inginerilor, tehnicienilor, a tuturor muncitorilor - fără deosebire de naționalitate - din unitățile economice ale județului Maramureș a fost încununată prin realizarea cu aproape trei luni înainte de termen a prevederilor actualului plan cincinal la producția globală industrială, cât și prin obținerea unei producții suplimentare în valoare de peste 150 milioane lei față de prevederile planului pe zece luni", a punctat Gheorghe Blaj.

Au urmat discursurile altor membri de partid, dar și al lui Nicolae Ceaușescu, urmat de aplauze puternice și ovații îndelungi. „Dragi

https://biblioteca-digitala.ro

tovarăși și prieteni, doresc să vă adresez, dumneavoastră, tuturor locuitorilor din Baia Mare, un călduros salut din partea Comitetului Central, a Comitetului de Stat și a guvernului Republicii Socialiste România. Mă bucură că băimărenii au realizat înainte de termen planul cincinal actual. (...) Doresc, în încheiere, să vă urez din toată inima noi și noi succese la activitatea dumneavoastră, multă sănătate și multă fericire", a punctat secretarul general de stat.

După miting, oaspeții au vizitat palatul politico-administrativ, apoi principalele unități economice de pe atunci ale municipiului Baia Mare. Primul obiectiv a fost Uzina Mecanică de Mașini și Utilaj Minier, unde au fost întâmpinați de muncitori, tehnicieni și ingineri, care le-au urat un bun venit în întreprindere, după care au fost vizitate toate secțiile întreprinderii. Au vizitat apoi Uzina Metalurgică de Metale Neferoase. Și aici au fost întâmpinați de muncitori, ingineri și tehnicieni și le-au fost prezentate realizările uzinei. La plecare, oaspeții au străbătut iar arterele principale din oraș și, din mașina deschisă, au răspuns mulțimii care scanda puternic „Ceaușescu, PCR". *(Daniela Dragoș)*

Locuința de protocol a lui Ceaușescu

„Vila lui Ceaușescu" sau „Casa lui Ceaușescu" din Baia Mare era locuința de protocol a fostului dictator, în care se caza atunci când efectua celebrele vizite de lucru în județ. Această vilă este situată pe strada Petöfi Sandor, clădire în care funcționează în prezent Casa Corpului Didactic și Inspectoratul Școlar Județean Maramureș.

Terenul pe care s-au amenajat spații speciale pentru confortul liderului comunist Nicolae Ceaușescu a fost, inițial, proprietate particulară. Conform documentelor Direcției Județene a Arhivelor Naționale (DJAN) Maramureș, terenul de pe strada Petöfi Sandor, pe care se află situate imobilele cu pricina, era, în anul 1925, proprie-

https://biblioteca-digitala.ro

tatea unui anume Avram Cupșe. După moartea acestuia, averea lui a fost moștenită de trei persoane care au primit fiecare o cotă de 1/3 din teren. Atunci când comuniștii au acaparat puterea, undeva pe la mijlocul anilor ’50, proprietarii de pe strada Petöfi, de la numerele 12-14, au fost îndepărtați în mod abuziv, iar acolo a fost construit un complex imobiliar, destinat sediului PCR. Prin anii ’60, terenul și imobilele respective au fost declarate proprietate a statului, printr-un Decret al Consiliului de Stat de la acea vreme. De-a lungul timpului, clădirile de pe Petöfi Sandor și-au schimbat destinația: o vreme au găzduit Direcția Silviculturii, apoi au devenit Casă de Oaspeți pentru membrii Comitetului Exectutiv Central al PCR, iar, pe urmă, reședință a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

La jumătatea anilor ’80, în urma unei vizite, Ceaușescu s-a plâns de condițiile precare de cazare pe care le-a avut în Maramureș. Oficialii comuniști din Baia Mare au reacționat prompt și au demarat renovarea vilei lui Ceaușescu, transformând-o aproape din temelii. S-au creat alte câteva dormitoare, săli de ședințe, birouri, oficii pentru bucătari și tot ce mai era necesar pentru ca primul tovarăș al țării să se simtă cât mai bine. Lucrările de renovare și modernizare s-au făcut între 1986 și 1989, iar costurile acestora s-au ridicat la suma de două milioane lei.

Lucrările de reparații și renovare au fost executate de Trustul Județean de Construcții și Montaj (AGECOM) Maramureș. Ștefan Lupșa deținea funcția de director al AGECOM și s-a ocupat personal de construcțiile de la vila lui Ceaușescu. El a mărturisit că lucrările erau strict supravegheate de securiști, care verificau fiecare muncitor în parte, atât când intra la muncă, cât și când ieșea din tură. „Nici eu, care eram șef, nu scăpam de control. Ne verificau ca nu cumva să ascundem ceva sau să furăm ceva. În fiecare zi, veneau mai-marii de la partid și verificau starea lucrărilor. Nu cred că le era cerut de sus să facă asta, era pur și simplu un exces de zel din partea ăstora mai mici în grad din PCR”, povestește Ștefan Lupșa.

Toate materialele și dotările din interiorul reședinței lui Ceaușescu din Baia Mare erau de cea mai bună calitate și sută la sută românești. Acest lucru este confirmat de către Aurel Roșu, fostul șef al secției de Gospodărire de Partid din Maramureș. „Țin minte că mobilierul a fost adus de la Sighetu Marmației, farfuriile din por-

https://biblioteca-digitala.ro

țelan produse la Curtea de Argeș, nimic nu a fost importat", a spus Aurel Roșu.

Aurel Roșu povestește că Ceaușescu avea pretenția să i se alcătuiască un meniu anume. Pentru aceasta, își aducea întotdeauna bucătarul personal, care se îngrijea de bucatele alese pentru tovarăș. „Orice era permis, în afară de alcool. Înainte de vizitele lui Nicolae Ceaușescu, veneau cei de la Sanepid să verifice dacă normele de igienă sunt îndeplinite", a mărturisit Aurel Roșu.

El a mai precizat că, în respectiva reședință de pe Petöfi Sandor, nu avea nimeni acces în afară de membrii Comitetului Politic Central, care veneau, de obicei, cu Ceaușescu. „Cei din Comitetul Politic Central mai veneau și cu alte ocazii și erau cazați acolo, însă nu în corpul de clădire unde stătea Ceaușescu, adică unde se află acum Casa Corpului Didactic. Ei stăteau în cealaltă clădire, unde e acum Inspectoratul Școlar. Acolo li se oferea o masă de protocol în limita celor 60 de lei cât era diurna la vremea aceea pentru un membru cu funcție mai importantă în aparatul de partid", povestește Aurel Roșu. *(Ionuț Horoba)*

„Mă opun realegerii tovarășului Ceaușescu"

Chiar dacă se știa că Ceaușescu nu acceptă să fie contrazis, unii au îndrăznit totuși să o facă. Maramureșeanul Valer Gabrian, fost director al minerității din zonă, a avut îndrăzneala „să se opună" alegerii lui Nicolae Ceaușescu pe viață.

https://biblioteca-digitala.ro

Propunerea venise dinspre capitală. Valer Gabrian a reacționat ciudat: „Mă opun propunerii ca tovarășul Ceaușescu să fie ales în cadrul congresului viitor pe viață." Afirmație stupefiantă, care l-ar fi putut costa slujba, poziția socială sau chiar libertatea. A avut însă inspirația să adauge: „Noi trebuie să avem bucuria și plăcerea de a-l realege la fiecare congres viitor." În loc să-l apostrofeze, Ceaușescu l-a promovat. A fost ales în Comitetul Central și în Marea Adunare Națională.

Un alt disident care a cerut ca Nicolae Ceaușescu să nu mai candideze la Congresul XIV a fost Mihai Botez. El și-a argumentat cerința astfel: „Funcția supremă în stat și în partid este de mare răspundere. Ea poate duce la o anumită uzură și oboseală dacă este deținută o perioadă îndelungată. Propun ca tovarășul Ceaușescu să nu mai candideze și să lase postul de mare răspundere tovarășei Elena Ceaușescu." Chiar dacă propunerea nu s-a aplicat, ea nu a picat bine conducătorului, dar șmecheria cu Elena l-a salvat pe Botez de consecințe neplăcute.

Cel de-al treilea om, maramureșean prin adopție, care l-a contrazis pe Ceaușescu, a fost Gheorghe Blaj. Într-o vizită a conducătorului pentru vânătoare în Maramureș, acesta a văzut din elicopter casele maramureșenilor răspândite pe dealuri și coline. Cum avea în minte ideea sistematizării, a cerut ca aceste gospodării să fie desființate și aduse în vatra localităților. La care Blaj a răspuns. „Pe oamenii aceia istoria i-a plasat acolo unde locuiesc și numai istoria îi va muta de acolo." Afirmație fatală. Peste câteva luni, Gheorghe Blaj a fost schimbat și trimis la munca de jos. Asta ca să se știe că indicațiile tovarășului se execută, nu se discută. *(Dragomir Ignat)*

Câte ceva despre primirea în PCR

Înainte de '89, peste două milioane și jumătate de români au fost purtători ai carnetului roșu. Iar acești oameni nu erau nici pleava societății, nici declasați. E adevărat că între ei s-au strecurat și destui oportuniști, al căror carnet de partid era mai roșu decât al celorlalți și la foloase aceștia erau mai egali decât restul membrilor de partid. Îi numim aici pe activiștii de partid.

Legat de primirea în partid, precizăm că au fost diferențieri, în perioade diferite, privind procedurile de primire. Prin anii '50, când

https://biblioteca-digitala.ro

trebuia mărit numărul membrilor de partid, activiștii politici îi lămureau pe muncitori și țărani să-și depună adeziuni pentru a fi candidați de partid.

După un stagiu de câteva luni în care candidatul era pregătit din punct de vedere politico-ideologic pentru a răspunde corect întrebărilor puse de membrii biroului politic care îl examinau, urma ședința de primire. În cadrul ei candidatul era supus unui tir de întrebări privind doctrina comunistă, reprezentanții ei importanți (Marx Engels, Lenin, Stalin, Dej, Ceaușescu etc). Dar cum cei primiți în partid trebuiau să provină din rândul muncitorilor și țăranilor, examinatorii aveau grijă să nu pună întrebări prea grele sau îi ajutau ei înșiși pe candidați, sugerându-le și răspunsurile la întrebările puse.

Intelectualii nu erau prea agreați pentru a deveni membri de partid, pentru că, prin structură, partidul era al muncitorilor și țăranilor. Se ajunsese într-o perioadă ca intelectualii să fie primiți extrem de rar în partid. Un intelectual putea fi primit numai după ce organizația în care voia să intre primise înaintea lui cinci muncitori și doi țărani, deci intelectualul era al optulea candidat. Mulți intelectuali au acceptat totuși să devină membri de partid pentru că altfel nu aveau acces la funcții de conducere sau îndrumare și control și nu puteau progresa în profesie. *(Dragomir Ignat)*

Școlile de partid

PMR, devenit mai târziu PCR, își școlea oamenii prin cursuri de scurtă durată. Pentru aceasta au fost deschise școli de partid în mai multe regiuni din țară.

Maramureșenii erau trimiși, de regulă, în școlile din Cluj sau Oradea. Desigur, cu scoatere din producție și plata integrală a salariului, ba și cu o indemnizație din care își plăteau cantina, pentru că dormitul se asigura gratuit.

Cum la cursuri erau trimiși și tineri, iar căminele erau comune, se întâmpla destul de des să se mai încalce morala de partid și să fie nevoie fie de căsătorii, fie de chiuretaje, deși acestea erau interzise prin lege.

Cursurile durau fie șase luni, fie un an. La cele de șase luni erau trimiși muncitori sau țărani care apoi ocupau funcții în comitetele de

https://biblioteca-digitala.ro

partid în fabrici sau de secretari cu propaganda la sfaturile populare comunale. Cursurile de un an sau trei ani erau ținute, de regulă, în cadrul Școlii Superioare „Ștefan Gheorghiu" și-i abilitau pe absolvenți să ocupe funcții de activiști de partid, UTC sau de sindicat, în funcție de profilul pe care îl urmau. *(Dragomir Ignat)*

Gospodăria de Partid – exclusiv pentru nomenclatură

Cei care făceau parte din nomenclatura fostului regim aveau parte de un tratament diferențiat față de „muritorii de rând" ai patriei. Aceștia nu erau nevoiți să stea la bine cunoscutele cozi la alimente și nici să se umilească sau să dea șpăgi pe la vânzătorii de la alimentară pentru a primi un pachet de unt în plus. De nivelul de trai al celor din structurile de conducere PCR, care era cu multe clase peste cel al majorității populației, se ocupa o instituție cunoscută sub numele de Gospodăria de partid.

Aceasta era o secție a Comitetului Central al PCR, cu misiunea de a desfășura activități economice indiferent de profil, pentru a aduce venit partidului. Acest gen de instituție comunistă se regăsea în toate orașele reședință de județ din toată țara. În Baia Mare, aceasta a funcționat undeva la ieșirea din oraș spre localitatea Satu Nou de Jos.

În ultimii ani ai comunismului, aici funcționau ferme de vaci și porci, abatoare și alte servicii care asigurau protocolul pentru cei care aveau anumite funcții în structurile de conducere a Republicii Socialiste România. „Această unitate, denumită Gospodărie de partid, s-a dezvoltat foarte mult în Baia Mare de-a lungul anilor. Dacă la început funcționa într-o clădire cât un garaj, prin anii '80 aici existau ferme, abatoare proprii, ateliere de prelucrare a blănurilor, de croitorie, care fabricau produse de cea mai înaltă calitate. Toate acestea erau, în special, pentru cei cu funcții în Comitetul Județean de Partid și Consiliul Popular Județean, instituțiile care conduceau destinele județului la acea vreme", a spus băimăreanul Ștefan Kaszta.

Prin această Gospodărie de Partid au pătruns, timp de peste 30 de ani, pe piața din România și au mers la export mari cantități de haine de blană, scurte și căciuli pentru femei, confecționate din vulpi argintii și albe, nurci și astrahan, de o calitate excepțională. Canti-

https://biblioteca-digitala.ro

nele ce aparțineau de această gospodărie erau aprovizionate din producția internă și la prețuri convenabile. În unitățile de producție și-au desfășurat activitatea zeci de mii de oameni.

Cu toate că majoritatea populației era condamnată la sărăcie, tovarășii de lux ai țării beneficiau de un tratament special din partea regimului. Unii băimăreni mărturisesc că nu vedeai niciodată un secretar de stat sau un milițian care să stea la cozi pentru a prinde o sticlă de ulei sau o pâine. „Era chiar o rușine pentru societatea socialistă ca un milițian sau un secretar de partid să stea în rând cu ceilalți tovarăși, la cozile kilometrice pentru a supraviețui. Erau chemați și mustrați dacă vreunul dintre acești privilegiați era văzut stând la cozi cu ceilalți cetățeni. Lor li se aduceau acasă laptele, pâinea sau salamul de Sibiu", povestește Radu Pop, 68 de ani, Baia Mare.

Organizarea Gospodăriei de Partid era făcută după principii economice bine gândite, urmărindu-se realizarea calității produselor. Era condusă de un șef de secție, trei adjuncți și mulți șefi de sectoare. Nu s-au folosit denumiri de directori, tocmai pentru a se păstra caracterul de partid.

Oamenii care se angajau la această instituție erau foarte bine verificați de Securitate și de obicei se alegeau cei mai buni specialiști. „Era foarte greu să ajungi să lucrezi în cadrul acestei instituții. Exigențele erau foarte mari și trebuia ori să fii foarte bun în ceea ce faci, ori să ai pile foarte mari în cadrul partidului. Dar, odată intrat în acel sistem, o duceai bine", a conchis băimăreanul Radu Pop. *(Ionuț Horoba)*

Prezența la vot, 99%

Alegerile locale aveau loc la intervale de doi ani și jumătate. Cele pentru Marea Adunare Națională erau din cinci în cinci ani, două cicluri locale suprapunându-se peste un ciclu parlamentar.

Fiecare unitate administrativă era împărțită în mai multe circumscripții electorale, în funcție de numărul locuitorilor și de categoria localității (comună, oraș, municipiu). Din fiecare circumscripție electorală era ales un deputat, termenul fiind folosit atât pentru alegerile locale, cât și pentru cele parlamentare. La alegerile locale erau aleși numai deputații (consilierii locali de azi), primarul fiind ales indirect,

https://biblioteca-digitala.ro

de către Consiliul Popular (comunal sau orășenesc).

Dumitru Dumuța, actualul secretar al Consiliului Județean Maramureș, își amintește de modul în care se desfășurau alegerile. A fost primar în comuna Băița de sub Codru începând din 1976. „În ultima perioadă, se stabilea de la nivel central ponderea circumscripțiilor în care existau mai mulți candidați. De regulă, în fiecare circumscripție electorală era un singur candidat", spune Dumitru Dumuța. Mai mult, era stabilit și procentul femeilor ce trebuiau alese, ale bărbaților, intelectualilor, țăranilor sau muncitorilor. Criteriile nu se opreau aici, se făceau alegeri și după vârstă, studii sau... apartenență politică, în contextul în care exista un singur partid politic, cel comunist. „S-a introdus obligativitatea, prin '81-'82, să existe circumscripții în care candidații să nu fie membri ai Partidului Comunist Român. Erau una sau două circumscripții în fiecare localitate", spune Dumuța. *(Ioan Buda Țețu)*

Exista o cerință clară a partidului: prezența la vot să fie de 99%! Pentru asta se apela la tot felul de metode: erau mobilizați alegătorii, erau aduși la secțiile de votare cu căruțe, mașini sau tractoare, erau aduși chiar și muzicanți în secții.

Un membru al familiei putea vota pentru toți și, pentru cei care nu puteau veni, se ducea urna volantă. Numai că, de cele mai multe ori, nici nu se ajungea la domiciliul alegătorilor. Cei care mergeau cu urna se opreau pe traseu, votau și reveneau la secția de votare.

Pentru cei care erau din alte localități se făceau liste suplimentare. Se ajungea însă la cazuri în care aceștia figurau că au votat și în localitatea unde aveau domiciliul, dar și în localitatea în care se deplasau. Situația voturilor se raporta din două în două ore și, uneori, președintele secției de votare (tot un judecător, ca și acum) era atenționat să nu mai raporteze, pentru că... s-a depășit numărul de votanți din județ.

Era o competiție între conducerea localităților cine termina mai repede votarea. Presa vremii reliefa doar cazuri care arătau dorința oamenilor de a veni la vot: nuntași care se deplasau în grup să voteze (cu miri, nași și muzicanți) sau muncitori care veneau cu tot schimbul în secția de votare. Nu se spunea nimic despre inscripțiile de pe buletine. „Am găsit scris «Vrem făină, ulei, carne», dar și

https://biblioteca-digitala.ro

«Luptăm pentru pace»”, își amintește Dumitru Dumuța, actualul secretar al CJ Maramureș.

Procesele-verbale erau întocmite în așa fel încât cifrele să arate dorința partidului. Buletinele de vot nu se duceau nicăieri, rămâneau la primărie și apoi, când se comunica de la organele superioare, erau distruse. Nu existau contestații și... toată lumea era mulțumită. *(Ioan Buda Țețu)*

Primar în Baia Mare, pus de Elena Ceaușescu

Prin anii ’80, primar în Baia Mare era Isăilă Pop. Se știa că el va conduce mai departe destinele orașului și toată lumea care a participat la Conferința municipală de partid s-a mirat când a văzut că pe buletinele de vot apăruse și un maistru, Dumitru Bălan, despre care nimeni nu știa nimic.

„Nici pe dracu nu l-a interesat cine-i ăla. Nu era nici în Organizația municipală de partid din Baia Mare”, povestește Dumitru Dumuța, secretarul Consiliului Județean Maramureș.

https://biblioteca-digitala.ro

Rezultatul votului a surprins pe toată lumea: Dumitru Bălan nu avea niciun vot împotrivă, Isăilă Pop avea câteva. Cum important era, atunci, votul împotrivă, câștigător al alegerilor pe linie de partid și apoi și administrative a fost declarat Dumitru Bălan. Cei doi candidați au fost chemați pe scena Casei de Cultură de către secretarul de partid pe județ, care a spus: „Comitetul Central al partidului recomandă alegerea lui Dumitru Bălan. Este cineva împotrivă?". Răspunsul e ușor de ghicit.

Băimărenii au aflat apoi că Dumitru Bălan fusese primar al Brăilei și primise sancțiune pe linie de partid, pentru că a fost acuzat de afaceri cu oi și porci. Animalele erau crescute în Delta Dunării și erau comercializate pe piața neagră. Se vorbea atunci că a fost salvat de Elena Ceaușescu, care a hotărât ca el să ajungă primar în Baia Mare.

Viața lui aici nu a fost una ușoară. Băimărenii l-au sancționat de câte ori au avut ocazia. La un Revelion organizat de către angajații primăriei la un restaurant din oraș, Dumitru Bălan a întârziat. Când a intrat pe ușa restaurantului, orchestra cânta (absolut întâmplător) „Ciobănaș cu trei sute de oi". (Ioan Buda Țețu)

Uglar, tovarășul prim „cu față umană"

Fosta regiune Baia Mare cuprindea actualele județe Maramureș, Satu Mare și o parte din Sălaj. În fruntea ei a stat ca prim-secretar al Partidului Muncitoresc Român, vreo 12 ani, până la înființarea județelor, în 1968, un maghiar din Ferneziu, tovarășul Iosif Uglar.

Era un activist croit perfect pentru perioada respectivă, cu origine socială sănătoasă, cu studii puține, dar gata să servească fără rezerve noua orânduire socialistă. În mentalul colectiv al celor care l-au cunoscut a rămas drept o figură jovială, un om cu deschidere și înțelegere pentru necazurile oamenilor.

Un medic băimărean își amintește că, stagiar fiind, a fost invitat împreună cu șeful de secție din spital în Ferneziu, la socrul tovarășului Uglar, la pomana porcului. Acolo s-au cinstit cu o pălincă, au mâncat friptură proaspătă, iar la ospăț a apărut și tovarășul prim. Aflând că cei doi medici îi tratează socrii, s-a interesat cu ce le-ar putea fi de folos. Șeful secției nu prea avea nevoie de ceva pentru că avea casă proprie și chiar un autoturism Moskvici.

https://biblioteca-digitala.ro

Tânărul stătea cu chirie. L-a invitat în săptămâna următoare la partid și i-a trasat sarcină unui subaltern să găsească soluția de a-i oferi o locuință. În mai puțin de o lună, tânărul medic s-a mutat în casă nouă, chiar în centrul orașului. „Ceea ce îi era caracteristic era lipsa de îngâmfare. Era chiar comunicativ și nu lipsit de umor. Ceaușeștii l-au receptat însă ca pe un activist mai rebel, care nu execută întocmai linia partidului și l-au atenționat în mai multe rânduri să-și corecteze comportamentul, căci altfel va avea probleme. În 1968, la noua împărțire administrativ-teritorială, Iosif Uglar a ales să fie prim-secretar al județului Satu Mare. Îi murise prima soție și s-a recăsătorit cu centralista de la telefoanele Consiliului județean. Gestul nu a plăcut deloc tovarășei Elena, care i-a reproșat fără pardon că nu s-a orientat just în a-și alege a doua soție. Putea să ia o activistă destoinică, nu o centralistă oarecare. A fost schimbat din funcție. Era și bolnav, așa încât schimbarea a venit ca o eliberare. Cei care l-au cunoscut sau au lucrat cu el spun că era un activist de partid cu «față umană».” *(Dragomir Ignat)*

https://biblioteca-digitala.ro

Gheorghe Blaj, un prim-secretar emblematic

După ce a turnat filmul „Pintea" în Maramureș, actorul Florin Piersic afirma în presa scrisă din capitală, dar și în emisiuni televizate, despre fostul prim-secretar al județului Maramureș, Gheorghe Blaj: „N-am găsit în România cinci persoane ca Gheorghe Blaj".

Copil de țărani din Sudrigiu, Bihor, fostul prim din Maramureș a plecat de acasă la 16 ani și s-a angajat muncitor la Reșița. Apoi, s-a transferat în Timișoara, muncitor la Fabrica de zahăr. La 20 de ani, s-a căsătorit cu Maria Tătaru, moldoveancă refugiată din Botoșani în Banat. A fost apoi încorporat și prima școală de partid a făcut-o în armată. A fost activist de partid și prim-secretar al orașului Arad, iar din 1959, după terminarea școlii politice „Ștefan Gheorghiu", a fost trimis în regiunea Baia Mare, ca secretar cu organizatoricul, post în care a rămas până la împărțirea administrativ - teritorială din 1968. De la înființarea județului Maramureș până în 1977, a ocupat funcția de prim-secretar. Pe vremea sa, au apărut printre altele în Baia Mare fabricile Maratex și Faimar și tot atunci s-a construit planetariul. A fost mutat în județul Bihor pe aceeași funcție, iar de aici a început declinul său politic.

Ca activist din vechea gardă n-a mai fost de acord cu raportările fictive. În Bihor a fost trimisă în control o delegație condusă de Emil Bobu, după ce Blaj raportase recolte de 800-900 kg de grâu la hectar, adică cifra reală. Comisia a întocmit un raport defavorabil în care se spunea că de fapt recolta în județ a fost de 2.500 kg boabe la hectar, dar după combinele Gloria rămân pe tarla foarte multe spice de grâu neculese, iar diferența dintre 2.500 cât s-a recoltat de fapt și cele 800-900 kg raportate este dată de faptul că prim-secretarul nu a mobilizat destulă forță de muncă pentru a le culege. A fost destituit și numit președinte al Cooperativelor meșteșugărești pe țară, apoi i s-a propus funcția de ambasador în Mongolia, pe care a refuzat-o. A rămas nouă luni fără slujbă, apoi a fost trimis președinte de sindicat la Arad, de unde s-a pensionat.

A trecut la cele veșnice timpuriu, la doar 62 de ani. Într-o discuție de taină, înainte cu o lună de deces, i-a mărturisit fiicei că a căzut în dizgrația cabinetelor 1 și 2 din București, prin urmare, s-ar putea

https://biblioteca-digitala.ro

să aibă de suferit și ea, și fratele său. Tot atunci i-a mărturisit că e convins că a fost iradiat. I-a povestit și împrejurările și de către cine.

În ziua înmormântării, succesorul său la cârma județului, Vasile Bărbuleț, a făcut o listă cu membrii consiliului județean care au voie să participe la ceremonial funerar. Numărul lor era extrem de limitat. Sub un motiv sau altul, au ieșit în oraș și au mers la prohod și alți activiști care au lucrat cu el. Trotuarele în schimb erau pline de oameni. Fără să-i fi adunat cineva cu forța, ca la vizitele lui Ceaușescu. *(Dragomir Ignat)*

La moartea lui Bărbuleț, ultimul prim-secretar de partid...

A trecut aproape neobservat un necrolog care anunța trecerea din lumea pământeană a celui care a fost ultimul prim-secretar al județului Maramureș, Vasile Bărbuleț, pe care evenimentele din '89 l-au găsit pe funcție.

Am avut prilejul să-l întâlnesc imediat după evenimente, în toamna anului '90, în camera de degustare a vinurilor din crama de la Miercurea Sibiului. Venise să cumpere vin pentru un magazin pe care și-l deschisese în Sibiu. Aflând că sunt din Maramureș, a acceptat, cu destulă rezervă, să spună două, trei cuvinte despre șederea sa în fruntea județului.

„Mi-au plăcut maramureșenii. Sunt oameni harnici, oameni de cuvânt, iar la mândrie seamănă cu sibienii noștri din Mărginime. Nu le place să fie călcați pe bombeuri. Dezamăgiri? Poate cele legate de tulburările provocate de evenimentele din decembrie, anul trecut. La plecarea mea din județ mi s-au luat de către milițienii care au fost trimiși de noua putere emanată, produse și bunuri pe care mi le procurasem cu bani proprii. Sau faptul că un jurnalist m-a făcut cu ou și cu oțet în același ziar în care cu o săptămână înainte mă ridicase în slăvi. Iar acelui ziarist îi semnasem aprobarea pentru un apartament cu cinci camere doar cu două luni înainte. Dar el nu era maramureșean, ci doar venit în județ."

Un alt maramureșean care l-a cunoscut îndeaproape pe Vasile Bărbuleț, Mircea Șuteu, ni s-a destăinuit. „Va trebui să ne obișnuim să acceptăm valorile pe care le-am avut în timp și să le prețuim.

https://biblioteca-digitala.ro

Una dintre ele a fost și Vasile Bărbuleț, din punctul meu de vedere un om harnic, deschis la suflet și binevoitor, întreprinzător și cu o putere de muncă ieșită din comun. Era omul disciplinei și n-a făcut rabat când era cazul să sancționeze lenea sau impostura. Când l-am cunoscut, eram directorul Direcției Comerciale. Datorită lui am obținut de la Nicolae Ceaușescu aprobarea pentru refacerea restaurantului «Curtea Veche» din Sighetu Marmației, fosta casă a prefectului Ioan Mihaly de Apșa. Pentru a-l termina a trebuit să deturnez niște fonduri, pentru care Bărbuleț mi-a ținut spatele. Știa sigur că banii se cheltuie cu folos pentru reabilitarea unui monument românesc. Mi-a mai ținut spatele și după ce zece revizori de-ai mei fuseseră reținuți de miliție și urma să o pățesc și eu, fiind propus pentru destituire. Am aflat treaba aceasta de la dânsul la trei ani după decembrie ’89. Înainte, am fost de șase ori în biroul dânsului și de fiecare dată am ieșit cu problema rezolvată. După ’89, am organizat sub sloganul Să nu uităm valorile, șapte întâlniri cu personalități marcante ale județului, din toate timpurile. De fiecare dată, participanții au fost cu toții de acord să fie invitat și Vasile Bărbuleț. L-am chemat de fiecare dată, dar a ezitat să vină din cauza unor revoluționari. Apoi au urmat moartea soției sale, a surorii, boala sa, care l-a trimis în veșnicie. Viitorii istorici, care nu mă îndoiesc că vor fi obiectivi, vor consemna perioada comunismului în Maramureș. Printre personajele pozitive de atunci, va fi în mod sigur și Vasile Bărbuleț”, spune Mircea Șuteu. *(Dragomir Ignat)*

Miliția și Securitatea

Miliția reprezenta unul din câinii de pază ai regimului comunist. Din cauza practicilor aplicate, populația percepea această instituție că fiind una mai degrabă a terorii, decât una care inspira încredere și siguranță.

Miliția Română a luat ființă în urma Decretului de Stat numărul 25, din 23 ianuarie 1949. Aceasta a preluat atribuțiile poliției pentru mediul urban și pe cele ale jandarmeriei, în mediul rural. Articolul 1 din acest Decret preciza că miliția se înființează în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, având ca scop menținerea ordinii publice, asigurarea muncii pașnice, securității cetățenilor, apărarea bunu-

https://biblioteca-digitala.ro

rilor statului și ale poporului, respectarea legilor și dispozițiilor date de autorități.

Pe lângă aceste aspecte, în primii ani de comunism, această instituție a lucrat, împreună cu Securitatea, la înlăturarea „elementelor revoluționare burgheze", adică împotriva acelor partizani care nu erau de acord cu instaurarea regimului comunist în România. Se spune că prin aceste acțiuni, Miliția și Securitatea din acea perioadă se fac vinovate de nenumărate crime.

Dincolo de aspectele propagandiste, prin care regimul comunist prezenta Miliția ca fiind o instituție solidă, care funcționează după un sistem perfect, cetățenii care au avut ocazia să îmbrace haina organelor de miliție susțin că activitatea în cadrul acestei instituții nu era deloc roz. Lucian Petruț, liderul Sindicatului Național al Polițiștilor și Personalului Contractual Maramureș, este unul dintre românii care au fost încadrați în fosta miliție comunistă. El spune că, din postura de milițian nu aveai voie nici măcar să gândești și că toată viața, chiar și cea personală, era dirijată de superiorii din cadrul Miliției: „Nu aveai voie să comentezi nimic, nici măcar să vorbești acasă, cu familia, despre anumite nedreptăți ce ți se întâmplau la serviciu. Odată intrat în rândul Miliției, nu mai aveai viață personală. Erai verificat orice făceai. Îmi aduc aminte că aveam 25 de ani și am făcut ceva boacănă pe la serviciu. Mi s-a ordonat să vin cu părinții la comandant și să mă dojenească de față cu ei. Am trăit lucruri despre care tinerii din poliția de astăzi pot spune că sunt fantezii", a povestit Lucian Petruț.

El a mai mărturisit că milițienii aveau o anumită normă de amenzi pe care trebuiau să le acorde zilnic și, dacă nu îți îndeplineai această sarcină, erai certat rău și trimis înapoi pe teren să-ți faci norma. De aici, probabil și sentimentul cetățenilor de la acea vreme care, atunci când se întâlneau cu un milițian, știau că acesta le va găsi vreun nod în papură ca să îi poată amenda.

Mai mult decât atât, în calitate de milițian, abia dacă aveai dreptul la o zi liberă pe lună. Lucian Petruț își amintește că nici măcar când s-a căsătorit nu a primit liber. „Aveam nuntă într-o zi de sâmbătă și m-am dus la comandant de joi, ca să-l rog să mă lase liber de vineri, însă mi-a răspuns că mă pot duce și de sâmbătă, că îmi ajunge o singură zi pentru nuntă", își amintește băimăreanul.

https://biblioteca-digitala.ro

Și în privința dotării, Miliția stătea foarte prost. În Baia Mare existau, spre exemplu, două mașini de intervenții. Una dintre acestea era celebrul ARO, mașina cunoscută sub denumirea de „regina nopții". Acest nume i-a fost dat pentru că patrula mai mult noaptea.

Ca orice domeniu de activitate socialist-comunistă, și cel al Miliției avea o zi de sărbătoare, în care i se elogiau faptele și existența. Milițienii își serbau activitatea în cea de-a doua duminică a lunii iunie. În fiecare oraș se organizau manifestații și demonstrații în care organele de miliție își etalau calitățile și tehnicile de prindere a infractorilor. Ziarele locale nu mai conteneau să laude meritele și importanța milițienilor. „În întreaga lor activitate, organele noastre se bizuie pe masele populare. Legătura intrinsecă a miliției cu poporul exprimă, de fapt, concepția partidului nostru privind participarea activă a tuturor celor care muncesc la apărarea cuceririlor revoluționare, a proprietății obștești și la afirmarea principiilor eticii și echității sociale. În anii construcției socialiste, cadrele de miliție au acționat cu dăruire și răspundere, slujind cu credință și devotament, pînă la sacrificiul suprem pentru interesele poporului român", precizează cotidianul local „Pentru Socialism", în ediția din 12 iunie 1979. *(Ionuț Horoba)*

Povești cu milițieni. Revolta din Săliștea de Sus

O revoltă populară s-a produs în timpul comunismului, în 1981, pe Valea Izei, în comuna Săliștea de Sus. Mobilul nemulțumirii a fost comportamentul unui milițian, recte șeful postului de miliție din comună.

Oficialitățile comuniste locale și județene, când și-au dat seama că situația din comună le-a scăpat de sub control, s-au alertat și au solicitat intervenția forțelor de ordine. În comună s-au deplasat reprezentanți ai Comitetului Județean PCR, ai Consiliului Popular Județean Maramureș. Au fost mobilizate forțe de Securitate și Miliție și oamenii au fost intimidați și, până la urmă, împrăștiați pe la casele lor. Dar pentru autorități spaima a persistat după aceea ani la rând.

Despre desfășurarea propriu-zisă a evenimentelor ne-a vorbit Ioan Simion Vlad, cunoscut sub numele de Ionu Ilenii, fost primar timp de trei decenii în comună. „Șeful de post V.G. avea pile mari la

https://biblioteca-digitala.ro

miliția județului. De aceea se comporta cam brutal cu unii, iar pe alții îi proteja și îi acoperea pentru orice ilegalități ar fi făcut. Așa a împărțit comuna în două, unii erau oamenii lui, ceilalți, pe care îi considera dușmanii personali, îi sancționa și-i amenda pentru orice. Mai era și iubăreț, dar într-un fel și pervers, pentru că pe unele femei le maltrata ca să afle de la ele cu ce bărbați și-au înșelat soții, iar pe urmă să le poată șantaja și pe ele, și pe bărbații cu care s-au culcat. Eu am cerut de mai multe ori, oficial, să fie mutat din comună, că altfel nu va ieși bine. Nu m-au ascultat. Când s-a pornit revolta, a fost târziu. Scânteia ei a fost comportamentul violent al milițianului față de un țigan din județul Bistrița-Năsăud, geambaș de cai, care a înșelat mai mulți sălișteni. Scandalul a pornit de la niște cai pentru care țiganul nu avea acte de proprietate și se pare că erau furați. Totul a început în zona motelului, la ieșirea din comună, înspre Săcel. Cei de față s-au împărțit în două tabere. Unii țineau cu șeful de post, alții cu țiganul. Erau și cercheliți și de acolo s-au îndreptat spre postul de miliție. Au luat bolovani, l-au spart și l-au devastat. În învălmășeala creată, V.G. a primit un hamfău în cap ce era să-l trimită pe lumea cealaltă. Cei care au văzut tot au refuzat să dezvăluie identitatea autorului loviturii. În urma revoltei, după o lungă perioadă de spitalizare, V. G. a fost mutat la un serviciu de birou în Baia Mare. În locul său a fost numit ajutorul său, V.H., care a aplicat legea egal pentru toți." *(Dragomir Ignat)*

Securitatea comunistă - teroarea românilor

Securitatea a fost înființată prin Decretul nr. 221 din 30 august 1948 al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române (RPR). Inițial, a purtat numele de Direcția Generală a Securității Poporului (DGSP).

După moartea lui Dej, venirea lui Nicolae Ceaușescu în fruntea PCR a marcat o reorganizare a Securității. Astfel, din 22 iulie 1967, în urma Decretului nr. 710, a fost înființat Departamentul Securității Statului (DSS), condus de Consiliul Securității Statului (CSS), având în frunte un președinte cu rang de ministru. Direcția de Investigații avea agenți și informatori la fiecare nivel al structurilor de partid și guvern, precum și în societate, pentru a raporta orice activități sau

https://biblioteca-digitala.ro

opinii împotriva regimului. Realiza percheziții ilegale în instituții și locuințe, arestând oponenții regimului Ceaușescu.

Oamenii care au trăit epoca socialistă din România povestesc că le era foarte frică de Securitate. Exista o adevărată psihoză între oameni, ca nu cumva să vorbești ceva ce nu trebuie și pe urmă să te trezești că te saltă vreo „mașină neagră". „Ne era frică foarte tare de Securitate, mai ales pe vremea lui Gheorghiu-Dej. Ne feream să vorbim de rău sistemul în fața copiilor, de teamă că, în sinceritatea lor, copiii nu vor ști să ascundă ce discută părinții", a conchis băimăreanca Maria Pop. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL VII
STILUL DE VIAȚĂ

Anii ‘60. Mai aproape de Occident

O întoarcere în timp cu patru decenii ne aduce sub priviri frumusețile orașului Baia Mare. Și acum avem locuri minunate, dar cei care au trăit în anii ‘60-’70 își amintesc cu nostalgie de ceea ce însemna atunci zona Platoului București.

Aveam magazine de lux, firme luminoase, aveam program la televizor și locuri de petrecere a timpului liber. Baia Mare aducea atunci, într-un fel, cu Las Vegasul. Nu erau jocuri mecanice sau ruletă, dar erau alimentări în care untul era din belșug, pe sortimente, când ciocolata era atât de felurită, încât în vitrine se aranja în spirală, când mezelurile noastre erau cumpărate de vecinii din Ungaria și Bulgaria. Era o perioadă în care lumea era îndemnată să consume în exces. Factura de curent, de exemplu, era mai redusă dacă înregistram un consum mai mare. Magazinele erau luminate continuu, firmele luminoase licăreau în noapte, stofe, mătăsuri și haine de lux se găseau din belșug.

https://biblioteca-digitala.ro

Nimeni nu bănuia restricțiile ce urmau să fie impuse din ‘80. În zece ani de comunism, România a intrat într-o perioadă de involuție, care a aruncat-o în urmă cu 50 de ani.

Pentru anii rememorați, reprezentativă era nocturna din Centrul Nou al orașului Baia Mare. „Crinul” era cea mai renumită cofetărie din zonă, unde tineretul se întâlnea la o șuetă, servea un suc și o prăjitură, se năștea o idilă. Urma un magazin de bijuterii, unde găseai aur, argint și perle dintre cele mai rare. Tot în acest lanț de prezentare era cuprins și magazinul de țesături și confecții, iar în final venea Agenția OJT. Ar trebui amintită alimentara situată tot în acest areal, care era dotată cu alimente de cea mai bună calitate. Dacă vroiai să ieși din tipare, apelai însă la magazinul de lux, unde bărbații își cumpărau costume unicat și pălării de firmă, iar femeile alegeau rochii de o finețe și un design ieșit din tipare.

Era vremea minijupurilor, a sandalelor și a pantofilor cui, era lux și belșug în orașul nostru. Că era vară sau iarnă, orașul era plin de lumini, magazinele abundau în produse. Era o plăcere să ieși la plimbare seara, mai ales la începutul anilor ‘70. Țin minte și acum că aveam fuste atât de scurte, care numai decente nu erau, că îmbrăcam maieuri mulate și purtam sandale cu toc cui. Îmi amintesc cum așteptam în Centrul Nou un autobuz care să mă ducă spre cartierul Săsar și nu-mi păsa că trecuse de ora 22.00. Nu cunoșteam frica, nu se povestea de violuri și tâlhării. Eram tânără și îmi plăcea să fiu atrăgătoare. Rețin că dacă autobuzul ce venea avea o treaptă mai înaltă la urcare, renunțam și îl așteptam pe următorul. În acea perioadă, mijloacele de transport în comun circulau în toate direcțiile. Și în timpul de așteptare, mai zâmbeam unui tânăr, priveam luminile orașului și admiram perechile de îndrăgostiți ieșiți să se plimbe sub clar de lună”, își amintește cu nostalgie Elena B. *(Amalia Babici Man)*

Viața de familie

Perioada comunistă a avut și bune, și rele. Chiar dacă au avut de înfruntat nedreptățile regimului, băimărenii și-au făcut întotdeauna timp liber pentru a petrece momente de neuitat împreună; pentru că socialismul a constituit și perioada în care familiile erau mai unite.

https://biblioteca-digitala.ro

„Eram angajat la Mina Șuior la acea vreme. Eram un grup unit. Luam prânzul împreună, ne înțelegeam foarte bine. Soția mea era angajată în aceeași unitate. Făcea parte din personalul TESA. Așteptam autobuzul împreună, împreună mergeam către locul de muncă și ne întorceam acasă tot împreună. Asta dacă eram amândoi pe dimineață", își aduce aminte Vasile I.

„Exista un soi de rutină în timpul săptămânii. Pentru adulți însemna muncă, muncă și iar muncă… În mai toate întreprinderile se muncea pe schimburi. Fie că era vorba de marile uzine de prelucrare a materialelor neferoase, fie de o fabrică de confecții sau pur și simplu de o farmacie, se știa că schimbul I era de la 6.00 la 14.00, schimbul II de la 14.00 la 22.00, iar în minerit, mai ales, schimbul III pe noapte. Dimineața, cei mai mulți ne trezeam în zorii zilei, indiferent de anotimp, pentru că la ora 6.00 începea lucrul. De la ora 5.00, circulau autobuzele, iar orașul prindea viață. Începea o nouă zi de lucru. Mereu la fel. Se câștiga cu greu pâinea cea de toate zilele în comunism. Nu funcționa ca acum, cu șomeri și cu oameni care «trag mâța de coadă» în loc să muncească", relatează Vasile I.

„După-amiezele le petreceam în familie. Copiii își făceau temele, abia după aceea mergeau la joacă. Prietenii fiului meu veneau întotdeauna la noi, după ce își terminau lecțiile. Făceau zarvă mare în toată casa. Ne bucuram și noi, adulții, de jocurile lor. Ne simțeam și noi copii. Seara, ne uitam la programul TV, deosebit de scurt, oferit de Televiziunea Română. Nu prea aveai ce vedea. Actualitățile erau numai despre «activitatea» familiei prezidențiale. Emisiunile la fel: relatau despre mărețele realizări ale statului socialist, despre dezvoltarea economică întreprinsă conform cincinalului. Ne adunam la cei care aveau televizor și priveam aproape hipnotizați filmele: Mihai Viteazul, Comisarul Moldovan, Pistruiatul. S-au difuzat într-o perioadă și filme din afara Cortinei de Fier, gen Casablanca sau Pe aripile vântului.

Pe atunci, școala ocupa un loc mai important în viața copiilor. Părinții nu-și lăsau odraslele să iasă afară, în fața blocului, decât după ce își făceau lecțiile. Școala era școală, timpul liber era timp liber pe atunci. Un lucru interesant era că atunci nu prea vedeai conflicte între părinți și copii. Rare erau situațiile când copiii nu-și ascultau părinții. Se zbăteau să fie cât mai silitori la școală. Învățau ore întregi…

https://biblioteca-digitala.ro

Privind însă acum înapoi, îmi dau seama că, deși studiau extrem de mult, tinerii s-au ales și cu o sumedenie de noțiuni total nefolositoare. Una peste alta, era disciplină", povestește Vasile I.

„Sâmbăta era zi normală de lucru, în anii de glorie a comunismului, astfel că nu prezenta diferențe majore față de primele cinci zile ale săptămânii. Atât că elevii erau liberi și stăteau acasă. Își făceau temele sau ieșeau la joacă. Existau multe competiții sportive la sfârșit de săptămână. Un vecin de-al nostru era la juniori, la FC Baia Mare și mergeam să-l vedem cum joacă. Stadionul era plin de fiecare dată când juca FC-ul sau se juca handbalul pe iarbă ori era «Daciada». Sâmbăta după-amiaza, începea distracția. Lumea ieșea pe terase ori stătea cu familia", spune Vasile I.

„Ziua de duminică era «încununarea» tuturor eforturilor din săptămâna precedentă. Era liber la distracție. Deși se spunea că regimul nu privea cu ochi buni religia, paradoxal, mulți băimăreni mergeau la biserică duminică dimineața. Numărul bisericilor era considerabil mai mic decât acum. Pe atunci, frecventam biserica de pe Valea Roșie. Socrul era chiar curator acolo. La amiază, luam masa împreună cu rudele. Comuniunea era foarte importantă în familia noastră. După aceea, ieșeam prin parc cu toții. Mergeam la trenuleț, cumpăram copiilor vată de zahăr, iar noi serveam câte o bere sau un «Brifcor» la terasă. Mai dădeam o raită pe la zoo să se distreze și copiii. Sau ieșeam doar la o cofetărie sau local de prin centru. Era frumos. Dacă era primăvară sau vară și vremea era favorabilă, ieșeam la iarbă verde la Usturoiul, în zona Barajului, cu prietenii de familie. Seara eram frânți, dar încântați că ne-am «umplut» singura zi liberă din săptămână cu ceva ce ne-a făcut cât de cât fericiți. Duminică seara, dădeam stingerea întotdeauna mai repede, deoarece începea o nouă săptămână grea la locurile de muncă ori la școală… Trebuia să fim în formă…", își aduce aminte Vasile I. *(Cătălin Țineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Transportul în comun

Autobuzele au apărut, în municipiul Baia Mare, prin anii '50. Încă de atunci erau vechi, prăfuite și îmbătrânite. Aceleași mijloace de transport, de o siguranță îndoielnică, au putut fi văzute și după 25 de ani.

„Prin 1960, autobuzele circulau rar, existând un program bine stabilit. Nu erau numeroase, iar două mijloace de transport în comun circulau pe traseul Baia Mare - Baia-Sprie. Pentru Firiza, autobuzul mergea doar până sub Baraj, iar de acolo oamenii plecau și veneau pe jos. La fel circulau și locuitorii din Recea și Ocoliș. Din păcate, autobuzele din '50 au circulat și în 1975. Nicio schimbare, nicio îmbunătățire nu s-a văzut de-a lungul a 25 de ani. Autobuzele erau din tablă, cu scaune vechi din lemn, iar o plimbare dintr-un capăt al orașului în altul te zguduia din toate încheieturile", își amintește Doru L.

„În Baia Mare erau trei stații de autobuz. Una era la gară, cea de-a doua în Centru Vechi, iar a treia la Spitalul de Boli Contagioase, în zona Combinatului. Autobuzele circulau de câteva ori pe zi, iar atunci când plecau și veneau muncitorii, deveneau supraaglomerate. Problematică a fost situația și când s-au înmulțit liceele, deoarece, fiind toate comasate în zona centrală, elevii erau cei care alegeau, cel mai frecvent, acest mijloc de transport. Stațiile fiind atât de răsfirate, dacă nu erai foarte grăbit și nu vroiai să mergi în Centru Vechi, de obicei alegeai să circuli pe jos. Cum la Piața de Alimente nu era stație,

https://biblioteca-digitala.ro

distanța o parcurgeai pe cărare, pe lângă șinele de cale ferată", povestește băimăreanul. *(Amalia Babici-Man)*

În Baia Mare se circula atunci cu „locala", după cum era cunoscută întreprinderea care asigura buna desfășurare a transportului local. Ioan Oroian își aduce aminte și acum de autobuzele de atunci. Din câte știe, primele autobuze au fost de producție cehoslovacă, rotunjite astfel încât semănau cu alt produs cunoscut în acea perioadă, frigiderul Fram. Apoi, după ce a fost înființată întreprinderea Autobuzul, în București, prin orașe au apărut autobuze de producție românească.

Acestea erau cu puține locuri pe scaune, mai multe fiind în picioare. Prin anii '80, când au apărut problemele cu benzina, prin oraș au început să circule autobuzele pe gaz. „Aveau rezervoarele instalate deasupra, pe autobuz, de ziceai că-s rachete", povestește Ioan Oroian.

Amintiri neplăcute despre transportul în comun are și Emilia Noje. „Umblam mai mult pe jos. Mă duceam până în cartierul Săsar pe jos decât să aștept în stație și apoi să mă duc cu autobuzul. Erau numai autobuze vechi, vai și-amar de ele. Era înghesuială, stăteai în picioare, te rezemai pe unde puteai", își amintește băimăreanca. Pe atunci, biletele se cumpărau de la taxatoarea din autobuz, care avea locul ei înspre coada mijlocului de transport. Atunci a apărut celebrul slogan „Dați din mână în mână, până în fund, la taxatoare". *(Ioan Buda Țețu)*

Liste de așteptare pentru procurarea unei mașini

Dacia și Oltcit erau aproape singurele autoturisme care rulau în țară în anii '70-'80. Cei care au trăit atunci își amintesc cât de greu era să obții o mașină și anii de stat la rând până să devii fericitul posesor al unei Dacia.

Se fabricau pe atunci Dacia 1300, 1310 și apăruse, între timp, Dacia 1400. Mai era Oltcit Club, însă poporul era înnebunit după Dacia. Prețul unei mașini standard era de 70.000 lei, fără îmbunătățiri, în timp ce Oltciturile variau între 50.000 și 65.000 lei. Dacă vroiai o mașină cu anumite plusuri, prețul ei creștea, în medie, cu 10.000 lei.

https://biblioteca-digitala.ro

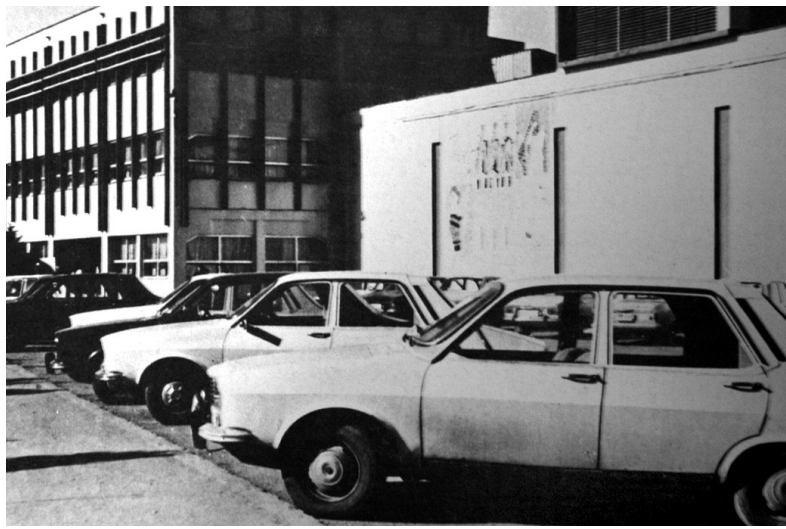

Când vroiai să achiziționezi un autoturism, depuneai la CEC jumătate din valoarea lui, unde specificai tipul mașinii și modelul dorit. Îmbunătățirile le alegeai pe loc, când erai anunțat că poți să mergi să ridici „bijuteria". Așteptarea dura în medie patru-cinci ani, iar, pentru acele vremuri, prin îmbunătățiri se înțelegea ceas electronic, tetiere, radio. Când depuneai cererea tip, primeai un număr de ordine. În anii de așteptare, puteai să continui să depui rate, pentru a scădea din sumă la final. Eu am plătit, în 1982, în jur de 35.000 lei. Mă înscrisesem, la fel ca toată lumea, pentru Dacia. În 1986, printr-un ordin de la guvern, s-a aflat că, pentru cei care doresc să cumpere Oltcit, perioada se decalează cu un an. N-am stat pe gânduri. Am mers la București să anunț că mi-am schimbat preferințele, iar după aprobarea primită, am ajuns în Craiova, să ridic mașina", povestește Iulian Zaharie.

Să te înscrii la școala de șoferi, era o altă aventură. Costa în jur de 2.000 lei și așteptai cam doi ani să începi cursurile teoretice. Când îți venea rândul, dacă treceai examenul teoretic și intrai la practică, trebuia să te prezinți cu 50 litri de motorină. De unde, conta mai puțin. Și cine vroia să urmeze școala, obținea și motorina atât de necesară. La finalizarea cursurilor, urma examenul. La fel

https://biblioteca-digitala.ro

ca acum, era un examen de teorie, pe care dacă îl treceai intrai la examenul în poligon. După ce făceai poligonul, dădeai examenul pe oraș, iar dacă nu erai depunctat foarte mult, urma examenul de condus pe timp de noapte. Abia după toate aceste testări puteai să obții permisul. Mai dura cam o lună până ți-l elibera Miliția", susține Iulian Zaharie. *(Amalia Babici-Man)*

„Pile" la service auto

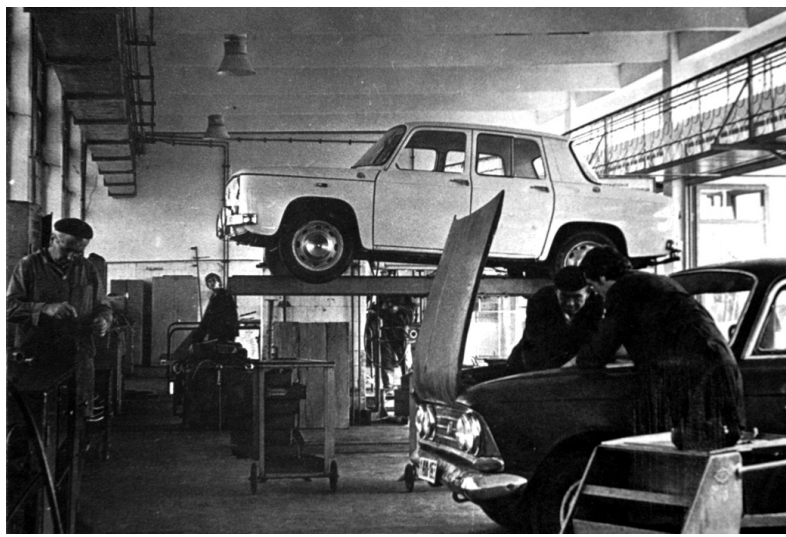

Service-urile auto erau în proprietatea statului. Numărul lor era foarte mic la nivel de oraș, fapt ce determina o „concentrare" mare de specialiști în domeniu, în locurile special amenajate în acest scop.

„Primul service auto cu adevărat important în orașul Baia Mare a fost lângă UP Săsar. Aici, exista un mecanic foarte bun, care repara orice mașină îi venea pe mână. În realitate, service-uri funcționau în toate marile întreprinderi de stat din oraș. Chiar «străмoșii» Urbisului și Azurului aveau un atelier special, în care se efectuau reparații pentru mijloacele de transport în comun", își aduce aminte Vasile I.

https://biblioteca-digitala.ro

„Era o meserie rentabilă. Chiar dacă veneau puțin în comparație cu ceea ce se întâmplă acum, atunci comenzile erau substanțiale. Puține, dar bune. Mecanicii erau împărțiți pe secții. Unii se ocupau strict de remedierea eventualelor probleme apărute la motor, unii aveau în grijă partea electrică, iar alții realizau lucrările de vopsitorie și tinichigerie. A lucra într-un service auto constituia un mare atu. Cum sistemul de pile și relații era în floare, toată lumea dorea să cunoască un mecanic dintr-un service... De ce? Pentru că mecanicii de la service-urile auto își dădeau acordul în privința verificărilor tehnice”, spune Vasile I. (Cătălin Țineghe)

Muncă patriotică obligatorie

Omul simplu era scos la muncă pentru a realiza diguri, pentru a planta pomi, pentru a deszăpezi orașul, totul fără a fi remunerat.

„Dacă se decidea de la Consiliului Popular Județean că într-o anumită zi se va face muncă patriotică, acel lucru se făcea, fără ca să cârtească cineva. Hotărârea consiliului ajungea la urechile di-

https://biblioteca-digitala.ro

rectorilor sau inginerilor-șefi de la întreprinderi, erau informate conducerile școlilor. Cei de la centrul județean de partid își desemnau oamenii care să se ocupe de diferitele lucrări. Aceștia dădeau ordinul mai departe, «celor mai mici» din organigramele diferitelor instituții, după care angajații și subalternii erau informați asupra deciziei. Omul simplu nu avea voie să gândească, ci doar să execute, cu zâmbetul pe buze, decizia «mai-marilor» săi", își amintește Dumitru M.

„De obicei, se efectuau acele lucrări care implicau angajarea unor sezonieri. Plantările de puieți, spre exemplu. Această activitate nu se desfășura în tot timpul anului, așa că erau scoși din sălile de clasă șoimii patriei sau comasați studenții, pentru a realiza planul. Se luau la rând zonele din oraș unde se construise excesiv în acel ritm nebun al anilor '60-'70, și se plantau copaci, pentru a echi-libra balanța. Munca patriotică prima în fața orelor de curs. Indiferent că era vorba de orele de atelier, ori matematică și limba română, șoimii patriei erau duși la muncă, minorii fiind îndoctrinați cu teza conform căreia de munca lor depindea dacă România își va îndeplini sau nu planul impus de Ceaușescu pentru dezvoltarea țării", spune Ioan T.

„Iarna, munca patriotică însemna de cele mai multe ori lucrări de deszăpezire. Țin minte că eram nevoiți să ne îmbrăcăm adecvat, plecam de la întreprindere cu lopeți și ieșeam pe teren. Prin '70, am avut o iarnă foarte grea. Cum curățam carosabilul, cum zăpada se așeza iarăși. Cred că atunci aproape toată lumea era în stradă, încercând să degajeze străzile din cartierul Săsar", afirmă Ioan T.

„Orice lucrare de înfrumusețare a orașului cădea în sarcina oamenilor simpli, prin intermediul muncii patriotice. Nu doar plantarea de copăcei intra în atribuțiunile noastre, ale tuturor, ci și toaletarea pomilor bătrâni. În fiecare primăvară eram pe principalele artere ale Băii Mari, și nu numai, pentru a executa această operațiune", relatează Vasile I.

„Anii '70 - '80 au fost anii de grație ai muncii patriotice. Prin intermediul acestei practici, s-au realizat adevărate minuni. Nimeni nu ar fi crezut vreodată că se pot ridica atât de multe construcții într-un timp atât de scurt. Dar, prin convocarea unei mase atât de mari de oameni în cadrul acestor activități, treaba mergea mai repede. De exemplu, după ce erau ridicate construcțiile cu viteza luminii, o

https://biblioteca-digitala.ro

altă echipă - de regulă, de «necalificați» - în cadrul operațiunilor de muncă patriotică, curăța terenul, pentru a da un aspect frumos zonei. Pentru tinerii de atunci, adulții de astăzi, se poate spune că a fost benefică munca patriotică. Aveau parte de beneficii. UTC-iști fiind, aceștia mai făceau câte un bănuț din diferite activități, se organizau mese rotunde, excursii în timpul liber. Deci se poate spune că a fost și bine", spune Ioan T.

„Cine nu dorea să participe la munca patriotică era admonestat în public, în cadrul întreprinderii unde muncea. Dar acest lucru nu se prea întâmpla", își aduce aminte Viorel P. (Cătălin Țineghe)

Raid printr-o alimentară din anii '80

Teoretic, în anii comunismului mâncam prost ; cel puțin așa spune legenda. Stăteam la cozi la pâine, lapte, puiul din alimentară era atât de amărât, încât se vindeau câte doi, celebrii „frații Petreuș". Berea era proastă, și lista poate continua. Dar...

În salam și-n parizer se punea și carne, brânzeturile se făceau chiar din lapte, nu din soia, habar nu aveam de E-uri, pentru că mare parte din ele nu erau inventate. Iată câteva dintre produsele care ne-au încântat (sau nu) copilăria.

https://biblioteca-digitala.ro

Soluția pentru orice masă fugară era borcanul cu fasole boabe cu cârnăciori. Nu mai e pe piață sau cel puțin nu în acea formă. Da, am găsit de multe ori pietre în borcan, cârnăciorii uneori erau lipsă la apel, dar gustul nu-l mai întâlnim în această viață... Undeva în același raft, dar mult mai scumpă la vedere era conserva cu carne de porc. Uneori ruginită, conserva avea nevoie de îndemânare și cuțit de Rambo s-o deschizi, dar gustul cărnii era decent, iar acea grăsime gelatinoasă era un deliciu, o unsoare cum nu se găsește azi în galantare. Dar pateurile? Se făceau pe vremea aceea din carne, slănină și ficat și da, se mai scăpau și ceva tocături, de era pateul pe pâine ca o hartă 3-D... dar chiar avea gust real de pateu!

Ciocolata cu rom a fost unul din deliciile copiilor din anii 80, tot mai rară, o alternativă de lux la halvaua cu coji de semințe în ea, la bomboanele tăvălite prin cacao sau la pufuleții tari ca piatra, de ne războiam cu ei.

În exact aceeași situație se află eugenia. Efectul de atunci era ca al biscuiților militari, pe care, după ce reușeai să-i înmoi... în ceai fierbinte, cam 10 minute, umpleau cana și constituiau o adevărată masă. Și până nu plecăm din zonă, să nu uităm de excelenta marmeladă la ladă, cea din fructe.

Și pe lângă înghețata simplă ce-o confundai cu pachetul de unt Napolact (o delicatesă!), mai exista Casata, dar și coșulețele acelea ce au reapărut, dar din ce în ce mai mici și mai ușoare, prin magazinele sătești. Tot printre dulciuri, ciocolata Kandia avea concurență doar din partea unei ciocolate chinezești interesante, cu un stup de albine pe ea, care a dispărut de pe piață odată cu reorientarea noastră spre Occident.

Apoi biscuiții Carei. Nu le făceau față în materie de... densitate decât caramelele aproape necomestibile sau turta dulce devenită armă albă.

Să nu uităm brânza Făgăraș, acea brânză cu smântână cremoasă, făcută chiar din ce scrie pe cutie. Tot ce există acum pe piață, cu toate firmele sonore, nu se apropie de gustul acela.

La aceeași categorie, însă depășit de produsele contemporane, se află salamul de Sibiu, care, de fapt, la origini, fusese făcut de frații mezelari Filippo și David Dozzi, din Sinaia. Există pe piață, se produce, are concurență de lux, există zeci, de nu sute de arome

https://biblioteca-digitala.ro

de salam uscat, întrebarea este câtă carne curată mai conține actualul salam uscat de gen?

Rămâne în lista de „Așa da” până și zacusca ce se mai găsea la borcan, dar a nu se confunda cu oribilul ghiveci care o fi avut el gust de legume, dar părea făcut pentru masochiști. Ghiveciul era omniprezent pe rafturile de altfel cam goale ale alimentarelor, cot la cot și-n tristă concurență cu peștele merlucius, care se dădea uneori obligatoriu lângă făina de mălai. *(Alexandru Ruja)*

Băuturi, șerbeturi, tutun...

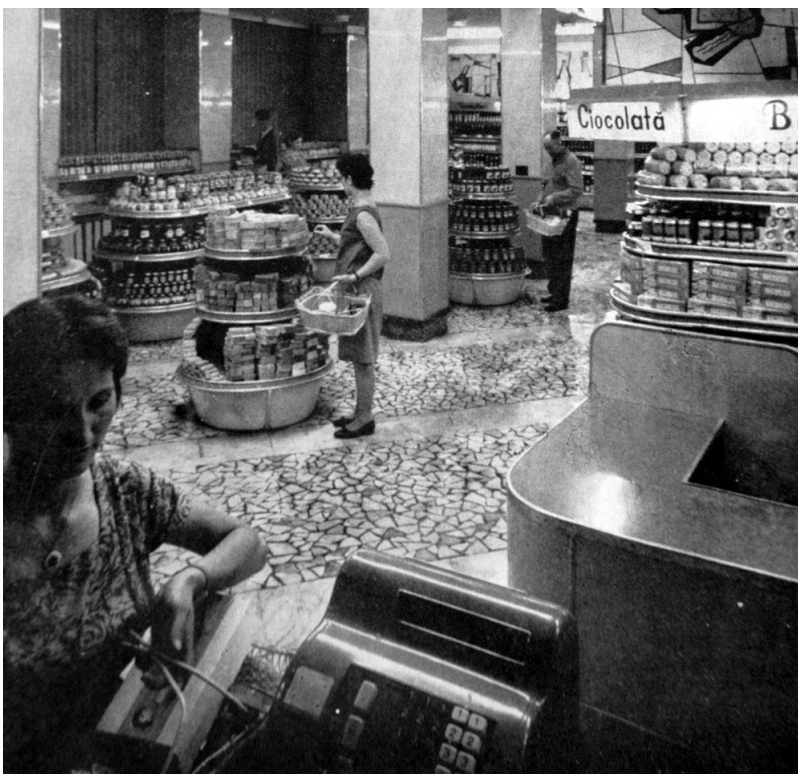

Berea de Satu Mare era oribilă și-o vânam pe cea de Azuga sau de Bistrița. Mai exista Pils de Timișoara, dar... era o raritate.

https://biblioteca-digitala.ro

Vinul bun se găsea atunci când traversai țara, în drum spre litoral, în zonele viticole celebre. În magazine, vinul era prost așa că noi, adolescenții, ne tratam cu vin spumos sau șampanie, care era decentă. Și pentru că nu aveam stomac de țuica „Dobrin", cea cu doi ochi albaștri... din prune, nici de RDM și RDF, rachiul de vin sau de mere, care puteau îngrozitor, vânam băuturile albaneze sau cubaneze, în genul Ratafia. Cu vinarsul Ovidiu încă te mai puteai obișnui...

Și peste toate, apele minerale, adevărate, nu feștite, de la adevărate izvoare de ape minerale carbogazoase. Și vă amintesc doar două extreme: apa minerală Hebe, antipatică la gust dar cu personalitate, și apa minerală Lămâița, străbunica Fantei de lămâie. Mai erau, evident, siropurile din care unele gustoase de-a dreptul. Abia așteptai să auzi clopoțelul care însemna că părinții te îndemnau să fugi în fața blocului cu sticlele de sifon că venea nenea cu căruța încărcat ochi, de pe strada Vasile Alecsandri. Sifonul cu sirop era mult mai bun decât sucul Ci-co, dar și față de Brifcorul de mai apoi.

Dar să nu uităm, românii fumau ca turcii și se uitau cu jind la pachetele de țigări de afară. Și uite-așa ajungem la țigările autohtone, Carpați cu sau fără filtru, dar musai de Timiș (ca să nu aibă lemne, crengi sau bote în ele), la Naționale, Plugarul, la Mărășești, Cișmigiu, Vikend, Apollonia, Bucegi sau DS. Evident, dacă fumai BT-urile bulgărești erai deja domn, iar dacă mai aveai blue jeans pe tine sau adidași Puma, ori pantofi Otter... erai bărbat.

Altfel spus, așa cum era societatea, fără cele 200 de feluri de bere și de vin, fără băuturile exotice și țigările ultrasoft și cu arome, românul și-a luat porția de viciu, cu ce-a avut la îndemână.

Dar am pierdut pe traseu câteva din deliciile nonalcoolice, drept pentru care e musai să revenim. Mentosanele care, într-un final, cam la zece minute, totuși se înmuiau în gură, ba chiar și Gumela, o gumă de mestecat seacă. În schimb, dintre produsele de ciocolată Cibo era acea ciocolată cu coniac la care ajungeai din greșeală sau dacă erai cel puțin milițian. Dar șerbetul... era o minunăție, fie el de trandafiri, de lămâie ori de cacao, piureul de castane. Mai era înghețata Polar.

Să nu uităm: cofetăriile erau adevărate, chiar se mânca prăjitură și produsele de bază erau Savarina, Choix à la creme, rebotezat Coix, Doboș, Indiana, Ecler și cam atât. *(Alexandru Ruja)*

https://biblioteca-digitala.ro

Grădinăritul din jurul blocurilor

La începutul anilor ’80, au apărut în mediul urban, în jurul blocurilor de locuit, adevărate grădini, unde oamenii cultivau roșii, castraveți, ceapă, ardei, salată verde etc.

Cei mai norocoși erau oamenii care locuiau la parterul blocurilor. Aceștia își îngrădeau spațiul de sub geam și creșteau acolo în voie tot felul de legume. Cei care nu locuiau la parter recurgeau la soluții dea dreptul ingenioase, adică aduceau pământ cu găleata și îl depozitau în balcon, apoi îl transformau într-o veritabilă grădină suspendată. Alții, mai îndrăzneți, foloseau chiar și acoperișul blocului pentru amenajarea unui spațiu cu pământ fertil pentru cultivarea legumelor.

„Foloseau până și ghivecele pentru flori pe post de răsaduri pentru zarzavat. Aduceam pământ de acasă, de la țară, ca să fiu sigur că plantele cresc și au cel mai bun mediu. Și în balcon mai puneam pătrunjel, ceapă sau salată verde”, povestește Ionel Pop, 71 de ani, Baia Mare.

„Singurul lucru bun al acestor grădini era că aduceau un plus de verdeață în jurul blocurilor. Oricum, mare folos din acele grădini noi nu prea aveam, pentru că, de multe ori, copiii furau ceapa. În plus, acele legume, din cauza poluării, aveau un conținut ridicat de plumb, așa că multă lume prefera să se aprovizioneze de la țară”, povestește băimăreanca Rodica Urs. *(Ionuț Horoba)*

Centre de colectare a sticlelor și borcanelor

„Pe atunci nu prea erau PET-uri sau cutii de carton. Prețul sticlei sau al borcanului era inclus în prețul produsului și aveai posibilitatea de-a recupera banii dați pe sticlă sau borcan. Uleiul era la sticlă de jumătate de litru, iar sucul era îmbuteliat în sticle de un sfert de litru. De multe ori se întâmpla să fie pusă bere în sticlele în care înainte a fost ulei. Era groaznic, pentru că nu prea se curățau sticlele cum ar fi trebuit. Romii au profitat atunci de acest lucru. Mergeau prin sate și culegeau sticle (dând în schimb oale sau produse din plastic), pe care apoi le duceau la centrele de colectare a sticlelor și primeau bani. Romii nu aveau pretenția ca sticlele să fie curate, le spălau ei pe unde apucau”, spune Gheorghe D.

https://biblioteca-digitala.ro

„De multe ori, la finalul meciurilor care aveau loc pe stadion, rămâneau, după ce mergeau toți acasă, foarte multe sticle goale. Erau destul de mulți cei care mergeau, strângeau sticlele și le duceau la centrul de colectare și făceau bani pe ele”, spune Marius P. *(Daniela Dragoș)*

Designul interior

Mai există și astăzi, în multe case și apartamente de la noi, vestigii ale vechiului regim, concretizate în diverse piese de mobilier, bibelouri, milieuri etc. Dincolo de mutațiile și obiceiurile pe care le-a adus în plan politic și administrativ, comunismul și-a lăsat amprenta și în ceea ce privește viața socială cu toate aspectele ei.

În perioada anilor de dictatură comunistă, decorațiunile interioare ale locuințelor erau parcă trase la indigo. În fiecare casă sau apartament găseai aproape același tip de mobilier, aceleași obiecte de design. Toată lumea își amintește de mobila lăcuită din sufragerie, cu vitrina de sticlă în care zăceau vestitele bibelouri așezate pe milieurile lucrate de gospodine. Ideologia comunistă nu accepta

https://biblioteca-digitala.ro

lucrurile decât sub aspectul de simplu, muncitoresțe și revoluționar. De aceea și mobilierul care era fabricat în acea vreme merge pe linia aceasta: scaune cât mai simple, birouri din rame placate, fișete metalice sau dulapuri din lemn. Cei mai înstăriți și șefii își comandau la ateliere de tâmplărie mobilă furniruită cu nuc și lustruită cu o substanță adusă din India, dizolvată în spirt tehnic.

„Era la modă în special mobila lăcuită care sclipea, dar pe care veșnic zăcea praful în voie. Oricât de des o ștergeai, tot se așeza praf, însă lumea făcea acest compromis doar ca să fie în rând cu vecinii", povestește băimăreanul Dumitru Pop.

În Baia Mare nu prea se producea mobilă pentru cererea internă, majoritatea fabricilor de aici executând mobilier pentru export. Băimărenii care voiau să-și cumpere mobilă trebuiau să apeleze la Întreprinderea CIL din Sighetu Marmației sau să se deplaseze la fabricile de mobilă de la Satu Mare, Carei sau Cehu Silvaniei. Cei care făceau comandă direct la fabrică ieșeau mai ieftin, pentru că scăpau de adaosul comercial al magazinelor de profil. Însă trebuiau să aștepte uneori și câteva luni până le era terminată mobila, din cauză că existau foarte multe comenzi. „Era mai ieftin de la fabrică, însă dacă puneai la socoteală costurile transportului până acasă, tot cam acolo te scotea la preț ca și din magazin. Însă era mai convenabil să faci comandă la fabrică pentru că manopera era mult mai de calitate", mărturisește băimăreanca Ana Marian.

Oamenii care au trăit în epoca ceaușistă sunt de părere că, până prin anii '70, mobila era mai de calitate și se folosea doar lemnul masiv. Pe urmă, a început nebunia raționalizărilor instituite de Ceaușescu și au apărut tot soiul de inovații în ce privește lemnul, care trebuia să fie folosit într-un mod cât mai economic. Așa a apărut mobilierul din plăci de tip PAL (rumeguș presat) și melacart. *(Ionuț Horoba)*

Instalarea unui telefon, o aventură

Lucruri care acum par banale erau considerate adevărate obiecte de lux în vremea comunismului. Nu ținea totul doar de lipsa unei tehnologii avansate, cât de birocrație și de posibilitatea ținerii sub control a populației. Pentru instalarea unui telefon fix se făcea cerere și, după ce era analizată, primeai răspuns... peste câțiva ani.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru a primi un telefon fix trebuiau parcurși mai mulți pași. În primul rând, trebuia ca în cartier să fie o centrală telefonică. După ce era construită și dotată centrala telefonică, șansele să obții un telefon fix creșteau. Trebuia să faci o cerere, vizată și de directorul întreprinderii la care munceai, și... să aștepți. Aprobarea cererii dura chiar și doi - trei ani, privilegiați fiind cei care ocupau funcții importante în sistem.

„Tata era milițian, nu a trebuit să așteptăm. Era la circulație, avea nevoie de el pentru serviciu", își amintește George, din Baia Mare.

Dacă ți se aproba instalarea unui telefon, trebuia să te aștepți să împarți linia telefonică cu altcineva, un vecin sau un coleg de serviciu. Avantajul era că abonamentul costa mai puțin, dar convorbirea era auzită de către amândoi abonații. Când suna telefonul la persoana apelată, se auzea soneria și la celălalt, care putea să ridice receptorul din furcă și să audă întreaga conversație. În afară de asta, se spunea că telefoanele sunt ascultate și de organele de Securitate, orice replică împotriva sistemului putând fi pedepsită sever. Telefoanele montate erau rudimentare, formarea numărului făcându-se cu ajutorul unui disc. La întreprinderi sau în alte locuri publice, pentru a se evita numărul mare de convorbiri, pe disc se monta un lacăt, cheia fiind la conducătorul instituției.

https://biblioteca-digitala.ro

Studenții sau cei care nu aveau bani să telefoneze puteau suna cu taxă inversă. Cereau, prin centralistă, apelarea unui număr, destinatarul apelului fiind cel care suporta costul apelului, după ce era întrebat dacă este de acord. Apariția cabinelor telefonice publice a dus la scurtarea drumului către poștă. În cabină era un telefon în care se introducea un anumit număr de fise, de 25 de bani, în funcție de durata convorbirii. Monedele erau introduse pe parcurs, nu de puține ori conversația întrerupându-se din lipsă de fise și trebuia sunat din nou. *(Ioan Buda Țețu)*

Sexualitatea - subiect tabu

În acele vremuri nici măcar nu exista o educație sexuală, mai ales în rândul tinerilor. Singura educație pe care populația o primea în acest sens era că sexul e bun doar pentru a se perpetua specia, adică în scopuri reproductive, nu „frivole".

În anul 1966, apare celebrul Decret prin care se interzicea cu desăvârșire avortul, cu scopul de a crește rata natalității. Cele care îndrăzneau să încalce această lege riscau ani grei de închisoare. În acest context, s-a interzis și vânzarea pilulelor anticoncepționale, la fel și importul de prezervative, fiind acceptate doar cele din producție proprie. Pe piața internă, singura marcă de prezervative din vremea comunistă era „Vulcan". Acestea se găseau extrem de rar și pe seama lor circula și o glumă: se spunea că sunt la fel de sigure precum prognoza meteo. Pentru ca să se evite legăturile sexuale care nu s-ar fi soldat cu nașterea unui copil, regimul a mai luat o serie de măsuri. Închirierea camerelor de hotel sau locuințelor era permisă numai cuplurilor căsătorite.

Publicațiile referitoare la sexualitate erau interzise, nu doar cele sexy sau porno, ci chiar cele educative și de informare. „Era o politică de partid, în sensul în care s-a trasat sarcina că, la nivel de România, populația trebuie să crească. În acest sens, erau stimulate foarte mult procrerea și natalitatea, era evitată, din acest punct de vedere, prezentarea sexualității și sub alte aspecte. Se considera că, dacă lumea va cunoaște mai multe aspecte legate de sexualitate, ar fi putut duce invariabil la întreruperea de sarcini, ceea ce nu era pe placul regimului de atunci. Noi, ca medici, nu aveam

https://biblioteca-digitala.ro

voie să facem nicio promovare vizavi de planificarea familială, doar în sensul creșterii natalității", a mărturisit Augustin Bâlc, medic de familie din Baia Mare.

El a mai adăugat că, în liceu, tinerii aveau în programa școlară așa-numitele ore de „educație sanitară", care erau concentrate doar pe probleme de igienă și reproducere.

Regimul comunist stabilise reguli de așa-numită conduită morală, în care se excludea publicarea sau afișarea în literatură sau televiziune a unor imagini cu tentă explicit erotică. Propaganda vremii prezenta Occidentul ca un tărâm unde pornografia se manifesta ca un mod de viață. „Un stand de reviste la colțul unei străzi. Pe coperte, viu colorate, pentru a atrage clienții, poze de femei sau de bărbați în costumul lui Adam. Mai departe, se văd niște afișe, de dimensiunea unui etaj, ale unei reclame pentru un film erotic. Cel care are curiozitatea să intre în sală va urmări, ca de obicei, tribulațiile sexuale ale unor dezaxați. Dar cele de mai sus reprezintă numai două exemple din variatele mijloace folosite în țările occidentale pentru proliferarea pornografiei, care a ajuns într-un grad atât de avansat, încât se poate spune că erotismul și pornografia au devenit un mod de viață în statele occidentale", se spunea într-un articol publicat în anul 1975, în ziarul băimărean „Pentru Socialism".

Cei care au trăit acele vremi își amintesc că nu prea aveai cu cine să discuți probleme de natură sexuală. În familii, subiectul era considerat tabu și rușinos, părinții le spuneau copiilor că așa ceva nu este bine să se știe și că vor afla ei când vor ajunge mari. „Din cauza faptului că lipseau cu desăvârșire informații profesioniste legate de sexualitate, în rândul tinerilor se manifesta un pudism aproape de extrem. La ora de anatomie, dacă te punea să spui ceva despre organele genitale, te înroșeai tot, ți se părea ceva foarte rușinos", a mărturisit băimăreanul Mircea Codreanu.

El a mai povestit că, spre sfârșitul anilor '80, când a apărut celebrul film „Liceenii", era o scenă mai „erotică", în care apărea Ștefan Bănică Jr. și Oana Sârbu. „Într-o secvență de câteva secunde i se vedea sânul Oanei Sârbu; țin minte că au mers elevi și de câte zece ori la cinematograf, pentru a vedea acea scenă, care nu știu cum a fost scăpată de către Securitate și de cenzura care exista în Ministerul Culturii la acea vreme", a conchis Mircea Codreanu. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Seri de iarnă fără căldură și energie electrică

Iarna, orașul era „amorțit", iar băimărenii își petreceau serile în case, de cele mai multe ori la lumina lumânărilor.

„Nu prea aveai ce face pe timpul comunismului. Iernile erau ierni. Geroase, nu glumă. Când cădea zăpada, peisajul era complet alb. Era un ger de crăpau pietrele. Până în primăvară, situația nu se schimba. Trebuia să te îmbraci gros, pentru a rezista. Serile erau extrem de geroase. Încălzirea era centralizată. Erau centrale termice de cartier, nu microcentrale de apartament. Pe la finalul lui noiembrie, «se dădea căldura» și lumea aștepta asta cu sufletul la gură, pentru că era o chestie comandată de autorități. Seara nu prea aveai ce să faci. Orașul era amorțit. Nu existau atâtea lumini colorate. Nici atâția brazi împodobiți, cum vezi acum, peste tot în oraș. Pe vremea aia, nu aveai unde să ieși în oraș seara. Dacă doreai, puteai să mergi după-amiaza la patinoar, dar seara, când se înnopta, nu aveai unde să îți petreci timpul liber. După ora 22.00, erau închise toate.

De obicei, stăteam cu familia, în casă. Ne jucam cu copiii. Cea mai mare parte a timpului ascultam însă colinde la un casetofon cumpărat din consignație. Aveam și casete. Cântam împreună cu copiii în Postul Crăciunului «O, ce veste minunată» sau «Moș Crăciun cu plete dalbe». Mai veneau la cină niște vecini, prieteni de familie. Într-un fel era bine, pentru că era familia unită. Eram toți împreună seara. Ascultam și radio mult la acea vreme. Dar televizorul urca, treptat, în preferințe. Atunci exista numai un canal - TVR. Nu aveai alternativă. Actualitățile erau doar despre Partidul Comunist Român și realizările sale. Existau desene animate pentru copii, înainte de Jurnalul de seară. Mai rula câte un film. De cele mai multe ori, era românesc. Chiar dacă era un film prost, te uitai cu sufletul la gură, pentru că nu aveai altceva. Orice se dădea la TV era bun pentru noi în acea vreme. Îți ocupai timpul cu ceva, mai ales iarna când te băgai în pat, la căldură, pentru că se înnopta devreme. În fiecare seară, se făcea economie la energia electrică. Se lua curentul pentru câteva minute. Așa era directiva Partidului. Nu știai când se întâmpla acest lucru. Nu aveai ce să mai faci în momentul acela. Poate pierdeai chiar finalul unui film din cauza sistării curentului electric. Imediat aprindeam o lumânare să ne vedem unii pe alții. Aducându-mi aminte de acele momente, îmi dau seama de

https://biblioteca-digitala.ro

felul cum am fost umiliți prin asta. Bineînțeles că, în acele clipe când se lua curentul, se sista și iluminatul stradal. Dacă se întâmpla să te afli afară în acele clipe, erai nevoit să răzbați până acasă printr-o beznă totală", își amintește Ioan T. *(Cătălin Țineghe)*

Consignațiile – „second handurile" anilor '80

Românii puteau achiziționa produse de calitate, la mâna a doua, printr-un sistem care funcționa perfect la acea vreme. Obiectele care nu mai erau dorite puteau fi duse la magazine specializate în preluarea lor, după care erau puse în vânzare. În măsura în care acestea se vindeau, individul era remunerat cu contravaloarea produsului.

„Puteai duce la consignație tot ce nu mai doreai să ții în casă, fie că era vorba de aparate radio, televizoare, frigidere, rachete de tenis, mingi, haine etc. Fixai un preț, după care lăsai produsul în magazin. Vânzătorul era, practic, un intermediar. Adăuga un comision și comercializa produsul. Când se preda produsul, vânzătorul nota datele tale într-un registru și primeai banii numai după ce produsul tău se vindea", spune Vasile Ț.

„Uneori găseai în consignații lucruri pe care în alte magazine efectiv nu le găseai sau erau mai scumpe. Era mult mai rentabil să calci pragul unei consignații, deoarece găseai și produse aduse din străinătate. Perioada de «glorie» a consignațiilor a fost în anii '80. Au existat și după Revoluție, dar nu foarte mult timp", povestește Florica Ț.

„Am dus la acea vreme ceea ce nu mai foloseam, indiferent că era vorba de pături sau ceasuri. În '75 - '85, era la modă să ai un casetofon, era o manie pe-atunci. Am achiziționat un radiocasetofon care funcționează și astăzi, numai că nu-l mai folosesc, că i-a trecut vremea. Găseai la consignații și casete cu muzică populară, ușoară, românească sau străină, ABBA, Bonny M, Beatles. Era o plăcere să asculți colinde la acel casetofon în zilele geroase de iarnă", spune Vasile Ț. *(Cătălin Țineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Bișnița, un comerț paralel

Comerțul oficial de stat nu oferea românilor o mare varietate de produse. În plus, importul anumitor mărfuri atât alimentare, cât și nealimentare de uz casnic lipsea aproape cu desăvârșire. Totul era produs în țară, iar ceea ce venea din Occident era proclamat de către orânduirea comunistă ca fiind nociv pentru bunul mers al societății socialiste.

Însă, cu toate restricțiile impuse, unii români au găsit în acea perioadă o modalitate de-a aduce și comercializa produse străine prin dezvoltarea unui fenomen speculativ cunoscut în limbajul popular sub denumirea de bișniță.

Această practică ilegală era un mod de viață, mai ales pentru unii români care locuiau în zona de frontieră a țării. Cei care se ocupau cu specula se numeau bișnițari și erau priviți ca niște indivizi înzestrați cu simțul comerțului, care au știut să facă bani, păcălind sistemul atât de încorsetat al comunismului. Magazinele erau goale, dar ei aveau de toate. Și-aveau, mai cu seamă, produse care respirau aerul capitalismului: blugi, gumă, țigări, ciocolată, cafea, adidași, săpunuri fine, deodorante și haine de piele, magnetofoane și aparate de fotografiat.

În Maramureșul anilor ’80 erau la modă produsele aduse din Polonia, printre care se regăseau țigări, vegeta, blugi etc. Băimăreanul Lucian Petruț, care înainte de ’89 era încadrat ca subofițer în cadrul Miliției, spune că, de cele mai multe ori, produsele străine ajungeau în Maramureș aduse de anumiți cetățeni polonezi care reușeau să le treacă granița datorită unor mici înțelegeri cu vameșii. „Acest mic trafic cu produse de tip occidental era făcut efectiv de către cetățeni străini, care ajungeau la noi în țară sub pretextul oficial că sunt turiști. Veneau așa-ziși turiști din Ungaria și Polonia, de la care puteai să cumperi gumă de mestecat sau alte produse pe care nu le găseai în magazinele de la noi. Ungurii, de exemplu, veneau cu gumă de mestecat și duceau în schimb parchet sau mobilă de aici”, povestește Lucian Petruț. El a mai precizat că aceia care erau prinși de miliție practicând astfel de comerț primeau amendă contravențională și li se confisca marfa.

O altă modalitate de desfășurare a comerțului ilegal cu produse provenite din „decadentul” și „perversul” Occident erau rețelele crea-

https://biblioteca-digitala.ro

te de studenții străini care activau în căminele unde erau cazați pe perioada studiilor. Aceștia aveau în camerele unde locuiau adevărate depozite de mărfuri de contrabandă. De la ei se puteau cumpăra în special blugi sau țigări, dar și ciocolată sau cafea, toate aduse din țările lor de origine. În anii ’80, orice tânăr din țară visa să poarte o pereche de blugi, pe care regimul socialist nu-i agrea. Însă blugii erau un lux la care mulți râvneau și pe care puțini și-l puteau permite, pentru că o pereche ajungea să coste chiar și 2.000 de lei.

„Îmi aduc aminte că eram în școala profesională, în Craiova, și mergeam la căminele studențești din oraș pentru a ne cumpăra blugi. Apoi am participat la un turneu de box în fosta Uniune Sovietică, cu niște cubanezi. La finalul competiției, unul dintre cubanezi, care era de talia mea, mi-a oferit cadou o pereche de blugi originali. După ce am venit acasă, la Recea, am devenit vedetă pentru că eram singurul la acea vreme care purtam blugi originali”, a mărturisit Lucian Petruț. *(Ionuț Horoba)*

Furtișagurile din perioada comunistă

„Pe vremea comuniștilor fiecare trăia de unde lucra”, este părerea unui băimărean care își aduce aminte de vremurile ceaușiste, în care nu exista om care să nu șutească câte ceva, mai ales din locul unde își desfășura activitatea.

Sistemul comunist a adus mutații importante pentru toate categoriile sociale. Noțiunea de bun privat a fost pur și simplu interzisă prin lege, totul devenind proprietate a statului, în aparență un bun... al tuturor. Din această cauză, lumea era obișnuită să mai ciupească de pe ici, pe colo câte ceva care nu se găsea de cumpărat sau să-și facă diverse relații pentru a putea avea acces la anumite produse.

„Normal, nu găseai pulpe de pui în magazine, însă dacă aveai relații pe la Avicola, îți permiteai luxul de a-ți umple frigiderul. Personal, astăzi nu îmi permit să am atâta carne în frigider cât am avut atunci...”, a mărturisit băimăreanul Gheorghe Pop (67 de ani).

Cu siguranță nu toată lumea o ducea bine apelând la diverse metode și tertipuri de a face rost sau de a sustrage câte ceva de la locul de muncă. Mioara Rus își amintește că, la fabrica de încălță-

https://biblioteca-digitala.ro

minte din Sighetu Marmației, aproape toate angajatele ieșeau după o tură de muncă cu câteva perechi de papuci camuflați la brâu. „Cine lucra la fabrică asigura încălțăminte pentru toată familia, cel puțin... O altă modalitate de a sustrage papuci era aceea de a-i arunca pe geam din întreprindere, iar dincolo de gardul fabricii cineva... îi culegea. Treaba asta se făcea mai ales când existau schimburi de noapte", povestește sigheteanca de 63 de ani. Alții aveau de suferit din cauza furtișagurilor, nu atât pentru că erau prinși, ci pentru că ceea ce furau nu corespundea din punct de vedere calitativ. „Furăciuni mari se făceau mai ales pe la fabrica de alcool din Baia Mare. Numai că, de multe ori, cei care furau nu se uitau ce fel de alcool luau și pe când ajungeau să bea din el se trezeau că în loc de alcool etilic era butilic, iar mulți sfârșeau pe la spital cu complicații grave", a spus Rodica Cuc.

Și în mediul rural obiceiul de a fura s-a încetățenit în perioada comunismului. Aici, colectivizarea i-a lăsat pe oameni fără bunul lor cel mai de preț: pământul. Din acest motiv, cele mai mari furtișaguri erau din agricultură. Cele mai vânate bunuri erau alimentele: cartofii, porumbul, fructele sau diverse legume. „Îmi spunea bunică-mea că pe vremuri erau duși oamenii de la țară cu Gostatul la cules de mere. Însă lumea își confecționa haine cu buzunare speciale unde piteau merele. Până la urmă, cei de la Gostat s-au prins și îi puneau să-și golească buzunarele într-o lădiță specială, la plecarea din unitate", povestește Lucica Moldovan, dintr-un sat de lângă Baia Mare.

Pedepsele pentru furtul din avutul obștesc erau drastice în comunism. În ultimul deceniu al Epocii de Aur se ajunsese ca o parte însemnată a populației rurale să aibă cazier, ca urmare a aplicării Decretului 306/1981. Puteai să faci ani grei de pușcărie chiar și numai pentru o sacoșă de gogoșari furați. Dar chiar dacă reglementările erau drastice și pedepsele exagerat de mari pentru infracțiunile în paguba avutului obștesc, șefii de întreprinderi, paznicii, organele locale închideau ochii în fața furturilor mărunte. Că, oricum, toată lumea fura. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Taximetria - meserie cu ciubucuri grase

Cine era taximetrist în acele vremuri nu o ducea deloc rău pe plan material. Cu toate că nu se înghesuiau mulți clienți la o călătorie cu taxiul, cei care o făceau lăsau de regulă bacșișuri grase. Pe lângă acest aspect, șoferii de taxi primeau, pe lângă salariu, și un anumit procent din câștigurile realizate din curse, lucru rarisim în contextul sistemului comunist.

În Baia Mare, numărul taxiurilor era destul de mic. Cetățenii de aici preferau să străbată distanțele mai degrabă pe jos pentru rezolvarea unor probleme, iar cu taxiul doar în cazuri urgente sau condiții mai speciale. „Ne strângeam câte trei, patru sau chiar cinci colegi de serviciu, care ieșeam din schimb pe la ora 12.00 noaptea, când nu mai circulau autobuzele, și chemam un taxi. Șoferul se bucura și el că face un ban și ne ducea așa pe toți grămadă", a povestit băimăreanca Ana Pop. Costul unei călătorii cu taxiul în acea perioadă era considerat destul de piperat, tariful pe kilometru fiind de aproximativ 5 lei.

Primele mașini de taxi au sosit pe străzile din Baia Mare în luna mai 1956. Este vorba de cinci autoturisme marca Pobeda, produse în Uniunea Sovietică, considerate la vremea aceea mașini de lux. În perioada anilor '50, acest tip de autoturisme a fost adus în toate orașele importante ale țării, ca să servească transportului de taxi. Ziarul „Pentru Socialism" scria în ediția din 5 mai, 1956: „Și pe străzile orașului Baia Mare, ca și în numeroase alte orașe de pe cuprinsul patriei noastre au început să circule noile taxiuri de stat, marca Pobeda. Acum, și cetățenii comuniști băimăreni pot să apeleze la aceste taxiuri de stat, care asigură posibilități de deplasare rapide, comode și ieftine". Până la introducerea sistemului de taxi cu autoturisme, Baia Mare avea o birjă trasă de cai, care se afla de obicei la dispoziția călătorilor sosiți în gara CFR. Acest mijloc de transport a existat până pe la mijlocul anilor '60, când transportul cu autoturisme a căpătat o mare amploare.

În anii '80, în Baia Mare existau în jur de zece mașini de taxi, acestea aparțineau de stat prin Întreprinderea Județeană de Transport Local Maramureș.

https://biblioteca-digitala.ro

„De obicei, la orele de vârf, în special dimineața sau când sosea vreun tren în gară, trebuia să aștepți cam o oră - două, până te suna de la dispecerat că există o mașină disponibilă pentru comanda ta. De multe ori, nu mai erai sunat, pentru că, din cauza aglomerației, cei de la dispecerat uitau să te mai sune", a mărturisit băimăreanul Aurel Popa.

După cum se știe, în comunism, exista dictonul „Trăiești de unde muncești", adică, pe lângă salariul și beneficiile oferite oficial de stat, tot românul mai „ciupea" câte un pic de ici-colo. La fel și taximetriștii aveau tot felul de mijloace de a-și mai suplimenta veniturile, păcălind aparatele de taxat. Cei care au lucrat ca taximetriști în acea perioadă își aduc aminte că aparatele de taxat montate pe mașini aveau un fel de cheie cu care se putea pune aparatul pe liber sau pe taxat. „Dacă dădeai cheia între poziția de liber și cea de ocupat, aparatul nu mai taxa. Se stingea becul de sus, de pe mașină, ceea ce însemna ca taximetrul era ocupat, dar aparatul nu mai înregistra. Acest lucru, în limbajul nostru, al șoferilor de taxi de pe vremea aia, se numea «țai»", mărturisește băimăreanul Dumitru Bodea, fost șofer de taxi.

El își mai amintește că exista și o altă modalitate de a înșela sistemul de taxat. Era aceea prin care se scotea cablul din aparatul de taxat, se trăgea un pic de el, și-atunci el nu mai antrena aparatul. Sau se introducea un ac în cablul aparatului, ca să nu mai taxeze. Când scoteai acul, aparatul își revenea. *(Ionuț Horoba)*

Moda retro. Anii '70

În primii ani de comunism, femeilor li s-a impus să poarte pe cap baticul sau năframa (cu scopul de a elimina pălăria, despre care se spunea că este un obiect care amintește de regimul burghezo-moșieresc). „În anii '60 erau la modă baticul și paltonul acela cambrat pe corp, care se purta încheiat până la gât. Era exclus orice obiect de îmbrăcăminte care amintea în vreun fel de burghezie, dar și dacă aducea cumva a vulgaritate, gen decolteuri largi sau fuste foarte scurte. Se mergea spre uniformizare în îmbrăcăminte, se simțea așa un soi de militarizare a vestimentației", spune băimăreanca Ana Pop. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

Maramureșencele trecute de 50 de ani zâmbesc azi, când le provoci să-ți povestească despre preocupările lor în materie de modă. Dar, cu siguranță, erau cochete și în acea perioadă, chiar dacă nu erau atât de multe magazine burdușite cu sute de articole și modele.

În anii ’70, îmbrăcămintea era lejeră, colorată, iar accesoriile erau foarte îndrăgite. Fustele nu erau niciodată foarte scurte, iar decolteul nu prea exista. Fashion icon în anii ’70-’80 erau atât artistele din străinătate (Gina Lollobrigida, Sophia Loren, Brigitte Bardot), cât și din România (Luminița Dobrescu, Margareta Pâslaru, Angela Similea ș.a.). Moda acelor timpuri a însemnat expresivitate prin intermediul stilurilor hippie, disco, mini sau maxi.

„În perioada anilor ’70 eu eram proaspăt absolventă de liceu și studentă la Cluj. În acea vreme, se purtau extremele. Rochițele erau foarte scurte, dar ce aveai deasupra era foarte lung. Au mai trecut ceva ani și s-a trecut la lungimea medie a fustei, trend ce a durat ani buni. În ceea ce privește procurarea hainelor, eu am avut un foarte mare noroc, pentru că mama era pasionată de croitorie și cosea pentru toată familia. Avea tipare, dar lucra și din imaginație. Să te îmbraci «de-a gata», adică din magazine, era ca și cum te-ai îmbrăca după niște șabloane, erau aceleași modele în toate magazinele. De aceea, croitoresele nu se plângeau de lipsă de clienți. De asemenea, metrajele erau foarte căutate. Îți cumpărai ce material doreai și mergeai cu el la croitor și acolo te inspirai din cataloagele care erau puse la dispoziție. Din câte țin minte, revistele «Femeia» și «Burda» erau atunci publicațiile din care te puteai inspira”, a mărturisit Lucia Pop.

Model pentru multe tinere era la acea vreme Margareta Pâslaru. De câte ori apărea la televizor, făcea mențiunea că hainele ce le poartă sunt concepția ei. Joaca cu bulinele și cu dungile din creațiile ei a ajuns repede un reper în materie de vestimentație pentru multe tinere care s-au inspirat din ce purta ea la televizor. În alte familii, tinerele aveau adevărate dosare cu decupaje din reviste, care erau folosite pe post de cataloage de modă și erau o adevărată sursă de inspirație.

O piesă cheie pentru stilul vestimentar al anilor ’70 o reprezentau pantalonii lungi evazați, care puneau în evidență perfect for-

https://biblioteca-digitala.ro

mele. Salopeta, rochițele înflorate mini, pălăriile cu boruri largi sau bentițele, gablonțurile, care acopereau încheietura mâinii, au fost și ele piese de rezistență ale modei anilor ’70. În mare vogă, în materie de încălțăminte, în acea perioadă, erau platformele cu talpă de plută. Anii ’70 au reprezentat o perioadă de referință în lumea modei, iar designerii recurg tot mai des la reinterpretări ale acestei ere.

Și, totuși, existau și unele restricții. Nu prea erau agreate decolteurile. Pantalonii nu erau interziși și, totuși, nu făceau parte din ținuta de gală. „Am lucrat în învățământ în anii ’73-’76 și ni s-a impus o anumită lungime la fustă, de două degete deasupra genunchiului. Ni s-a sugerat chiar să purtăm halate la catedră în cazul în care fustița era mai scurtă”. Tinerelor din acea vreme nu le erau străine nici casele de modă. Cele care erau studente la Cluj aveau posibilitatea chiar să consulte cataloagele casei de modă. „În Piața Revoluției, din Baia Mare, era un magazin de confecții care avea o vitrină imensă și îmi aduc aminte că în vitrină a fost la un moment dat o paradă a modei. Era plin de lume care stătea și privea. Prin anii aceia, cel mai cunoscut designer era la noi Doina Levința. Am avut o creație Levința și m-am mândrit foarte tare cu ea”, a mai spus d-na Lucia Pop. *(Alina Andreica)*

Blugii, element al capitalismului putred

Blue - jeans-ii erau cel mai căutat articol vestimentar din perioada comunistă. Românii le spuneau, simplu, blugi și își dădeau salariul pe o lună pentru a cumpăra o pereche. Dacă aveai și o jachetă (geacă) de blugi, erai socotit cel mai tare din cartier sau chiar din oraș…

„Aduceam blugi să vând în Baia Mare de la studenți din centrele universitare sau din Timișoara, de la sârbi. Studenții străini îmi schimbau lei în dolari, la 12 lei pe dolar (oficial era 8 lei) și apoi îmi cumpărau blugi din shop, cu 21 de dolari perechea”, povestește Victor, un băimărean care a făcut bani grei din comerț cu articole care nu se găseau pe piață în perioada aceea.

O pereche de blugi se vindea cu 1800-2000 lei, cam cât salariul pe o lună, dar nu se găseau atâția blugi pe piață câți se puteau vinde. „Lumea avea bani și nu avea ce face cu ei. Aduceam 50 de perechi și în două-trei zile rămâneam fără ei”, povestește Victor.

https://biblioteca-digitala.ro

Comerțul ilegal pe care îl făcea nu era lipsit de peripeții. I s-a confiscat, în 1988, în Piața Iozefini, din Timișoara, suma de 100.000 lei (în condițiile în care o mașină Dacia era 70.000 lei!), sârbii cu care era pe felie pierzând și ei câteva sute de perechi de blugi. Băimăreanul s-a întors acasă, a lichidat 24 de carnete CEC cu câștiguri în mașini (a câte 5.000 lei fiecare), s-a întors în Timișoara, a cumpărat blugi de toți banii și, în câteva zile, și-a recuperat paguba, a pus la loc banii pe cec-uri și a rămas cu un câștig de 40.000 lei. Pentru a scăpa de controalele de pe trenuri, trimitea pachetele din Timișoara pe adresa lui de acasă. „Mergeam la cineva care stătea lângă gara din Timișoara cu pachetele gata făcute, cu câte zece perechi de blugi într-un colet. Îi spuneam că am înăuntru… untură, care nu se găsește la mine în oraș. Trimitea pachetele, fără să știe ce e înăuntru. Îi dădeam 100 lei", râde Victor.

A avut parte de percheziții și acasă. A aruncat plase cu blugi pe fereastră, recuperându-i după ce plecau milițienii. A găsit apoi o ascunzătoare în hornul blocului, după ce s-a introdus gazul în zonă și nu mai folosea sobele de teracotă. După ce și-a găsit protecție în rândul milițienilor cu funcții mari (pe care îi aproviziona cu blugi, țigări Kent și cafea), avea curajul să umble prin oraș cu geanta plină de marfă. *(Ioan Buda Țețu)*

Excursii în străinătate, numai cu acordul Securității

Plecarea într-o excursie în străinătate (chiar și în fostele țări comuniste) se făcea doar după întocmirea unui dosar stufos, care trebuia aprobat, atât de organele de partid, cât și de Securitate.

Unul dintre cei mai vechi activiști din turismul maramureșean, Viorel Țura, făcea parte, înainte de 1989, din colectivul Biroului de Turism pentru Tineret (BTT). A ajuns aici în 1972, un an mai târziu ocupându-se de organizarea unui tren special, ce a dus tineri din Maramureș la Eforie Nord. În trenurile speciale urcau câteva sute de maramureșeni, care mergeau în excursii de o săptămână sau două.

Cu totul alta era situația în cazul excursiilor organizate în străinătate. Erau stabilite parteneriate cu organisme de turism din alte

https://biblioteca-digitala.ro

țări, în special tot din blocul comunist, și se stabilea un număr de turiști români care urma să plece peste hotare în acel an. Se făcea repartizarea pe județe și apoi pe organizațiile UTC din orașe „în funcție de contribuția la planul de venituri și încasări al județului". Se făceau înscrieri la nivel de fabrică, în dosar fiind prinse cererea tip, fișa cu date personale, o recomandare de la UTC, adeverință de la locul de muncă, dosarele fiind depuse la Comitetul Județean UTC pentru aprobare. Conducătorul grupului era, de obicei, secretarul UTC al fabricii, cineva de la nivel central sau ghizii BTT. După ce dosarele erau aprobate, se depuneau la serviciul de pașapoarte, unde se făcea altă selecție. Fișa cu date personale ajungea și la miliție, și la Securitate. Se verifica dacă nu este cineva cu „pete negre" la dosar, caz în care dosarul era respins.

Securitatea avea, de obicei, informatori strecurați în grup încă de la nivel de fabrică. Dacă, cumva, nu aveau, securiștii refuzau un dosar sau altul, pe anumite motive, și își infiltrau oamenii lor. „Îi cunoșteam deja, veneau cu noi aceiași oameni, ba la Kiev, ba în Germania democrată, ba în Ungaria", spune agentul de turism. Alteori, recrutarea se făcea prin șantaj, chiar la aprobarea eliberării pașaportului. Informatorii trebuiau să dea note despre cele întâmplate în timpul excursiei.

„Nouă, ghizilor, nu ne cereau să dăm note informative, aveau oamenii lor", precizează Viorel Țura. El spune că nu e sigur că ghizii străini, care îi însoțeau pe tot parcursul excursiei, nu erau agenți ai serviciilor secrete din țara respectivă.

Oamenii vedeau alte locuri și puteau aduce mărfuri din străinătate, ce nu se găseau în România. Astfel, din Uniunea Sovietică aduceau aspiratoare sau căciuli de blană, din Cehoslovacia vaze, din Bulgaria untură de pește sau esențe de parfum, iar din Ucraina aduceau butelii de aragaz. Mare lucru nu puteau, totuși, cumpăra, schimbul de valută fiind monitorizat strict, sumele schimbate fiind relativ mici (80 de ruble rusești sau 200-300 de forinți). *(Ioan Buda-Țețu)*

La biserică

Regimul comunist instaurat la sfârșitul anilor '40 în țara noastră era ateu. În acest context, manifestarea unei anumite credințe religioase a fost foarte dificilă, în special pentru credincioșii care făceau parte din așa-numitele culte interzise.

https://biblioteca-digitala.ro

Multe persoane, atât din rândul clericilor, cât și al laicilor, au îndurat o adevărată prigoană din partea autorităților comuniste, care voiau să dețină controlul total asupra întregii manifestări a societății. Cu alte cuvinte, chiar și Dumnezeu era supus cenzurii absolute impuse de ideologiile unicului partid.

În anul 1948, guvernul comunist, condus de Petru Groza, reglementează situația și statutul cultelor religioase din țara noastră, prin promulgarea Decretului 177/1948. Acest document garanta doar formal libertatea de conștiința și libertatea religioasă pe tot cuprinsul Republicii Populare România (RPR). Biserica intra astfel sub

https://biblioteca-digitala.ro

atenta supraveghere a autorităților, iar acțiunile și credința acesteia trebuiau să se înscrie pe linia trasată de partidul comunist. „În fiecare județ să fie cineva care să știe ce se întâmplă în biserici și să poată informa partidul", spunea Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul comunist al României între anii 1948 - 1965.

Cultul care s-a bucurat de cea mai mare recunoaștere și libertate din partea comuniștilor a fost cel ortodox. La polul opus, s-a situat cultul greco-catolic, care a fost desființat și interzis în anul 1948. Preoții și credincioșii acestui cult, care au refuzat să se integreze în cultul ortodox, au fost permanent prigoniți și supuși unor supravegheri aspre venite din partea autorităților comuniste. „A trebuit să ne trăim credința așa cum zice Evanghelia, să nu știe dreapta ce face stânga. Ne întâlneam în secret în anumite locuri unde ne rugam sau ascultam Sfânta Liturghie, făceam anumite studii biblice sau cateheză. Au fost desigur și foarte mulți dintre noi care au fost prinși de către autoritățile regimului și au stat ani buni în pușcărie", a mărturisit părintele Cristian Albu, protopop greco-catolic de Baia Mare.

El a mai adăugat că tinerii cultului greco-catolic se întâlneau de obicei vara în diferite tabere, care erau cunoscute în ascuns ca fiind tabere pentru exerciții spirituale. Astfel de întâlniri aveau loc sub pretextul oficial de dezbatere a unor teme cu specific socialist, tocmai pentru a se putea păcăli regimul. Credința în Dumnezeu a fost un cap de acuzare puternic în perioada de instaurare a comunismului în România, fiind condamnați la închisoare mii de preoți ortodocși, greco-catolici, dar și oameni de alte confesiuni.

Patru confesiuni neoprotestante au primit statutul legal de culte în timpul puterii comuniste: Biserica Adventistă de Ziua a 7-a, Biserica Creștină Baptistă, Biserica Creștină după Evanghelie (cu două ramuri) și Biserica lui Dumnezeu Apostolică-Penticostală. Cu toate că le era recunoscută așa-zisa manifestare, autoritățile comuniste duceau o luptă permanentă cu adepții acestor culte.

Prin anii '50-'60, s-au făcut presiuni asupra Bisericii Adventiste (Sâmbetiste), fiind acuzată că subminează construcția socialismului, deoarece îi învăța pe oameni să nu lucreze sâmbăta și să nu mănânce carne de porc sau chiar să fie vegetarieni, spunându-se că aceste interdicții nu fac altceva decât să le slăbească puterea fizică, ei nemaiputând fi niște buni și vrednici muncitori așa cum îi

https://biblioteca-digitala.ro

dorea partidul. „Părinții care nu-și dădeau copiii sâmbăta la școală erau persecutați. Tinerii care refuzau să facă instrucție în armată sâmbăta erau condamnați la închisoare sau batalion disciplinar. Iar cei care nu mergeau sâmbăta la serviciu erau dați afară", mărturisește băimăreanul Pompiliu Blotor.

Statul comunist a căutat mereu mijloace prin care să pună în umbră activitatea Bisericii cu toate că, de fațadă, lăsa liberă manifestarea ei. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL VIII
RAȚIONALIZAREA (1980-1989)

Cu toate că regimul Ceaușescu era privit ca unul dictatorial, atitudinea independentă pe care o afișa față de Uniunea Sovietică a făcut ca Occidentul să-i ofere anumite beneficii materiale liderului comunist din București. Regimul Ceaușescu a beneficiat, așadar, de unele împrumuturi pentru finanțarea programelor sale economice. Până la urmă, însă, datoria creată a devenit o povară pentru economia românească. Între 1971 și 1982, datoria externă a țării a crescut de la 1,2 miliarde la aproape 13 miliarde dolari.

https://biblioteca-digitala.ro

La începutul anilor 80, veniturile comerțului exterior al României au scăzut cu 17% față de anul precedent. Ceaușescu s-a văzut pus în situația de a nu-și putea plăti creditorii occidentali, țara fiind declarată în incapacitate de plată. Ceaușescu a dispus achitarea rapidă a datoriilor externe, fără a mai lua noi credite. În acest scop, o mare parte a producției agricole și industriale a țării a luat calea exportului, privând astfel populația până și de cele mai elementare alimente. Astfel, pe la sfârșitul anilor '80, românii lucrau de zor și făceau sacrificii peste sacrificii pentru a plăti datoria externă.

Ceaușescu a împrumutat bani de la puterile occidentale în primul rând pentru a-și satisface visele de industrializare a țării și a de construi blocuri de locuințe pentru oamenii muncii. În anii „Epocii Ceaușescu" se construiesc Metroul din București, Canalul Dunăre-Marea Neagră, fabrici, uzine, combinate. S-au deschis șantiere. Șosele, căi ferate, blocuri, toate realizându-se cu ajutorul banilor din afara țării.

De aceea, anii '70, perioadă când s-au construit toate bunurile confortului socialist în țara noastră, au fost considerați cei mai înfloritori, toată lumea simțind că nivelul de trai este aproape la fel de ridicat ca și cel din Occident. Magazinele aveau mărfuri, salariile au crescut, oamenii puteau să cumpere. Mai mult, românii își permiteau să se ducă în restaurante.

Era o stare atât de bună, din punct de vedere social, încât veneau în vizită pe la noi prieteni din Polonia sau Cehia și se mirau cât de bine se trăiește în România. În magazine găseai de toate, chiar și cele mai exotice fructe, de la banane, portocale sau kiwi. Nu era sfârșit de săptămână în care să nu-ți permiți să ieși în oraș pentru a lua masa la restaurant", a mărturisit Alexandru Covaci (68 de ani), Baia Mare.

Datoriile externe ale țării au început să crească încă de pe vremea lui Gheorghe Gheorgiu-Dej, dar s-au intensificat în timpul regimului Ceaușescu și mai ales în anii în care legăturile lui cu țările occidentale au devenit foarte puternice, iar piețele de capital străine s-au dovedit generoase cu România. Schimbarea de macaz a avut loc în 1981, când a apărut o dificultate în plata datoriei externe. Atunci Ceaușescu s-a ambiționat și a făcut teribila declarație că România va plăti întreaga datorie externă înainte de termen. S-a instituit raționalizarea produselor de bază.

https://biblioteca-digitala.ro

„Intram în alimentare și vedeam rafturile goale. Erau ca niște grajduri fără vaci. Doar produse de pește și muștar puteai să-ți cumperi fără să stai la coadă. Oamenii trăiau cu un fel de psihoză a lipsei de hrană. Când se băga unt, pâine sau ulei, era ca și cum s-ar arunca cu aur pe jos. La sedințele de partid ni se țineau prelegeri despre importanța plății datoriei externe și despre faptul că o economie socialistă trebuie să fie independentă față de orice alt stat occidental", povestește Ștefan Lupșa, președintele Asociației de Pensionari CASPEV Baia Mare.

Plata întregii datorii externe s-a încheiat în primăvara anului 1989. Toată lumea a răsuflat ușurată, sperând că lucrurile se vor îmbunătăți semnificativ, iar nivelul de trai va crește rapid. Șefii comuniști sperau că din moment ce România nu mai era obligată să plătească 2,5 miliarde dolari anual pentru stingerea datoriei, banii vor intra în investiții de retehnologizare. „Însă lucrurile nu s-au întâmplat deloc așa, pentru că Ceaușescu a continuat cu exporturile excesive, acumulând aur în Banca Națională. Mai mult decât atât, dictatorul voia să deschidă chiar o bancă pentru a oferi împrumuturi țărilor mai sărace decât România. Oamenii, în schimb, erau din ce în ce mai nemulțumiți și așteptau bunăstarea promisă", a conchis băimăreanul Radu Pop. *(Ionuț Horoba)*

„Programul de alimentație științifică a populației"

Ceaușescu a implementat așa-numitul „Program de alimentație științifică a populației", demers ce avea să aducă foame și multă sărăcie printre români.

În acest context, au apărut vestitele cozi care se formau în jurul magazinelor alimentare, iar sute de oameni se trezeau cu noaptea în cap ca să prindă o pâine, o sticlă de ulei sau câteva ouă. „Dați câte unu', să ajungă la toată lumea" - asta era sintagma care se auzea la cozile interminabile de pe vremea lui Ceaușescu.

În anul 1982, se aprobă Programul de alimentație științifică a populației, ca urmare a unui studiu realizat de nutriționiștii vremii, la inițiativa lui Ceaușescu, care ajunseseră la concluzia că românii mănâncă prea mult și fac risipă. „Din inițiativa și sub îndrumarea nemijlocită a tovarășului Nicolae Ceaușescu, s-a elaborat progra-

https://biblioteca-digitala.ro

mul de alimentație științifică a populației. În centrul acestuia stă omul cu trebuințele sale, satisfacerea echilibrată a cerințelor de consum alimentar, evitarea oricăror forme de risipă", consemnează ziarul local băimărean „Pentru Socialism", în ediția din 15 iulie 1982.

Pentru oameni, însă, acest program de raționalizare a fost o adevărată dramă, pe care aproape toți au trăit-o, de la mic la mare. „Mă trezeam dimineața pe la ora 5.00 și mergeam să stau ore în șir ca să prind un kilogram de carne sau o sticlă de lapte. De cele mai multe ori, când ajungeai în fața vitrinei, vânzătoarea îți spunea că s-a epuizat stocul de ulei, pâine sau ouă. Era foarte rău, mai ales pentru cei care nu prea aveau rude pe la țară, care să-i ajute cu una sau cu alta", povestește băimăreanca Ana Pop.

Ceaușescu nu vedea niciodată lipsa alimentelor de prin magazine atunci când ieșea în teren. Asta pentru că, în timpul vizitelor de lucru, i se puneau înainte doar rafturi îmbelșugate. Însă rafturile erau golite imediat ce șeful comunist părăsea alimentara.

Programul de alimentație științifică a populației a făcut să fie redus considerabil consumul caloric/persoană. Acest lucru a fost realizat prin raționalizarea drastică a alimentelor, stabilindu-se chiar și greutatea corporală pe care un bărbat sau o femeie trebuia să o aibă. Pornind de la cerințele fiziologice științific determinate, însușirile nutritive, părțile comestibile și necomestibile ale alimentelor, particularitățile producției agricole din țara noastră, precum și de la deprinderile alimentare ale populației, s-a determinat necesarul de consum mediu, anual, pe locuitor, la principalele grupe de produse. Cantitățile necesare se înscriu între limite largi: de la 19-21 kg carne și produse din carne anual la copii mici (0-3 ani), până la 76-90 kg la bărbați din grupă cu efort fizic foarte mare. Laptele era raționalizat la cel mult 230 de litri de persoană în decursul unui an. Consumul de legume era stabilit între 170 și 185 kg/an/persoană. Consumul de ouă era, de asemenea, foarte restricționat. Era stabilită o rație de 10 ouă pe lună de persoană.

„Era așa de greu să găsești ouă prin alimentare încât atunci când prindeai un ou puteai să te consideri foarte norocos. De obicei, soția le strângea și le ținea cu sfințenie pentru ocazii speciale, ca să poată găti câte o prăjitură", a mărturisit băimăreanul Dumitru Pop.

https://biblioteca-digitala.ro

De cele mai multe ori, rațiile stabilite oficial, pe hârtie, nu aveau nimic de-a face cu realitatea din magazinele alimentare, unde oamenii se călcau în picioare pentru alimente. Deși era stabilit că fiecare cetățean are asigurat cel puțin un ou sau o pâine, foarte multă lume rămânea pe dinafară și doar apelarea la anumite tertipuri îi mai salva pe unii de înfometare. Favorizați erau cei cu pile la vânzătoarele de la alimentară. Ei aflau primii când „se băgau" la magazin diverse produse și reușeau să ia „pe sub mână", înaintea tuturor, mâncare pe alese. Și așa, pe tot parcursul anilor '80, cetățenii și-au ridicat cuviincios tichetele de pâine, s-au înșirat la cozi, șapte ani, cu buletinele de identitate în mână, să-și ridice rația de zahăr, carne, ouă, lactate, făină sau ulei... Autoritățile locale n-au consemnat greve ori proteste colective la „programul rațional". „Sesizările" din ziare erau, de fapt, mulțumiri pentru noua și înțeleapta initiativă. Iar țapi ispășitori puteau fi doar responsabilii magazinelor alimentare. *(Ionuț Horoba)*

Rație și cozi la alimente

https://biblioteca-digitala.ro

„În anii ’60, încă era bine. Cât timp era Gheorghe Gheorghiu-Dej la putere, încă o fost bine. Chiar și prima parte a dictaturii ceaușiste, putem zice că a fost bine, din punctul de vedere al puterii de cumpărare a românului. Cum o fost numită Leana ca membră a Comitetului Central al PCR, cum s-o dus totu’ de râpă. Au apărut raționalizările la produsele de bază: lapte, ulei, zahăr, făină. Nu mai aveai posibilitatea să obții un produs decât stând trei - patru ore la coadă la magazine. În anii ’80, la final, aproape de Revoluție, situația a fost gravă de tot. Magazinele erau pline doar în preajma Congresului și când venea Ceaușescu în Baia Mare. Atunci găseai de toate. Cum pleca din oraș, a doua zi, erau din nou golite de produse”, își amintește Vasile Popovici.

„De sărbători, aveam bonuri de la întreprindere, cu care mergeam la magazine speciale să ne luăm carne sau produse de bază. Omu’ mai tăia un porc, o vacă, deși nu avea voie, dar o făcea așa, pe ascuns, și mai vindea la unu’, la altu’ sau îl ținea de sărbători. Nu existau târguri, se vindea pe sub mână. Porcul se înjunghia, după legea veche, cu o săptămână și un pic înainte de Crăciun.

Prăjituri se făceau acasă, nu se cumpărau. Femeile cumpărau din timp lapte, ouă și făină. Pentru lapte trebuia să stăm noi, bărbații, la cozi interminabile, dimineața, că altfel nu se putea. Existau scandaluri la coadă la lapte. Pentru prăjiturile așa-numite «cu foi», se pregăteau femeile din timp, de prin 17-18 decembrie. Apoi se făcea cozonac cu nucă sau mac, totul era «de casă».

Legume nu găseai în magazinele alimentare, ci doar în piețe sau aprozare. Fructe existau în comerț, dar nu la fel de multe ca acum. Se vindeau fructe autohtone, rar vedeai câte o portocală ori câte o lămâie. Copiii erau în culmea fericirii dacă puteau să mănânce un fruct.

Practic, lumea nu prea era nevoită să cheltuiască exagerat pe hrana de Crăciun, nici nu prea avea de unde să se aprovizioneze. Băutura trebuia cumpărată, berea, vinul... Țuică se putea achiziționa de la cei care aveau rude pe la țară. Tot de la țară se aduceau nuci și mere ori se cumpărau din comerț, pentru a «cinsti» colindătorii după datina străbună. De cele mai multe ori, în preajma sărbătorilor de iarnă, cumpărăturile se desfășurau într-un decor complet alb, pentru că atunci iernile erau ierni...”, își mai amintește Vasile Popovici. *(Cătălin Țineghe)*

https://biblioteca-digitala.ro

Benzină pe cartelă

Prețul litrului de benzină a urcat, treptat, la 4,50 lei, 6 lei și apoi 7 lei. Mai mult, combustibilul a fost raționalizat.

„De prin 1986, benzina a început să fie raționalizată. Se dădea pe tichete emise de Ministerul Minelor, Petrolului și Geologiei, prin punctele județene de depozite de combustibil (PECO). În Baia Mare se dădeau tichete pentru tot județul și, dacă aveai pile pe la director sau contabilul-șef, puteai lua un tichet sau două în plus", își amintește Vasile Breban.

Pe baza unui tichet luai 30 de litri de benzină, în două rate. Pentru a lua cei 15 litri de benzină, trebuia să stai la coada ce se forma peste noapte. Cisternele veneau noaptea sau dimineața și aveau prioritate la servire activiștii de partid, securiștii și milițienii, care nu stăteau la coadă. În aceste condiții, nu e de mirare că lucrătorii de la stațiile de benzină aveau un statut privilegiat în societate. În timp, pe măsură ce creștea prețul benzinei, cota corespunzătoare unui tichet a scăzut la 25 de litri și apoi la 20.

https://biblioteca-digitala.ro

Curent și apă caldă cu țârâita

Rații la alimente, la curent și chiar la căldură, au fost doar o parte din greutățile pe care au fost nevoiți să le ducă cei care au trăit acele vremuri.

„Rațiile se dădeau pe baza unui tabel. O anumită întreprindere era înscrisă la un anumit magazin. Ultima dată s-a ajuns la 0,75 litri de ulei și 1 kg de zahăr de persoană. A fost o perioadă destul de grea. Mezeluri nu se găseau. Când se aducea carne la vreo alimentară, se anunțau oamenii unul pe altul. Se făceau cozi încă de dimineața pentru a aștepta să intre carnea în magazine. Dar ce carne... era mai mult oase și piele. Bananele erau fie verzi, fie prea coapte. Și acestea se cumpărau pe pile și se puneau pe șifonier, pe un ziar, la copt", povestește Gheorghe D.

Se făcea economie chiar și la curent. „Seara, după ora 21.00, se lua curentul. Atunci era timpul propice studiului. Improvizam tot felul de surse de lumină, lămpi... ca să poată învăța copiii și să nu stăm pe întuneric", spune Gheorghe D. „Veneam de la școală și mă apucam direct de lecții. Era musai să încerci să-ți faci lecțiile la lumina zilei, pentru că seara nu știai dacă ai curent, iar a-ți face temele la lumânare era foarte obositor", își amintește Mircea C.

Și căldura se dădea cu țârâita. „Dacă era iarnă, te trezeai anchilozat de tonele de haine, plăpumi, pături, pentru că în cameră era doar ceva mai cald decât afară. Dormeai îmbrăcat. Căldura din calorifere era doar așa, cât să nu crape instalațiile. Apa caldă era cu program. Dimineața aveam o oră apă caldă (călduță, mai exact) și ne înghesuiam pe rând să facem duș. Nu aveam cum să facem toți baie", spune Adina Pop. *(Daniela Dragoș)*

În anul 1989, românilor le-a ajuns cuțitul la os

Cele mai crunte probleme ale sistemului de atunci erau legate de lipsa alimentelor din magazine, raționalizarea exagerată a resurselor, care făceau ca viața de zi cu zi să fie doar un mijloc de a supraviețui. Toate aceste necazuri au început să se acutizeze spre sfârșitul anului 1989, iar înainte de prăbușirea lui Ceaușescu, românii ajunseseră la capătul răbdării.

https://biblioteca-digitala.ro

Deși populația fusese anunțată de Ceaușescu, în primăvara anului 1989, că datoria externă a țării a fost achitată, nivelul de trai nu s-a îmbunătățit deloc, ba chiar lucrurile s-au înrăutățit și mai mult. Aspectul cel mai greu de îndurat pentru oamenii care supraviețuiau acelor vremuri era definit de faptul că trebuia să înduri zilnic calvarul cozilor interminabile. „Eu îmi aduc aminte de acea perioadă că erau cozi veșnice la alimente. Mai mult, trebuia să dai șpagă la vânzătoare ca să îți dea un pachet de unt în plus (sau iaurt, sau lapte) pe ușa din spate a Alimentarei", povestește băimăreanca Ana Pop.

„Eram înfometați sistematic. Peste tot unde mergeai sau dacă voiai să-ți rezolvi ceva, te simțeai umilit. Nu aveai voie să scoți un cuvânt de rău împotriva regimului, chiar dacă era formulat sub formă de glumă sau banc. Nu e de mirare că oamenii au izbucnit așa de tare în decembrie 89. Se ajunsese prea departe cu toate", spune Ioan Muntean, 68 de ani, Baia Mare.

Mijloacele de informare publică, televiziunea și radioul erau și ele la dispoziția aparatului de partid, care le folosea pentru manipularea și îndoctrinarea poporului. Singurul organism mass-media pe care românii îl mai accesau, însă în mare secret, era Radio „Europa Liberă". „Era mare bai dacă te prindea Securitatea că asculți Radio Europa Liberă. Veneau acasă și te arestau. De aceea, ascultam acest post de radio numai după ora 10.00 seara, pe întuneric și cu volumul cât mai mic, ca nu cumva să mă audă cineva și să mă toarne la Securitate", a conchis băimăreanul Valer Pop. *(Ionuț Horoba)*

https://biblioteca-digitala.ro

CAPITOLUL IX
REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

Căderea blocului comunist

După o jumătate de secol, în care ideologiile comuniste păreau invincibile și de neînlocuit, sfârșitul anului 1989 a adus apocalipsa pentru sistemele politice ce și-au tras seva din Revoluția Sovietică.

2 mai 1989 (Ungaria). Ungaria a avut parte de cea mai liniștită revoluție dintre toate statele din blocul sovietic. Pe de o parte, a beneficiat de o opoziție politică puternică, constituită în diferite partide: Alianța Tinerilor Democrați (FIDESZ), Forumul Democrat Maghiar, Alianța Liber Democrată (SzDSz). Al doilea factor determinant a fost reprezentat de schimbările la vârful Partidului Comunist Ungar, care au culminat, în decembrie 1988, cu renunțarea lui Károly Grósz la șefia partidului și a guvernului în favoarea lui Miklós Németh.

3 iunie 1989 (Polonia). În Polonia au loc alegeri câștigate de celebrul sindicat „Solidaritatea", condus de Lech Walesa, singura mișcare muncitorească independentă întâlnită vreodată într-un stat comunist din estul continentului european.

9 noiembrie 1989 (Germania). Această dată a intrat în istoria Germaniei prin căderea „Zidului Berlinului". Cunoscut și sub denumirea de „fâșia morții", acesta era un simbol al războiului rece. A fost construit în 1961 și a fost demolat în săptămânile de după 9 noiembrie 1989. Parte a cortinei de fier, Zidul Berlinului a fost conceput de administrația liderului comunist al Germaniei răsăritene, Walter Ulbricht, și aprobat de liderul sovietic Nikita Hrușciov. Zidul a fost o barieră de separare între Berlinul Occidental și Republica Democrată Germană pentru aproape 28 de ani.

10 noiembrie 1989 (Bulgaria). Ziua în care bulgarii au scăpat de dictatura liderului comunist Todor Jivkov. Acesta s-a aflat în fruntea statului bulgar vreme de 30 de ani, comportându-se ca un aliat loial al Uniunii Sovietice. În noiembrie 1989, s-au desfășurat demonstrații ale ecologiștilor în Sofia, care au degenerat în proteste în favoarea reformelor politice.

https://biblioteca-digitala.ro

17 noiembrie 1989 (Cehia). Studenții din Praga au organizat manifestații anticomuniste, care au dus la ceea ce s-a numit „Revoluția de catifea". Aceasta a fost mișcarea pacifistă prin care Partidul Comunist din Cehoslovacia a pierdut puterea și s-a revenit la democrație. După greva generală din 27 noiembrie 1989 și în lipsa sprijinului aliatului sovietic, Partidul Comunist Cehoslovac a abandonat puterea.

16 decembrie 1989 (România). Este data la care a izbucnit ceea ce este cunoscută ca fiind Revoluția Română din 1989, care a dus la înlăturarea lui Nicolae Ceaușescu. Înainte de revoluția română, toate celelalte state est-europene trecuseră în mod pașnic la democrație; România a fost singura țară din blocul estic care a avut o revoluție violentă și în care conducătorii comuniști au fost executați. *(Ionuț Horoba)*

Originea Revoluției din România

În Timișoara, pastorul reformat Laszlo Tokes, critic al regimului lui Ceaușescu, a fost somat să plece din casa parohială până la 15 decembrie 1989. În jurul casei se formează un cordon de oameni alcătuit din enoriașii maghiari care doreau să împiedice miliția să-l evacueze. Aceștia rămân peste noapte, alăturându-li-se români din Timișoara care aflaseră despre radicalizarea protestului.

Autoritățile tolerează o vreme veghea de la biserică, fără a interveni, deoarece în Timișoara exista un focar de nemulțumire permanentă. Cei aproape 20.000 de studenți răbufneau des și autoritățile nu doreau publicitate. În 16 decembrie, primarul Timișoarei le cere protestatarilor să plece, spunându-le că ordinul de evacuare a fost anulat. Totuși, mulți dintre ei rămân. Spre seară, se scandează lozinci anticomuniste și anticeaușiste, protestul religios se transformă în revolta unui întreg oraș, moment în care se naște revoluția anticomunistă. Mulțimea de demonstranți se îndreaptă spre sediul PCR și în drum sunt scoase din librării și arse cărțile cuplului dictatorial. Trupele Ministerului de Interne atacă demonstranții. Au loc primele ciocniri.

A doua zi, demonstranții se îndreaptă spre sediul Comitetului Județean al PCR pentru a cere un dialog cu autoritățile. Drumul este barat de trupe, tunuri cu apă, camioane și o mașină de pompieri, dar demonstranții reușesc să înainteze, ajung la sediul comitetului, intră

https://biblioteca-digitala.ro

cu forța în clădire, găsesc un drapel, decupează stema și îl flutură pe balcon. Imediat, unități speciale atacă mulțimea, blindatele dispersează grupul de demonstranți și au loc numeroase ciocniri.

Între timp, în București, Ceaușescu reunește de urgență Comitetul Politic Executiv catalogând evenimentele de la Timișoara ca rezultatul intervențiilor unor agenturi de spionaj străine. Ministrul apărării, Vasile Milea, și ministrul de interne, Tudor Postelnicu sunt trași la răspundere de cuplul dictatorial. Cei doi consideră că trebuie luate măsuri rapide pentru a lichida ceea ce se petrece la Timișoara. Armata deschide focul asupra protestatarilor, zeci de demonstranți sunt uciși. Cadavrele sunt luate de Securitate și incinerate în mare taină pentru nu putea fi identificate.

În ziua de 18 decembrie, Ceaușescu pleacă într-o vizită în Iran. La Timișoara se crede că a fugit, se instaurează greva generală, muncitorii protestează în curțile fabricilor, situația e scăpată de sub controlul autorităților și vestea revoltei e răspândită în toată țara prin intermediul posturilor de radio străine și al celor ce au reușit să iasă din oraș.

Istoria primelor zile ale Revoluției

Luni, 18 decembrie 1989. La ora 8.30 Ceaușescu se îmbarcă într-un avion cu destinația Teheran (Iran), ca și când în țară nu s-ar fi întâmplat nimic. Tot în cursul zilei de luni, se primește dispoziția de evacuare a studenților timișoreni din cămine, invocându-se vacanța de iarnă. Aradul fraternizează cu Timișoara. Conform zvonurilor, tancurile și amfibiile au pătruns în Timișoara și îi măcelăresc pe demonstranți, din elicoptere se trage cu mitraliera, iar numărul morților și al răniților a ajuns la câteva zeci de mii. Aceste zvonuri aveau să alimenteze starea de spirit a românilor, surescitați și revoltați.

Miercuri, 20 decembrie. Ora 15.00. Ceaușescu se întoarce în țară, iar la radio-jurnalul de la ora 16.00 se anunță că „tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele țării, va vorbi la posturile de televiziune și radio în jurul orei 19.00”. Cadrul din studioul televiziunii pare improvizat. Alături de el, Elena și vreo cinci membri din Guvern. În discurs acuză „evenimentele grave și foarte grave ce au avut loc zilele trecute la Timișoara”. Trupele „huligano-hortyste” au devastat diverse clădiri, blocuri, alimentare (despre librării niciun cuvânt), „până

https://biblioteca-digitala.ro

și instituțiile de stat", asediind unitățile militare din Timișoara pentru a-și procura arme! De aceea, tovarăși, trebuie să facem totul, a spus în final, pentru a apăra integritatea și suveranitatea țării. Rezultatul? Indignarea poporului crește, dar numai timișorenii au curajul să iasă, din nou, în stradă pentru a protesta.

Joi, 21 decembrie. La ora 12.00, are loc celebrul miting din Piața Palatului din București. Mai întâi, pe la tribună se perindă câțiva tovarăși care împărtășesc discursul din ziua precedentă a dictatorului. În schimb, Ceaușescu promite poporului majorarea salariului minim de la 2000 la 2200 de lei, majorarea alocațiilor pentru copii, introducerea indemnizației de naștere și majorarea pensiilor de urmaș. Un discurs neconvingător. Mulțimea protestează, aruncă pancardele comuniste, mitingul degenerând în ambuscadă. Transmisia în direct s-a întrerupt brusc. Fapt fără precedent. Între timp, la Timișoara conducerea orașului e preluată de un grup de juriști și oameni de cultură. Evenimentele din România se află în fruntea informațiilor tuturor agențiilor internaționale de presă.

Vineri, 22 decembrie. În București, evenimentele se precipită. La orele prânzului se anunță la radio „sinuciderea" generalului Milea, ministrul Apărării Naționale. Bucureștenii ies cu sutele de mii pe străzile capitalei și ocupă principalele instituții, printre care și Televiziunea. Ceaușescu fuge cu elicopterul de pe sediul Comitetului Central. Ion Caramitru și Mircea Dinescu anunță acest lucru pe posturile de radio și de televiziune. În următoarele cinci minute, toată țara este în picioare.

Așa a început Revoluția. Cu entuziasm, cu patimă, cu nădejde. Însă, evenimentele ce s-au petrecut în următoarele șapte zile sunt și astăzi învăluite într-un mister de nepătruns. La București se făceau și se desfăceau guverne. Eram liberi. Deși, bucuria acestei libertăți a născut și excese, pe care mai târziu le-am regretat cu toții. Însă un popor scăpat din mâna unui dictator găsește ușor circumstanțe atenuante pentru a-și justifica orice comportament.

https://biblioteca-digitala.ro

Minerii au fost chemați să sprijine valorile socialiste

Întors în țară, pe data de 20 decembrie, după vizita din Iran, Nicolae Ceaușescu află că, de fapt, lucrurile nu s-au îmbunătățit deloc la Timișoara. Inițial, i se comunică că sunt 12 morți, pe urmă află adevărul: au fost omorâți în incidente 52 de oameni. În seara de 20 decembrie ține un discurs adresat populației țării. În același timp, decretează starea de necesitate pe teritoriul județului Timiș.

În Maramureș, la fel ca în celelalte județe ale patriei, imediat după apelul făcut de Ceaușescu cu privire la apărarea valorilor comuniste în fața intereselor străine, organele de partid au trecut la mobilizarea anumitor forțe, în concordanță cu ordinul comandantului suprem de la București. Și pentru că dintre toate categoriile clasei muncitoare minerii erau considerați cei mai favorizați de regimul comunist, aceștia au fost primii care au reacționat pozitiv la apelul „conducătorului iubit". Conform informațiilor cuprinse în paginile ziarului local „Pentru Socialism", minerii din Baia-Sprie s-au adunat pentru a-și manifesta solidaritatea față de regimul comunist: „Ieri, la orele amiezii, la ieșirea din schimbul B, minerii din Baia-Sprie s-au îndreptat spre sala de apel, unde, alături de preparatori, electromecanici și de specialiști din unitate, și-au manifestat adeziunea deplină față de poziția și ideile exprimate de tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea transmisă la radio și televiziune în seara zilei de 20 decembrie, față de fermitatea cu care este respinsă orice încercare de a se atenta la valorile socialismului în România". (Pentru Socialism, 22 decembrie 1989).

Băimărenii care au trăit acele zile povestesc că, într-adevăr, minerii au fost chemați să apere instituțiile comuniste de stat. Gestul lor se explică, în opinia unora, ca fiind unul făcut mai mult din teamă, pentru că erau clasa muncitoare cea mai monitorizată de structurile Securității comuniste. „Minerii erau muncitorii de lux ai regimului comunist, însă și cei care erau ținuți mai din scurt de Securitate. De aceea, oamenii s-au temut în acele zile, mai ales că încă nu era clar ce se întâmpla și care va fi deznodământul politic și social al anului 1989", a mărturisit Florin Hossu, președintele Cartel Alfa Maramureș.

El a mai adăugat că în acele zile, de până în 22 decembrie, minerilor li s-au dat chiar arme pentru a apăra clădirea Consiliului Popular și cea a Primăriei Baia Mare. „Circulau tot felul de informații, cum că

https://biblioteca-digitala.ro

anumiți teroriști ar ataca anumite obiective ale partidului din Baia Mare. De aceea s-au pus oameni care să păzească niște clădiri. Mai mult, știu chiar o poveste care s-a dovedit a fi reală. Cică la un moment dat, în una din încăperile Prefecturii, care atunci se numea Consiliul Popular, au apărut doi saci plini cu bancnote de 100 lei. Oamenii care păzeau clădirea atunci s-au temut să pună mâna pe acei bani, care mai târziu au dispărut fără urmă și despre care s-a spus că reprezentau cotizațiile UTC pe mai mulți ani", a conchis Florin Hossu. *(Ionuț Horoba)*

21 decembrie 1989 - ultimul miting

Pe 21 decembrie 1989, românii au reacționat împotriva regimului comunist care i-a ținut departe de libertate vreme de aproape o jumătate de secol. Văzând că lucrurile nu se liniștesc și că fenomenul „golanilor" de la Timișoară ia amploare, Ceaușescu a încercat disperat să se adreseze oamenilor adunați într-un miting de amploare în capitală, chiar în fața clădirii Comitetului Central al Partidului Comunist.

Această acțiune s-a dovedit a fi una fatală pentru Ceaușescu, deoarece mulțimea adunată pentru a-l susține s-a întors împotriva lui. Sloganul strigat de oameni în primele zile de Revoluție la Timișoara („Azi în Timișoara, mâine-n toată țara") a fost unul profetic.

La propunerea primarului capitalei, Barbu Petrescu, a fost convocată pentru 21 decembrie, în jurul prânzului, o mare adunare populară menită să exprime sprijinul populației față de conducerea de partid și de stat. Vorbind de la balconul Comitetului Central (CC), Ceaușescu a evocat o serie de realizări ale „revoluției socialiste" și ale „societății socialiste multilateral dezvoltate" din România. Lipsa sa de înțelegere a evenimentelor și incapacitatea de a trata situația au ieșit din nou în evidență când a oferit, într-un act de disperare, creșterea salariilor muncitorilor cu 100 de lei pe lună și a alocațiilor pentru copii. Apoi a continuat să laude realizările „revoluției socialiste", neînțelegând că o altă revoluție se desfășura chiar în fața sa. Încercările ulterioare ale cuplului Ceaușescu de a recâștiga controlul mulțimii folosind formule ca „Alo, alo!" sau „Stați liniștiți la locurile voastre!" au rămas fără efect.

https://biblioteca-digitala.ro

Ceaușescu, soția sa, precum și alți oficiali și membri ai CPEx s-au panicat, iar Ceaușescu s-a întors în interiorul clădirii CC. Transmisiunea directă a mitingului a fost întreruptă, dar oamenii care se uitau la televizor văzuseră destul ca să își dea seama că se întâmpla ceva neobișnuit. Mișcări bruște de la periferia adunării și sunetul unor petarde au transformat manifestația în haos. *(Ionuț Horoba)*

22 decembrie 1989.
Baia Mare - cuprinsă de panică și entuziasm

În 22 decembrie, la o zi după eșecul mitingului organizat pentru susținerea lui Ceaușescu, mai mult de o sută de mii de oameni erau adunați, pentru prima dată din proprie inițiativă, în centrul Bucureștiului.

Unii dintre băimărenii pe care Revoluția i-a prins pe scaune de directori sau care au avut funcții de-a lungul regimului comunist mărturisesc că le era teamă ca nu cumva anumite persoane să vină să se răzbune personal pentru cine știe ce acuzație mai mult sau mai puțin îndreptățită.

O altă stare care domina lumea de atunci din Baia Mare era cea de panică, că se trage în oraș și circulau în acest sens tot soiul de zvonuri contradictorii. „Eu eram în acele zile directorul Trustului de Con-

https://biblioteca-digitala.ro

strucții Maramureș. Mă aflam la sediul acestei întreprinderi unde se afla și depozitul de armament al gărzilor patriotice. Veneau mereu oameni care cereau arme pentru a merge la gară sau în altă parte, unde cică se trage. Însă erau doar zvonuri și știri inventate din frică și panică. Orice petardă sau pocnitoare inofensivă era motiv pentru a stârni panică printre oameni. Circulau veștile că suntem atacați de teroriști, însă nimeni nu i-a văzut. Era un vid legislativ, unde fiecare avea senzația că poate să facă ce vrea și mai ales să se răzbune prin forțe proprii pe anumite persoane. Din această cauză, în dimineața zilei de 22 decembrie, când am plecat de acasă, le-am spus soției și copiilor că nu se știe dacă mă mai întorc viu", a conchis Ștefan Lupșa.

Nu au avut loc evenimente în care să se folosească, la fel ca în alte orașe din țară, focuri de armă împotriva populației. Mulți mărturisesc că ziua de 22 decembrie i-a prins muncind, ca de obicei, în fabrici și întreprinderi. Cei care umblau pe străzi erau mai mult oamenii care făceau parte din gărzile patriotice, care aveau ordin să apere instituțiile și bunurile statului. „Eu eram pe 22 decembrie la o întreprindere, undeva mai la periferia orașului. Nu prea am știut ce se petrecea în centru. Oricum, era mare agitație și peste tot domnea un soi de teamă", a spus băimăreanul Ștefan Kaszta. *(Ionuț Horoba)*

În Baia Mare a fost o Revoluție pașnică

https://biblioteca-digitala.ro

Spre deosebire de alte orașe din țară, în Baia Mare, Revoluția s-a desfășurat oarecum pașnic. Fără lunetiști, fără teroriști, fără amfibii pe străzile orașului, fără baricade. În schimb, oamenii și-au manifestat din plin frenezia, ieșind din locuințe, cântând, agitând steaguri, plângând, îmbrățișându-se.

În dimineața zilei de 22 decembrie era liniște, deși în aer plutea încordarea. Băimărenii au explodat după discursul lui Mircea Dinescu de la televiziune, din jurul orei 13.00. Pe toate străzile se formau ad-hoc coloane de oameni care se îndreptau spre centrul orașului. Peste strigătele de bucurie se auzeau claxoanele mașinilor. Cei mai mulți cântau „Deșteaptă-te, române!". Au fost un vacarm și o euforie de nedescris. Autobuzele care duceau muncitorii din schimbul doi au fost oprite de demonstranți, pentru ca oamenii să se coboare și să se alăture mulțimii ce înainta spre centrul orașului.

În fața Palatului Administrativ, subiectul predilect de discuție era fuga prim-secretarului de partid, Vasile Bărbuleț (cu o mașină de salvare, care și-a făcut loc printre demonstranți - dar acest amănunt nu s-a știut decât a doua zi). Pe platoul din fața Centralei Minelor (actuala Piață a Revoluției) oamenii, furioși, sfâșiau tablourile cu Ceaușescu, iar cărților de propagandă li se dădea foc. La balconul Centralei s-au instalat o stație de amplificare și un microfon, prin dreptul căruia s-au perindat mai multe persoane, care țineau să-și exteriorizeze sentimentele în fața mulțimii. În apropiere (cam în zona stației de autobuz) cineva a instalat pe capota unei mașini un televizor portabil, în fața căruia s-a format imediat un ciorchine de oameni. Era în jurul orei 14.00. Cei din sediul televiziunii cereau insistent ajutor populației și armatei, reclamând că sunt atacați de trupele teroriste. La un moment dat, cineva a solicitat să se păstreze un moment de reculegere în memoria martirilor Revoluției. În piață s-a așternut, preț de câteva secunde, o liniște nefirească. Era o dovadă suficientă a puterii ce o aveau oamenii împreună, a faptului că stăpâneau situația, dincolo de dramatismul momentului.

A doua zi, pe 23 decembrie, la primele ore ale dimineții, are loc prima ședință a CJFSN, pe care o prezidează Crăciun, fostul director de la IPIC-CF, dar care e așa de răgușit, încât nu poate vorbi. Din acest motiv, ședința se transformă într-o adunare zgomotoasă. Se citește lista membrilor Consiliului și se fac noi propuneri (mulți se autopropun).

https://biblioteca-digitala.ro

Pe la ora 10.00, prima alarmă. Același Crăciun apare la balconul Palatului Administrativ și strigă cu disperare mulțimii să se împrăștie în cea mai mare grabă, afirmând că a primit un telefon potrivit căruia trupele de Securitate de la Șomcuta Mare au pătruns în oraș și au ordin să tragă în civili. Se instalează panica.

O oră mai târziu, în zona Spitalului Județean chiar se aude un zgomot asemănător cu răpăitul de mitralieră, venind dinspre centrul orașului. Oamenii fug speriați care încotro. Unii spun că se trage la Gară, alții că securiștii sunt la Stadion, sub Dealul Florilor, iar o parte din trupe a ajuns la cinematograful „Dacia". Apoi, în oraș, s-a răspândit un alt zvon: apa din barajul de la Firiza e otrăvită. Lumea asediază magazinele și cumpără suc și apă minerală, pentru a-și face provizii. *(Dorin Ștef)*

Revoluția unui decrețel

„Așa-i că azi nu mai trebuie să fac cinci probleme la mate?" Aceasta a fost prima întrebare pe care am pus-o când mama a venit acasă și a spus că a căzut Ceaușescu. Aveam aproape 12 ani și, din cauza unei răceli, vacanța mea de iarnă începuse mai repede. Eram cumva mai puțin informată decât colegii mei.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu o zi înainte, joi, 21 decembrie, în timpul orei de istorie, aceștia fuseseră obligați să privească transmisiunea mitingului din București și fuseseră martorii izbucnirii revoluției. Relatările de la „Europa Liberă" nu compensau „handicapul" informativ. Deși ascultător pasionat al „Europei Libere", noțiunile vehiculate nu erau tocmai pe înțelesul unui „decreței" de clasa a VI-a.

Odată televizorul deschis, figura și vocea lui Dinescu au invadat parcă întreaga încăpere. „Ceaușescu a fugit! Poporul a învins! Dictatorul este înfrânt!" erau primele cuvinte auzite. Nu pricepeam chiar mare lucru, dar adrenalina pompa prin vene. Am ieșit pe balcon, ca mai toți vecinii, strigând „Victorie!", „Am învins!". Râuri, râuri de oameni se îndreptau spre centrul orașului. Am luat-o la fugă pe scări în jos înainte ca cineva să mă poată opri. Dusă de valul de oameni am ajuns la Comitetul Județean. Auzisem eu că acolo se aruncă portocale de la geamuri, așa că am dat din coate până am ajuns în față. Dezamăgirea a fost însă nemaipomenită când am văzut că, în loc de portocale, oamenii mari erau mai preocupați să arunce tot felul de hârtii. „Le-o fi frig", am gândit când am văzut că le pun pe foc.

Mi-a plăcut să mă plimb printre oameni o vreme, îmi plăcea senzația pe care mi-o creau. Teroriști, comuniști, securiști, dictatură, otravă, armată... toate mi se învârteau în cap. „Suntem liberi!" strigam împreună cu cei din jur, dar habar nu aveam ce înseamnă asta. „Trăiască România Liberă!", „Victorie!", „Tiranul a fugit!" - erau pentru mine vorbe pe care le spuneam fără să gândesc. Dar lumea era atât de bucuroasă în jurul meu încât am realizat un lucru: se întâmplase ceva bun. M-a găsit bunicul și m-a dus acasă. Și până pe la mijlocul lui ianuarie am primit „consemn la domiciliu".

Zilele au trecut repede, abia puteam dormi în pauzele în care televiziunea nu emitea. Reportaje despre viața opulentă a familiei Ceaușescu, robinete din aur, șnițele pentru câini, mașini de lux, banane și alte asemenea au fost imaginile care mi s-au întipărit în memorie. Scena în care Ceaușescu, adus la Târgoviște, cobora din TAB, sprijinit de un soldat și cu cușma căzută pe ochi - nu cred că o voi uita vreodată. Așa cum am avut coșmaruri în care îmi apăreau ochii lui, întredeschiși, după execuție. Încet-încet, am priceput în mare despre ce era vorba. Cum am putut să ies din casă, am dat fuga la magazin și am cumpărat câte 20 cm de material roșu, galben și albastru. „Vrei

https://biblioteca-digitala.ro

să faci rochii pentru păpuși?”, m-a întrebat vânzătorul când am cerut prima bucată de material. „Vreau să fac un steag mic pentru mine”, am răspuns hotărâtă. N-a mai fost nevoie să plătesc. Acasă am cusut bucățile, am adăugat o margine neagră și am decupat o gaură în centru. Am afișat steagul pe brad, pe care, în învălmășeala de atunci, nu-l mai desfăcusem. Și a rămas împodobit, cu steag cu tot, până târziu, în februarie. Era un brad special pentru mine, era „bradul României Libere”. *(Bety Blagu)*

Povestea unui fost secretar de partid la Miliție

Evenimentele din 22 decembrie 1989 l-au prins pe col. Gavril Babiciu în ipostaza de secretar de partid al Miliției Baia Mare și șef al Circulației din oraș. Maior la acea vreme, Babiciu a fost primul reprezentant al organelor de ordine care a ajuns în mijlocul manifestanților din centrul municipiului.

„S-a spus atunci că o mașină a Miliției trebuie urgent trimisă la Consiliul Județean. Agentului de circulație îi era frică să meargă singur și am plecat cu el. Lumea era deja adunată la Consiliu, dar știam că mai există coloane pe drum spre centru. Am înaintat cu mașina

https://biblioteca-digitala.ro

cât de mult am putut, iar când am pus mâna pe stație și am început să vorbesc am uitat parcă de toate regulile ce trebuia să le aplic și nu am putut decât să strig «Trăiască România Mare!» Am ieșit din mașină și le-am spus că pun stația la dispoziția oricui vrea să vorbească manifestanților". Amintindu-și momentele acelea, în ochii colonelului se ivesc câteva lacrimi.

„Colegul meu din mașină, Ghiocel Chipirlin, nu a scos un cuvânt toată perioada cât am fost acolo. Cu toate acestea, el a trăit cu intensitate maximă evenimentele și de la el am aflat felul în care tensiunea a început să crească în jurul mașinii. Dar asta mi-a povestit abia după ce am plecat de acolo. Cele două-trei ore cât am stat la consiliu am fost un fel de dispecer la microfon, nu mai eram atent la ce se întâmpla în jur. Am aflat chiar că, imediat după ce am coborât din mașină, un cetățean a venit direct la mine și m-a percheziționat. Nici măcar acest aspect nu-l sesizasem la acel moment."

Maiorul Babiciu a ajuns la Consiliul Județean de partid tocmai în momentele în care băimărenii începuseră să învețe ce înseamnă să te manifești liber. „Am trecut și eu prin câteva stări emoționale extraordinare în decursul acelor ore. Am simțit pentru prima dată o descătușare completă, am simțit efectiv că pot spune orice doresc și orice cred. Am trecut apoi la o contopire totală cu cei din jurul meu. În fața Consiliului parcă era o masă amorfă care vroia să înalțe ceva. Au apărut apoi semnele de întrebare, normale de altfel o dată cu trezirea la realitate. Iar apoi mi-a fost teamă... În orele acelea, zvonurile circulau foarte rapid și, la un moment dat, existau semnale că Revoluția propriu-zisă nu avea șanse de reușită. Am început să mă tem atunci pentru ce avea să mi se întâmple mie, având în vedere că trecusem de partea poporului, cum se spunea atunci."

Cei doi reprezentanți ai organelor de ordine au plecat din zonă puțin după ora 13.00, anunțați fiind că a avut loc un accident rutier. „Ne-am cerut scuze că plecăm și am intrat în mașină. Până am ieșit din mulțime nici nu a fost nevoie să pornesc motorul. Mașina mergea parcă dusă de valul oamenilor. A fost un sentiment extraordinar."

În ziua următoare a urmat zvonul potrivit căruia teroriștii se îndreptau către Baia Mare, venind dinspre Cluj. „Asta ni se spusese nouă și am fost trimiși la ieșirea din oraș să ne luptăm cu teroriștii. În același timp, în oraș se spunea că batalionul Securității din Șomcuta

https://biblioteca-digitala.ro

Mare se îndrepta spre oraș. «Sunt la 3 km de Baia Mare», «Au intrat în oraș», acestea erau veștile pe care le vehiculau oamenii. Bineînțeles că nu au venit nici teroriștii, nici securiștii..."

„Abia la trei zile de la eveniment, văzând la televizor mașini de Miliție devastate în orașele mai mari, abia atunci mi-am dat seama că eu de fapt am fost invitat acolo pentru a declanșa o astfel de manifestare. Cel puțin așa am recepționat eu în acele zile. Și atunci am avut un șoc extraordinar. Înainte nu-mi dădeam seama ce ar fi putut să se întâmple..." *(Bety Blagu)*

„M-au pus la perete și au introdus cartuș pe țeavă"

Cu toate că în Baia Mare nu au fost victime, viața unora dintre revoluționari era să se încheie mai devreme. Tiberiu Alexa este printre cei care au avut curaj să iasă atunci în stradă și să meargă în fața instituțiilor controlate de oamenii fostei puteri.

A fost printre cele 12 persoane care au mers la Tipografie, dorind să transmită mesajul revoluționarilor către populație. Nu aveau arme; abia apoi au venit în zonă gărzile patriotice. A și scris atunci câteva articole, apoi lăsând să își facă treaba ziariștii de meserie. A mers și la Palatul Administrativ, unde se constituise un comitet al revoluționarilor. Aici a primit o legitimație de revoluționar, cu ajutorul căreia putea să intre sau să iasă din sediu. Făcea legătura dintre sediul administrativ și Tipografie, transmițând mesajele care urmau să fie tipărite și aducând materiale ce urmau să fie împărțite. Într-una din zile, a adus niște materiale ce urmau a fi trimise în București, pentru a arăta că situația este sub control. Se schimbaseră legitimațiile de acces în Palatul Administrativ și numele său fusese trecut greșit: Tiberiu Alexandru.

„Mi s-a cerut buletinul, l-am arătat, s-au uitat pe legitimație, m-au pus la perete și au introdus cartuș pe țeavă. Au zis că sunt terorist. Aveam și atunci barbă", povestește actualul director al Muzeului de Artă "Centrul Artistic Baia Mare".

A simțit că i se face rău și a leșinat. A avut noroc că în clădire era soția sa și câțiva prieteni, care au coborât de la etaj și i-au lămurit pe soldații de la poartă despre ce este vorba. Un medic i-a administrat un calciu și și-a revenit. *(Ioan Buda Țețu)*

https://biblioteca-digitala.ro

Dosare informative în sediul Securității

Despre ceea ce s-a întâmplat în Baia Mare în acele zile hotărâtoare pentru viața românilor, ne povestește Călin Vintilă, un om care a avut curaj să ia o decizie în ceea ce privește siguranța orașului. Antrenor de lupte greco-romane din anii '70 și până la Revoluție, director al Liceului Economic, în ziua de 22 decembrie, Călin Vintilă a avut un cuvânt de spus. Și-a mobilizat o echipă cu care a intrat în sediul Securității din Baia Mare. A intrat apoi în politică devenind vicepreședinte FSN, mai apoi, consilier județean PNȚCD și, pentru câteva luni, vicepreședinte al Consiliului Județean Maramureș.

- Ce s-a întâmplat în ziua de 22 decembrie?

- Când am auzit la radio, la televizor ce se întâmplă în țară, m-am îmbrăcat și am ieșit în oraș, să văd ce este. Dacă tovarășii spuneau că securiștii trag, eu ce era să fac? Atunci m-am îndreptat și eu spre Securitate. Mă așteptam, că auzisem treaba asta așa, semioficial, ce îi la Timișoara. Când am ajuns în Centrul Nou, în balconul de la Centrala Minelor erau prim-secretarul Bărbuleț și alte persoane. Pe unele le cunoșteam, pe altele nu. Printre ei se afla și Cornel Tătaru. Bărbuleț a încercat să vorbească, dar lumea l-a huiduit și a plecat. Atunci, împreună cu cei care eram, am intrat în Prefectură. Până atunci nu mai intrasem în instituție. Se spărgeau birourile, se aruncau tablourile cu Ceaușescu. Am auzit pe urmă la televizor pe tovarășul Iliescu spunând că, la București, securiștii trag din toate pozițiile. Atunci, împreună cu câțiva oameni, printre care și elevi sportivi de-ai mei, am intrat în sediul Securității. Poarta era dărâmată. Lumea striga, se agita, era un circ. Am intrat în clădire, iar securiștii s-au retras. O parte a plecat de frica mulțimii, ceilalți ne-au rugat să-i lăsăm acolo. După ce am intrat, s-a pus problema să ne alegem un șef. Poate pentru că eram mai în vârstă și eram mai cunoscut, m-au trântit pe scaun și m-au numit comandant.

- Ce ați găsit în sediul Securității?

- Acolo am găsit tot felul de dosare, de organizare, cu informatori din Baia Mare, chitanțe că s-a plătit tovarășului nu știu care o sumă de bani pentru informațiile date. Era un lădoi foarte mare. Eu nu prea am vrut să îl deschid pentru că știu că unele lucruri nu e bine să le vadă toată lumea. Pe lângă dosare, erau mii de casete. Le-am ascul-

https://biblioteca-digitala.ro

tat și m-am îngrozit. Soție care își turna soțul, copil care își turna tatăl, frate care își turna fratele. Îți era scârbă că se poate întâmpla așa ceva. Erau oameni simpli, care pentru câțiva bănuți își turnau apropiații. Din păcate, dosarele le-am predat armatei, însă am dovezi. Am chiar și casete înregistrate cu tot ce s-a întâmplat atunci, chiar și cu niște convorbiri telefonice, în care ni se spunea că un grup de elicoptere se îndreaptă spre Baia Mare, ca după 10 minute să ni se spună că a fost o eroare și că era doar un stol de păsări.

- Ce ați făcut după ce ați fost numit comandant?

- Am încercat să organizez cât de cât oamenii care erau cu mine, aproximativ 100 de persoane. Am luat arme din depozit și ne-am înarmat. Mulți nu au fost de acord, însă până la urmă au acceptat. Am trimis oameni la gară, la poștă, unde credeam că este mai important, să supravegheze ceea ce se întâmplă și să mențină ordinea dacă este necesar. Am dat imediat telefoane la prieteni, cunoștințe și a venit echipa mea de lupte. Eram sigur că așa, cât timp sunt ei acolo, nimeni nu o să-mi bage o șurubelniță în spate dacă îi ceva. Era un fel de pază pentru mine. Și acum mai sunt povești că lipsesc două pistoale. Noi, când am predat armele, s-a făcut un proces-verbal și, spre surprinderea mea, au fost toate."

- S-au tras focuri de armă în Baia Mare?

- Nu. În oameni nu s-a tras. A fost un singur foc de armă, însă și acela din greșeală. Când l-am arestat pe Bărbuleț, acesta era ascuns într-o pivniță. Cineva mi-a dat o informație unde pot să-l găsesc și am trimis o echipă după el. L-au adus și l-am întrebat de ce s-a ascuns? Mi-a spus că i-a fost frică. L-am trimis apoi la Unitatea Militară, dar nu s-a opus. Când a ieșit din biroul unde stăteam eu, un subofițer pe nume Mihalache, de emoție, a apăsat pe trăgaci. Glonțul a pătruns prin lemnul de la geam, însă a fost singurul foc de armă tras. Baia Mare a fost o zonă mai liniștită din acest punct de vedere. Nu au fost nici victime, cred că ăsta a fost și meritul nostru că am avut arme și lumea s-a simțit protejată, iar alții nu au îndrăznit să facă ceva. Țin minte că veneau unele persoane și ne aduceau mâncare și prăjituri la sediul Securității. De frică să nu fie otrăvite, îi puneam pe alții să guste.

- Ați fi crezut că Ceaușescu va fi împușcat?

- Da! Îmi doream acest lucru. Nu pot să spun că știam, dar era și una din dorințele mele. Pe Ceaușescu l-aș fi împușcat și eu pentru

https://biblioteca-digitala.ro

cât rău a făcut României. A fost o decizie corectă. Credeam că va fi mai bine și străinătatea se va implica și ne va ajuta, dar ne-au lăsat singuri. Uciderea lui Ceaușescu a fost singurul lucru cu care am fost de acord, atunci când Iliescu a luat această decizie. Împușcarea lui a fost necesară. Gândiți-vă că erau mulți căței care ar fi declanșat un adevărat măcel în țară, dacă acesta trăia. Ei credeau că, dacă fac acest lucru, vor obține nu știu ce beneficii mari. Am fost foarte fericit. Am crezut că, în sfârșit, s-a făcut dreptate. Dar nu a fost așa. Vechii comuniști au luat puterea. *(Gabriela Marian)*

„Oamenii odihniți" au preluat puterea

Încă nu se știe cine au fost teroriștii despre care se vorbea atât. Se știe însă un lucru: unii dintre participanți își dau seama că au fost niște piese de manevră și totul a fost o piesă de teatru, în care eroii principali erau oportuniștii. În Baia Mare, după cum spun acum cei implicați în evenimente, a fost la fel.

Dumitru Dumuța, actualul secretar al Consiliului Județean Maramureș, era atunci primar al comunei Ariniș. Își amintește că, în 22 decembrie, la 11 noaptea, a fost sunat și a fost convocat în 23 decembrie la o ședință în care să fie sfătuiți cum să înființeze filiale FSN în comune. „Sala de la Consiliu era plină. Gluma era că persoanele se înscriau pe o listă pentru FSN în ordinea intrării în sală. A fost apoi o dinamică a schimbărilor, au fost cooptați directori de la furnizorii de servicii (electrice, transporturi etc.)", spune Dumitru Dumuța.

În 10 ianuarie, în ziarul local e publicată o scrisoare deschisă semnată de Mircea Motica, profesor, component al primei formule a CJ al FSN, care semnalează că au apărut unele persoane care vin să ajute și altele care nu doresc să rămână pe dinafară. „A doua zi, am văzut fețe noi, proaspăt bărbierite, oameni odihniți, care au văzut revoluția la televizor... Fețele noi propuneau membri în CJ, în numele competenței în problemele județului", scria Mircea Motica. Mai mult, era menționat faptul că în nicio ședință nu s-a comunicat componența Consiliului Municipal și a comisiilor și era semnalată lipsa transparenței în luarea deciziilor.

Și Ioan Dragoș își aduce aminte că, la fiecare două-trei zile, se schimba componența conducerii FSN. „Avocații au fost foarte activi

https://biblioteca-digitala.ro

atunci, aveau discurs", își aduce aminte Ioan Dragoș, actualul director al Direcției Juridice și Administrație Publică a CJ Maramureș. *(Ioan Buda Țețu)*

Trei băimăreni printre martirii Revoluției

Trei băimăreni au murit nevinovați în decembrie '89. Asasinii lor nu au fost descoperiți. De fapt, nu s-a dorit aflarea (sau divulgarea) identității lor.

Pilotul **Victor Motica** lucra la Unitatea de Elicoptere din Sibiu. Absolvise Liceul Militar, apoi Școala de Aviație din Buzău. Îndrăgostit de zborul la mari înălțimi, după efectuarea unui curs de specialitate, a pilotat supersonicele vreme de șase ani (între anii 1975-1981). Cei care l-au cunoscut spun că avea o mare dragoste de viață. În 23 decembrie '89, după-amiază, a fost trimis într-o misiune cu caracter strict secret. Colegii lui spun că abia când a urcat în elicopter a aflat că trebuie să-i ducă pe gl. lt. Constantin Nuță și pe gl. Velicu Mihalea de la Deva - unde fuseseră arestați din ordinul noii puteri - la București. „Victor era cu un pas înaintea noastră, era un vizionar. A dorit mult schimbarea. A plecat în misiunea încredințată cu inima deschisă, convins că soarta românilor se va schimba în bine", susțin foștii săi colegi.

La ora 19.30, la câteva minute după ce a decolat de la Deva, în bune condiții, elicopterul pilotat de Victor Motica a fost doborât. S-a prăbușit într-o plantație de viță-de-vie, la 1 km de Alba Iulia. Nici unul dintre elicopterele care în acele zile survolau în permanență marile orașe n-a fost spulberat nici de „teroriști" (care s-a dovedit că lipseau cu desăvârșire), nici de revoluționari, voit, ori din greșeală.

Chiar și din acest motiv varianta oficială, lansată ulterior, cum că un simplu soldat neinstruit a tras un foc de armă în rezervorul elicopterului, nu stă în picioare. Soldatul care a doborât elicopterul - spuneau oficialii - nu era un trăgător de elită, dar (cu toate acestea a nimerit, chipurile, ținte aflate-n zbor, pe un întuneric absolut). El păzea un depozit de armament de lângă localitatea Blandiana (situată între Deva și Alba Iulia) și primise, susțineau oficialii, ordin să tragă în tot ce mișcă în zonă. Ordinul nu a fost revocat pe motiv de... amnezie. Trebuie menționat că ordinul ca Nuță și Mihalea să fie duși în capitală a fost dat de la București. Planul de zbor (ora de decolare, ruta etc.)

https://biblioteca-digitala.ro

tot la București a fost stabilit. Generalii Nuță (adjunct al Ministerului de Interne și șef al Inspectoratului General de Miliție - IGM) și Mihalea (locțiitor la comand. IGM) erau cei doi oameni de încredere ai lui Ceaușescu. Avuseseră acces la informații care, dacă ar fi fost făcute publice (fie și numai într-un proces), probabil că ar fi creat teribile deservicii noilor veniți la putere. Pentru a fi reduși la tăcere trebuiau eliminați în mod „accidental". Cpt. Victor Motica a fost înaintat postmortem la gradul de maior și trecut în rândul eroilor-martiri.

Dan Mițiți a fost ucis în 22 decembrie '89. Urma cursurile Școlii Superioare de Ofițeri din Sibiu. Prietenii lui spun că era un băiat vesel și sociabil. În 22 decembrie, Unitatea Militară 01512 din care făcea și el parte a fost scoasă-n stradă. Dan Mițiți a fost prima victimă din Sibiu. Uciderea lui a declanșat masacrul dintre armată pe de o parte și Miliție - Securitate de cealaltă parte. „Cei de la MI ne-au împușcat un om. Era normal să deschidem focul asupra lor" - justifica lt. col. Dragomir, comandantul Școlii Militare, târârea oamenilor săi într-un mini-război intern. În replică, fostul șef al Miliției sibiene, Iulian Rotariu, a susținut că, de fapt, armata "a ales un militar ca victimă pentru a avea pretext să declanșeze lupta împotriva noastră." La fel ca Victor Motica, și Dan Mițiți a fost sacrificat cu un cinism absolut, armata și miliția-securitatea din Sibiu având astfel motiv să se răfuiască-n voie pentru a-și plăti polițe vechi. N-a mai contat că, printr-un scenariu abject, lui Dan Mițiți i-a fost interzis dreptul de a împlini 19 ani.

Pavel Pricop a fost încorporat în toamna lui '89. Își satisfăcea stagiul militar la București, în garda republicană. De Crăciun trebuia să vină în permisie acasă, dar a fost scos în stradă și omorât. Nici măcar nu se știe dacă a fost ucis pe 23 sau pe 24 decembrie. De aceea și pe mormânt e gravat doar anul morții. Inițial, familia Pricop a fost anunțată că Pavel e în spital, rănit la gât. Vasile, fratele lui mai mare, l-a căutat zadarnic prin toate spitalele Bucureștiului. În 29 decembrie l-a găsit la morgă, în Titan, la neidentificați. L-a adus acasă într-un sicriu de melacart, cu un TIR ce făcea curse internaționale. Pe drum a fost oprit de barajele „revoluționarilor" care scotoceau după arme și teroriști în sicriul soldatului ucis.

De eroii-martiri oficialitățile își amintesc o dată pe an: în 22 Decembrie, când - trase la țol festiv - apar în fața camerelor de luat vederi, țin discursuri și depun coroane de flori. *(Geta Popescu)*

https://biblioteca-digitala.ro

Crimele din decembrie ‘89 s-au prescris

Au trecut 15 ani de la Revoluție. Crimele din decembrie ‘89 s-au prescris. Peste fericirea sărbătorii Nașterii Domnului se așterne ceața roșie a atrocităților pentru care nimeni nu a plătit. În ciuda promisiunilor celor care s-au perindat la putere, numele criminalilor nu sunt cunoscute. Cele câteva anchete finalizate nu reprezintă altceva decât praf în ochii celor care își mai amintesc. Pentru supraviețuitori, anii care s-au scurs de atunci au trecut degeaba. Pentru alții, care și-au clădit imperii financiare jefuind averea statului, timpul a trecut cu folos. Ei sunt cei care ne îndeamnă acum să nu răscolim trecutul. *(Geta Popescu)*

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

Capitolul I. Primii ani de comunism

DUPĂ RĂZBOI (1944-1947)

Un maramureșean l-a propus pe Petru Groza prim-ministru **6**
Falsificarea alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946 **7**
Ziua prieteniei româno-sovietice **8**
Rușii ne-au pretins despăgubiri de război **9**

ÎNCHISORI, COLONII (1948-1955)

Memorialul Durerii. Închisoarea din Sighet **10**
Colonii de muncă forțată la Cavnic, Baia-Sprie și Nistru **12**

COLECTIVIZAREA (1949-1962)

CAP-urile, forme de asociere impuse de comunism **15**
Cele mai mari presiuni s-au făcut în toamna lui ‘61 **17**
Țăranii furau porumbul de la colectiv cu... sticla **19**
„Nu eu am adus CAP-ul în Leordina” **19**
Cum au scăpat cei din Poienile Izei de CAP **21**
„Numai unu’ e cocoș, ceilalți sunt activiști de partid” **22**
Producții record de grâu în zona Codrului **23**

ANII ‘50

Baia Mare vs Satu Mare **24**
Regiunea Baia Mare (1950-1960) **25**
Botezul străzilor cu nume comuniste **27**
Uzina electrică **28**
Fabrica de cărămizi **29**
Prin anii ‘50 nu prea erau mașini **30**
De strajă la tabloul dictatorului Stalin **31**
Cum a fost prins un „dușman” de clasă **32**
Un dascăl de țară, reeducat de un zelos activist UTM **33**
Reeducarea prostituatelor **34**

Capitolul II. Constructia orașului Baia Mare **37**

60 de blocuri muncitorești **38**
Cartierul Lenin si zona Cosbuc **39**
Potcovărie în cartierul Lenin **40**
Amintiri de pe strada Coșbuc **41**

https://biblioteca-digitala.ro

Blocul Roșu de pe str. Coșbuc 43
A 14-a școală din Baia Mare 44
Planetariul Baia Mare 45
Cartierul Săsar 48
Zece case 49
O casă nedemolată de comuniști, în curtea Institutului Pedagogic 50
Zona RFN 51
Punți suspendate peste Săsar 52
Fabrica de lapte 53
Aeroport pe imașul din Recea 55
Turnul de parașutism 55
Întreprinderea Avicolă de Stat Baia Mare 56
Întreprinderea de Faianță și Sticlărie „Faimar” 57
Maratex - Întreprinderea Textilă Maramureș 59
Blocul Semiluna 60
Tipografia 62
Fabrica de marmeladă / Agrofruct 63
Unitate militară pe bdul București 65
Magazinul Universal „Maramureș” 66
Magazinul Universul Copiilor 68
Magazinul Așchiuță 69
Magazinul Romarta 70
Gara veche 71
Barieră de cale ferată în zona Pieței de Alimente 72
Gara noua 73
Strada Ioan Șugariu 74
Cartodrom în zona Gării 76
Cartiere întregi ridicate în anii ’80 77
Cartierul Traian 78
Spitalul Județean Baia Mare 80
Arteziana de pe Platou 82
Blocuri supraînălțate în Piața Revoluției 83
Bulevardul Unirii 84
Bazinul de înot 85
Podul de pe strada Culturii 86
Strada 17 Octombrie (Gheorghe Șincai) 88
Palatul Administrativ 89

https://biblioteca-digitala.ro

Zona Casa de Cultura **91**
Casa de Cultură a Sindicatelor **92**
Cinema Dacia **93**
Piața de alimente „Izvoarele” **94**
Fabrica de pâine de pe strada Eminescu **96**
Centrul Vechi **97**
Cinematograful Minerul **100**
Judecătoria **101**
IMMUM **102**
Combinatul „Phoenix” (IMMN) **104**
Flotația Centrală **106**
Mineritul - cartea de vizită a județului **107**
Uzina „1 Mai” Ferneziu / Romplumb **109**
Barajul Firiza **111**
Proiectele regimului comunist pentru cincinalul 1991-1995 **113**

Capitolul III. Anii de școală

Jocurile copilăriei **117**
Reforma învățământului **118**
Șoimii Patriei **120**
Începutul de an școlar mirosea a var proaspăt, nuci și mere **122**
Pionier, mândria țării! **124**
Cotă de hârtie, sticle și borcane **126**
Taberele Școlare **127**
Ani de liceu... **129**
Trei zile cu cămașă albă, trei cu cămașă albastră… **131**
Un club UTC-ist la doi pași de sediul miliției **132**
Practică în producție **133**
La muncile agricole **134**
Examenul de bacalaureat **136**
Balul de absolvire **137**
Stagiul militar **139**
Universitatea - școală de lux **142**
Repartizarea în câmpul muncii **143**

Capitolul IV. Timpul liber

Televizoare alb-negru **145**
Televiziunea comunistă - un mijloc de manipulare **147**

https://biblioteca-digitala.ro

Teatrul de Vară **149**
La cinema **150**
Anii ’85. Proiecții de filme în căminele studențești **151**
La discotecă **152**
Regale folclorice cu Ansamblul „Maramureșul” **152**
Cântarea României **153**
Cenaclul „Flacăra” **155**
Librării, cărți **157**
Daciada **160**
Patinoarul de lângă stadion **162**
Fotbal pe stadionul municipal **163**
Sala Sporturilor, arena marilor victorii **165**
Popicăria de la „Albina” **167**
Grădina zoologică **168**
Parcul Municipal **169**
Cofetării, restaurante, baruri **171**
Cofetările din Centrul Vechi: Piticul, Violeta și Tineretului **173**
Prin localurile băimărene de altădată **174**
Grădina de vară (Restaurantul Festinger) **176**
Terasa „Dacia” **177**
Hotel-restaurant „Gutinul” (Carpați) **178**
Hanul „Dealul Florilor” **179**
Cabana „Usturoiu” **180**
Plaja de la Lăpușel, litoralul băimărenilor **181**
Cu vaporașul pe lacul Firiza **183**
Amintiri de la Apa Sărată **184**
Restaurantul „Două Veverițe” **185**
Plăcinte crețe la Popasul Mesteacăn **186**
Drumeții cu conserve de fasole în rucsac **187**

Capitolul V. Sărbători în comunism

26 ianuarie. Aniversarea lui Ceaușescu **189**
Flori și mărțișoare pentru „femeile socialiste” **192**
Paștile erau sărbătorite în secret **193**
1 Mai, ziua muncii **195**
1 Iunie, ziua copilului **197**
23 August, ziua națională **199**
Toamna Băimăreană / Ziua Recoltei **201**

https://biblioteca-digitala.ro

Moș Nicolae **202**
Daruri pentru ștabii din București **203**
Sărbătoarea Crăciunului **204**
Noaptea de revelion **205**

Capitolul VI. Ceaușescu. Partidul. Securitatea

Nicoale Ceaușescu, un personaj controversat **207**
Musafir inedit în casa unor miri din Satulung **209**
O vizită de lucru în Maramureș **210**
Locuința de protocol a lui Ceaușescu **212**
„Mă opun realegerii tovarășului Ceaușescu” **214**
Câte ceva despre primirea în PCR **215**
Școlile de partid **216**
Gospodăria de Partid – exclusiv pentru nomenclatură **217**
Prezența la vot, de 99% **218**
Primar în Baia Mare, pus de Elena Ceaușescu **220**
Uglar, tovarășul prim, „cu față umană” **221**
Gheorghe Blaj, un prim-secretar emblematic **223**
La moartea lui Bărbuleț, ultimul prim-secretar de partid... **224**
Miliția și Securitatea **225**
Povești cu milițieni. Revolta din Sălișstea de Sus **227**
Securitatea comunistă - teroarea românilor **228**

Capitolul VII. Stil de viață

Anii 60. Mai aproape de Occident **230**
Viața de familie **231**
Transportul în comun **234**
Liste de așteptare pentru procurarea unei mașini **235**
„Pile” la service auto **237**
Muncă patriotică obligatorie **238**
Raid printr-o alimentară din anii ’80 **240**
Băuturi, șerbeturi, tutun... **242**
Grădinăritul din jurul blocurilor **244**
Centre de colectare a sticlelor și borcanelor **244**
Designul interior **245**
Instalarea unui telefon, o aventură **246**
Sexualitatea - subiect tabu **248**

https://biblioteca-digitala.ro

Seri de iarnă fără căldură și energie electrică **250**
Consignațiile - „second hand-urile” anilor ’80 **251**
Bișnița, un comerț paralel **252**
Furtișagurile din perioada comunistă **253**
Taximetria - meserie cu ciubucuri grase **255**
Moda retro. Anii ’70 **256**
Blugii, element al capitalismului putred **258**
Excursii în străinătate, numai cu acordul Securității **259**
La Biserică **260**

Capitolul VIII. Raționalizarea (1980-1989) **264**

„Programul de alimentație științifică a populației” **266**
Rație și cozi interminabile la alimente **268**
Benzină pe cartelă **270**
Curent și apă caldă cu țârâita **271**
În anul 1989, românilor le-a ajuns cuțitul la os **271**

Capitolul IX. Revoluția din decembrie 1989

Căderea blocului comunist **273**
Originea revoluției din România **274**
Istoria primelor zile ale Revoluției **275**
Minerii au fost chemați să sprijine valorile socialiste **277**
21 decembrie 1989 - ultimul miting **278**
22 decembrie 1989. Baia Mare - cuprinsă de panică și entuziasm **279**
În Baia Mare a fost o revoluție pașnică **280**
Revoluția unui decrețel **282**
Povestea unui fost secretar de partid la Miliție **284**
„M-au pus la perete și au introdus cartuș pe țeavă” **286**
Dosare informative în sediul Securității **287**
„Oamenii odihniți” au preluat puterea **289**
Trei băimăreni printre martirii Revoluției **290**
Crimele din decembrie ‘89 s-au prescris **292**